

Ajans Haberciliği

Öğr. Gör. Mürsel KAN

Ondokuz Mayıs Üniversitesi
İletişim Fakóltesi

**** Ders notu olarak derlenmiştir.
Başka bir amaçla çoğaltılamaz ve
kullanılamaz.***

Ajans Haberciliği Nedir?

Ajans Haberciliği Nedir?

Ajans haberciliği, haber ajanslarının, farklı haber kaynaklarından **haber toplayarak**, **haberleri düzenleyip dağıtma** süreçlerini **yöneterek**, medya organizasyonlarına, **yayıncılara** ve müşterilere haber içeriği sağlayan bir **habercilik modelidir**.

Ajans haberciliği, **hızlı, doğru** ve **güvenilir haber** akışını sağlama, **haber kaynaklarını çeşitlendirme**, **haber yayılmasını hızlandırma** ve **haber değerini artırma** gibi önemli fonksiyonları yerine getirir.

Ajans Haberciliği ...

Ajans haberciliği, haber ajanslarının *haber kaynaklarını izleme, doğrulama, haber kaynaklarıyla iletişim kurma, haberleri düzenleme, başlık, spot ve etiketleme* gibi **unsurları ekleyerek** haber içeriğini zenginleştirme, haberleri medya organizasyonlarına, yayıncılara ve müşterilere dağıtma ve yayınlanan haberlerin sonuçlarını analiz etme ve raporlama gibi **süreçleri içerir.**

Ajans haberciliği, haber ajanslarının genellikle büyük bir coğrafi kapsamda, uluslararası, ulusal veya bölgesel düzeyde faaliyet göstermesini ve haber akışının hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlar.

Ajans Haberciliğinin Temel İlkeleri Neler?

Ajans haberciliği, haber ajanslarının *haber toplama*, düzenleme, dağıtma ve *yayınlama* süreçlerini yöneterek, **medya** organizasyonlarına, *yayıncılara* ve müşterilere haber içeriği sağlayan bir **habercilik modelidir**. Ajans haberciliği, haber akışını hızlandırma, haber kaynaklarını çeşitlendirme, haber değerini artırma, hızlı ve doğru haber akışını sağlama gibi önemli fonksiyonları yerine getirir.

Ajans haberciliğinin temel ilkeleri

1. Haber Değeri: Ajans haberciliğinde ***haber değeri en önemli ilkedir.***

Haber ajansları, haber kaynaklarından haber toplayarak, haber değeri taşıyan olayları seçer ve bu haberleri hızlı bir şekilde medya organizasyonlarına, yayıncılara ve müşterilere ulaştırır. Haber değeri, ***olayın önem düzeyine, etkisine, güncelliğine ve ilgi çekiciliğine*** bağlı olarak belirlenir.

2. Objektiflik: Ajans haberciliği, haberlerin objektif bir şekilde sunulmasını hedefler. Haber ajansları, haberlerin tarafsız, dürüst ve doğru bir şekilde aktarılmasını sağlar. Tarafsızlık, ajansların haberlerde herhangi bir önyargıya veya tarafgirliğe yer vermemesini ifade eder.

Ajans haberciliğinin temel ilkeleri

3. Doğruluk: Ajans haberciliğinin en temel ilkesi doğruluktur. Haber ajansları, haberlerin doğru ve güvenilir kaynaklardan geldiğinden emin olmak için haberleri doğrulamaya özen gösterir. Yanlış, yanıltıcı veya hatalı haberlerin yayılmasını önlemek amacıyla doğruluk ilkesi büyük önem taşır.

4. Hız: Ajans haberciliği, haber akışının hızlı ve zamanında gerçekleştirilmesini hedefler. Haber ajansları, haberlerin mümkün olan en kısa sürede dağıtılmasını ve yayınlanmasını sağlar. Haberlerin güncelliğini ve tazeliğini koruyarak, haber akışının hızlı olması ajans haberciliğinin önemli bir ilkesidir.

Ajans haberciliğinin temel ilkeleri

5. Güvenilirlik: Ajans haberciliği, haberlerin güvenilir ve güven verici bir şekilde sunulmasını sağlar. Haber ajansları, haberlerin kaynaklarını doğrulama, haber akışını güvenilirlikle yönetme ve haberlerin doğru ve güvenilir olmasını sağlama konusunda titizlikle çalışır.

6. Çeşitlilik: Ajans haberciliği, haber kaynaklarını çeşitlendirmeyi hedefler. Haber ajansları, farklı kaynaklardan haber toplayarak, haber içeriğini zenginleştirir ve farklı perspektif sunar.

Ajans Haberciliğinin Çeşitleri

Ajans Haberciliğinin Çeşitleri

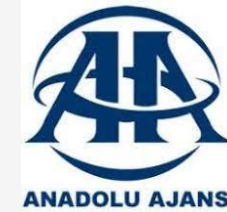

Uluslararası haber ajansları: Associated Press (AP), Reuters, Agence France-Presse (AFP) gibi dünya çapında faaliyet gösteren haber ajansları.

Ulusal haber ajansları: Anadolu Ajansı (AA), Press Trust of India (PTI), Xinhua gibi bir ülke boyutu içinde faaliyet gösteren haber ajansları.

Bölgesel veya yerel haber ajansları: Bir bölge veya belirli bir yerel alan için haber üreten ajanslar.

Uygulama ve sosyal medya çapında haber ajansları: Newzmate, NewsWhip, Storyful gibi dijital platformlarda haber içeriği sağlayan ajanslar.

1. Haber Toplama / **Haber Ajansları**

- ❑ **Hangi yazı işleri her yerde bir muhabir bulundurabilecek kadar parasal güce sahiptir? Büyük radyo-televizyon kuruluşları bile küresel boyutlardaki bir bilgi ağını finanse edememektedir. Bu nedenle de medya, ajanslardan geniş ölçüde faydalaniyor.**
- ❑ **Ajanslar, bir tüketim ürünü, meta olan haberi çabuk, anlaşılır ve ucuza sunabiliyor. Hangi haberlerin basılacağını, yayınlanacağını ve hangi haberlerin pek çok insanın aklına bile getirmemesi gerektiğini belirleyenler genellikle haber ajanslarıdır.**
- ❑ **Ajanslar haber akışını iki kriter doğrultusunda kanalize ederek yazı işlerinin işini kolaylaştırır: İvedilik ve servis dağılımı.**

Haber Ajansları/ Ajanslar haber akışını iki kriter doğrultusunda kanalize ederek yazı işlerinin işini kolaylaştırır: **İvedilik ve servis dağılımı.**

❑ **İvedilik:** Öncelik, olağandışı olaylarla ilgili flaş haberlerdedir. Aniden başlayan bir savaş, bir hükümetin devrilmesi ya da büyük bir devlet adamının ölüm haberi ivedilikle geçer. **İkinci sırada**, doğal afetler ya da olağan dışı siyasi kararlarla ilgili olayları aktaran, iki cümleden oluşan basıma hazır acil haberler gelir. **Üçüncü** öncelik önemli bir olayın on satırlık haberidir. Haberlerin büyük bir çoğunluğu "öncelikli" haberler grubunda ve **dördüncü** sırada yer alır, "normal" olarak adlandırılan haberler ise **beşinci** sıradadır. Seçme öyküler ya da hiçbir güncellik iddiası olmayan yazılar sıralamada altındadır.

Günümüzdeki iletim temposu içinde flaş habere öncelik tanınması fazla bir zaman kaybına yol açmamaktadır artık. Ancak öncelik sıralaması haberi kaleme alan editör için hala büyük önem taşımaktadır.

Servis dağılımı: Gazetelerdeki, hakim klasik servis düzenine göre yapılanmıştır: Siyaset, ekonomi, karışık haberler, kültür, spor ve de program tanıtımı gibi yazı işlerine ait duyurular.

Haber Ajansları/**AJANSLAR KİMİN İÇİN YAZARLAR?**

Haber Ajansları

- ❑ **Onlar, tüm medya için yazdıklarını önemle vurguluyorlar.**
- ❑ **Ajanslar en küçük gazeteyi ve tek bir kişinin yönetimindeki radyo istasyonlarını da dikkate alarak hizmet verirler.**
- ❑ **Bir muhabir bile görevlendirecek kapasitede olmayan kuruluşlar gelişen olayların kronolojisini ve önemli olayların hepsini, ajanslardan elde etmek zorundadırlar.** Büyük gazeteler ve televizyon kanalları da bu hizmetten yoksun kalmazlar. Zira onların muhabirleri de izinli veya isteksiz olabilirler ya da başkentte bir darbe gerçekleşirken onlar yağmur ormanlarında bir araştırma peşindedirler.
- ❑ **Ayrıca bir muhabir kendi bölgesinde gelişen tüm olayları izleme olanağına sahip değildir.** Buna karşın ajanslar bilgi ağlarını yalnızca muhabirler ve serbest gazeteciler aracılığıyla oluşturmazlar, başka ajanslarla birlikte de çalışırlar.
- ❑ **Öte yandan tüm önemli gazeteleri tarar, radyo yayınlarını dinler ve tüm uydu yayınlarını, televizyon kanallarını izlerler.** Yüzlerce resmi bildiriği inceler ve bir propagandayı ciddi bir hallerden ayırt edebilen uzmanları görevlendirirler

1. Haber Toplama / Haber Ajansları 3

Ajansların dört önemli özelliği:

1.Genelde güvenilir haber iletirler, yanlış haber geçtikleri enderdir, olsa da çok çabuk düzeltilir.

Gazetelerin aksine ajanslar, gün içinde pek çok kez yaptıkları yazım yanlışlarını, eksik alıntıları bile kısa sürede düzeltirler.

Hukuki statüsü ne olursa olsun, genel anlamda haberleri kitle iletişim araçlarına aktaran, yasaların hükümlerine, ticaret kurallarına uygun, olanak verdiği ölçüde tam ve tarafsız bir hizmet götüren kuruluşlara haber ajansı denir.

- **Uluslararası ve ulusal haber ajansları da haber kaynağıdır.** Örneğin, uluslararası ajanslar: Reuters (İngiliz), ABD kaynaklı Associated Press (AP), Fransız Agence France Presse (AFP), Rusya'nın Tass-Itar, İtalya'nın ANSA vb.
- Türkiye'de: Anadolu Ajansı (AA), Doğan Haber Ajansı (DHA), Ankara Ajansı (ANKA), İhlas Haber Ajansı (İHA), Türk Haberler Ajansı (THA) vb.

1. Haber Toplama / Haber Ajansları 3

Ajansların dört önemli özelliği:

- 2. Haberleri tarafsızdır.** "Hiçbir iktidar, ticari kuruluş, sendika ve siyasi grup bir haber ajansına hükmedemez. Aksi takdirde halkın objektif bilgilendirilmesinden söz edilemez" diye yazmıştı, dpa'nın ilk yazı işleri sorumlusu Fritz Sânger. Bu görüş birçok ajans için hala geçerlidir. Haberleri kesinlikle yorum içermez, kullanılan dil yazarın seçim günü kime oy vereceğine dair bir ipucu vermez. "Yazar siyasi parti taraftarlarını ve muhaliflerini eşit düzeyde bilgilendirir ve her iki tarafa da eşit davranır. Siyasi parti sempaticanlarına ve karşıtlarına, hatta siyasi dostluklara aramızda yer yoktur." (1987 yılında dpa yazı işleri müdürü Benirschke tüm editörlerine içtüzükle ilgili bu kararı duyurmuştu.) Haber ve yorum ayrımı ancak gazetecilik ilkeleri çerçevesinde olasıdır; ajanslar bunu her gün kanıtlamaktadır.
- 3. Haberler servislere, gazetelerde yapıldığı gibi seçilmiş ve düzenlenmiş olarak iletilir.** Bu sayede gazete editörü çalışmasıyla ilgili bilgileri toplamak için uğraşmak zorunda kalmaz. Böylece gazetedeki servislerin varlığı da garanti altına alınmış olur.
- 4. Haberler hızla ve basıma hazır biçimde ve çoğunlukla da olayın hemen sonrasında ulaştırılır.** Bir futbol karşılaşmasının bitiminden birkaç dakika sonra maçla ilgili haberin tamamı ekrana yansır.

1. Haber Toplama/

Haber Kaynağı Olarak Ulusal ve Uluslararası Kitle İletişim Araçları

- ❑ **Ulusal ve uluslararası kitle iletişim araçlarının aynı zamanda haber kaynağı işlevini de vardır.**
- ❑ Çeşitli kaynaklardan haber alan bu kitle iletişim araçları, tüketici olmalarına karşın, bazı durumlarda, üreticilik de yapar.
- ❑ Örneğin; CNN, BBC, ABC, CBS gibi radyo ve televizyonların haberleri, gerek dinleme servisleri aracılığıyla, gerekse abone yöntemiyle diğer yayın organlarına aktarılmaktadır (ENEX örneği).
- ❑ Dış ülkelerde yayımlanan bazı gazete ve dergiler de birer haber kaynağı olarak değerlendirilmektedir.

ABD-gazeteler: International Herald Tribune, USA Today, New York Times, Wall Street Journal, Washington Post.

► **ABD-dergiler:** Time, Newsweek, US News And World Report, Business Week, Fortune, Forbes.

► **İngiltere-gazeteler:** The Independent, The Guardian, Sun, Daily Mirror, Daily Express, Financial Times, Daily Telegraph, Today, European.

► **İngiltere-dergiler:** The Economist.

► **Fransa-gazeteler:** Le Monde, Le Figaro, France Soir, Liberation, Le Matin, Le Soir.

► **Fransa-dergiler:** Paris Match, Le Nouvel Observateur, Le Express, Le Point, Le Figaro.

► Alman yayını gazeteler: Süddeutsche Zeitung, Frankfurter Allgemeine Zeitung, Das Bild, Die Welt.

► **Almanya-dergiler:** Der Spiegel, Stern, Bunte, Kapital.

► **İtalya-gazeteler:** La Repubblica, Corriere della Sera, Il Messaggero, La Stampa.

► **İtalya-dergiler:** Epoca, Panorama, Il Venerdì, Sette.

Haber Toplama/ Diğer Kaynaklar

Teknolojik gelişmeler ve çağdaş gazetecilik alanındaki hızlı değişim, haber kaynaklarını da çeşitlendirmiştir. Klasik anlamda haber kaynaklarına yenileri de eklenmektedir.

- ❑ İnsanı ilgilendiren konuların gelişmesi ve çeşitlenmesiyle, yeni haber konuları dolayısıyla da yeni haber kaynakları ortaya çıkmaktadır. Örneğin uzay çalışmaları, çevre, hava ve deniz kirliliği, küresel ısınma vs. gibi
- ❑ **İnternet de günümüzde hemen bütün devlet kurumlarının, ticari kuruluşların ve sivil toplum örgütlerinin sitelerinin olduğu önemli bir sanal yerleşim yerleri haline dönüşmüştür.** Tüm gelişmeler, duyurular, bültenler internet üzerinden de yayımlanıyor.
- ❑ **İnternetteki bu yayınlar, haberciler için yeni bir haber kaynağı oluşturmuş ve geleneksel medya, haber ajansları ve haber sitelerindeki muhabir ya da editörler, kurumların bu sitelerinden haber derlemeye başlamışlardır.**
- ❑ Bu bağlamda internetin haber kaynağı olarak her geçen gün daha fazla kullanılması söz konusu olmaktadır.
- ❑ Haber yapabilmek için her zaman muhabirler haber kaynaklarının bulunduğu yere gitmezler, bazen haber kaynakları da yayın kuruluşlarına gelirler.

AllSides™
Top Online News Media Bias Ratings
*AllSides media bias ratings are based on multi-partisan, scientific analysis.
All ratings are based on online content only — not TV, print, or radio content.
Ratings do not reflect accuracy or credibility; they speak to perspective only.
Visit AllSides.com to view over 600 media bias ratings.*

Ajans Haberciliğinin Süreçleri

Ajans Haberciliğinin Süreçleri

- 1. Haber toplama süreci:** Haber ajanslarının haber verilerini izleme, doğrulama, haber kaynaklarıyla iletişim kurma ve haber düzenleme görevini üstlenir.
- 2. Haber düzenleme süreci:** Haber ajanslarının haberlerini denetleme, düzenleme, ana başlık, spot ve unsurları gibi içerdiği unsurlar gibi haber unsurlarını zenginleştirme süreci.
- 3. Haber dağıtım süreci:** Haber ajanslarının haberleri medya organizasyonlarına, yayıncılara ve dağıtım dağıtımına devam.
- 4. Haber yayın süreci:** Haber ajanslarının haberlerinin yayınlanmasını ve dağıtımını takip etme, sonuçları analiz etme ve anlatma süreci.

Nasıl mı?

**Haber ajanslarının haberlerin
yayınlanmasını ve dağıtımını
takip etme, sonuçları analiz
etme ve raporlama süreci...**

Haber ajanslarının haberlerin yayınlanmasını ve dağıtımını takip etme, sonuçları analiz etme ve raporlama süreci...

Haber ajansları, haberlerin yayınlanmasını ve dağıtımını takip etme, sonuçları analiz etme ve raporlama sürecini genellikle aşağıdaki adımlarla gerçekleştirir:

1. Haber Yayın ve Dağıtım Takibi: Haber ajansları, yayıncılar, medya organizasyonları ve müşteriler tarafından kullanılan haber yayın ve dağıtım platformları aracılığıyla haberlerin nasıl yayınlandığını ve dağıtıldığını takip eder. Bu, haberlerin hangi platformlarda, hangi tarih ve saatte yayınlandığını, hangi medya kuruluşlarına dağıtıldığını ve nasıl paylaşıldığını izlemeyi içerir.

Haber ajanslarının haberlerin yayınlanmasını ve dağıtımını takip etme, sonuçları analiz etme ve raporlama süreci...

2. Veri Analizi: Haber ajansları, yayınlanan haberlerin performansını analiz eder. Bu, haberlerin okuyucu kitlesi, etkileşimleri, paylaşımları ve diğer analitik verilerini incelemeyi içerir. Bu analiz, haberlerin hangi konuların daha ilgi çekici olduğunu, hangi platformlarda daha fazla etkileşim aldığını ve hangi haberlerin daha geniş bir kitleye ulaştığını anlamak için kullanılır.

Haber ajanslarının haberlerin yayınlanmasını ve dağıtımını takip etme, sonuçları analiz etme ve raporlama süreci...

3. Raporlama: Haber ajansları, haber yayın ve dağıtım sürecine ilişkin raporlar hazırlar. Bu raporlar, haberlerin yayınlanma süreçlerini, yayınlanma sonuçlarını, etkileşimleri, paylaşımları ve diğer analitik verileri içerir. Raporlar, yayıncılara, medya organizasyonlarına ve müşterilere, haberlerin nasıl performans gösterdiği, hangi platformlarda daha iyi sonuçlar elde ettiği ve haberlerin etkisini değerlendirmek için kullanılır.

Haber ajanslarının haberlerin yayınlanmasını ve dağıtımını takip etme, sonuçları analiz etme ve raporlama süreci...

4. İyileştirme: Haber ajansları, raporlar üzerinden elde ettikleri verilere dayanarak haber yayın ve dağıtım süreçlerini iyileştirmeye yönelik stratejiler geliştirir.

Bu, haber kaynaklarını çeşitlendirme, yayınlanma saatlerini optimize etme, haber başlıklarını ve içeriklerini güncelleme gibi stratejileri içerir.

Ayrıca, müşteri geri bildirimlerini dikkate alarak haber ajansları, haber hizmetlerini sürekli olarak geliştirmek için çaba gösterir.

Haber Ajanslarında **T**eknoloji Kullanımı

Haber Ajanslarında Teknoloji Kullanımı

Haber ajansları, haberlerin yayınlanmasını, dağıtımını takip etme, sonuçları analiz etme ve raporlama süreçlerini desteklemek için çeşitli teknolojik araçlar ve platformlar kullanmaktadır. İşte haber ajanslarının kullanabileceği bazı yaygın teknolojik araçlar ve platformlar:

1. Haber Dağıtım ve Yayın Platformları: Haber ajansları, haberlerin dünya genelinde yayınlanmasını ve dağıtımını sağlamak için haber dağıtım ve yayın platformları kullanabilir. Bu platformlar, haberlerin farklı medya organlarına, haber sitelerine, sosyal medya hesaplarına ve diğer dijital platformlara otomatik olarak dağıtılmasına olanak tanır.

Haber Ajanslarında Teknoloji Kullanımı

2. Medya İzleme ve Analiz Araçları: Haber ajansları, yayınlanan haberlerin medya izleme ve analizini yapmak için medya izleme ve analiz araçları kullanabilir. Bu araçlar, haberlerin hangi platformlarda, hangi saatlerde, hangi konularla ilişkili olarak yayınlandığını, etkileşim verilerini, paylaşım istatistiklerini ve diğer analitik verileri takip etmeyi sağlar.

3. Sosyal Medya Yönetim Araçları: Haber ajansları, haberlerin sosyal medya hesaplarında yönetilmesi ve yayınlanması için sosyal medya yönetim araçları kullanabilir. Bu araçlar, haberlerin sosyal medya hesaplarına otomatik olarak yayınlanmasını, paylaşım istatistiklerini takip etmeyi, sosyal medya etkileşimlerini analiz etmeyi ve sosyal medya stratejilerini yönetmeyi sağlar.

Haber Ajanslarında Teknoloji Kullanımı

4. Veri Analiz Araçları: Haber ajansları, haberlerin performansını analiz etmek ve raporlamak için veri analiz araçları kullanabilir. Bu araçlar, haberlerin okuyucu kitlesi, etkileşimleri, paylaşımları, trafik kaynakları ve diğer analitik verileri incelemeyi sağlar. Bu veriler, haberlerin performansını değerlendirmek ve stratejileri iyileştirmek için kullanılır.

5. Raporlama ve İletişim Araçları: Haber ajansları, haberlerin yayınlanma süreçlerini, sonuçlarını ve analizini raporlamak için raporlama ve iletişim araçları kullanabilir. Bu araçlar, haber raporları, analitik veri sunumları ve müşteri iletişimi için kullanılır.

Haber ajanslarının kullandığı teknolojik araçlar ve platformlar, haber yayın ve dağıtım süreçlerini optimize etmelerine, analiz yapmalarına, raporlamalarına ve müşterilere etkili iletişim sağlamalarına yardımcı olur.

- *Teknolojinin tetiklediği yeni dünya düzeni, eski uygulamaları ve alışkanlıkları tamamen değiştirmektedir. internetin yarattığı ve temel altyapısını oluşturduğu yeni medya ve internet teknolojileri, artık eski medya olarak adlandırdığımız klasik iletişim yöntemlerine karşı büyük bir üstünlük sağlamıştır.*

- **Haber Ajanslarının Teknik Yapıları ve Kullandığı Ekipmanları**

-

Haber Ajanslarının Teknik Yapıları ve Kullandığı Ekipmanları

- **Haber ajansları, haberleri toplamak, düzenlemek, formatlamak ve dağıtmak için çeşitli teknolojik ekipmanlar kullanırlar.**
- Haber ajanslarının teknolojik ekipmanları ve yazılımları, haberleri hızlı bir şekilde toplama, düzenleme ve yayınlama yeteneği sağlar. Bu teknolojiler, ajansların müşterilerine en doğru ve en güncel haberleri sunmasına yardımcı olur.

Haber Ajanslarının Teknik Yapıları ve Kullandığı Ekipmanları

İşte haber ajanslarının kullanabileceği bazı teknolojik araçlar:

- **Haber toplama yazılımları:** Ajanslar, haberleri çeşitli kaynaklardan toplamak için özel yazılımlar kullanırlar. Bu yazılımlar, haber kaynaklarını sürekli olarak tarar ve ilgili haberleri tespit eder.
- **Radyo ve TV vericileri:** Radyo ve TV vericileri, ajansların canlı haberleri yayınlamalarını sağlar. Bu vericiler, haber ajanslarının muhabirlerinin canlı yayın yapabileceği bir konumdan radyo veya TV yayını yapmalarına izin verir.

Haber Ajanslarının Teknik Yapıları ve Kullandığı Ekipmanları

- **Kameralar ve fotoğraf makineleri:** Haber ajansları, hızlı bir şekilde haber fotoğrafları ve videoları çekebilmek için yüksek kaliteli kameralar ve fotoğraf makineleri kullanırlar. Bunlara son yıllarda drone da eklenmiştir. Bu ekipmanlar, ajansların haberlerini görsel olarak zenginleştirmelerine ve daha fazla ilgi çekmelerine yardımcı olur.
- **Editöryal yazılım:** Haber ajansları, haberleri düzenlemek, formatlamak ve yayınlamak için özel yazılımlar kullanırlar. Bu yazılımlar, haberleri farklı formatlarda (metin, fotoğraf, video vb.) yayınlamak için tasarlanmıştır.

Haber Ajanslarının Teknik Yapıları ve Kullandığı Ekipmanları

- **Veri merkezleri:** Ajanslar, büyük veri merkezleri kullanarak haberleri depolarlar. Bu merkezler, haberleri güvenli bir şekilde saklamak ve hızlı bir şekilde yayınlamak için tasarlanmıştır.
- **İnternet tabanlı iletişim araçları:** Haber ajansları, dünya genelindeki muhabirleri ve müşterileri ile hızlı ve güvenilir bir şekilde iletişim kurmak için internet tabanlı araçlar kullanırlar. Bu araçlar, e-posta, anlık mesajlaşma, video konferans ve diğer iletişim araçlarını içerir.

AJANS HABERCİLERİNİN TEKNOLOJİ KULLANIMINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Araştırmaya katılan ajans muhabirleri **işe başladıkları sene ile bugünü kıyasladıklarında medya araçlarının teknolojik bağlamda geliştiğini ve bu gelişmenin haberciliğe hız bakımından olumlu yansındıklarını dile getirmişlerdir.** İşe başladıkları dönemde örneğin masaüstü bilgisayarların yaygınlıkta olması ve laptopların kullanılmamasından dolayı haberi geçmek için şirkete geldikleri ve ancak haberi de bir müddet sonra yazdıklarını bundan dolayı da haberin anında geçilemediğini belirtmişlerdir. Teknolojinin gelişmesiyle haberde kullanılan alet ve gereçlerin gelişmesi haber akışını ve haber geçilme sürecini hızlandırmıştır.

Kaynak: *Ajans Haberciliğinde Dijital Dönüşüm Ve Covid-19 Döneminde Sağlık Haberciliğine Etkisi, Kazım Kaan Ulu, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı Medya Ve Ekonomisi Ve İşletmeciliği Bilim Dalı, İstanbul 2022*

Ajans Habercilerinin teknoloji kullanımına ilişkin görüşleri-2

'İşe başladığınız sene kullandığınız medya araçları ile şuan kullanılan medya araçları arasında size göre nasıl farklar var?

Araştırma kısmına katılan muhabirlerin tamamı işe başladıkları dönem ile şuan ki dönemde kullandıkları medya araçlarının teknolojinin değişimine bağlı olarak haber oluşturma ve haberi geçme hızlarında önemli bir artışa neden olduklarını savunuyor.

Sektörde 15 seneden fazla çalışan muhabirlerin somya verdikleri cevap birbirine yakın cümlelerden oluşurken muhabirler işe ilk başladıkları dönemde (2000'li yılların hemen başlarında) şuan ki kullandıkları dizüstü bilgisayar olmadığı ve yanlarında taşıyabilecekleri bir internetinde bulunmadığı için haberlerini olay anında geçemediklerini bundan dolayı haberi şuan ki döneme göre 2 saat daha geç verildiğini ama günümüzde teknolojinin değişimi ve ilerlemesiyle birlikte medya araçlarının çok geliştiğinden dolayı olay anında haberi geçebildiklerini belirttiler.

Ajans Habercilerinin teknoloji kullanımına ilişkin görüşleri-3

'Teknolojinin Gelişmesiyle Sosyal Haklarda Ne Gibi Değişiklikler Meydana Geldi?

Teknolojinin değişimine bağlı olarak gazetecilerin günümüzde gerek maddi gerek manevi birçok değişim yaşadığı görülmekte. Başlıktaki soru teknolojinin değişimiyle birlikte gazetecilerin yol ücreti ve yemek ücreti gibi birçok sosyal hakkında 'meydana gelen' ya da 'meydana geldiği düşünülen' çıkarımları ortaya koymak amacıyla sorulmuştur.

Fakat bu soruya gazetecilerin tamamı 'düşünüyorum' ya da 'teknolojinin gelişmesi gazetecilerin sosyal hakkını iyileştirdi' şeklinde yanıt vermemiştir. Soruya cevap veren muhabirlerden AA muhabiri Arife Yıldız teknolojik gelişmelerin gazetecilerin sosyal haklarına olumlu bir şekilde yansıdığını düşünürken, İHA muhabiri Cem Geçim şartların şuan geçmişe göre daha iyi olduğunu belirtmiştir.

Ajans Habercilerinin teknoloji kullanımına ilişkin görüşleri

‘Teknolojinin Gelişmesiyle Sosyal Haklarda Ne Gibi Değişiklikler Meydana Geldi?’

Ayrıca DHA muhabiri Enver Alas ve AA muhabiri Özcan Yıldırım ise sosyal hakların geçmişe göre pek değişmediğini ifade ederek sorunun cevabını olumsuz olarak bildirmişlerdir. İHA muhabiri Hasibe Karadağ teknolojik gelişmelerin gazetecilerin sosyal haklarına hem olumlu hem olumsuz yansıdığını söylemiştir.

AA muhabiri Merve Özlem Çakır ise teknolojik gelişmelere bağlı olarak durumun sosyal haklara iyi yansıdığını ifade etmiş, DHA muhabiri Mustafa Turapoğlu ise teknolojik gelişmelerin sosyal hakları dolaylı olarak azalttığını ifade etmiştir.

Sonuç olarak teknolojinin gelişmesine bağlı olarak sosyal haklarda gazeteciler için çok büyük değişimler meydana gelmemiş hatta bazı haklarda gerileme olduğu görülmüştür.

Kaynak: Ajans Haberciliğinde Dijital Dönüşüm Ve Covid-19 Döneminde Sağlık Haberciliğine Etkisi, Kazım Kaan Ulu, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı Medya Ve Ekonomisi Ve İşletmeciliği Bilim Dalı, İstanbul 2022

Ajans Habercilerinin teknoloji kullanımına ilişkin görüşleri

Teknolojik Gelişmeler Size Göre Muhabir Maaşlarında Herhangi Bir Artışa Neden Olmuş Mudur?

Çalışmaya katılan muhabirler bir önceki soruya verilen cevap ile hemen hemen aynı cevabı vermiştir. Muhabirlerin çoğu teknolojik gelişimlerin sosyal haklarda bir değişikliğe neden olduğuna inanmadığı gibi muhabir maaşlarında da bir değişikliğe neden olduğunu düşünmemektedir.

9 katılımcıdan sadece biri teknolojik değişimlerin muhabir maaşlarında değişikliğe neden olduğunu belirtirken diğer katılımcılar sadece teknolojik değişimlerin muhabir maaşlarına bir etkisi olduğunun düşünmemektedir.

Ajans Habercilerinin teknoloji kullanımına ilişkin görüşleri

‘Teknolojik Gelişmeler Bağlamında Ekipmanların Gelişmesi Haber Hızını Artırmış Mıdır?’

Teknolojinin gelişmesine bağlı olarak medya araçlarında da değişimin ortaya çıkması haber oluşum ve servis sürecini yüzde 100 arttırmıştır. Başlıktaki soruyu cevaplayan 10 muhabirin tümü teknolojik gelişmelere bağlı olarak ekipmanlarında gelişmesinin haber oluşum hızını yüzde 100 hatta daha fazla oranda ciddi bir şekilde arttırdığını belirtmiştir.

Ajans Habercilerinin teknoloji kullanımına ilişkin görüşleri

SONUÇ OLARAK

1980'li yıllara gelindiğinde ve sonrasında dünyada yaşanan liberal kalkınma ile birlikte teknolojinin ilk olarak batılı devletler ardından da doğudaki devletlere doğru benimsenmesi de haberciliğin global bir hal almasına neden olmuştur. Bunda en büyük söz sahibi ise haber ajansları olmuştur. Haber ajansları sayesinde herhangi bir medya kuruluşu kendi ülkesinin ya da dünyanın bir başka yerinde muhabir bulundurmasına gerek kalmamıştır. Çünkü ücret karşılığında haber alımı yapabilmekte ve kendi medyasında bunları haberleştirebilmektedir.

Haber ajanslarının doğduğu 19. Yüzyıl ve sonrasında önemleri medya açısından anlaşılmış ve günümüzde haber ajansları medya sektörünün mutfağı haline gelmiştir. Teknolojinin de gelişmesiyle birlikte uluslararası haber ajansları başta olmak üzere gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin haber ajansları haberlerini artık olay anında muhabirlerine sağladıkları araç ve gereçler ile abonelerine geçebilmektedir.

Ajans Habercilerinin teknoloji kullanımına ilişkin görüşleri

SONUÇ OLARAK-2

Bundan 20 sene öncesine kadar bilgisayarların, telefonların ve en önemlisi de günümüzde mesafeleri ortadan kaldıran internet teknolojisinin günümüzdeki kadar gelişmiş olmamasından kaynaklı olarak haber ajanslarını muhabirleri sıcak bir habere gittiklerinde haberi geçmek için ofise dönüp masaüstündeki bilgisayardan haberlerini hazırlayıp abonelere servis ederken bu durum artık günümüzde ortadan kalkmıştır.

Teknolojinin gelişimi ve dijitalleşme medya sektöründe hızı haber ajanslarında da rekabeti artırırken aslında bunun haber ajanslarında görev yapan muhabirlere hem olumlu hem de olumsuz yanları olmuştur. Örnek olarak Covid-19 salgın döneminde günümüz teknolojisi ile muhabirler çok daha kolay ve önemli işler ortaya koyabilmiştir. Fakat teknolojinin gelişmesiyle birlikte her yerden anında haber geçme işinin ön plana çıkması da muhabirlere ayrı bir iş yükünü doğurmuştur demek herhalde yanlış olmayacaktır.

Ajans Habercilerinin teknoloji kullanımına ilişkin görüşleri

SONUÇ OLARAK-3

Tezin araştırma konusu olan medyadaki değişim; aslında eski medya ile teknolojinin gelişmesiyle birlikte yeni medyada oluşan değişimi göz önüne koymuştur. Bu kapsamda sektörde en az 7 en fazla 22 senedir çalışan ajans muhabirlerinden teknolojinin gelişmesiyle birlikte meslek tecrübelerinde yaşadıkları olayların anlatılması istenmiştir.

Bu kapsamda soru sorulan muhabirlerin verdiği cevaplara göre ise de medyadaki teknolojik değişim ortaya konmuş ayrıca dünyayı kasıp kavuran Covid-19 salgın döneminde bu teknolojik değişimin kendileri için ne gibi kolaylıklar ya da zorluklar ortaya çıkardığı ortaya konmuştur.

Ajans Habercilerinin teknoloji kullanımına ilişkin görüşleri

SONUÇ OLARAK-4

Yeni medya ve eski medyayı karşılaştırırken baştan bazı gerçekleri yerli yerine oturtmak son derece önemlidir. Eski medyanın teknolojik değişimlerin sonucu yerini yeni medyaya bırakması haber ajanslarının kullandığı teknik altyapı, malzeme ve hatta çalışanların hakların da bile bir kısım değişiklikler meydana getirmiştir.

Eskiden habere büyük kameralar ile gidilir; haber ofise gelip hazırlanıp ertesi gün çıkan gazete yayınlanırken artık günümüzde haberlere büyük kameralar ile gidilmesi yerine küçük el kameraları ya da telefonlar ile bile çekim yapılabilmekte ve ayrıca haber çekilen yerde hemen yazılıp haber sistemine yüklenip ertesi günü beklemeden anlık olarak servis edilmektedir.

Ajans Habercilerinin teknoloji kullanımına ilişkin görüşleri

SONUÇ OLARAK-5

Bunun sonucunda herhangi bir önemli olaya ya da son dakikaya internet siteleri ya da televizyonlardan kolayca ulaşıla bilinmektedir. Teknolojik değişimler medyada bundan dolayı da haber ajanslarında da son derece büyük ve önemli değişikliklere neden olmuştur.

Fakat bu değişim çalışanların sosyal durumunu iyileştirmek yerine araştırmamızdan da yola çıkacağımız üzere medyada yaşanan büyük değişimler kadar ekonomik yapılarında büyük değişimlere neden olmamıştır.

Ajans Habercilerinin teknoloji kullanımına ilişkin görüşleri

SONUÇ OLARAK-6

Teknolojik değişimler pandemi döneminde görev yapan sağlık muhabirlerine birçok kolaylık sağlamıştır.

Tezin araştırma konusuna dahil olan Türkiye'nin en büyük 3 haber ajansının sağlık muhabirlerinin verdiği cevaplardan yola çıkarak teknolojik değişim salgın döneminde işlerini kolaylaştırmış, haberleri oluşturma ve sisteme yükleme hızlarını bir hayli artırmıştır.

Fakat öyle ki teknolojik değişim sağlık muhabirlerine özellikle bu dönemde olumlu bir etki ettiği gibi bu hızın kendilerine daha fazla bir iş yükü de bindirdiğini söylemişlerdir.

Ajans Habercilerinin teknoloji kullanımına ilişkin görüşleri

SONUÇ OLARAK-7

Tüm dünyada özellikle son 10 yıl içerisinde hızla artan teknolojik gelişme ve bunun dijitalleşmeye olan katkısı tüm sektörler gibi medya sektörünü de önemli ölçüde etkisi altına almıştır.

Medyanın mutfağı olarak gazeteciler tarafından tabir edilen haber ajanslarındaki teknolojik değişimde bu kapsamda ele alındığında medya sektörünü doğrudan etkilemiş ve artık muhabir tarafından alınan önemli bir bilgi teknolojik gelişmelerin haber ajanslarının ekipmanlarına olan katkısıyla da birlikte anında geçilebilmektedir.

Bu gelişim de Covid-19 salgın sürecinde muhabirlerin işini kolaylaştırmış ve onlara daha detaylı ve hızlı haber oluşturma olanağı sunmuştur.

Ajans haberciliğinin süreçleri

«Olaylar nasıl haber oluyor?»

Haber nedir?

1

HABER GENELLİKLE BİR OLAYIN YA DA OLAYLARIN *ÖYKÜSÜ YA DA ÖZETİ* OLARAK TANIMLANIR. Haberleri yazan gazeteciler bunları her zaman

olurken gözlemek, izlemek olanağına sahip değildir. Genellikle olay ya da olaylar olduktan sonra onlar hakkında haber yapabilecek bilgi, belge, resim, görüntü

toplarlar. Bu nedenle bazı bilim adamlarının tanıımı ile *haber* bir olay değildir,

2

olduktan sonra *algılanabilen* bir *şeydir*.

3

GAZETECİLİK KİTAPLARI HABERİ GENELLİKLE «*İNSANIN İLGİSİNİ UYANDIRAN BİLGİLER*» OLARAK TANIMLAR.

«**HABER, OKUYUCU VE DİNLEYİCİ İÇİN ÖNCELİKLE YENİ GERÇEKLERLE İLGİLİ , DOĞRU VE ANLAŞILIR BİLGİLERDİR. AYNI ZAMANDA HABER, ÖNEMLİ YA DA İLGİNÇ BİR OLAYDIR.**» Diğer bir ifade ile Haber metni, yeni, önemli ve ilginç bilgilerden oluşacak şekilde kaleme alınır.

Haber nedir?

4

William Randolph Hurst ve Lord Northcliffe: “*Haber bir yerlerdeki birisinin, basmanızı **istemediği** veya basmanızı **engellemeye** çalıştığı şeydir. **Gerisi reklamdır.**” der. Bu tanım haberin, birilerinin işine gelmediği için gerçeğin saklanmaya çalışıldığı durumlarda doğruyu arayan gazetecinin görevinin zorluğunu vurguladığı kadar, değerli haberin çoğu zaman okuyucuya ulaşması engellenmeye çalışılan haber olduğunu da vurgular.*

5

TOPLUMDA VEYA DOĞADA MEYDANA GELEN ÇEŞİTLİ OLAY, DURUM VE GÖRÜNÜMLE İLGİLİ BİLGİ VE DUYURULARA HABER DENİR. *Bu haberlerin halka duyurulması amacıyla belirli kurallar gözetilerek hazırlananlarına da haber yazıları denir.*

6

«**HABER, BAĞIMSIZ GAZETECİLERİN OLGULARI İZLEYİCİLERLE PAYLAŞMAK AMACIYLA OLUŞTURDUKLARI İÇERİKTİR.**» *İzleyiciler televizyon seyircileri, radyo dinleyicileri veya gazete okurları olabilir. İçerikler metinsel, görsel, hareketli görsel veya işitsel olabilir.*

7

«**HABER, BİLME VE HABERDAR OLMA ÇABASININ ORTAYA ÇIKARDIĞI KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARININ TEMEL MALZEMESİDİR.**»

Haber

«**HABER, ÖZÜNDE BİR OLAY, BİR OLGU, ÜZERİNE EDİNİLEN İLETİŞİM YA DA YAYIN ORGANLARIYLA VERİLEN BİLGİDİR.** Haber ayrıca, vaktinde kamuya ilettiğimiz ve toplumda çok sayıda kişiyi ilgilendiren ve etkileyen bunun yanında toplumunu genelinin anlayabileceği şekilde aktarılan bir olayın öyküsüdür.. »

«**HABER VERME, BİLGİYİ AKTARARAK KAMUOYUNUN OLUŞMASI İÇİN ÇABA GÖSTERMEK, TOPLUMSAL DEĞERLERİ AKTARMAK, TOPLUMU HABERİN BELİRLEDİĞİ DEĞERLER AÇISINDAN ÖZENDİRMEK, GÜDÜLEMEK, ÇEŞİTLİ TARTIŞMA ORTAMI YARATARAK KÜLTÜRÜN VE EĞİTİMİN GELİŞTİRİLMESİNE KATKIDA BULUNMA İŞLEVİDİR.** Haber ayrıca halkın eğlence ihtiyacı, eğitim, ulusal ve uluslararası ilişkiler ve bütünleştirme işlevini görmektedir.»

CHARLES DANA VE JOHN BOGART: “KÖPEK, İNSANI ISIRIRSA HABER DEĞİLDİR. AMA İNSAN KÖPEĞİ ISIRIRSA, O HABERDİR”. Bununla birlikte köpeğin insanı ısırması durumunun da haber olabileceğini bilmemiz gerekir.

HABER, İNSANLARI İLGİLENDİRECEK, ZAMANLI OLAN BİR DÜŞÜNCENİN, OLAYIN YA DA SORUNUN ÖZETİDİR. (Alaeddin Asna)

KURUMSAL YAPI DIŞINDAKİ HABERCİLER: Yurttaş gazeteciliği kavramının yükselişi ve sosyal medyanın yaygınlaşması, internet kullanımının yaygınlaşmasıyla, izleyici de edilgen olmaktan çıkmış, etkin duruma gelmiştir. İzleyici de kendi haber metnini üretebilmekte, yaygınlaştırmakta, hatta büyük yayın kuruluşlarına satabilmektedir.

Bağımsız gazeteciliğin önemi

BAĞIMSIZ GAZETECİLİKTE ANLATILMAK İSTENEN **OLGUYU AKTARIRKEN** HERHANGİ BİR ÇIKAR AMACIYLA DEĞİL, SADECE O OLGUYU **AKTARMAK AMACIYLA** YAPMASIDIR. KAÇINILMASI GEREKEN ÇIKARLAR ARASINDA BİREYSEL, TİCARİ, SİYASİ ÇIKARLAR ANLAŞILMASI GEREKİR.

BU KURALLAR, GAZETECİLERİN MESLEK ETİK İLKELERİNDE DE YER ALMAKTADIR.

Türkiye'deki gazetecilerle ilgili meslek ilkeleri Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nce geliştirilmiştir ve konumuzu ilgilendiren maddeleri şunlardır:

- ✓ ***Gazeteci, bir bilginin, haberin yayını ya da yayınlanmaması karşılığı hiçbir maddi veya manevi avantajın peşinde olamaz.***
- ✓ ***Gazeteci, mesleğini, reklamcılıkla, halkla ilişkilerle veya propagandacılıkla karıştıramaz. İlan – reklam kaynaklarından herhangi bir telkin, tavsiye alamaz, maddi çıkar sağlayamaz.***
- ✓ ***Gazeteci, hangi konuda olursa olsun, elde ettiği bilgileri geniş biçimde yayın konusu yapmadan kendi yararına kullanamaz.***

Bir firmanın yeni çıkan ürününe ilişkin halkla ilişkiler ajansının gönderdiği bülten *haber* kategorisine girer mi?

Soru?

Bağımsız gazeteciliğin önemi

Örneğin belli bir firmanın yeni çıkan bir ürününe ilişkin halkla ilişkiler ajansının gönderdiği bülten haber kategorisine girer mi?

- Yukarıdaki tanıma göre **girmez**. Çünkü burada ticari bir çıkar söz konusudur. Dolayısıyla bu bir haber olmaz, **tanıtım bülteni** olur.

Eğer o konudan anlayan bir **muhabir** bu bülteni **haber yaparsa** haber olur **mu**?

- **Olur**, çünkü bağımsız gazeteciden beklediğimiz, o halkla ilişkiler bültenini almak, oradaki eksiklikleri, varsa yanlışları görmek, bunları gidermek ve haberini yazarak izleyicilere sunmaktır.

Haber ve Dolayımlama (Medyaya Uygun Hale Getirme)

Mediation: medya dili: dolayımlama: **İçeriğin** medyaya ve **tüketicie uygun** hale getirilmesi. **Yeniden yapılandırılma.**

Dolayımlama (Mediation) neye göre gerçekleşir?

- 1 Medya organizasyonunun yayın kimliğine,
- 2 Medya organizasyonunun yayın politikasına,
- 3 Kullanılan teknolojiyle gelen dağıtım ortamına (gazete, dergi, televizyon, radyo, internet vs),
- 4 Hedef kitleye.

❑ **BİLGİ (KNOWLEDGE) HABERİN HAMMADESİDİR.**

Haber formatına girerek enformasyona (information) dönüşür.

❑ **BİLGİNİN ENFORMASYONA DÖNÜŞMESİ, MEDIATIONUN SONUCUDUR.**

❑ **BİLGİ, DOLAYIMLAMAYA UĞRAYARAK ENFORMASYONA DÖNÜŞÜR.**

Haber ve Dolayımlama (Medyaya Uygun Hale Getirme)

HABERİ **ÜRÜN** OLARAK ELE ALIRSAK, BU ÜRÜN ÖNCELİKLE **BİR METİNDİR**. Metin dediğimizde akla yazısal metin gelmektedir.

ANCAK HABER, **TELEVİZYONDA** GÖRSELLİKLE BERABER **GÖRSEL METİN** HALİNDE SUNULUR. Görsellik yazınsal anlamda ise, fotoğrafla oluşur. Yani gazetelerde görsellik haber fotoğraflarıyla sağlanır.

EN ÖNEMLİ HABERLER GAZETELERİN BİRİNCİ SAYFALARINDA YER ALIR. Farklı konulu haberler için örneğin dış haberler, ekonomi, sanat, spor gibi özel sayfalar/bölümler gazetelerde bulunur.

Ünlü Arjantinli şair, yazar, Jorge Luis Borges, Pierre Menard'da "**OLUŞ, OLAY MÜKEMMELDİR.**

ÇEVİRMİYİN VE DOLAYIMLAMAYIN" der.

ANCAK HABER YAZIMINDA HER OLAY, HER KONUŞMA, GÖRÜŞ, DİYALOG, ÇEVİRİMDEN/DOLAYIMLAMADAN GEÇİRİLİR.

BU MEDYAYA UYGUN HALE GETİRİLME SÜRECİ İLE YENİ BİR DİL, MEDYA DİLİ YARATILIR.

Olgu/Yorum Ayrımı

- ❑ HABERCİLİĞE İLİŞKİN EN ÖNEMLİ AYRIM, **OLGULARI AKTARMAYI HEDEFLEMESİDİR**. Eğer bir yazı olguları değil de yazarın her hangi bir konuya ilişkin **görüşlerini içeriyorsa** olgu olmaktan çıkar **yorum veya fikir durumuna gelir**.
- ❑ **GÜNÜMÜZ GAZETECİLİĞİ AÇISINDAN DA OLGUYLA YORUM AYRIMI EN YAŞAMSAL AYRIMLARIN BAŞINDA GELİR. Bu ayrımın önemi**, yorum, eleştiri, destekleme, karşı çıkma gibi fikirlerin önemsiz olmasından kaynaklanmaz. Fikirlerle sahip olmak ve o fikirleri yaymak bireyler açısından en önemli demokratik haklardan biridir.
- ❑ **ANCAK BİR GAZETECİ YORUM SÜTUNUNDA YAZMIYORSA, OLGULARI AKTARMAYA ÇALIŞMAK DURUMUNDADIR.**

*Bir firma ürünün Türkiye'deki ilk ürün olduğunu yazmış olabilir. Gerçekteyse öyle olmayabilir. Belki de ürünün yararları abartılmıştır. Bütün bunları görmek ve haberini yapıp yapmamaya karar vermek **bağımsız gazetecinin** üstlenmesi gereken bir işlevdir.*

EĞER KÖŞE YAZARLIĞI VEYA YORUMCULUK YAPMIYORSANIZ, YAZDIĞINIZ HABERLER SİZİN VEYA SİZİN KANAATLERİNİZ HAKKINDA **OLMAMALIDIR**.

Bununla birlikte haberlerin içerisinde hem olguların hem de yorumların olması mümkündür ve **iyi haberlerin içinde çoğu zaman olgularla yorumlar bir arada bulunabilir.**

Nasıl mı? Eğer bir haberde fikirler, yorumlar belli bir kaynağa gönderme yapılarak kullanılıyorsa sorun yoktur. Muhabirin belli bir kaynaktan aktardığı yorumlar/kanaatler, gazeteci için olgu sayılır.

Olgu/Yorum Ayrımı

EĞER **KÖŞE YAZARI** VEYA YORUMCU DEĞİLSENİZ
YAZDIĞINIZ **HABERLER** SİZİN VEYA SİZİN
KANAATLERİNİZ HAKKINDA **OLMAMALIDIR.**

Bununla birlikte **haberlerin** içerisinde hem olguların
hem de **yorumların** olması **mümkündür.**

İyi haberlerin içinde çoğu zaman olgularla
yorumlar **bir arada bulunabilir.**

Nasıl mı?

Eğer bir haberde fikirler, yorumlar belli bir kaynağa gönderme yapılarak kullanılıyorsa sorun yoktur. Muhabirin belli bir kaynaktan aktardığı yorumlar/kanaatler, gazeteci için olgu sayılır.

Oluş/Haber Ayrımı

- ❑ Olan bitenle **haber** arasında önemli bir **ayrım** vardır.
- ❑ Haber, bir **oluşun** (olayın) haber bağlamında **yeniden kurulması** çabasıdır.
- ❑ Dolayısıyla **oluş**, kendi başına **haber değildir**. Kimsenin duymadığı milyonlarca olan biten, ancak gazetecinin söz konusu gelişmeyi başkalarına aktarmasıyla mümkün olur.

Gerçek / Haber Ayrımı

- HABER OLANIN YENİDEN KURULMASIYSA, GERÇEKLE DE ARASINDA FARK VARDIR.
- GERÇEK OLDUKÇA KAPSAYICI BİR SÖZCÜKTÜR.

Bir kaza haberinde bile, insanların gerçekliği, makinelerin gerçekliği, trafik kurallarının gerçekliği, yol koşullarının gerçekliği gibi gerçeklerden söz etmek mümkündür.

Kaza yerine giden veya kazayla ilgili bilgileri kaynaklardan öğrenen bir **gazeteciye** bu **gerçeğin** ancak belli bir bağlamda **kurgusunu** yapabilir.

Bu kurguda **doğru olgulara** dayanarak olabildiğince **kapsayıcı** olduğu sürece, **başarılı** bir **haber** yazılmış olur.

«Unutmayın ki insanın **en fazla ilgilendiği** konu **kendisidir**. Ondan sonraki ilgi konusu ise **yakın çevresinde olup bitendir.**» Horace Greely, New York Tribune GYM (1811-1872)

- ❑ 1. Her hangi bir medya aracını açan kişilerin haberlerde **ilk dikkatini** çeken **kendisini** ilgilendiren konulardır.

Aracı varsa akaryakıtta gelen zam, çalışan ise ücretine yapılan artış, emeklilikle ilgili düzenlemeler, hukukçuysa yasalarda yapılan değişiklikler ilk okuduğu konular olacaktır.

- ❑ 2. Ardından **yakından uzağa** doğru **azalan** bir ilgi ile **çevreye** ilişkin **haberler izlenir**. *İstanbul'da metronun yeni hattının nereden geçeceğine yoğunlaşırken, Samsun'da yapılacak yeni fabrikaya odaklanır.*

- ❑ 3. Haberin izlenme sırasında üçüncü sırayı **Türkiye** ile ilgili haberler alır. *Savaş, seçim, politik gelişmeler, ülkeyle ilgili olumlu veya olumsuz gelişmeler izler.*

- ❑ 4. **Yurt dışından** haberlere ilgi derecesi bütün **bunların ardından** gelir.

Okumadan geçme

“Haber okumayı bıraktım”

Reuters Enstitüsü’nün Nic Newman, Dr. Richard şetcher, Dr. Craig T. Robertson, Dr. Kirsten Eddy ve Prof. Rasmus Kleis Nielsen imzasını taşıyan ve 15 Haziran’da yayınlanan 2022 Dijital Gazetecilik Raporu’nda öne çıkan ve dikkat çeken sonuçlardan biri “**haberden kaçınma**”ydı.

Rapora göre, genel olarak habere ilgi düşmüş durumda. Haberlere olan ilgi, 2017’de yüzde 63 iken, bu oran bu yıl yüzde 51’e düşmüş durumda. Araştırmacılar, **insanların geleneksel medyadan uzaklaşırken, yeni medyayı da bunun yerine koymadıkları görüşünü dile getiriyor.**

Haberden kaçınma nedir?

“Kasıtlı olarak haberlere direnmeyi ifade eder. Haberden kaçınan insanlar ya haberlerden tamamen kaçınırlar ya da tükettikleri bilgi miktarını büyük ölçüde azaltırlar.”

Haberler modu olumsuz etkiliyor

Rapora göre insanların yüzde 43’ü Covid-19 ve politika haberlerinden bıktıklarını, yüzde 36’sı haberlerin modlarını olumsuz şekilde etkilediğini, yüzde 29’u fazla haber görmekten bıktıklarını, yine yüzde 29’u haberlerin güvenilirmez ya da taraflı olduğunu, yüzde 17’si haberlerin dahil olmak istemedikleri tartışmalarla ilgili olduğunu, yüzde 16’sı ise haberlerdeki bilgilerin işlerine yaramadığını belirtmiş. Sonuç olarak, insanlar haberlerden kaçınıyor.

Haberden kaçınmanın etkileri

[Ruth Palmer](#) ve [Benjamin Toff](#) haberden kaçınmanın ve haber yorgunluğunun, medya sistemlerinin ve demokrasinin sağlığına ilişkin daha büyük sorunların belirtileri olduğunu vurguluyorlar.

Skovsgaard ve Andersen, haberden kaçınmanın, geleneksel haber medyası için bir sorun olduğunu belirtiyor:

“Haber kuruluşlarının reklam geliri elde etmek, abonelik satmak ve toplumsal alaka düzeyini korumak için okuyuculara, dinleyicilere veya izleyicilere ihtiyacı vardır. Ancak haberlerden kaçınma demokrasi için de bir sorundur. Genel olarak, haber tüketimi, insanların toplum ve siyaset hakkındaki bilgilerinin yanı sıra siyasi katılımları üzerinde de olumlu bir etkiye sahiptir.”

TEMEL KURALLAR 1

BİR MUHABİRİN **AKLINDAN ÇIKARMAMASI** GEREKENLER:

1 - Bir olayı yazma ve görüntüleme açısından elindeki **haber malzemesinin** ne olduğunu **iyi bilmelidir**. Araç ve gereçleri sağlam ve her an çalışmaya hazır olmalıdır.

2 – Gazete, Radyo-TV kanalı veya internet sitesi fark etmez gezici haber toplama aracı varsa ne yapacağını bilmeli, merkezle sürekli telefon, internet veya telsiz **iletişimini açık** tutmalıdır.

3- Bir muhabir gazetesine, radyo-TV ya da internet sitesine aldığı haberleri **nasıl ulaştıracağını bilmelidir**. Örneğin telefonu, faksı, interneti nerede bulacağını bilmelidir.

TEMEL KURALLAR 2

4- Şehrin **ulaşım sistemini** ve **trafiğini iyi bilmelidir**. Bu, iletişim araçları dışında bir haberi haber merkezine en hızlı bir biçimde ulaştırabilmesi çok önemlidir.

5 - Haberleriyle ilgili **notlarını çabuk** fakat **doğru** olarak almayı **bilmelidir**. Böylece yazarken hem kendisi için hem de baskıya ya da yayına yetiştirmesi mümkün olur. Steno bilgisi bu konuda çok işe yarar. Fotoğraftaki kişileri tek tek not etmeli ve kişilerin ayırt edici özelliklerini de yazmalıdır.

6- Propaganda ve güdümlü haberle **gerçeği** birbirinden **ayır** **edebilmelidir**. Şişirme sözlerden ve olaylardan haber yapmamalıdır. Bu nedenle haber çevrelerini iyi tanımalıdır. Hangi çevrelerden ne tür haber çıkabileceğini bilmelidir.

TEMEL KURALLAR 3

8 - Haber kaynağını kullanırken, haberin yetişmesi için gereken zaman sınırını iyi kestirmelidir. Çünkü gazetenin baskıya verileceği saatle bir radyo-TV istasyonunun haber bültenlerinin yayınlandığı saatler bellidir. ***Bu nedenle yayına yetişmeyen bir haber ne denli iyi ve önemli bir haber olursa olsun bir değer taşımaz.***

9 - **Türkçeyi**, dilbilgisi, imlâ ve noktalama kuralları ile **çok iyi bilmeli**, okunaklı bir el yazısı bulunmalı, klavye ile hızlı yazabilmelidir.

TEMEL KURALLAR 4

BİR MUHABİRİN ÜÇ TEMEL GÖREVİ BULUNMAKTADIR:

- *Haberleri **doğru** olarak verme,*
- *haber **kaynağını koruma** (açıklamama),*
- *kendisine **güvenilip de bilgi verildiyse bu bilgilere saygı** gösterme.*

- ❑ **MUHABİRİN İLK GÖREVİ, VERDİĞİ HABERLERİN DOĞRU KAYNAKLARA DAYANMASINI SAĞLAMAKTIR.** Bunu da ancak çeşitli haber kaynaklarını iyi bir biçimde denetleyerek yapabilir. Muhabirin haberi hangi kaynaktan aldığıın belirtilmesinin çeşitli dereceleri vardır. Bazen kaynaklar zorunlu olarak açıkça belirtilmelidir. «İletişim Başkanlığı tarafından yapılan açıklamaya göre..." gibi.
- ❑ **HABERLER BAZEN HABERİ YAZAN KİŞİYE BAĞLANABİLİR YA DA MUHABİRİN KENDİSİ KAYNAK OLABİLİR.** Örneğin, parlamento haberini muhabirin kendisinin yazması gibi.
- ❑ **BAZI HABERLERDE KAYNAK İSMİ VE UNVANI ÇOK ÖNEMLİDİR.** Bu haberi kuvvetlendirici bir unsurdur. Yazı işleri bu kişinin adının kullanılmasını istemeyebilir. Buna anonim olarak kaynağı belirtme denir. İstenilmediği zaman o kişinin adı yerine, 'yetkililerin, ilgililerin vb.« gibi sözler kullanılır. Örneğin: "Enerji Bakanlığında üst düzey bir yetkilinin belirttiğine göre" gibi.

HABER DEĞERİ NEDİR?

HABER DEĞERİ

□ HABER DEĞERİ KAVRAMI

- Defleur ve Dennis'e göre; **haber üretim aşamasında, medya organizasyonunun yaratıcı grubunda yer alan, Genel Yayın Yönetmeninden stajyer muhabire kadar tüm eşik bekçilerinin önlerine gelen enformasyondan hangisinin, haber üretim sistemine alınacağına karar vermelerine yardımcı olan ölçütlere, haber değeri denir.**
- **HABER DEĞERİ KURAMININ TEMELİNİ OLUŞTURAN İLK ÇALIŞMA 1922 YILINDA, ABD'DE WALTER LIPPMANN (1964) TARAFINDAN GERÇEKLEŞTİRİLMİŞTİR.**
- **Bilgi kuramı perspektifinden hareket eden Lippmann, basının kendine özgü bir realite tasarladığını belirleyerek, haber olabilmenin kriterlerini ortaya koymuştur.**
- **LIPPMANN HABER DEĞERİNİ ÇEŞİTLİ OLAYLARIN, VARLIĞINA VE BİLEŞİMİNE GÖRE BASIN TARAFINDAN YAYINLANMAYA DEĞER GÖRÜLMESİ OLARAK AÇIKLAMISHTIR.**

HABER DEĞERİ

Lippmann'a göre bir olayın haber değerine sahip olabilmesi için;

- ***alışılmıőın dışında* (sürpriz, sansasyonel) olması,**
- ***tasarlanması,***
- ***süreyle sınırlandırılması,***
- ***yapısının basit olması ve***
- ***bir mantığa sahip bulunması,***
- ***olaya etkili veya ünlü kişilerin katılması ve***
- ***olay yerinin okura yakın olması gerekmektedir.***

Bir olay, yukarıda belirtilen faktörlerden ne kadar fazlasına sahipse, haber değeri o kadar yüksektir ve basında yer alma olasılığı o kadar fazladır.

HABER DEĞERİ

- ❑ BBC gibi haber kuruluşları , editoryal değerlerini çevrimiçi olarak açıkça belirtebilirken, genel olarak haber değerleri, gazetecilik sektörü tarafından büyük ölçüde göz ardı edilen bir konudur. Medya uzmanı olarak, Stuart Hall (1973. s.235) şunları belirtir:
- ❑ *“Haber değerleri” modern toplumdaki en opak anlam yapılarındadır... Gazeteciler haberlerden sanki olaylar kendi kendilerini seçiyormuş gibi bahsederler.”*
- ❑ Bunun nedeni, haber değerleri kavramının profesyonel gazetecilik uygulamasından ziyade akademiye ait bir kavram olmasıdır.
- ❑ Pek çok medya uzmanı bu tür haber değerlerinin sınıflandırmasını çoğalttı (Galtung ve Ruge 1965, Harcup ve O'neil 2001), ancak bu haber değerlerinin gazeteciler tarafından bilerek uygulanıp uygulanmadığı da tartışılır.

HABER DEĞERİ

«Olaylar nasıl haber oluyor?»

HABER DEĞERİ «Olaylar nasıl haber oluyor?»

Norveçli Johan Galtung ve Mari Holmboe Ruge, aynı yıl içerisinde, Journal of International Peace Research'te yayınlanan makaleleri "The Structure of Foreign News"te bugün hala geçerliliğini koruyan **12 haber değerini ortaya koymuşlardır.**

GAZETECİLERİN HABERLERİNİ SEÇERKEN GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURDUKLARI BU 12 DEĞER, GAZETECİLİKTE ANA KRİTERLER OLARAK KABUL GÖRMEKTEDİR.

Galtung ve Ruge, 1965 yılında basılı olarak yayınladıkları 12 haber değerini ilk kez Ocak 1963'te Oslo'da First Nordic Conference on Peace Research'te tebliğ olarak sunmuşlardır. Galtung ve Ruge'un makalesinde "**olaylar nasıl haber oluyor?**" sorusuna cevap aranmaktadır.

HABER DEĞERİ «Olaylar nasıl haber oluyor?»

- 1.OLAYIN SÜRE OLARAK UYGUNLUĞU (Frequency)
- 2.OLAYIN BÜYÜKLÜĞÜ** (Threshold)
- 3.OLAYIN AÇIKLIĞI/ANLAŞILIRLIĞI (Unambiguity)
- 4.OLAYIN ANLAMLIĞI** (Meaningfulness)
- 5.OLAYIN UYUMU (Consonance)
- 6.OLAYIN BEKLENMEDİK OLUŞU** (Unexpectedness)
- 7.OLAYIN SÜREKLİLİĞİ (Continuity)
- 8.KOMPOZİSYON** (Composition)
- 9.SEÇKİN ULUSLARA YAPILAN GÖNDERMELER
- 10.SEÇKİN KİŞİLERE YAPILAN GÖNDERMELER** (Reference to Elite People)
- 11.KİŞİLERE YAPILAN GÖNDERMELER (Reference to Persons)
- 12.OLUMSUZ OLANA YAPILAN GÖNDERMELER** (Reference to Something Negative)

*Norveçli Johan Galtung
ve Mari Holmboe Ruge
12 haber değeri*

Galtung ve Ruge'un 12 Haber Değeri

Haber Değeri-1. OLAYIN SÜRE OLARAK UYGUNLUğU (*Frequency*):

Haber haline getirilecek olan olayın, yayınlanacağı kitle iletişim aracının yayınlanma sıklığına uygun olması gerekmektedir.

Bu bağlamda otoyoldaki zincirleme kaza, soygun, uçak kazası gibi kısa sürede olup biten olaylar günlük gazetede yayınlanmaya daha uygundur. Olayın gün içinde ya da 24 saatten daha uzun bir süreye yayılması haber değerini düşürürken, kısa sürede gerçekleşmesi yükseltir. *Örneğin, bir memur eyleminin görüntülerinin yansıtılması, memurların sorunları, maaşlarının yetersizliği gibi konuların aktarılmasının yanında daha fazla haber değeri taşır.*

Devamı olan ve gelişmesi uzun sürebilecek ekonomik, sosyal, politik olaylar, kısa sürede olup biten olaylara göre daha az haber değeri taşır. Devamı olan bu tür olaylar somut gelişmeleriyle yayınlanabilir. Örneğin, ticaret anlaşmaları, iş ilanı gibi. Siyasal partilerin haberlerini yayınlatma teknikleri bu haber değeri kapsamında başarılı olabilmektedir. Örneğin, seçim öncesi faaliyetler, basın toplantıları haber değeri taşımaktadır.

Haber Değeri-2. OLAYIN BÜYÜKLÜğÜ (*Threshold*):

Bir olay haber yapılabilecek kadar büyük mü? Bu sorunun cevabı haber organizasyonuna göre değişmektedir. Alkollü bir sürücünün X bölgesindeki park halindeki bir araca çarpması o bölgenin yerel gazetesi için büyük bir olay kabul edilebilirken, aynı haberin ulusal bir gazetede yayınlanabilmesi için aracın bir düzine aracı hurda haline getirmesi gerekmektedir.

Bu haber değeri kriterine göre dehşet verici bir soygun, çok kayıplı ve zararlı bir kaza, doğal afetler gibi büyük olaylar haber değeri taşımaktadır. Örneğin, şorida'yı yerle bir eden Charlie kasırgası, sadece 1-2 ağacı deviren bir hortumdan daha büyük bir olaydır ve haber değeri taşımaması açısından daha önde yer alır.

Galtung ve Ruge'un 12 Haber Değeri (devam)

Haber Değeri-3. OLAYIN AÇIKLIğI/ANLAŞILIRLIğI (Unambiguity):

Bir olay ne kadar açık ve anlaşılırsa haber olma olasılığı o kadar yüksektir.

Peter Preston, 11 Haziran 2000'de Observer'da yayınlanan makalesinde, The Columbia Journalism Review tarafından 300 tecrübeli Amerikalı gazeteci üzerinde yapılan araştırma sonucuna göre, olayların haber haline getirilmemesinin ana sebebinin karmaşık ve anlaşılması güç olmalarından kaynaklandığı ortaya koymuştur.

<http://www.cultsock.ndirect.co.uk/MUHome/cshtml/media/nvdetail.html>

Haber Değeri-4. OLAYIN ANLAMLILIğI (Meaningfulness):

John Hartley'in "kültürel yakınlık" olarak nitelendirdiğı bu haber değeri, kendi kültürümüzden çok farklı bir ülkede meydana gelen bir olayın ülkemizde fazla anlamlı bulunmayacağı anlamına gelmektedir.

Kültürel, sınıfsal ve bölgesel olarak yakınlık, haber konusu ile tüketici arasında bir bağın oluşmasına yardım eder. Yakınlığın haber değerinde önemli bir ölçütü olduğunu anlatabilmek için haber profesyonelleri, "*Gözdeki sinek, Çin'deki depremde önemlidir.*" atasözünü sık sık kullanırlar.

Örneğin, İngiltere'de meydana gelen bir olay Amerikalılara göre Hindistan'da meydana gelen bir olaydan daha anlamlıdır. Çünkü İngilizler ve Amerikalılar aynı dili konuşurlar, aynı ırktandırlar, benzer kültürel değerlere sahiptirler. Ancak, Hindistan'da meydana gelen bir olay Amerikalılar için anlamlı değilken, aynı olay Batılıları içerirse anlamlı hale gelir.

26 Nisan 1986'da Rusya'da Çernobil nükleer enerji santralindeki patlama, bu haber değeri nedeniyle çok önemlidir. Örn: radyoaktif bulutların batıya doğru ilerlemesi haberi de, 2 numaralı haber değeri kapsamında önem taşır. (Fowler, 1998: 14)

Haber Değeri-5. OLAYIN UYUMU (Consonance):

İzleyici tarafından olacağı önceden kestirilebilen ya da olması umut edilen olayların meydana geldiğinde haber haline gelmesi. Örneğin, ulusal bayram kutlamaları, meclisin bütçe görüşmeleri, spor karşılaşmaları gibi.

Rutin haber anlayışı ile ilintili bir değerdir. Önceden bilinen, beklenen gerçekleştiğinde olayın haber değeri yükselir.

Galtung ve Ruge'un 12 Haber Değeri (devam)

Haber Değeri-6. OLAYIN BEKLENMEDİK OLUŞU (Unexpectedness):

Beklenmedik olaylar, her gün olan rutin olaylardan daha fazla etki yaratır. Amerikalı editör Charles A.Dana'nın ünlü haber tanımı bu kritere örnek teşkil eder: "Bir köpek adamı ısırsa haber değildir ancak bir adam köpeği ısırsa haberdır."

Haber Değeri-7. OLAYIN SÜREKLİLİğİ (Continuity):

Haber sıralamasının en üstünde manşette ya da ilkhaber olarak yer alan bir haberle ilgili gelişmeler daha sonraki günler arka sayfalarda ya da bültenin sonlarına doğru verilse de çekiciliğini korur. Ancak bu, olayın yapısına bağlı bir haber değeridir. Devamı olabilecek haberler için söz konusudur. İsyanlar ve savaşlar bu açıdan haber değeri taşıır çünkü sonuçta bu, devam eden bir dram haline gelecektir. Örneğin, 1986 yılındaki Çernobil patlaması haftalar hatta aylarca haber değeri taşımıştır.

Haber Değeri-8. KOMPOZİSYON (Composition):

Haberlerin dengelenmesi anlamındadır. Bir olay gazetenin ya da haber bülteninin genel haber kompozisyonu/dengesi gereği haber olarak yayınlanmayabilir. Çünkü haber bülteni içerisindeki haber konularının bir bütün olarak bakıldığında belirli bir denge sergilemesi gerekmektedir. Eğer o gün çok sayıda dış haber var ise bunların bir kısmı elenmek durumunda kalacaktır ya da önemli olmayan yurt haberleri eklenip haber dengesi sağlanacaktır.

Haberler seğilirken, olumlu haberler ve olumsuz haberler arasında bir tertip/bileşim yapılır. Örneğin birinci sayfa siyaset, ekonomi ve suç haberleriyle olumsuz bir ifade kazandığında, bir veya birkaç rahatlatıcı magazin haber ile denge sağlanır. Televizyon haberlerinde de genellikle ilk haberler soğuk siyasi içerikli iken, son haberler, sempatik haber kaynakları ve haber aktörleri kullanılarak hazırlanır.

Haber Değeri-9. SEÇKİN ULUSLARA YAPILAN GÖNDERMELER (Reference to Elite Nations):

Haber değeri fazla olan kişiler, kurumlar, mekanlar ve uluslar vardır. Habere konu olan ya da haberin tematik yapısını oluşturan seğkinler, haber seçiminde temel değişken olarak kullanılır. Uluslararası ilişkilerde belirleyici olan ülkelerin resmi tavırlarıyla ilgili olaylar haber değeri taşıır. Seçkin ulusun temsil ettiği ülke/ler, ülkeden ülkeye değişiklik gösterirken ABD gibi uluslararası alanda güçlü olan bazı devletler her ülke için seçkin ulus tanımlamasına girer.

Galtung ve Ruge'un 12 Haber Değeri (devam)

Haber Değeri-10. SEÇKİN KİŞİLERE YAPILAN GÖNDERMELER (Reference to Elite People):

- Ulusal/uluslararası kamuoyu tarafından bilinen ünlü/önemli kişiler haber değeri taşır. Habere konu olan ya da haberin tematik yapısını oluşturan seçkinlerin haber değeri yüksektir. Örneğin, başbakanın zırhlı araçta kilitli kalması, Hadise'nin boşanması, Joe Biden'ın tökezlemesi, Bakan'ın toplantıda uyuması gibi. Amerikalı yazar Curtis McDougal (Tokgöz, 2003: 205): "İnsanlar eşit yaratılmakla beraber, bazıları diğerlerine oranla habere konu olma bakımından daha çok önemli olabiliyorlar. Bu durum onların toplumdaki yerlerinden, statülerinden ileri geldiği gibi, daha önce sürekli gerçekleştirdikleri olağandışı bir hareket nedeniyle sürekli olarak ilgi çekmelerinden kaynaklanabiliyor."

Haber Değeri-11. KİŞİLERE YAPILAN GÖNDERMELER (Reference to Persons):

- Bir olayın kişilere indirgenerek aktarılması yani olayın kişiselleştirilmesi, haberi daha kolay anlaşılır hale getirir. Toplumca tanınan bir kişiyle ilgili olaylar ya da bir insanla ilişkilendirilebilecek öyküler diğerlerinden daha değerlidir; çünkü bunlar kendiliğinden insanla ilgili bakış açısına uygundur. (Burton, 1995: 138)
- John Fiske'in de belirttiği gibi (Fiske, 1990: 294): "Aslında haberlerin insan kaynağı gerçek bireylerdir, ama olayları insan üzerinden temsil ederek, haberler, klasik gerçekçiliğin uylasmlarının izini sürerler, dolayısıyla gerçeğin anlaşılabilir ve hakiki bir versiyonu inşa etmenin yolunun, bireylerin tepkileri, eylemleri ve kelimeleri dolayımı ile sağlanacağı varsayılır. Sosyal ve politik meseleler eğer sadece insan ögesi barındırıyorsa bildirilir ve böylece toplumsal bir çatışma bireylerarası çatışmaya dönüştürülerek kişiselleştirilir. Bunun etkisi de olayların toplumsal kökenlerinin kaybolmasıdır ve bireysel motivasyon tüm eylemlerin kökeni olarak varsayılır."

Haber Değeri-12. OLUMSUZ OLANA YAPILAN GÖNDERMELER (Reference to Something Negative):

- Temel haber değeri biridir. Bir günlük gazetede haberlerin büyük bölümü olumsuzluk üzerinedir. Siyasi gelişmeler, günlük yaşam, trafik sorunu başta olmak üzere olumsuzluklarla doludur. Örneğin, bir ödöl töreni ile bir terörist eylem arasında seçim yapmak zorunda kalan her gazeteci, ikinci haber konusundan yana tavır alır.
- Kötü haberler dediğimiz ölüm, trajedi, şiddet, doğal afetler vs her zaman olumlu/iyi haber denilen evlilik, kutlama, yıldönümü vs. tarzı haberlerden daha fazla haber değeri taşır.
- Geleneksel habercilik anlayışı içerisinde olumsuz olayların, olumlu içeriğe sahip olanlar karşısında daha fazla önemsendiği, izleyicinin bu tür olayları tercih ettiği varsayılmaktadır. (Fowler, 1991: 13-16)

YENİ HABER DEĞERLERİ / Harcup&O'Neill'in Haber Değeri Kriterleri

İngiliz araştırmacılar Tony Harcup ve Deirdre O'Neill, Galtung ve Ruge'dan yaklaşık 40 yıl sonra Galtung ve Ruge tarafından ele alınmamış 4 yeni haber değeri ortaya koymuşlardır.

Bu haber değerleri:

- 1- Eğlence**
- 2- Olumlu olana yapılan gönderme**
- 3- Elit Kuruluş ve enstitülere yapılan gönderme**
- 4- Gündem, promosyonlar ve kampanyalar**

YENİ HABER DEĞERLERİ

Harcup&O'neill ile Galtung ve Ruge Haber Değeri Kriterleri

Galtung ve Ruge 1965

- 1.OLAYIN SÜRE OLARAK UYGUNLUĞU (Frequency)
- 2.OLAYIN BÜYÜKLÜĞÜ (Threshold)
- 3.OLAYIN AÇIKLIĞI/ANLAŞILIRLIĞI (Unambiguity)
- 4.OLAYIN ANLAMLILIĞI (Meaningfulness)
- 5.OLAYIN UYUMU (Consonance)
- 6.OLAYIN BEKLENMEDİK OLUŞU (Unexpectedness)
- 7.OLAYIN SÜREKLİLİĞİ (Continuity)
- 8.KOMPOZİSYON (Composition)
- 9.SEÇKİN ULUSLARA YAPILAN GÖNDERMELER
- 10.SEÇKİN KİŞİLERE YAPILAN GÖNDERMELER (Reference to Elite People)
- 11.KİŞİLERE YAPILAN GÖNDERMELER (Reference to Persons)
- 12.OLUMSUZ OLANA YAPILAN GÖNDERMELER (Reference to Something Negative)

Harcup ve O'neil 2001

1. GÜÇ SEÇKİNLERİ (The power elite)
2. ŞÖHRET (Celebrity)
3. EĞLENCE (Entertainment)
4. SÜRPRİZ (Surprise)
5. KÖTÜ HABER (Bad news)
6. İYİ HABER (Good news)
7. BÜYÜKLÜK (Magnitude)
8. UYGUNLUK (Relevance)
9. TAKİP (Follow-up)
10. GAZETE GÜNDEMİ (Newspaper agenda)

YENİ HABER DEĞERLERİ/ Harcup&O'Neill'in Haber Değeri Kriterleri

1. EĞLENCE:

- Bazı haberler okuyucuyu/izleyiciyi bilgilendirdiği için değil eğlendirdiği için haber değeri taşımaktadır. Bu eğlence kriteri sadece bulvar gazeteleri ve televizyon tarzı programlar için değil, ana haber bültenleri ve fikir gazeteleri için de geçerlidir.
- Bu haber değerini **fotoğraf, seks, hayvanlar, komedi ve şov** olmak üzere **5 alt başlık** halinde inceleyen Harcup&O'Neill, iyi bir **fotoğraf** ya da görüntü içeren haberlerin bu kriter nedeniyle (fotoğraf) haber değeri taşıdığını savunuyor.
- Sekse** yapılan göndermelerin eğlence unsurunun önemli bir bölümünü oluşturduğunu öne süren Harcup&O'Neill, seks unsurunun öne çıktığı haberlerin genelde aynı zamanda fotoğraf/görüntü açısından da zengin olduğunu belirtiyor.
- Harcup&O'Neill'e göre, **hayvanlara** yapılan göndermeler de eğlence kriteri kapsamına girmektedir.
- Komik** olan haberlerin de haber seçiciler tarafından tercih edildiğini vurgulamakla beraber, aslında bazı haberlerin yazılışları/kurgulanışları itibariyle de komik hale getirilebildiklerini savunmaktadırlar.
- Günümüzde hayatın bir parçası haline gelen, insanların programlarını ona göre yaptıkları **televizyon dizileri** de haberler kapsamına giriyor. Örneğin, X dizisindeki A ve B'nin düğününde neler olacak? Kayınvalide düğünü terk edecek mi? Asmalı Konak dizisinin sonu nasıl bitecek (bir dönemin en önemli gündemiydi ☺) vs. tarzındaki televizyon dizileri hakkındaki haberler de Harcup&O'Neill'a göre ilgi çekiciliği nedeniyle haber değeri taşıyor.

YENİ HABER DEĞERLERİ / Harcup&O'Neill'in Haber Değeri Kriterleri

2. OLUMLU OLANA YAPILAN GÖNDERME:

Bu "iyi haber" kriteri, "kötü haber" kadar tercih edilmektedir. Buna örnek olarak, bir hastalığa karşı bulunan aşı, katilin yakalanması, savaşın ateşkesle sona ermesini verebiliriz.

3. ELİT KURULUŞ VE ENSTİTÜLERE YAPILAN GÖNDERME:

Elit kuruluşlar hakkındaki her türlü haber, haber değeri taşımaktadır. TÜSİAD yeni başkanını seçti. Barolar Birliği seçimleri vs

4. GÜNDEM, PROMOSYON VE KAMPANYALAR:

Galtung&Ruge tarafından ele alınmayan bir haber değeridir. Haber organizasyonunun kendi gündeminin önemli bir haber değeri olduğunu söyleyen Harcup&O'Neill, buna örnek olarak The Sun gazetesinde yayınlanan anti-BBC tarzı haberleri vermektedirler. Aslında bu kriter medya organizasyonu sahibinin rekabet ve ticari kaygısı nedeniyle yapılan haberlerdir. Harcup&O'Neill, bunun yanında organizasyon tarafından yapılan promosyon faaliyetleri ve kampanyalarla ilgili haberlerin de haber değeri taşıdığını belirtmektedirler.

BİM, A101 ve ŞOK haftalık katalogları yayınlandı. MediaMarkt bilgisayar kampanyasında insanlar birbirini çığnedi. Altın'da outlet devri...

YENİ HABER DEĞERLERİ / McGregor'un Haber Değeri Kriterleri

Massey Üniversitesi öğretim üyesi Judy McGregor da daha önce göz önünde bulundurulmayan televizyon haberleri için 4 yeni haber değeri ortaya koymuştur.

1.Görsellik

2.Duygusallık

3.Çatışma

4.Gazetecinin Haberle Şöhret Kazanması

YENİ HABER DEĞERLERİ / McGregor'un TV için Haber Değeri Kriterleri

1. Görsellik: **Günümüzün en baskın haber değeri görselliktir.** Bir olay görsel açısından ne kadar tatmin ediciyse, haber olma olasılığı da o kadar fazladır. Televizyon haber merkezlerinde sorulan ilk soru "bu haber için hangi görüntülere sahibiz?"dir. Bu "iyi haber" kriteri, "kötü haber" kadar tercih edilmektedir. Buna örnek olarak, bir hastalığa karşı bulunan aşı, katilin yakalanması, savaşın ateşkesle sona ermesini verebiliriz.

Günümüzde gazeteler için de görsellik ön plana çıkmaktadır. Gazetelerde fotoğraflarla sağlanan görsellik okuyucuları cezbetmek için kullanılır.

Televizyon haberlerinde görsellik çekilen görüntülerin yanında aynı zamanda, bilgisayar grafikleri, tekrar gösterme, yavaşlatma, dondurma gibi teknik olanakların kullanılmasıyla da yerine göre çeşitlendirilmektedir.

2. Duygusalılık: **Görüntüler duyguları harekete geçirmek için kullanılır.** Bir olay, trajedi, insan sorunları, kurbanlar, çocuklar, hayvanlar gibi genel haber unsurlarını içerdiğinde duygusal olur. İnsanların duygularını harekete geçiren haberler, aynı zamanda onların duygusal tepki göstermelerini de sağlar.

Günümüzde artık "eğer ağlatmıyorsa haber değildir"e doğru bir gidiş vardır. İnsanları ağlatan, öfkeliendiren ya da ızdıraptan, zaafıtan ve hassasiyetten dolayı hissedilen diğer benzeri duyguları hissettiren haberler, ilginç dolayısıyla haber değeri yüksek kabul edilmektedir.

Bu kriter doğrultusunda günümüzde haber kaynağına sorulan sorulardan birisi de "ne hissediyorsun?" olmuştur.

YENİ HABER DEĞERLERİ / McGregor'un Haber Değeri Kriterleri

3. Çatışma: Bir yönüyle bu kriter Galtung&Ruge'un olumsuzluk haber değeri ile örtüşmektedir. Televizyondaki politik haberlerin artık bir şekilde çatışma formatıyla kurgulandığını söyleyen McGregor, çatışma formatının politik haberler dışında çekişme içeren konulara da uygulandığını öne sürmektedir.

Tele-görselleştirilmiş politik haberlerin dinamiği çatışmalı format ile oluşturulur. Yani haber öyküsünün anahtarı sürekli duruş-karşı duruş formatı ile belirlenir. (Epstein, 2000: 200) A'ya karşı bir B çekişmesi olmazsa bir stüdyo tartışması olmaz.

Bu arada temsil edilen zıt durumlar arasında 'grilik'ler de olmalıdır, aksi takdirde bu politik olay haber olamayacak şekilde karmaşık hal alır.

4. Gazetecinin Haberle Şöhret Kazanması: Gazetecinin geleneksel imajı, kamuoyu adına tarafsız olarak sorular sorarak soruşturma yapan mitsel araştırmacı şeklindedir. Gazetecilik rasyonel olarak pratikte değilse bile en azından teorik olarak kamuoyu ilgilerine göre hareket eden bir meslektir. Bu durum gazeteciyi olayın içeriğindeki sübjektif katılımdan ayırarak, onu haber kaynaklarına giden kanal olarak ortaya koyar.

Günümüzde objektifliğin ötesinde televizyonda gazetecinin de rolü önem kazandı. Gazeteciler yalnızca haber getirmiyor, kendileri haber oluyor, haber kaynağı oluyor, haberin sunucusu oluyor ve hatta haber bülteninin spikeri olsa bile haberi vermek için bağlanılan gazeteci ön plana çıkıyor.

Bu durum Galtung&Ruge'un kişiselleştirmesi gibi algılansa da aslında onların kastettiği 3. kişilerin/kaynakların kişiselleştirilmesi. Ve buradaki, gazetecinin kişiselleştirilmesi. Gazeteci bu durumda kişiselleştirilmeyle haberin merkez aktörü konumuna gelmektedir.

Steve Taylor'un "stand-up sendromu" olarak nitelendirdiği, gazetecinin haberin kaynağı olması, gerçekleri tanzim etmesi, ulaştırması, karar mekanizması olması ve haberde tek ve son söz haline gelmesi durumudur. (Taylor, 1993: 2)

YENİ HABER DEĞERLERİ

- Yeni iletişim teknolojilerinin kullanıldığı internet gibi yeni medyada bu konu daha da ilginç duruma geliyor.
- **BAZI GAZETELER, İNTERNET HABERLERİNİ YAPARKEN, O GÜN ARAMA MOTORLARINDA EN ÇOK ARANAN ANAHTAR SÖZCÜKLERDEN HAREKETLE HABERLERİNİ YAPMAYA BAŞLADILAR.**
- GÜNÜMÜZDE ORTAYA ÇIKAN BİR MUHABİRLİK TÜRÜ DE «**SOSYAL MEDYA MUHABİRLİĞİ**».
- Özellikle tweeter, facebook, instagram, blog gibi web hizmetlerinin ucuzlayıp yaygınlaşması, popülerleşmesi, **haber değeri** taşıyan bir çok konunun, haber kaynağı olan birçok kişinin burada kendine yer bulmasını beraberinde getirdi.
- Eğlence dünyasından, siyasetten, spordan, kültür sanat alanından birçok ünlü ismin yukarıda sayılan web hizmetlerinden yararlanarak, kimi bilgi, yorum, görsel malzemeyi, güncel gelişmeyi takipçileriyle paylaştıklarını görüyoruz.
- İLK KEZ BU MECRALARDA DUYURULAN ENFORMASYON, SOSYAL MEDYA MUHABİRİ DENİLEN MUHABİRLER ARACILIĞIYLA BÜYÜK MEDYA KURULUŞLARINA HABER KONUSU OLMAKTADIR.
- BU MUHABİRLER, İNTERNET BAĞLANTISI OLAN BİR BİLGİSAYARIN BAŞINDA OTURMAKLA İFA ETMEKTEDİRLER GÖREVLERİNİ.

HABER DEĞERLERİ/ Olay Haberleşmeyi Hak Etmeli

❑ Yeni bir olayın haber olabilmesi için içinde bazı haber değerlerini barındırması gerekir. Çok sayıda insanı ilgilendirmeyen ve ilginç olmayan olaylar haber olamaz.

❑ **Bir olayın haberleştirilmeyi hak edip etmediğini anlamak için şu kıstaslara bakmalıyız:**

- ✓ **Önem :** Kraliçenin ölümü / Savaş
İlginçlik : *İki başlı bebek*
Zamanlama: (Ay tutulması)
- ✓ **Yakınlık-ilinti:** Komşu kentte işlenen seri cinayetler
- ✓ **Duygusalılık:** Yeni doğmuş bebeğin cami avlusuna bırakılması/ölüm/evlenme)
- ✓ **Tekrarlanma:** Kentte sık sık meydana gelen araba hırsızlıkları)

✓ **Çok sayıda kişiyi ilgilendirme**

Seçim sonuçları / Askere alınacak gençler ile ilgili duyurular / Okulların tatil edilmesi / Kentte inşa edilecek yeni kültür merkezinin yeri üzerine tartışmalar / Televizyondaki bazı programların çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri / Kentin içme sularının kirlenmiş olması / Fırtınanın, karın yaklaşıyor olması)

✓ **En büyük olmak:** (Kentin en yaşlı insanı)

✓ **İlk olmak:** Yılın ilk bebeği

✓ **Tek olmak:** Bölgedeki tek doktor

✓ **Meşhur olmak:** Tarkan'ın kente gelişi

✓ **Merak uyandırmak:** Yeniden deprem olur mu?

Haberin Nitelikleri

 1. Doğruluk

 2. Gerçeklik

 3. Nesnellik/Aslına Sadıklık

 4. Anlamlılık

 Açıklık

 Sadelik

 Anlaşılabilirlik

 5. Kesinlik

 6. Hızlılık

 7. Tutarlılık

 8. İnanılabilirlik

 9. Kapsayıcılık

Haberin Nitelikleri / 1. Doğruluk

Haber ve **haber değeri** tanımlarının çeşitliliğine göze çarpan ve sıkça tekrarlanan **beş temel öge** vardır. Bunlar;

“gerçeklikdoğruluk”,

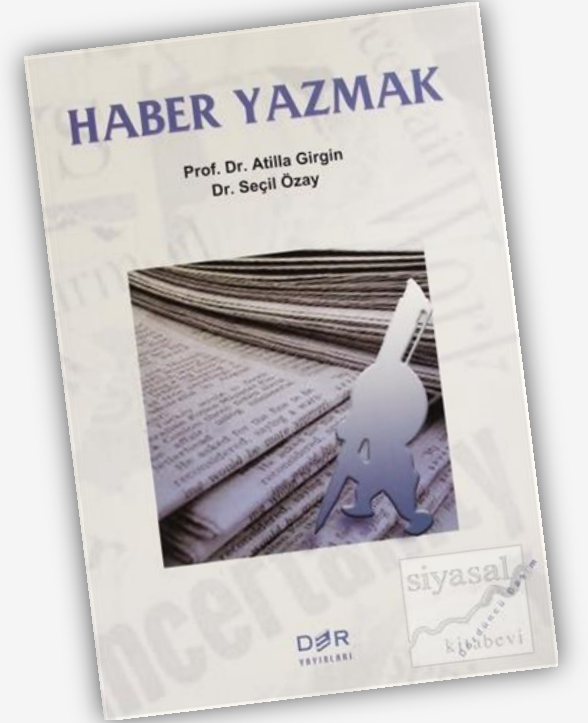
“yenilik güncellik”,

“ilginçlik”,

“önemlilik” ve

“anlaşılabilirlik”.

Haberde **doğruluk** ise haberin olmazsa olmaz nitelikli **temel ilkesidir** (Girgin & Özay, 2013).

Kaynak: «Haber ve Doğruluk İlişkisi: Doğruluk Sorununun Geçmişi ve Haberin Dönüşümü», Mehmet BÜYÜKAFŞAR, Mehmet ÖZÇAĞLAYAN, Düşünce ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi

Haberin Nitelikleri / 1. Doğruluk (devam)

Haberin doğruluğu denildiğinde haberde verilen bilgilerin **doğru olduğu**, **yanlış veya yalan** bilgilerin haberde **yer almadığı** anlaşılır.

Haberin gerçekliği denildiğinde de haberde verilen bilgilerin **gerçeğe uygunluğu** anlaşılır. Bu uygunluk ilişkisinden, haberleştirilen olayın oluşma biçimine uygunluk anlaşılmamalı, haberde verilen bilginin **gerçek bir olaya ait olması** durumu anlaşılmalıdır. Yani **maddi gerçeklikle olay örtüşmelidir**.

*Bu noktada **doğruluğu**, **gerçeklikle örtüşme** olarak tanımlayabiliriz.*

Habercilikte, haberin kaynaktan **ilk ve önce** alınması kadar **doğru** alınması da önemlidir.

Bu **iki ilke** çoğu kez **birbirleriyle çatışır**. Fakat haberi ilk veren olmak adına doğruluktan vazgeçilmesi, bir habercinin temel amacı olması gereken "**doğru bilgi aktarma**" kaidesine **uyulmadığını** ve buna istinaden **etik sorunların oluşacağını** gösterir (Aslan, 2002, s. 61 63).

Haberin Nitelikleri / 1. Doğruluk

- ✓ Habercinin **temel amacı**, haberde **doğru bilgileri** vermektir.
- ✓ **Yalan yanlış** kulaktan dolma bilgilerle yazılan haber, gerçekten **farklı anlamlara** yol açar.
- ✓ Habercinin **temel amacı**, haberde **doğru bilgileri** vermektir.
- ✓ Gerçeği araştırırken ortaya çıkardığı bilginin doğru olup olmadığını araştırmalıdır. **Dedikodu** niteliğindeki bilgilere haberde **yer verilmemelidir**.
- ✓ Habere konu olan olay, durum ya da kişiye ait bilgi, en az **iki kaynaktan** doğrulatılmalıdır.
- ✓ Kuşkulu görülen veriler mutlaka araştırılarak **teyit edildikten** sonra verilmelidir.
- ✓ **Doğruluk**, gösteriş ve abartıdan çok, **basit ve açık** bir anlatımı zorunlu kılar.
- ✓ Basın ahlak yasalarında yoğun olarak ele alınan kavram, haberlerin **doğru** yani **gerçek** olması ve **dürüst** biçimde hazırlanarak yayımlanmasıdır.
- ✓ **Dürüstlüğün işlevi, güveni sağlamaktır.**
- ✓ **Doğruluk birkaç basit uygulama sonucu ortaya çıkar.**
- ✓ İçinden önemli ve etkinliği olan gerçeklerin çıkarıldığı hiçbir anlatım doğru değildir.
- ✓ **Okuyucuyu bilerek veya bilmeyerek yanlış yönlendiren ya da aldatan hiçbir anlatım doğru olamaz.**
- ✓ Bu durumda **doğruluk**, okuyucuya karşı **dürüst** olmayı gerekli kılar.

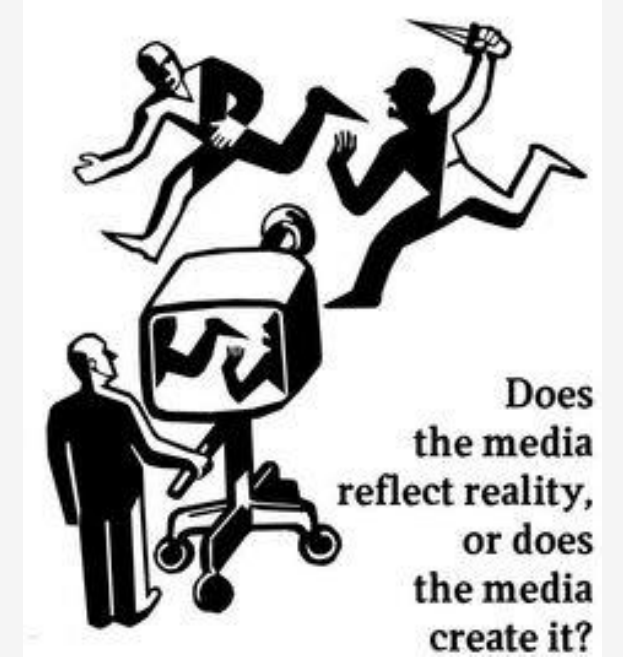
Haberin Nitelikleri / 2. Gerçeklik

Olaylar, haberlerin ham maddesini oluştururlar.

- ❑ Olayları yaratan **olgular** sürekli olarak gerçekler üzerinden kuruludur.
- ❑ Haberler olayla özdeş olmadığı ya da olamayacağı için, **haberde gerçek payı değişkendir.**
- ❑ Haber **uçucu**, fakat **gerçek kalıcıdır.**
- ❑ Haberın gerçekliğı denildiğinde de haberde verilen bilgilerin gerçeğe uygunluğu anlaşılır. Bu uygunluk ilişkisinden, haberleştirilen olayın oluşma biçimine uygunluk anlaşılmalıdır, haberde verilen bilginin gerçek bir olaya ait olması durumu anlaşılmalıdır. **Yani maddi gerçeklikle olay örtüşmelidir.**

❑ **Gerçeklik**, olayın varlığının gerçek olması anlamına gelir.

- ❑ Haberi aktaranın amacı gerçeğı ortaya çıkarmak olmalıdır. Bu yüzden haberciye **“gerçek avcısı”** da denir.

Haberin Nitelikleri / 3. Nesnellik/Aslına Sadıklık

- ☐ **Haber, olayı olduğu gibi yansıtmalıdır.**
- ☐ **Okuyucuyu, radyo-TV izleyicisini ilgilendiren muhabirin kişisel görüşü değil, olayın kendisidir.**
- ☐ **Haberde açıklayıcı bilgiler bulunabilir ama yorum yapılmasına izin verilmez.**
- ☐ Gazetelerde, haber portallarında, özel radyo ve televizyon yayınlarında **görüş belirten ayrı köşeler**, bölümler vardır.
- ☐ **Yorumun ve tahminin yeri haber metinleri değildir.**
- ☐ Haberin gerçeği yansıtmamasını tehlikeye düşürmemek için muhabir, bilgi aldığı kaynakların bile doğrularına karşı dikkatli olmalı, içinde kişisel yargılar hissettiği zaman, topladığı bilgilerden bunları ayıklamağa çalışmalıdır.
- ☐ **Aslına sadıklık: Olgular değiştirilmemelidir.**

Haberin Nitelikleri / 3. Nesnellik /Aslına Sadıklık

GAZETECİNİN ÇALIŞMA BAĞLAMI VE HABERDE TARAFSIZLIK

- ☐ Muhabirin **çalıştığı kurumun** **bağlamını** kavraması gerekir.
- ☐ Anaakım liberal gazetecilik kuramı, ***kurumu bağımsız*** olarak konumlandırır.
- ☐ Medya gerek ***sahipliği*** gerekse de çeşitli ***yapılara*** ***bağımlılığı*** nedeniyle bütünüyle ***tarafsız değildir***.
- ☐ *Durum böyleyse muhabirler haberlerini yazarken, bunu bilerek "tarafı" haber yazmak zorunda mıdır?*

☐ ***Tabii ki hayır.***

Haberde tarafsızlık kapsamında şunlar değerlendirilir:

- **Olguları çarpıtmamak:** İster beğenin ister beğenmeyin, **bir siyasetçinin muhabire yaptığı açıklamaları çarpıtmaya hakkı** yoktur. İsterse söz konusu habere, o siyasetçiye muhalif kesimlerin görüşlerini de yansıtabilir. Onların söylediklerini de çarpıtmamak kaydıyla...

Gazeteci bir siyasal partiyi tutabilir ama o siyasal partinin yaptığı mitinge katılanların sayısını **20 kat fazla yazmaya hakkı yoktur.**

- **Yorum yapmamak:** Yorumla olguyu birbirinden ayırmak en önemli kurallardan biridir. Sanki bir yetkiliden ya da bir akademisyenden alınmış gibi haberin içine yorum katmaması gerekir.

Bir gazeteci kadın haklarını savunuyorsa, kendi girişimiyle konunun uzmanlarından, hükümetten, kadınların kendilerinden görüşler alarak haber yapabilir. Ama kendisi haberin içine yorum katmamalı...

Haberin Nitelikleri / 3. Nesnellik /Aslına Sadıklık

- ✓ **Eleştirel iletişim yaklaşımları**, bir kurum olarak gazeteciliğin bütünüyle bağımsız olamayacağını, belli bir hegemonik yapının yeniden üretilmesini sağladığı görüşünü savunur.

Hangi dünya görüşünden olursa olsunlar yaşamlarını gazetecilik yaparak kazanmaya çalışan muhabirler için liberal anaakımın bağımsızlık iddiası, demokratik bir ilke olarak "içerik bağımsızlığı" (editorial bağımsızlık) olarak savunulmaktadır.

- ✓ **İçerik bağımsızlığı**, mülkiyet sahipliğinin haberler üzerindeki karar yetkisini olabildiğince sınırlamaya, haberlerin seçiminde, oluşturulmasında ve iletilmesinde bağımsız gazetecilerin söz sahibi olmasını istemek anlamına gelir ve **gazeteci örgütlerinin savunduğu bir ilkedir**.

Bu ilkeyi mutlak olarak sağlanmak son derece güçtür. Örneğin bir gazetenin sahibi aynı zamanda başka bir sektörde yatırım yapmak istiyorsa, o sektördeki gelişmelere ilişkin içeriklerin etkilenmemesi mümkün müdür?

Gazetecinin hangi kurumda çalıştığını ve o kurumun genel bağlamını kavraması kendisi açısından önemlidir. Her medya kurumunun işleyiş yapısı ve genel kurallarını bilen bir gazeteci, o sınırlar içinde içerik bağımsızlığını korumaya ve genişletmeye yönelik olarak uzun dönemli bir mücadeleye hazır olmalıdır.

Haberin Nitelikleri / 3. Nesnellik /Aslına Sadıklık

Haberde nesnellik ölçütleri:

- a) Haberde kaynak gösterilmesi, **“nitelik ilkesi”**.
- b) Haberde görüşlere her açıdan yer verilmesi **“denge ilkesi”**.
- c) İddia sahipleri ile karşı görüşte olanlara eşit ölçüde yer verilmesi, **“eşit zaman ilkesi”**.

* Bu ölçütlere uyulma derecesi haberin nesnelliğinin belirlenmesinde etkili olan ölçüleri belirlemektedir.

GELENEKSEL MEDYA

- *Bu defa ne istiyorlar?*
- *Gerçekleri*
- Gerçekler
- Objektiflik

Haberin Nitelikleri / 4. Anlamlılık

Bir olay ne kadar açık ve anlaşılırsa haber olma olasılığı o kadar yüksektir.

Bütün kitle haberleşme araçlarında haberciliğin temel görevi haberlerin kamuoyuna **sade bir dille, doğru olarak, açıklık ve kesinlikle** verilmesi olmalıdır.

Anlaşılabilirlik: Anlaşılabilirlik özellikle cümle uzunluklarının engellenmesi ve diğer yazım kurallarına uyum gerektirir. Halkın fazla kullanmadığı sözcükler seçilmemelidir. Hedef kitleye uygun haber metni oluşturulmalı.

Açıklık: Özellikle seçilen sözcüklerin anlaşılır olması önemlidir. Bunun yanında olayın oluş biçimi açıklık taşımalıdır.

Yalın ifadeler kullanılmalıdır.

Eğer yazdığınız bir cümleden, herkes aynı anlamı çıkarmıyorsa, metin açık değildir.

Cümleler fazla uzun olmamalı, devrik cümle kullanılmamalıdır.

Noktalama işaretlerinin doğru yerde kullanılması açıklık ve anlaşılabilirliği sağlamak açısından çok önemlidir.

Haberin Nitelikleri / 4. Anlamlılık

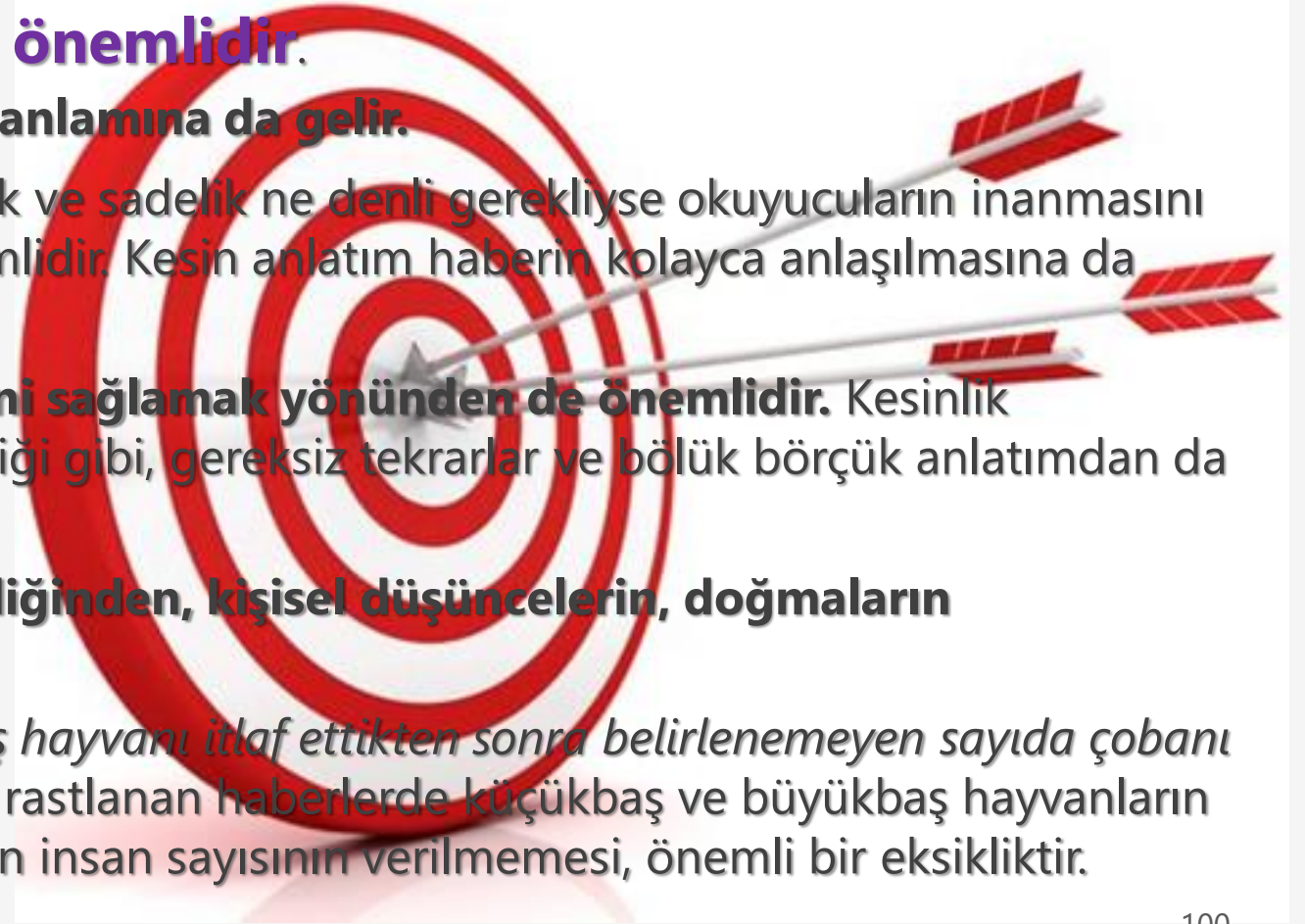
Sadelik: Eğer okuyucu “Acaba ne anlatıyor? Ne demek istedi?” gibi yazılan cümlelere takılıp kalıyorsa, haberden ilgisini keser.

Haberi hemen algılayabilmesi için sadelik çok önemlidir.

Cümlelerde süsten, gösteriştten durulmalı; metin ayrıntıya boğulmamalıdır. Bu nedenle sözcükleri özenle seçip, belli bir mantık çerçevesinde sıralamak önemlidir.

Haberin Nitelikleri / 5. Kesinlik

- **Haberde yer alan verilerin doğruluğunun tartışılmaz olması ve kuşkuyla yer vermemesi anlamına gelir.**
- Haber inandırıcılığı açısından kesinlik **çok önemlidir.**
- **Şüpheyi ve duraksamaya yer vermemek anlamına da gelir.**
- Kitlelere anlaşılır bir haber sunmak için açıklık ve sadelik ne denli gerekliyse okuyucuların inanmasını sağlamak açısından kesinliği de o denli önemlidir. Kesin anlatım haberin kolayca anlaşılmasına da yardım eder.
- **Kesinlik, gazeteci için haberlerin etkinliğini sağlamak yönünden de önemlidir.** Kesinlik yardımıyla haberlerden gelişigüzelik önlendiği gibi, gereksiz tekrarlar ve bölük börtük anlatımdan da kaçınılmış olur.
- **Ayrıca, kesinlikle, gerçeklere önem verdiğinden, kişisel düşüncelerin, doğmaların kullanılması da önlenir.**
- *“Terör örgütünün 125 küçükbaş, 34 büyükbaş hayvanı itlaf ettikten sonra belirlenemeyen sayıda çobanı da kaçırdığı bildirildi”* gibi bir zamanlar sıkça rastlanan haberlerde küçükbaş ve büyükbaş hayvanların sayısının tamı tamına verildiği, ancak kaçırılan insan sayısının verilmemesi, önemli bir eksiklik.

Haberin Nitelikleri / 6. Hızlılık

Habercilikte geçerli olan ***“Haberi doğru al, öncelikle ver.”*** ilkesidir.

Çok sayıda yazılı ve görsel medya organının bulunduğu günümüzde, hızlılık ilkesinin ne derece önemli olduğu ortadadır.

İnternet haberciliği ve diğer teknolojik gelişmeler bu yarış daha da hızlandırmıştır.

Haberin Nitelikleri / 7. Tutarlılık

- ❑ Metni oluşturan verilerin mantıklı bir bütün oluşturmaları gerekir.
- ❑ **Cümlelerin** birbiriyle **çelişmemesi** için birbiriyle bağlantılı olması ve belirli bir **anlam bütünlüğü** içermesi gerekir. Bunun için cümleler **dil bilgisi kuralları** açısından **uygun** olmalıdır.
- ❑ Ancak habere konu olan olay ya da durumun kendisi tutarlılık içermiyorsa doğal olarak bu durum haber metnine de yansır.

"Murat 124 içindeki dokuz kişiden, ikisinin çarpışma sonrasında camdan fırlayarak yola savrulduğu öğrenildi", cümlesinde bir Serçe'nin içine yedi kişinin sığması mümkün olmadığından bir yanlışlık olduğu anlaşılabilir.

Başka bir olasılık beş kişinin arabanın içinde iki kişinin bagajda veya tavan bagajında yolculuk etmesi durumu söz konusu olabilir.

Bilgilerdeki tutarsızlık, yeni olguların ortaya çıkarılmasına yardımcı olabilir. Örneğin dokuz kişinin kaçının arka bagajda, kaçının üst bagajda olduğunu öğrenmiş olabiliriz.

Haberin Nitelikleri / 8. İnanılrlık

Haberde inanılrlığı, bilginin bir kaynağa dayanmasını gerektirir. Kaynağın **statüsü**, **unvanı** vb. **inanılrlığı** desteklemektedir. İnanılrlığı sağlayan **iki unsur** vardır:

- **Uzmanlık:** Kaynağın konuyla ilgili yetkinliği, bilgisinin yeterli olup olmaması anlamına gelir. Eğer kaynak gerçekten konunun uzmanıysa okuyucuya ve izleyiciye aktarılan bilgi daha çabuk kabul görmektedir. Cümlelerin içeriği kaynağa bağlı olarak farklı algılanır.
- **Güvenilirlik:** Okuyucu veya izleyicinin, kaynağın, mesajını kişisel bir çıkar amacıyla söylemediğini kabul etmesi önemlidir. Bunun dışında güvenilirliğin diğer bir boyutu da kaynağın daha önce kamuoyunu yanlış yönlendirecek bilgiler verip vermemesidir. Bu da o kaynağın diğer haberlerde de inanılrlığını ve güvenilirliğini zedeleyen faktörlerden biridir.

Haberin Nitelikleri / 8. Kapsayıcılık

Olabildiğince haberin tüm boyutlarının kapsanmasında yarar vardır. Bu ayrıntılar haberin gövdesinde kullanılabilir.

HABERDE KISALIK

HABERDE KISALIK

Bütün kitle haberleşme araçlarında haberciliğin temel görevi haberlerin kamuoyuna **sade bir dille, doğru olarak, açıklık ve kesinlikle** verilmesi olmalıdır.

Bir haberin kotarılması kadar bunun okuyucuya, dinleyiciye ve izleyiciye sade bir biçimde anlatılması da önemlidir. Çok önemli olduğu halde bir haberi açık olarak anlatmamışsak ve kitleler bu haberden pek bir şey anlamamışsa boşa giden bir çabadan söz edilebilir.

Haberin sade bir dille, doğru olarak, açık ve kesin bir anlatımla verilmesi bugünkü gazeteciliğin bir gereğidir.

HABERDE KISALIK

❑ HABER CÜMLELERİ ÇOK UZUN OLMAMALIDIR.

Uzun cümleler okurun dikkatini dağıtır, yazım yanlışlarının yapılmasını kolaylaştırır. Emin Özdemir, böyle cümlelere **yığma cümle** derdi. Türk Dilinin değerli ustalarından Ömer Asım Aksoy da **nokta koymanın dilde en büyük yeteneklerden biri** olduğunu söyler.

❑ ÇOK KISA CÜMLELERDEN DE KAÇINILMALIDIR. Çok kısa cümleler okurda **pinpon topu etkisi** yaratır. Dikkat dağınık, okuma zorlaşır.

❑ HEDEF NE ÇOK KISA NE ÇOK UZUN OLAN DENGELİ CÜMLELER KURMAK OLMALIDIR.

Bunu anlamamanın kolay bir yolu, yazılan cümlelerin sesli olarak okunmasıdır. Uzun cümleleri okurken nefes alma ihtiyacı duyarsınız. Başlangıçta bu yöntemi uygulayabilirsiniz.

Örnek: **Haber yazımında kaçınılması gereken yığma cümle.**

"Ağrı kent merkezine 15 kilometre uzaklıkta olan merkez köylerinden Otlubayır Köyü'nün korucusu Nihat Aslan'la, Muhtar Vehbi Aksoy, oğlu Ozan Aksoy ve yeğenleri Bahit Aksoy, Sinan Aksoy ve Serkan Aksoy bugün öğlen saatlerinde köy meydanında karşılaştıktan sonra tartışırken, korucu Aslan Kalaşnikof silahıyla Vehbi Aksoy, Ozan, Sinan, Serkan ve Bahit Aksoy'u vurarak öldürdükten sonra silahıyla birlikte Jandarma'ya teslim oldu."

Örnek: **Haber yazmada kaçınılması gereken pinpon etkisi.**

"Köy meydanında kavga çıktı. Korucu silahını ateşledi. Muhtar ve dört akrabası vuruldu. Olay köy meydanında oldu. Muhtar Vehbi Aksoy öldü. Korucu jandarmaya teslim oldu. Muhtarın oğlu da öldü. Üç yeğeni da yaşamlarını yitirdi."

Bireyin **mahremiyet** hakkı **ne**
zaman haber değerinden daha
ağır basar ?

tartışalım

TARTIŞALIM

**Gazeteciler mağdurlara
karşı duyarsız olmadan
bir trajediyi nasıl haber
yapabilir?**

Karikatür: Chris Slane

Haber

Türleri

HABER ÇEŞİTLERİ-1

Gazetecilikle ilgili kitapların hepsinde, haber türleriyle ilgili onlarca sınıflama bulunur. Bu sunumda önce Alaeddin Asna'nın dörde ayırdığı haber çeşitlerine yer verilecek.

1.Genel Haberler

2.Basit Haberler

3.Karmaşık Haberler

4.Özel Konulu Haberler

HABER ÇEŞİTLERİ-1

Genel Haberler: Özellikle fazla dikkat istemeyen, konulan bakımından her zaman ortaya çıkabilecek haberlerdir.

Basit Haberler: Konulu haberlerdir. Muhabirler tarafından fazlaca bir yorum yapılmadan yazılabilecek haberlerdir.

Karmaşık Haberler: Muhabirlerin bir haberle ilgili ayrıntılı bilgiler toplayarak haberde yorum yapmasını zorunlu hale getiren haberlerdir.

Özel Konulu Haberler: Fazlasıyla özel ve uzmanlık isteyen, haberlerdir. Bu çeşit haberlerde muhabirlerin haberlerini yorumsal yazmaları temel ilke olarak kabul edilmektedir. Daha doğrusu bu çeşit haberlerin yorumlu olması gerekmektedir.

HABER ÇEŞİTLERİ-1 (Alaeddin Asna örnek)

1. Genel Haberler:

a) Kısa ve kişilerle ilgili haberler b) Konuşmalar, görüşmeler ve yayınlar c) Toplantılar, gösteriler, törenler vb.

2. Basit Haberler:

a) Ölüm, hastalık, cenaze haberleri b) Yangın, kaza haberleri c) Mevsim ve hava durumu ile ilgili haberler d) Cinayet haberleri

3. Karmaşık Haberler:

a) Mahkemeler, duruşmalar vb, konularla ilgili haberler b) Hükümet ve politik çalışmalara ilişkin haberler c) İş, işçi, ekonomik ve çalışma yaşamına ilişkin haberler d) Eğitim, araştırma konularına ilişkin haberler e) Din, felsefe vb. konulara ilişkin haberler

4. Özel Konulu Haberler:

a) Sosyete, kadın haberleri b) Spor Haberleri c) Edebiyat, güzel sanatlar, eleştiri haberleri

Haber türleri -2

Genel olarak iki ana gazetecilik pratiği yaklaşımdan söz etmek mümkündür. Birincisi **olay gazeteciliği** diğeri **durum gazeteciliğidir**.

1. Olay Haberciliği

Çoğu zaman **rutin haber**, **sert haber** olarak da tanımlanır. Olay gazeteciliği **5N1K** olarak formüle edilebilir: **Kim, ne zaman, nerede, nasıl, neden, ne yaptı?**

Olay türü haberlerde olayı haber olarak nitelememize neden olan şeye haber değeri denir. Olay türü haber, **olan bir şey** olabileceği gibi, çoğunlukla **söylenen bir şeydir**. Bir trafik kazası, demiryollarında tren kazası **olan** bir şeydir.

Siyasetçilerin yaptıkları açıklamalar **söylenen bir şeydir**. Öğrenci seçme ve yerleştirme sınavı belli bir gün açıklanacağı bildirilmiş olmasına karşın açıklanamamışsa, yani **olmamışsa** haberdir.

Sonuç olarak **olan, söylenen, olmayan olay haberciliği** kapsamındadır.

Haber türleri -2 / Olay gazeteciliği/Haberin güncel değeriyle ilişkili unsurlar

Olay gazeteciliği daha çok *haberin güncel değeriyle* ilişkilidir.

- **Etki:** Bir olay ne kadar okurların *yaşamını etkiliyorsa* o kadar haber değeri kazanır.
- **Yakınlık:** Okurlara **coğrafi ve mekânsal** olarak yakınlık her zaman haber değerini arttırır.
- **Önemlilik:** Bir olay ne kadar önemliyse o kadar yüksek haber değerine sahip olur. Önemliliğin her ne kadar göreceli olduğu doğrudur da, ülke çapında yayımlanan bir gazetede büyük kitlelerin tanıdığı isimlerin başına gelenler, kampüsteki yemek fiyatından daha fazla önem taşır. Ama **Genç İfade** gazetesi için öğrencilerin yemek fiyatlarından şikayeti haberdur.
- **Zamanlılık:** Olay haberciliği açısından bir olay haber değeri taşıyor olsa da **zamanında haberleştirilmediği** sürece değerini kaybedebilir. **Haber bayatlayan bir üründür!**
- **İlginçlik:** Kimi zaman önemliliği düşük, uzak coğrafyalarda olmuş, Türkiye’de yaşama etkisi sıfır düzeyinde olan bir olay, yine de haber olabilir. Örneğin bir köpeğin, itfaiyeye yol göstererek yangın içinde kalmış sahibini kurtarmaya yardımcı olması böyle bir durumdur ve çoğu insan için ilginçlik boyutuyla haber olma değeri taşımaktadır. Tabii köpeğin sahibi, kızıp köpeği ısırması olsaydı, o da haber olacaktı.

Haber türleri -2 / 1. Olay Haberciliği Örnek

08/08/2010 14:08 / RADİKAL

Milas'ta kaçak kazıda ortaya çıkarılan Kral Hekataios'a ait lahit, yüzyılın en büyük arkeolojik buluşlarından

biri olarak nitelendirildi

OKTAY ÇAYIRLI

MİLAS - Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Özgür Özarslan, Zeus Karios Kutsal Mabet Alanı'nda, define avcılarının yaptığı kaçak kazıda ortaya çıkartılan Kral Mausolos'un babası Kral Hekataios'a ait olduğu belirlenen lahitte incelemelerde bulundu. Özarslan, M.Ö. 390 yılında yapıldığı sanılan lahiti, yüzyılın en büyük arkeolojik buluşlarından biri olarak niteledi.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Özarslan'a Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürü Murat Süslü de eşlik etti.

Mezardaki incelemelerden sonra gazetecilere açıklama yapan Özarslan, şunları söyledi: "Karia Satrabı Mausolos'un babası Hekataios'a ait 2400 yıllık bir mezar. Aşağıda doğal ve insan tahribatı var. Öncelikle bunlar ele alınacak. Tabii ki bu şekliyle lahitin gün yüzüne çıkarılması son derece önemli. Çünkü çok büyük bir işçilik var ve üstelik el değmemiş lahit. İstanbul arkeoloji müzelerindeki 'Büyük İskender lahiti'nin bir benzeri olabilecek şekilde, son derece estetik bir güzelliğe sahip. Öncelikle kurtarılması gerekli. Bunu bakanlığımız öncelikleri arasına aldı."

Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürü Murat Süslü de bulunan lahitle ilgili bilgiler verdi: "2 metre 75 santim uzunluğunda, 2 metre 15 santim genişliğinde 1 metre 85 santim yüksekliğinde devasa ve birinci sınıf mermer işçiliğiyle dört yüzü birden kabartmalarla işlenmiş günümüzden 2400 yıl önceye ait olan bir oda mezar içinde bulunan bir lahit. Bu eserin en ilgi çekici kısmı ise dünyanın yedi harikasından birisi olan Bodrum'daki mozolenin esas sahibi olan onun anısına yapılmış olan Karia Satrabı Mausolos'un babasının mezarı olarak yapılmış bir kral mezarı. "(dha)

Haber türleri -2 / 1. **Olay Haberciliğinde Bazı Kavramlar**

Rutin haber:

Tüm basın kuruluşlarının olacağını bildiği, önceden medya kuruluşlarının sabah toplantısında (istihbarat toplantısı veya haber toplantısı) gündeminde olan etkinliklerdeki haberlerdir. Basın toplantıları, siyasilerin katılacağı toplantılar, spor karşılaşmaları, başka ülkelerden heyetlerin gelişi, bu gibi etkinlikler arasında yer alır.

Haber türleri -2 / 1. **Olay Haberciliğinde Bazı Kavramlar**

Atlatma haber:

Bir tek muhabirin yaptığı ve diğer kuruluşlarda yer almayan haberdur. Genellikle gazetecilerin mesleki açıdan en fazla keyif aldıkları onları üst yöneticiler açısından vazgeçilmez kılan şey atlatma haberlerdir. Rutinde atlama, üst yöneticilerin asla affetmeyecekleri bir durumdur. Söylenen sözün önemini anlamayan bir muhabir, üst yöneticiler tarafından eleştirilecektir.

Atlatma haber yapmak da, fikri takip ile haberle ilgili gelişmeleri takip edip, bir haberden başka haberler çıkarmak da gazetecinin bilgi birikimine, entelektüel duruşuna ve mesleki heyecanına bağlıdır. Bu noktada mektepli gazetecinin avantajı ortaya çıkar.

İletişim fakültelerinde verilen dersler (dış politika, kamu maliyesi, iktisat, siyaset bilimi, anayasa, Türkiye'nin yönetim yapısı gibi), bir muhabirin, bir olaydaki haber değeri taşıyan noktaları yakalayabilmesini sağlar. Haberle ilgili arka plan bilgisine sahip olmak, analitik ve eleştirel bir bakış edinmeyi sağlayan bir eğitimden geçmiş olmak, bir gazeteciye meslektaşları arasında öne çıkarır.

İyi bir arşivci olmak, yeni yayınları takip etmek ve geniş bir sosyal çevreye sahip olmak da atlatma haber yapabilmek bakımından önemlidir.

Haber türleri -2 / **Olay Haberciliğinde Bazı Kavramlar**

Takla attırma uygulaması olay gazeteciliğinde sık kullanılan uygulamalardan biridir.

- ❑ Genellikle yazı işleri kadrosu zayıf olan, yeteri kadar muhabir çalıştırmayan kurumlar haberlerin çoğunu Anadolu Ajansı gibi ajansların bültenlerinden alırlar.
- ❑ Gazetenin büyük bölümü o haberlerle dolu olunca, sanki gazete bir haber üretmiyor izlenimini verir. Bunun önüne geçmek için ajanslardan gelen bültenlere takla attırılır ve sanki gazetenin kendi haberiymiş gibi gazeteye konur.
- ❑ **Takla attırma**, bültendeki yapının yerine, bültenin içindeki bir **başka unsurun yukarı çekilmesi** veya başlığının farklı konması yoluyla yapılır.
- ❑ **Etik olmayan bir davranıştır.** Gazeteler ve diğer medya kurumları mümkün olduğunca kullandıkları kaynakları belirtmelidirler.

Haber türleri -2 / 2. Durum Gazeteciliği

Birinci sayfaya taşınan ve manşet olan haberler çoğunlukla **olay haber** türündendir. Çünkü anındalık ve tazelik önem taşır. Çoğu rutin haber bir kaç gün içinde bayatlar. Olay haberlerin hazırlanışı saatler içinde biter. Günümüzde dijital gazeteler de gözönüne alınırsa, olay haberin hazırlanışı değil saatler, dakikalar ve saniyeler içindedir.

Durum gazeteciliği; bu tür haberlerde haber değeri aslında haberin toplumsal/insani değeridir ve çoğunlukla orta ve uzun dönemli bakış açıları gerektirebilir. Durum haberciliğinin (durum haberinin) tanımını yapmak oldukça zor.

❑ **En basit ama anlamlı tanımlardan biri, olay haberden daha fazlası olarak yapılabilir.**

Daha iyi tanımlar olarak şunları önerebiliriz:

- Olay haberciliğinde yeterince gerçekleştirilme fırsatı bulunamayan unsurlarla **zenginleştirilmiş, daha etraflı habercilik** türüdür.
- Örneğin en basitinden, bir rutin haberi oluşturan basın bültenindeki bilgileri uzmanlara yorumlatarak haber yapmak bile durum haberi kapsamına girer.
- **Üretenin önem verdiği** veya kamuya yarar getireceğine inandığı konularla ilgili olarak gazetecilik kuralları içinde üretilen, **solmayan (bayatlamayan)** haberlere denir.

Haber türleri -2 / Olay ve Durum Gazeteciliği Karşılaştırma

OLAY VE DURUM HABERCİLİĞİ KARŞILAŞTIRMA	
OLAY HABERCİLİĞİ	DURUM HABERCİLİĞİ
Haberin güncel değeri önemli	Geçmiş ve orta/uzun vadeli gelecek açısından önem
Gün içinde (veya bir kaç günde) tüketilir	Çoğunlukla daha uzun dönemde tüketilir
Çoğunlukla haber merkezi sabah toplantısında karar verilir	Gazetecinin bireysel ilgisi ve girişimi daha önemlidir
Ön veya iç sayfa manşet olursa değer kazanır	Değeri daha kalıcıdır
Çoğunlukla güncele bağlı olarak izleme haberler türetilir	Haber/haberlerin genişliği önceden belirlidir
İlgiyi çeken olay (olgu, demeç)	İlgi çeken durum (analiz, eğilim, karşıt bakışlar)
Anındalık ve hız birincil önemde	Daha uzun dönemde haberleştirilir
Genellikle kitlesel ilgi beklenir	Genellikle önem verenlerin ilgisi asıdır (Daha parçalanmış kitleler olabilir)
Yüzeysel olanı aktarır	Açıklar, yorumlar, öğretir, eğlendirir
Oylum küçüktür (sözcük sayısı)	Daha oylumludur (sözcük sayısı)
Kullanılan kaynaklar çoğunlukla görevlilerdir (akredite)	Kaynak yelpazesi genişler (Uzmanlar, biliminsanları, paydaşlar)
Haber dili ve yapısı katıdır	Haber dili ve yapısı esnektir, çeşitlendirilebilen yapılara sahiptir.

Durum haberciliğinde yanıtlanması istenen sorular şunlar olabilir:

- Toplumda hangi eğilimler değişmektedir?
- Bu eğilimler nasıl bir gelecek çizmektedir?
- Bu eğilimler nasıl ortaya çıkıyor?
- Toplumdaki insanların yaşamlarında durum nedir?
- Belli grupların uğraşlarıyla ilgili durumlar...

Çeşitli amaçlarla çalışan örgütler (sivil toplum, gönüllü dernekler, sendikalar, üniversiteler, fizikçiler, doktorlar gibi)

Haber türleri -2 / 2. Durum Gazeteciliği Türleri

İçerik ve biçim açısından bakıldığında durum haberciliğinin 4 ana sınıfı olduğu söylenebilir:

- *Portre haberleri*
- *İnsan ilgisi haberleri*
- *Derinlikli haberler*
- *Yazınsal türler (Röportaj, Gezi notları, Roman)*

Kategoriler

İçerik/biçim	Portre İnsan ilgisi haberleri Derinlikli haberler Yazınsal (Röportaj, Gezi, Roman, diğer)
Haber sayısı	Tek haber Dizi haber
Başlatan	Bireysel veya grup olarak gazeteciler Bu iş için ayrılmış birim

İçerik/biçim açısından kategoriler

Portre
İnsan ilgisi haberleri
Derinlikli haberler
Yazınsal (Röportaj, Gezi, Roman, diğer)

Derinlikli haber

Arkaplan haberleri
Açıklayıcı haber
Çözümleyici haber
Araştırmacı gaz.
Veri gazeteciliği

Haber türleri -2 / 2. Durum Gazeteciliği Örnek / Portre

https://www.bbc.com/turkce/ozeldosyalar/2013/12/130329_mandela_kimdir_yasam_oykusu

BBC NEWS TÜRKÇE

Haberler Türkiye Rusya-Ukrayna Savaşı Ekonomi Koronavirüs İngiltere Bilim

PORTRE: Efsanevi lider Nelson Mandela'nın yaşamı

29 Mart 2013
Güncelleme 5 Aralık 2013

Nelson Mandela'nın hayatı, çağımızın en sıradığı ve en etkileyici öykülerinden biri ve tanıklığıdır.

Dünyanın en saygı duyulan devlet adamlarından biri olan Mandela, Güney Afrika'da ırk ayrımcılığına dayalı rejimi (apartheid) yıkarak yerine tüm ırkların eşit şekilde temsil edildiği bir demokrasi getirmek için verilen mücadeleye önderlik etti.

27 yıl hapis yattıktan sonra Güney Afrika'nın seçimle iktidara gelen ilk siyah başkanı oldu, dünyanın çalışma yaşayan başka bölgelerine barış getirilmesine öncülük etti.

1993 yılında Nobel Barış Ödülü'ne layık görüldü.

Mandela'nın çekici kişiliği, alçak gönüllüğünden gelen mizah gücü ve maruz kaldığı şiddete rağmen kin ve kınıklık taşımaması, niçin tüm dünyanın hayranlık duyduğu bir lider olduğunu da açıklıyor şüphesiz.

1999 yılında başkanlık görevinden çekilen Mandela, o tarihten sonra Güney Afrika'nın en üst düzey elçisi olarak görev yaptı, HIV/Aids'e karşı kampanyalarda yer aldı, ayrıca ülkesinin 2010 Dünya Futbol Kupası'na ev sahipliği hakkını kazanması için de özel çaba sarfetti.

2001 yılında prostat kanseri teşhisi konulsa da faaliyetlerine ara vermedi, Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde, Burundi'de ve diğer Afrika ülkelerinde barış müzakerelerinde yer aldı.

Mandela, 2004'te 85 yaşındayken, ailesine ve dostlarına daha fazla zaman ayırmak için faal kamu yaşamından çekildiğini açıkladı.

2010 yılının Kasım ayında ABD ve Güney Afrika milli futbol takımlarının üyeleriyle katıldığı bir toplantının fotoğrafları basına dağıtıldı.

"Madiba"nın yaşamı

Nelson Mandela, 1918 yılında, Güney Afrika'nın Doğu Cape eyaletinde küçük bir köyde doğdu. Dedesi Thembu aşiretinin kralı, babası ise kabile şefiydi. Güney Afrika'da aşirette çağıldığı takma adla **"Madiba"** diye bilinir.

Rolihlahla Dalibhunga adıyla doğdu; ancak öğretmeni kendisine, İngilizce "Nelson" ismini verdi.

Annesi Hristiyan Metodist mezhebine bağlı olduğundan, Metodist yatılı okullarda okuduktan sonra Güney Afrika'da siyahların öğrenim görebildiği tek üniversitede hukuk eğitimi gördü.

Yerli halkın beyazlara karşı hak mücadelesini savunan Afrika Ulusal Kongresi'ne (ANC) ilk kez 25 yaşındayken ve eylemci olarak 1943 senesinde katıldı. Daha sonra ANC Gençlik Kolu'nu kurdu ve başkanlığını üstlendi.

İlk eşi Evelyn Mase ile 1944 yılında evlendi, üç çocuk sahibi olan çift 1957 yılında boşandı.

Öğrenimini tamamladıktan sonra ilk avukatlık bürosunu, ortağı Oliver Tambo ile beraber 1952 yılında Johannesburg'da açtı.

1950'li yıllara gelindiğinde ırk ayrımcılığı etkisini göstermeye başlamıştı. Nelson Mandela, Afrika Ulusal Kongresi'nde etkin rol almaya başladı. Daha militanca bir örgütlenmeyi savunan Mandela, defalarca tutuklandı, siyasi faaliyetlerde bulunması yasaklandı.

Beyazların ve siyahların beraber yaşadığı bir Güney Afrika hayalini paylaşan Güney Afrikalı komünist beyazlarla yakınlaştı.

Mandela ve Tambo, birlikte, siyah çoğunluğu baskı altında tutan, beyazların kurduğu Ulusal Parti'ni uygulamaya bağladığı ırk ayrımcılığı (apartheid) sistemine karşı kampanya yürüttüler.

Mandela, 1956 yılında 155 eylemciyle beraber en ağır düzeyde vatana ihanetle suçlandı ama hakkındaki suçlamalar, dört yıl süren duruşmaların ardından düşürüldü.

İrk ayrımcılığına karşı direniş, her geçen gün büyüdü; özellikle de siyahların nerede yaşayıp nerede çalışacaklarını sınırlayan yasalara karşı tepkiler güçlendi.

Mandela, 1958 yılında Winnie Madikizela'yla evlendi, ancak ANC'nin 1960 senesinde yasa dışı ilan edilmesiyle, diğer parti üyeleriyle beraber saklanmak zorunda kaldı.

İrk ayrımcılığı giderek daha fazla hissedilmeye başlandı; 1960 senesinde 69 siyahın polis tarafından öldürüldüğü Sharpeville katliamı, bir dönüm noktası oldu.

Ömür boyu hapis cezası

Bu olay, barışçı direnişin de sonunu getirdi. O sırada ANC'nin başkan yardımcısı olan Mandela, ordu ve hükümet hedeflerine karşı silahlı mücadele başlattı, ANC'nin silahlı kanadını kurdu.

Bir süre sonra hükümeti devirmeye ve halkı kıskırtmaya çalışmakla suçlanarak tutuklandı ve hapse atıldı.

Mandela, Afrika Ulusal Kongresi'nin on üyesinin ırk ayrımı güden rejimi yıkmak amacıyla yaptıkları eylemlerden dolayı yargılandıkları meşhur Rivonia davası sırasında, kendi savunmasını yaparken, demokrasi, özgürlük ve eşitlik konusundaki görüşlerini şu sözlerle dile getirecekti:

"Ben, tüm insanların uyum ve eşit fırsatlara sahip şekilde beraberce yaşadığı, demokratik ve özgür bir toplum idealini benimsedim. Bu, uğrunda yaşamak ve ulaşmak istediğim bir idealdir. Ama gerektiğinde bunun uğrunda ölürüm de."

Nelson Mandela, 1964 yılının kışında, 46 yaşındayken ömür boyu hapis cezasına çarptırıldı.

1982 yılında Pollsmoor Hapishanesine nakledilinceye dek, Cape Town'ın açıklarındaki Robben (Fok) adasında tam 18 yıl yaşadı.

Mandela ve diğer ANC liderleri ya hapiste ya da sürgündeyken, Güney Afrika'da direniş son bulmadı; yüzlerce insan öldürüldü, binlerce kişi yaralandı. Ancak Mandela, hapiste olmasına rağmen direnişin sembolü olarak öne çıktı.

Hapsedildiği Robben Adası, adeta bir eğitim merkezi oldu. Mandela mahkumların oluşturduğu politik eğitim sınıflarının başında yer alıyordu. Bu arada sürgünde olan eski ortağı Tambo, 1980 yılında Mandela'nın serbest bırakılması için uluslararası bir kampanya başlatmıştı.

Uluslararası toplum Güney Afrika'da ırk ayrımcılığı güden rejime karşı ilk kez 1967 yılında yaptırım uyguladı.

Baskılar 1990 yılında sonuç verdi, Güney Afrika hükümeti, sonuçta işbirliği yapabileceği tek siyah liderin Nelson Mandela olduğunu idrak etti.

Dönemin Güney Afrika devlet başkanı FW de Klerk, ANC'ye konan siyaset yasağını kaldırdı, Mandela serbest bırakıldı ve Güney Afrika'da tüm ırkları temsil eden bir demokrasi kurulması için görüşmeler başladı.

Mandela ve ANC liderleri, silahlı mücadeleyi askıya aldıklarını açıkladı.

O dönemde Mandela, 1992 yılında adam kaçırma ve ikinci derece fiili saldırıda bulunmakla suçlanan ikinci eşi Winnie'den boşandı.

Mandela, BBC'ye verdiği bir mülakatta böylesi bir bağışlayıcı tutuma nasıl vakıf olduğunu şu sözlerle anlatıyordu.

"Eğer onları affetmezsek, kınıklık ve intikam duyguları hep var olacaktır. Biz ise, geçmişti unutalım, şimdiye ve geleceğe bakalım ama geçmişte yaşanan acımasızlıkların da bir daha yaşanmasına asla izin vermeyelim, diyoruz."

Son yıllar

Nelson Mandela'nın cumhurbaşkanlığı döneminde en büyük sorun, yoksullar için konut yetersizliği ve büyük şehirlerde yaygın olan gecekondu mahalleleriyle baş edilememesiydi.

Mandela, 80. doğum gününde Graca Machel'e üçüncü evliliğini yaptı.

Hükümet işlerinde sorumluluğu yardımcısı Thabo Mbeki'ye bırakırken, kendisi daha sembolik roller üstlenmeye başladı; uluslararası ortamda Güney Afrika'nın yeni imajının inşasına ağırlık verdi.

Bu bağlamda ülkedeki çokuluslu dev şirketleri, yatırımlarını sürdürmeye ikna etti.

89. doğum gününde dünyanın en zor sorunlarının çözümünde danışmanlık yapacak "Akıl Adamlar" grubunu oluşturdu.

Son yıllardaki belki de en dikkate değer kampanyası, oğlu Makgatho'nun 1995'te ölümünden sonra oldu.

Mandela, AIDS salgını konusundaki tabuların hala hakim olduğu ülkede oğlunun AIDS'den öldüğünü açıkladı ve Güney Afrikalıları AIDS'in "normal bir hastalık olduğunu kabullenmeye, bu hastalığı konuşabilmeye" çağırdı.

Nelson Mandela son olarak 2010 Dünya Kupası'nın kapanışında halkıyla buluştu.

2011 Ocak'ında ciddi bir göğüs enfeksiyonu geçiren Mandela, bir yıl sonra da kann bölgesindeki rahatsızlıkla bağlantılı olarak kontrolden geçmişti.

2012'nin sonlarında yine hastaneye kaldırıldı Mandela ve safra kesesi ameliyatı olduğu açıklandı.

Mandela, zamanının hemen tamamını doğduğu yerin yakınlarındaki Qunu köyünde geçiriyordu.

Mandela'nın vücutta zayıf olmasına, belleğinin de zayıflamasına karşın, ziyaretçileri kendisini çok keyifli bir havada bulduklarını anlatıyorlardı.

En Önemli Haber Teknikleri

EN ÖNEMLİ HABER TEKNİKLERİ

Yerel ve bölgesel muhabirler için aşağıdaki haber teknikleri önemlidir.

- Haber (Basit)
- Haber (Karmaşık)
- Röportaj
- Söyleşi
- Portre
- Demeç
- Resmi Bildiri
- Yorum

En Önemli Haber Teknikleri / HABER (Basit)

- ❑ Haber, güncel ve ilginç bir olayın olduğunca nesnel ve gerçeğe uygun bir biçimde sunulmasıdır. Haber metninde her türlü taraşı değerlendirmelerden ve söz oyunlarından uzak durulur. Metin kısa, haber dili de yalındır.
- ❑ Bu haber tekniğı son derece katı kurallara tabidir.
- ❑ Haberi yazan kişinin, sahip olduğuyaraticılık alanı sınırlıdır.
- ❑ "Okurlarımız için yazıyoruz, hakkında yazı yazdıklarımız için değil" görüşü hakimdir.
- ❑ Nitekim hatır için gazetecilik yapmak sakıncalıdır.

En Önemli Haber Teknikleri / HABER (Basit)

Bir kısa ya da karmaşık haber metninde uyulması gereken kurallar:

Yayınlanacak konu

☐ **Güncel, haber yeni olmalı ve kolay iletilebilmelidir.**

Olayın gelişimiyle iletilmesi arasındaki süre ne kadar kısa olursa, haberi haber yapan, ilgi de o oranda büyüktür.

☐ **Değişik haberler gazetecilerin ve yazı işleri sorumlularının kucağına öyle havadan düşmezler. Araştırılıp bulunmaları gerekir.** Bunun için de gazetecilerin sahip oldukları ilişkiler ağının çok güçlü kurulmuş olması gerekir. Güncellik peşinde koşarken haberin ciddiyetine ve güvenilirliğine zarar vermemek gerekir. "Hızlı, ama ciddiyetten uzak ve güvenilmez" gibi bir isme sahip olmaktansa, "yavaş ama güvenilir" izlenimini yaratmak daha yararlıdır.

☐ **Konu ilginç olmalıdır.** Bir kısa ya da ayrıntılı haber, okurların en azından bir kısmının dikkatini çekebilmelidir. Yaşam alanımızı, temel bilgi ve görüşlerimizi değiştiren, normal kabul edilenden farklı olan her şey ilginçtir. Özellikle de **dramatik olaylar, sorunlar, siyasal sürüşmeler ve uyuşmazlıklar** okurun dikkatini çeker. Yerel basında dernek ve okulların düzenlediği şenlikler, festivaller ilginç ve dikkat çekicidir.

☐ **Yalnızca küçük bir topluluk içinde gelişen ve dışarıya yönelik bir etki yaratmayan olayların önemsiz olduğu kabul edilmelidir.**

En Önemli Haber Teknikleri / HABER (Basit)

Bir kısa ya da karmaşık haber metninde uyulması gereken kurallar:

❑ Konu önemli olmalıdır.

Bir olay, siyasi, ekonomik ve kültürel yaşamı doğrudan etkiliyorsa, yani bu alanlarda herhangi bir değişikliğe yol açıyorsa önemlidir. Bu tür haberler genelde "hard news" (ciddi haberler) olarak nitelendirilir ("soft news"ların tersine, "tatlı haberler"). Bir haber duygularımızı harekete geçirdiği için de önemli olabilir. Örneğin güzellik yarışmaları gibi. Belki dünyanın gelişimine katkı sağlamaz ama bir kısım okuru ilgilendirir. Görüş farklılıkları renkli haberlerin sınırlarının ve ölçüsünün söz konusu olduğu yerde ortaya çıkar.

❑ Konu ilinti yaratmalıdır. Özellikle olaya olan yakınlık ilinti doğurur. Bir olay ne denli yakındaysa, bir bölgesel ya da yerel gazetede yer alması da bir o kadar önemlidir. Örneğin yerel basında Samsun'da kazada bacağı kırılan ve kaldırımında yatan bir çocuğu haberi, Adana'daki kazada ağır yaralanan adamdan daha fazla ilgi çekecektir. Yaşamımızı ve duygularımızı doğrudan etkileyen her şey ilinti yaratır ve bu nedenle de yayınlanmaya değer görülür.

❑ Konu kısa ve öz olmalıdır. Abartı yok, edebiyat yok! Haberi kaleme alan kişi, haberin özüne yoğunlaşmalıdır. Kısa cümleler daha kolay anlaşılır. Girişik tümcelerden uzak durmak gerekir. Okur zorlandığı takdirde okumaktan vazgeçebilir.

Dikkat! Tüm kriterlerin bir haber için söz konusu olması tabii ki düşünülemez. Ama bir haberin yalnızca yeni olma gerçeği de yayınlanabilmesi için yeterli değildir. En azından bir kriterin daha bulunması gerekir (ilginç, önemli, olayın yakın zaman ve yakın çevre içinde oluşu).

En Önemli Haber Teknikleri / HABER (Karmaşık)

❑ **"Karmaşık haber basit haberin fazla titiz ikiz kardeşidir."**

Bazı yazı işlerinde iki, üç ya da dört sütunluk haberlerle anlamdaştır (basit ha-len daha uzundur ve genellikle daha fazla açıklama ya da perde arkası olayları iletir, feature, story veya röportajdan daha nesneldir); muhabir haberlerine veya araştırmaya dayalıdır. "Karmaşık haber basit haberin fazla titiz ikiz kardeşidir." (La Roche).

❑ **Karmaşık haber, basit haberden, uzun oluşu ve olayı ayrıntılı bir biçimde ele alışıyla ayrılır; olaylar ve gerçekler geniş çapta aktarılmalıdır.**

Haberi çeşitli açılardan aydınlatarak, açıklayarak, bağlantılar kurarak derinleştirir.

❑ **Karmaşık haberde yazarın görüşlerine ve düşüncelerine de yer verilir .**

Abartı yok, edebiyat yok! Haberi kaleme alan kişi, haberin özüne yoğunlaşmalıdır. Kısa cümleler daha kolay anlaşılır. Girişik tümcelerden uzak durmak gerekir. Okur zorlandığı takdirde okumaktan vazgeçebilir.

❑ **Karmaşık haberde de önemli bilgi girişte yer alır, daha az önemli olanlarsa sondadır.**

Fazlalıklar atılır. Yazar, haberin özünü asla son tümce için saklanmamalıdır.

En Önemli Haber Teknikleri / HABER (Karmaşık)

Karmaşık haberin çeşitli formları vardır:

- ☐ **Realite haberi, olayları özetler.** Örneğin, İstanbul'da konut sıkıntısıyla ilgili bir haber, Covid-19'un Türkiye'de yayılışı vs.) Öznel değerlendirmeler pek içermez
- ☐ **Eylem haberi, olayların akışını ayrıntılarıyla anlatır.** (Kaza, cinayet, afetler...) Her ne kadar tarihsel sıraya sadık kalmak zorunlu değilse de olayın gidişatı açık olarak belirtilmelidir. (Bir kaza olayı anlatılırken önemli bilgiler girişte verilir, ayrıntılar değil).
- ☐ **Yaşantı haberi yoğun öznel içerir, ama gerçeğe yönelik araştırmalarla zenginleştirilmiştir. Röportaja göre daha nesneldir..**
- ☐ **Haber düşüncelerin özünü içermelidir. Alıntılı haber, sunulan bir bildiriye ya da bir basın konferansını özetleyerek verir.**
Kronolojik dizi burada içeriğin değerlendirilmesinden daha az önem taşır. Haberin özü yine girişte yer alır. Önemli pasajlar dolaylı anlatımla aktarılmalıdır

En Önemli Haber Teknikleri / RÖPORTAJ

Röportaj haber iletir, atmosfer yaratır.

- ☐ **Yapısına daima öznellik hakimdir ve bu öznellik bütünüyle gerçeklere odaklı basit haberin ve de hemen hemen aynı derecede yalın biçimlendirilmiş karmaşık haberin aksine aranan bir özelliktir.**
- ☐ **Röportaj, gerçekleri, öznel yaşantılarla harmanlar.** Yalın biçimde kaleme alınmış basit haberden, gerçekleri yansıtan karmaşık haberden daha ayrıntılı, daha canlı bir anlatım biçimine sahiptir. Ama anlatımın renkliliği, bir dizi niteleme sıfatının kullanımıyla değil, daha çok içerikle sağlanmalıdır. Röportajlar genellikle birinci tekil şahsın ağzından yazılır. Yaşantı haberi yoğun öznellik içerir, ama gerçeğe yönelik araştırmalarla zenginleştirilmiştir. Röportaja göre daha nesneldir..
- ☐ **Eylemler ve yaşantılar, gerçek olaya ilişkin haberlerle bağlanır. Ama bu iş olduğunca canlı yapılmalıdır.**
- ☐ **Bir röportajda insanların da söze katılmaları (olası ise doğrudan anlatımla) önemlidir.**
- ☐ **Bir röportaj asla yazı işlerinin dört duvarı arasında kurulan bağlantılarla araştırılmaz.** Kaleme alınan olay bizzat yaşanmış olmalıdır (olduğunca çok not alınmalı).

En Önemli Haber Teknikleri / RÖPORTAJ

- ☐ Röportaj 20. yüzyılda, gazetenin ortaya çıkmasından sonra gelişmiştir. Fransızca «reporter» (yerine götürmek) fiilinden türemiştir.
- ☐ Bu sözcük Latince «toplamak» getirmek anlamındadır.
- ☐ Yazarın okuyucularına bir konuyu inandırmak için kişi, eşya, eser ya da yer ile ilgili yaptığı incelemeleri fotoğraflarla süsleyerek kendi görüşlerini de katarak yazdığı gazete ve dergi yazılarına röportaj denir.
- ☐ Röportaj bir olayın yakınına gidilerek olan bitenin anlatılmasının, habercinin izlenimlerinin aktarılmasının yanı sıra çevrenin, ortamın betimlenmesiyle gerçekleştirilen tanıklıktır
- ☐ Röportajlar gazete ve dergilerde yayımlanan genellikle uzun yazılardır.
- ☐ Bazen de kitap halindedir.
- ☐ Çoğu zaman fotoğraflarla desteklenir.
- ☐ Röportaj gerçekleri özel yaşantılarla ilişkilendirir.
- ☐ Yalın biçimde kaleme alınan basit haberden ve gerçekleri yansıtan karmaşık haberden daha ayrıntılı ve canlı bir anlatım biçimine sahiptir.

En Önemli Haber Teknikleri / RÖPORTAJ

- ❑ **Yazınsal gazetecilik türleri içinde, gazeteciliğe en çok yaklaşan tür röportajdır.**
- ❑ **Röportajı, gazetecilikte her gün yapılan söyleşiden ayırmamız gerekiyor.**
- ❑ **Söyleşi kaynaklar yapılan görüşme olarak tanımlanır.** Amacı çeşitli bilgileri kaynaktan alabilmektir. Söyleşi bir yazın türü değildir. Hafta sonları ünlü kişilerle yapılan soru-yanıt haberleri de ancak söyleşi olarak değerlendirilebilir. Bu açıdan, hafta sonu söyleşileri insan ilgisi haberidir.
- ❑ **Oysa röportaj bir yazın türü olarak da kabul edilebilir. ‘Röportaj bir yazın türü müdür?’ sorusuna Yaşar Kemal şu yanıtı veriyor:** “Röportaj bir edebiyat sayılabilir mi? Bu soruyla çok karşılaştım. Röportajı bir edebiyat dalı saymak ne, röportaj bal gibi edebiyattır. Onu haberden ayıran nitelik onun edebiyat gücüdür. Haber bir yaratma değildir, bir taşımadır. Röportaj bir yaratmadır. Gerçeğe, gerçeğin, yaşamın özüne yaratılmadan varılamaz. Yaratmadan hiç kimse hiçbir şekilde gerçeği yakalayamaz, yakalarsa da karşısındakine anlatamaz. Haber gerçek değil mi, bence haber gerçeğin simgesidir. Haberin arkasında neler var, neler dönüyor, ne yaşamlar, dramlar, sevinçler var, haber bunu bize veremez. Röportaj haberin varamadığı yere varandır. Nasıl? Yaratarak, gerçeği değiştirerek değil, yaratarak.”
- ❑ **Röportaj türü, durum haberciliğinin bayatlamaması ilkesine uyar.** Yapı Kredi Yayınları’ndan 2011 yılında çıkan Yaşar Kemal röportajları seçkisi, röportaj türünün, durum haberciliğinin bayatlamaması ilkesine ne kadar uyduğunu da gözler önüne serer.

En Önemli Haber Teknikleri / RÖPORTAJ

- ❑ **Bir röportaj, öykünün doğal anlatımına elverişli bir yapıya sahip olmalıdır, yani, olay örgüsünün tamamı coşku ve dinamizm içinde anlatılmalıdır.** Aralara olayın hızını yavaşlatan an'lar da (düşünceler, yansımalar, yargılar) serpiştirilebilir. Kesinlikle bir okul kompozisyonunun biçemi yeğlenmemelidir (genelden özele). Bunun tersini uygulamak daha uygundur (özelden genele).
- ❑ **Salt tarihsel bir yapı, çok ender kullanılır.** Ana düşünce kaybolmadığı takdirde bir röportaj konusal açıdan da yapılandırılabilir ama olaydaki iç bağlantı korunmalıdır. Röportaj -haber gibi- hiyerarşik düzen içinde değil, bir oyun gibi kurgulanır (W.Schneidet).
- ❑ **Bir röportajın biçemi heyecan yaratmalıdır ve bu heyecanın ölçüsü genelde şimdiki zaman kullanımıyla arttırılır.** Yaşanmış olanlar doğrudan olduğu gibi aktarılır. Heyecan yaratılması gereken durumlarda aşırılıklara yer yoktur. Heyecan için tempo gerekir. Tempo da kısa cümlelerle sağlanır. Gereksiz sözcük ve tümce öğeleri kullanmaktan sakınılmalıdır. Okurun kendiliğinden eklemeler yapabileceği yerler anlatılmamalıdır. Kaynak belliyse (örneğin alıntılar) usul gereği sürekli kaynağa yönelik gönderme yapmaya gerek yoktur. Biçem renkli ve canlı olmalı, ama anlatımın renkliliği bir dizi sıfat ve zarf kullanımıyla değil, içerikle sağlanmalıdır.
- ❑ **Betimlemek (atmosfer, duygular, görünüm) anlatmak (süreçler, eylemler) alıntılanmak (etkili ifadeler) ve yansıtmak (düşünmek, sonuçlar çıkarmak): Bir röportajda bu dört öğe iyi dağıtılarak kullanılmalıdır.**

Gazete Röportajının Özellikleri

- ☐ Röportaj, makale gibi düşünsel planla yazılır.
- ☐ Röportajda ele alınan konu ya toplumsal ya da sanatla ilgilidir.
- ☐ İşlenen konu bilgi, belge ve görsellerle desteklenir
- ☐ Röportajda verilen bilgiler ve ortaya konan belgeler gerçeği yansıtır. Anlatılanlar kendi içinde tutarlıdır.
- ☐ Muhabirin bilgi, izlenim, görüş ve düşüncelerini yansıtır Muhabir gerçekleri öznel yaşamla harmanlar
- ☐ Röportajın anlatımında diyaloglardan yararlanır.
- ☐ Yaşanmış olaylar, durumlar anlatılır.
- ☐ Kısa cümlelerle metin hareketli hâle getirilir.
- ☐ Röportaj, birinci kişi ağzından yazılır.
- ☐ Röportajda dil, ağırlıklı olarak göndergesel işlevde kullanılır.
- ☐ Röportajda çok yönlü anlatım olanakları vardır.
- ☐ Röportaj yazarı açıklayıcı anlatım, öyküleyici anlatım, betimleyici anlatım ve tartışmacı anlatım gibi bütün anlatım yollarından yararlanır.
- ☐ Röportajda öykülemeye ağırlık verilir
- ☐ Özelden genele gidilir
- ☐ Heyecanın ölçüsü genelde şimdiki zaman kullanımıyla artırılır
- ☐ Röportajlar genellikle soru cevap tarzında olur
- ☐ Ancak bazı yazarlar röportajı hikâye kurgusu ve üslubu içinde vermeyi tercih ederler
- ☐ Fotoğraf ya da belge kullanılabilir

Röportaj Türleri

☐ **Bir yeri konu alan röportaj**

- ☐ Röportaj yapılan yerde sürdürülen yaşam her yönüyle aktarılır.
- ☐ Bu yerin farklı yönleri film, ses ve fotoğraflarla ortaya konur.

☐ **Eşyayı konu alan röportaj**

- ☐ Konu olan eşya her yönüyle aktarılır.
- ☐ Eşyanın dikkat çekici ve düşündürücü yönleri ele alınır.

☐ **İnsanı konu alan röportaj**

- ☐ Belli bir alanda üne kavuşmuş kişilerin dikkat çeken ve düşündüren yönleri belirtilir.
- ☐ Fotoğraflarla desteklenir.
- ☐ Röportajlarda ses kayıtları, fotoğraflar, filmler vb. teknolojik aletler inandırıcılık kazandıran öğelerdir.
- ☐ Röportaj metinlerinde öyküleyici, betimleyici, öğretici ve açıklayıcı anlatım türleri kullanılır.

Sunuş Biçimine Göre Röportajlar

❑ **Amerikan röportajı**

- ❑ Yazıya en kuvvetli yönüyle girilir.
- ❑ En son söylenmesi gereken kelimeler, en önce söylenir.
- ❑ Okuyucu hiç beklenilmeyen bir girişle karşılaşır.
- ❑ İlk paragraf sürpriz uyandırır.
- ❑ Giriş bölümü en etkili/şok bölümü olarak kullanılır.

❑ **Alman Röportajı**

- ❑ Bu röportajda, muhabir konuyu işlerken yazıya kendini görüşlerini de dahil eder.
- ❑ Konu muhabirin görüşleri ve yorumları dahilinde öznel bir eksenle şekillenir.

Haber Röportajı

- ☐ **Haber röportaj görüşmecinin, belli bir konuda, konuyla ilgili bilgiler almak veya bir konuyu tam olarak aydınlatmak için bir ya da daha fazla kişiyle yaptığı görüşme anlamına gelir.**
- ☐ **Haber röportajı haber değeri olan ve haber veren röportaj biçimidir.**
- ☐ **Haber röportajı mutlaka bir haber bülteni içinde verilmelidir.**
- ☐ **Kısa olmalıdır, olayı anlatmalıdır.**
- ☐ **Haber programları içerisinde yer alan röportajlar ise bir konuyu tüm yönleriyle ele alarak inceler ve haberden daha çok bilgi verme ağırlığı taşır.**
- ☐ **Haber röportajı olay yerinden yapılabilir, stüdyoda kayda alınarak yapılabilir veya bülten içerisinde canlı olarak da yapılabilir.**

Feature Röportaj

- ☐ Bir konuyu uzun uzun geçmişiyile, geleceğiyle, yan etkileriyle ele alarak inceleyen ve haberden daha çok bilgi verme özelliği taşıyan röportaj türüdür.
- ☐ Feature röportaj özellikle özel bir program içinde verilmesi gereken bir çalışma biçimidir.
- ☐ Feature röportajın Türkçede tam karşılığı pek yoktur. Bu röportaj türü haber röportajından farklıdır.
- ☐ Konuyla ilgili rakamlar ve istatistikler verilir.
- ☐ Muhabir “olayı” doğrudan doğruya olay yerinden anlatır.
- ☐ Olay mülakat şeklinde verilir yani olay ilgili biriyle karşılıklı konuşma biçiminde verilir.
- ☐ Röportaj sadece ilgili kişilerle konuşarak olayın onlara anlattırılması değildir.
- ☐ Muhabirin olayı yerinden ve tek başına anlatması da bir röportajdır.

Stüdyo Röportaj

- ☐ **Haber stüdyolarına veya stüdyo olarak düzenlenmiş ortamlara, davet edilen kişilerle yapılan röportajlardır.**
- ☐ **Bu röportajların amacı, konu ile ilgili kişilerin yapacağı açıklamaları yayımlayarak, izleyicilerin ayrıntılı bilgi almasını sağlamaktır**
- ☐ **Stüdyo röportajı en yaygın ve en ucuz olanıdır çünkü anında yapılabilirlik özelliği taşır**
- ☐ **Stüdyoda tüm teknik olanaklar kontrol altında tutulabildiğinden görüntüler aktüel görüntüsünden daha kalitelidir**
- ☐ **Röportajda akıcı ve kendiliğinden bir konuşma elde etmenin en iyi yolu soruların önceden verilmesidir**
- ☐ **Böylelikle röportaj yönlendirilebilir ve önemli konular atlanmamış olur**
- ☐ **Ancak buna karşı çıkan ve kesinlikle soruların önceden konuğa verilmemesini savunan bir karşı görüş vardır**
- ☐ **Buna göre genel olarak hangi konulara değinileceği önceden söylenebilir ve ilk sorulacak sorunun özü açıklanabilir Böylelikle röportaj daha doğal olur.**
- ☐ **Stüdyo röportajlarında sık yapılan bir yanlış vardır. Bu da yayın sırasında, konukla daha önce yapılan konuşmalara gönderme yapmaktır. (-Yayın öncesi konuştuğumuz gibi..)**
- ☐ **Röportaja başlarken yapılacak ilk iş konuk hakkında kısa bilgi vermek, onun özgeçmişini, kimliğini ve yetki alanını açıklamaktır.**
- ☐ **Soru sorarken konuğun adını ve mesleğini dolaylı olarak belirtmek ya da alt yazıyla hatırlatmak gerekir Ancak konuk çok ünlü ise sık tekrar gereksizdir**

Olay Yerinde Röportaj

- ❑ Herhangi bir olaya katılan veya tanık olan kişilerle konuyu izleyicilere daha iyi açıklayabilmek amacıyla yapılan röportajlardır.
- ❑ Bu tür röportajlar televizyonda yayımlandığında izleyicilerin kendilerini olay yerinde hissetmelerini sağlar ve haberin etkisini artırıcı rol oynar.
- ❑ Olay yerinde röportaj yapan, muhabir ya da gazeteciler görüşme yapacakları kişinin ruhsal durumunu dikkate almalı ve yöneltilecek soruları özenle seçmelidir.
- ❑ Olayın etkisi altında bulunan kişiler için, olayla ilgili soruları yanıtlamanın zor olabileceği unutulmamalıdır.
- ❑ Olay yerinde röportaj yapacak gazeteci ya da muhabirlerin, olayla ilgili bilgiye sahip kişilerden seçilmesi, konuyu daha kolay anlamalarını sağlar.
- ❑ Konu hakkında bilgi sahibi olan kişi, olaydaki gelişmeleri hemen kavrayacak ve görüşme yapacağı kişilere soru sormakta zorlanmayacaktır.
- ❑ Ayrıntılara dikkat eden ve konuyu açıklayan soruları hızlı bir şekilde hazırlayan muhabirin ya da gazetecinin olay yerinde yapacağı röportajın etkisi daha fazla olacaktır.

Telefonla Yapılan Röportaj

- ❑ Programın yayını sırasında, konu ile ilgili kişilerle telefon bağlantısı kurularak yapılan röportajlardır.
- ❑ Olayla ilgili kişilerden bilgi almak için yapılır.
- ❑ Özellikle yüz yüze görüşme yapmak için yeterli zamanın bulunmadığı durumlarda, konu ile ilgili bilgi sahibi olan kişilerin görüşleri telefon aracılığı ile alınır.
- ❑ Telefonla röportaj, televizyon haberciliğinde görüntüsü bulunmayan haberleri renklendirmek amacıyla sık sık kullanılır.
- ❑ Zaman zaman, önceden yapılan telefon röportajı, banda kaydedilerek canlı yayın sırasında kullanılır.
- ❑ Televizyonda o anda duyulan sesin, bir telefon bağlantısı olduğu ve kiminle konuşulduğu KJ den verilmelidir

Sokak Röportajı

- ❑ Sokak röportajı televizyonda görüntülü olarak ve kişilerin kendi seslerinden verilecekse yayından önce yapılan görüşmeler arasından seçim yapılmalıdır.
- ❑ Özellikle röportajlar kurgulanırken, son röportaj çok önemlidir. Konuyu en iyi vurgulayan, en iyi anlatan röportaj en sonda verilir.
- ❑ Son röportajın üzerine yapılan bir bağlantı cümlesiyle stüdyoya geçilir Örneğin, küresel ısınma konusunda bir haber yapıyoruz
- ❑ Haberle ilgili yapılan sokak röportajlarında halkın kış mevsimi olmasına rağmen güneşli günler yaşanmasına ne dediği soruluyor. Sokak röportajı da şöyle bitiyor: *Biz gayet memnunuz. Her gün parka gidip güneşleniyoruz.*

Örnek röportaj

Cumhuriyet

Arama...

Otobüs ağzına kadar hınca hınç dolu. Taksim alanındaki duraktan dört kişi daha bindi. Arka yere bir iyice sıkıştık. Otobüs Levent-Tünel otobüsü. Taksimden binen dört kişinin köylü oldukları kılıklarından belli. Dördü de genç. Dördünün de gözleri yeşil. Dördü de kavrulmuş. Ayakkabıları çamur içinde. Onların otobüse binmesi bizi biraz daha sıkıştırdı. Arka köşede bir adam var, posbıyıklı. Elinde filesi. Öfkeli. Burnundan soluyor. Yeni binenlere ters ters, öfkeli bakıyor. Baktıkça da öfkesinden burnu, kulakları ha babam kızarıyor. Sonra kendi kendine söylenmeye başladı. Sonra da nutuk atmağa başladı bütün otobüse...

Pos bıyıklı, binenlere gözlerini çivilemiş, söylüyor. Dört yeşil gözlünün yüzleri, çocuksu yüzleri kızardıkça kızarıyor. Bir utangaçlık içindeler. Otobüste büzülecek köşe arıyorlar. Öteki de bastırdıkça bastırıyor.

- Eskiden böyle miydi İstanbul? Yaa böyle miydi efendim? Hepiniz bilirsiniz. Böyle kıyafetli adamlar değil Taksim meydanına gelip otobüse binmeye, Taksim meydanına yaklaşamazlardı bile. Şimdi tam Beyoğlu çarşısının ortasında volta atıyorlar. Beyoğlu çarşısından bunlardan geçilmiyor. Ya eskiden, hey gidi günler hey. Beyoğlu bir zarafet meşheriydi. Bu dil bilmez köylüler geldiler. Yürümesini bile bilmiyorlar. Kaya parçası gibi yürüyorlar efendim. Kaya parçası gibi. Pislik içindeler. İstanbul pislik içinde bu sebepten. Bir otobüse binemezsin. İkisi bindi miydi otobüse bunlardan, kokudan burnunu tıka da kaç oradan.

Büzülmüş gitmiş dört kişiyi parmağıyla gösterdi. Herkes onlara bakıyor. Onlar da onulmaz bir utangaçlık içinde... Köşeye sıkıştıkça sıkışıyorlar.

"Gördünüz mü otobüsü nasıl bir koku sardı! Aman Allah. Burnumun direği kırılacak. Birazcık yıkanmazlar da. Su düşmanı bunlar efendim. Yemini billâh ederim ki, bir kaşık suya, bir damla suya düşman efendim. Sorun şunlara, analarından doğduklarından bu yana, hiç bir yerlerine yağmur suyundan başka su değmiş midir?"

Dört kişi kalabalığa arkasını dönmüş. Sıkıştıkça sıkışıyorlar köşeye. Arkadan dört taş gibi görünüyorlar.

"- Bunlar geldiler, her gün elli cinayet işleniyor. Her gün yüz ev soyuluyor. Bozdular İstanbulu. Bozdular, viran eylediler. Eskiden olsa bu otobüste ayakta kalır da böyle sıkışır mıydık. Hey anam hey! Sereserpe otururduk. Bunlar gelince efendim..."

Herkes, hemen hemen herkes onu onaylıyor. Kimisi doğru diyorsun gibisine başını sallıyor.

"Tarlaları var, takımları, evleri yurtları var, her şeyleri var efendim bunların. Ama koparlar koparlar gelirler. Bırakırlar bırakırlar gelirler. İstanbulun taşı toprağı altın der gelirler. Çoğu da burada sürünür ya, gitmezler geri. İstanbul gözlerini kamaştırmıştır. Keyif için gelirler. İstanbulu görmeye gelirler."

Neşelenmiş gülüyor, eğleniyor, kızıyor, söylüyor ha söylüyor. Arada bir de köşeye büzülmüşlere bakıyor. Onların halinden de, onları köşeye sıkıştırdığından dolayı da gururlu. Bir zafer kazanmış gibi.

Derken köşedekilerden biri kalabalığı açtı. Adama doğru yürüdü. Uzun kirpikleri yanaklarını gölgelemişti. Uzun boyluydu. Yüzü sap sarı kesilmişti.

Ağır, okkalı, öfkeli:

"- Sen namussuzun birisin. Sen yalancısın amca. Taksimden beri hep yalan söylersin. Hem de yalanın büyüğü. İstanbul senin başına yıkılsın. Sustuk diye. Ne söyler durursun. Bizim babamız kan dökmedi mi bu topraklar için? İstanbul babanın malı mı?"

'İstanbul, İstanbulluların malı'

Pos bıyıklı:

"İstanbul, İstanbulluların malı. Sizin hepinizi kovmalı buradan. Hepinizi. Rezil ettiniz şehri, sizin hepinizi sürecekler buradan."

Delikanlı, pos bıyıklıyı ıslatacak. Korkunç bir öfke içinde. Elini tuttum, Pos bıyıklıya vurdurmadım. Bana da öfkeyle baktı.

"Aldırma kardaş" dedim.

Öfkesi daha da büyüdü:

"Boş ver" dedim.

Pos bıyıklı korkmuş, biraz önceki meydan nutukçusu değil. Zart zurtu yok. Sesini indirdi. Ama söylenmesi durmuyor. Bu sefer tersine:

"- Ben ne dedim ki, çoğu keyfinden geliyor, dedim, taşı toprağı altındır diye geliyorlar, perişan oluyorlar. Onu dedim işte. Ben ne dedim ki... Yazık dedim. Ben bilmez miyim ki, köylü bizim efendimizdir. Vatanımız düşmandan onlar sayesinde kurtulur. Yediğimiz ekmek onların topraktan çıkardığıdır. Benim korktuğum bunlar şehirleri doldururlarsa, yediğimiz ekmeği, sebzeyi, meyveyi kim çıkarır topraktan? İşte bunu dedim. Köylü, yoksa, bizim velinimetimizdir efendim. Kızma kardeşim kızma. Keyif için geliyorlar. Ben bunu söyledim işte."

Levente gelmiştik. Delikanlı:

"Keyfimizden geliyoruz, keyfimizden geliyoruz hayvan... Sana öyle gelir" diye söylenerek indi. Büyük asfalta doğru yürüdü.

Dört kişiydiler. Bir de ben, beş.

Delikanlıya:

“- Çok öfkelenedin” dedim.

“Aaaah” dedi, “gurbet. Yoksa o söylediklerini ben onun yanına kor muydum! Herif durmadan, sövdü. İt oğlu. Ama zoru görünce nasıl indirdi. Köpoğlu.”

“Ne iş görürsünüz?”

Uzakta bir tuğla ocağı bacası gösterdi.

“İşte o tuğla ocağında çalışırım. Tam yedi yıl oldu. Tam yedi yıldır gurbetteyim. Tam yedi yıldır, kızgın yalım karşısında pişerim. Bak ellerime. Yanmış odun gibi değil mi bu eller? Kömür gibi bak.”

Elleri yanmış odun gibiydi.

Tuğla ocağına kadar yürüdük.

Ocakta billür kırmızısı yalımlar. Sonra boz duman. Sonra kömür kokusu. Sonra delikanlı, kavrulmuş, elleri kocaman, elleri belâlı insanlar. Burunlarında sıla kokusu. “Gülistan içinde bûlbûl yuvalar, çalısı çırpısı güldür sılanın.” Dayanılmaz bir sıla özlemi. Öyle geldi bana.

Bütün sılacılar, gurbet kuşları başımıza toplandı. Ben derdimi anlattım.

“Bu işleri yazmalı” dedim.

“Derdinizi, belânızı kitaba geçirmek iktiza eder” dedim.

Öfkelenen delikanlıya:

“Nerelisin, adın ne?” diye sordum.

“İyi yaz” dedi. “Yaz ki, yedi düvele gitsin benim hikâyem. Sinopluyum. Hacılar köyündenim. Adım Ahmet Taş. Yedi yıldır gurbetteyim. Ellerim tanıklır ki, yedi yıldır da tuğla ocağındayım. Keyfimden gelmedim.”

Birisi atıldı:

“Ahmet” dedi. “İlk gelişini söyle. Orası firaklı.”

Ahmedin kirpikleri solgun, uzun, yumuşak yüzünü gölgeledi:

“Bunu da iyi yaz. Anlasınlar ki, biz keyfimizden yurdumuzu bırakıp gelmeyiz. Babam beni evlendirdi. Evlendikten beş gün sonra baktım anam ağlar. Babamın boynu bükük. Kardeşlerimin yüzü hiç gülmez. Karımın eli ayağı kesilmiş. Ben farkında değilim hiç bir şeyin. Sordum, babam, evde un kalmadı, yiyecek bir tane mısır bile kalmadı. Sen evlendin. Gurbete gidecek hal kalmadı bende de. Üç gün sonra Trabzon postası limanda olacak. Yol hazırlığı yap! dedi. Yol hazırlığı yaptım. Bindim güverteye. Vapura ilk binişim. Başım döndü. Kustum. Geldim İstanbula. Bir hafta işsiz, aç dolaştım. Bizim hemşerileri bulamadım da ondan. Sonra bu tuğla ocağında buldum onları. Çok zor geldi ilkin. Köye dört ay bir kuruş yollıyamadım. Şimdi ayda elli lira yolluyorum. Keyfimizden geliyoruz. Öyle mi? Yedi yılda yedi ay kalmadım karımın yanında. İstanbulun taşı toprağı altın değil. Bizim yerin taşı toprağı çürük.”

Bayburtlu Süleyman...

Yaşlı bir tanesi atıldı. Bir utangaç delikanlıyı kolundan tuttu, bana gösterdi:

“İşte” dedi. “Buna Bayburtlu Süleyman demişler. Gerdeğe girdiğinin sabahı karıyı uyandırmadan, yatakta bırakmış, sağlıcakla kal demeden, başını almış da yürümüş gelmiş. Bir yıl oldu daha gitmedi. Ne de bir mektup gönderdi. Ne de bir mektup geldi köyden. Hasretinden deli olur. Geceleri hep yavuklusunu sayıklar. Buna Bayburtlu Süleyman derler, türküler çıkarır gurbet üstüne.”

Süleymanın kalın kaşlarının altındaki iri kara gözleri dumanlıydı.

Bir tanesi:

“Ulan” dedi. “Süleyman, insan gerdek gecesinin sabahı da karıyı bırakır gurbete düşer mi?”

Gülüştüler.

“Gurbete düşer de gece sayıklar, gündüz de durmadan türkü söyler mi?”

Çok yaşlı bir işçi:

“Kör olsun yokluk” dedi. “Öyle bir söyler ki... Öyle bir bırakır ki...”

(Bayburtlu Süleymanın hikâyesini ileride ayrıca yazacağım.)

Örnek röportaj (devam)

Ahmet, dertli, belâlı, çok çekmiş, olgun Ahmet, içinden gelen büyük bir arzuyla, temenniyle: “Süleyman karısını altı ay sonra gidip alıp getirecek” dedi.

“Getirecek ama, bir evin kirası yüz lira. Süleyman nasıl verecek?”

Hep bir ağızdan:

“Süleyman karısını getirecek” dediler.

“İnşallah,” dedim.

Süleymanın gözleri doldu.

Gene hep bir ağızdan:

“İnşallah,” dediler.

Levent sırtlarındaki tuğla ocağına altı ay sonra yine gideceğim. Süleyman karısını getirmiş mi, getirmemiş mi? diye bakacağım. Meraktayım.

YARIN: ÖLÜMDEN KAÇAN ADAM

<https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/yasar-kemalin-unutulmaz-roportaji-gerdek-gecesi-sabahindan-yollara-dusen-suleyman-226657>

RÖPORTAJ ÖRNEĞİ

Hıncal Uluç, 7 Temmuz 2005 tarihli Sabah Gazetesi:

"Röportaj yazısı bizde artık unutulmuş bir gazetecilik dalı. Çünkü 'yazı' bitti. Bir ses kayıt cihazınız varsa, gazeteci oldunuz gitti. Koy teybi adamın önüne, sen sor, o söylesin. Söylenenleri aynen yaz. Oldu röportaj. Hayır! Bu tür soru cevap çok önemli, söylediklerinin her kelimesi çok ciddi ve ilginç olan kişilerle yapılır. Haftada en fazla bir tane. Sorular ve yanıtlar öyledir ki, her satırda 'vay be' dersin...

Röportaj başka bir iş. Zordur o. Gider konuşur, oturur yazıyı yazarsın. Röportaj yazarlığı bir sanattır. Halit Çapın, Mete Akyol, Örsan Öymen. Sayfayı yedirirler adama okurken. Hani nerede onlar şimdi. Ya da onlar gibi olanlar? Hani nerede röportaj yazacak gazeteci. Gazeteci artık insan değil. Meslek ses kayıt cihazına indirgenmiş.

Röportaj yazarlığı nedir, bugünün okuru belki de bilmez. O yüzden, 'röportaj nedir'e yanıt olsun diye, M. Ali Ağabey yerine kendi kendime görev verdim ve dedim ki, 'oğlum Hıncal, otur Abi'nin röportajını tercüme et.' Ettim. Buyurun. Farka ve lezzete bakın":

Lance Armstrong, sayının artık o kadar önemli olmadığını kabul ediyor. Altı ile karşılaştırıldığında yedi, o kadar büyük değil. Yedi, altının yanında hiç mertebesinde neredeyse.

Altı anıtsaldı. Lance Armstrong, Discovery Channel takımının 33 yaşındaki lideri geçen yıl Fransa Turu'nu altıncı kez kazandığında, o ana kadar bisiklet sporunun en büyük devleri ile paylaştığı rekorun tek sahibi olmuştu.

Jacques Anquetil, Eddy Merckx, Bernard Hinoult, Miguel Indurain ve Armstrong yüzyıllık turu beşer defa kazananlardı. Indurain ve Armstrong rekorlarını arka arkaya kırmışlardı, ayrıca geçen yıl 25 Temmuz'da Armstrong Paris'e, hem de altı dakika gibi büyük bir farkla birinci girince, "beş" rekoru düştü. Şimdi 2005 turu koşulurken, rekor ve rekortmen sayısı tek.

Lance Armstrong ve altı!.. Bugün Armstrong dahil herkes, yedinci zaferin, pasta üzerine dondurmadan öte olmadığını düşünüyor. "Yedi sayısı değişik" dedi.. "Onda altı gibi bir damga, bir marka havası yok. Ama bu önemli değil. Yedi benim kişisel hedefim. Son turumu kazanarak bitirmek istiyorum."

Kafasında bu hedef varken Armstrong rahat... Sakin...

"Geçen yıl çok gergindim. Çünkü geçen yıl, bir iblise karşı yarışıyordum. Yarışı altıncı kez kazanmak tarihi yazmaktı. Bu yıl tarih yok. Efsane olmak yok. Rekor kırmak yok. Bu yıl sadece hoşça vakit geçirmek ve bir daha kazanmak için buradayım."

RÖPORTAJ ÖRNEĞİ (DEVAM)

Sonuncu Turunu kazanmak. "Sporcular, daima dorukta olamazlar. Zamanlama en önemli şeydir.. Ve de vücudun yapılması gerekeni daha ne kadar yapabileceğini bilmek.. Ben artık durma zamanının geldiğini hissediyorum.. Zirvede veya zirveye yakinken bırakmak.."

Zirvede olmak, Armstrong'un en büyük ihtirası.. Yıllarca kendini sadece Fransa Turu için hazırladı. Çünkü, Tur, dünyanın en büyük, en zor ve zengin bisiklet yarışıydı. Onu kazanmak, zirvede olmaktı.

Peki bu yıl, Tur 3 haftalık ve 3608 kilometrelik gezisini tamamladığında, zirvede olacak mı?

Görünüşe göre, Tura her zaman olduğundan daha fazla hazır. Birkaç fazla kilosunu da, antreman için katıldığı bir mini turda verip, ideal kilosu 77'ye inmiş. Takımı, altını çizerek söylüyor, bugüne dek olanların en güçlüsü ve tüm takım, onun kazanmasına programlanmış.

Yarışa motivasyonunu da açıkça görebiliyorsunuz.

"Gene de Tur, Tur'dur. Yollar açık, her an her şey olabilir." Diyor. Gülümseyerek, iki faktörün aleyhine çalıştığını söylüyor. Birincisi bu defa onu geçme şanslarını son defa kullanacak olağanüstü rakipler.. İkincisi, yaşı.. Tur 1903'te başladığından beri sadece 6 kişi, 33 yaş ve ötesinde kazanmayı başardı. Armstrong, Eylül'de 34 olacak. Buna rağmen ağzından "Zafer" dışında bir şey çıkmıyor. "Benim dürtüm, daha fazla kazanmak değil, kaybetmemek... Beni en fazla motive eden şey, kaybetme korkusudur" diyor.

Onunla kazanma dışında bir şeyi tartışmak zor. "Benim lügatımda, ikinci olmak kaybetmektir"

diyor. "Ben bisikleti zirvede bırakmak istiyorum. Geçmişte yaptıklarımın gölgesinde değil. Bu yüzden kazanmaya koşacağım." Rakipleri de öyle. En ünlü rakibi T-Mobile lideri Alman Jan

Ullrich "Ben Tur'u, Armstrong koşarken kazanmak istiyorum" diyor. Turu 1997'de kazanmış, ondan sonra üçü Armstrong'un ardında beş kez ikinci olmuştu. Bu onun Teksaslı'yı geçmek için son şansı. "Hedefim Tur'u kazanmak kadar, Armstrong'u mağlup etmek. Onu geçmeden

kazanmanın adı "Zafer" olamaz" diyor. "Bu onunla yarışmak için son şansım ve bu durum beni ekstra motive ediyor." Teksaslı bu laşara ne diyor peki.. "Ben kimsenin yüzüne eldiven fırlatmadım. Ben sadece 'Bu benim son Turum' dedim. Bu bakışlarına motivasyon ekler mi, eklemes mi, bilmem.." Görünüşe göre bilmemekle kalmıyor.. aldırıyor da.

Röportaj Böyle yazılır (Örnek)

1993 yılında 34 yaşındaki Zeit gazetesi editörü İris Mainka, Bosnalı mültecileri evlerine kabul eden bir ailenin öyküsünü yazdı. Kisch Ödülü alan bu röportajı, Zeit gazetesi yayımladı. Genel geçer bir röportaj örneği değil, ama her yerel gazetede yayımlanabilme olasılığı olduğu için, biz onu seçtik.

Araştırmanın süresi ve zorluğu kadar, metnin uzunluğu da yeni gazetecilerin üstesinden gelmeleri gereken özelliklerden, hatta işlenen konu bile hiç eskimeyecek bir konu: Mülteciler hep olacaktır.

Bosna mültecilerine kucak açan bir ailenin öyküsü

Biz yardım etmezsek kim edecek?

Kassel - Her öykünün doğal olarak bir başlangıcı vardır. Bu öyküde iki tane var. Biri, Sarayova'dan yirmi kilometre uzaklıktaki küçük yerleşim bölgesi Breza'da yaşayan iki kadınla başlıyor. Sırp birliklerinin mermileri ortalarda uçuşurken onlar geceler boyu bodrumlarda saklanmak zorunda kaldılar. Önceleri dayanmaya çalıştılar - ve sonra da kaçmaya karar verdiler. Geçen yılın Mayıs ayında çocuklarıyla birlikte yola koyuldular. Diğeri de, televizyonun savaş bölgesinden yayınladığı görüntülerle başlıyor. Bu görüntülere pek çok kişi tanık oldu, çaresizdiler ve de hiçbir şey yapamadılar. Bazıları ne yapabileceklerini düşündüler ve bağışlarda bulundular. Hiç de azımsanmayacak bir kesim bununla da yetinmedi. Bu kesime Karin ve Michael de dahildi. İkisi de otuzun biraz üstünde, geçen yazın başlangıcından birkaç ay önce, Kassel kentinde orta halli ailelerinin oturduğu bir semtte, altmışlı yıllarda inşa edilmiş müstakil evlerden birini alarak ev sahibi oldular.

Karar anı. Başlangıçta, salt öylesine bir düşünceydi: Mültecilere, çatı katındaki duşa kabinli, mavi fayanslı banyosu olan biri 10, diğeri de 15 metrekare büyüklüğündeki iki odayı verebilirlerdi - bir depoda kalmaktan kesinlikle daha iyiydi. Ama kaç kişiyi, ne kadar süre konuk edebilirlerdi? Acaba birlikte anlaşabilecekler miydi?

Karin ve Michael bu projelerini mantıklı bir biçimde değerlendirip daha sonra kesin karar almayı planladılar. Amaçları yardım etmektir, sonradan olayın içindeki herkesi sıkıntıya düşürecek budalaca bir girişimde bulunmak değil. Gazetede küçük, "ev aranıyor" ilanı üzerinde geceler boyu, inceden inceye düşündüler. Evde yer vardı; çocukları, yedi yaşındaki Christine, üç yaşındaki Stefanie ve henüz altı aylık olan David için birinci kat yeterliydi; ailede bir kişi çalıştığı için gelirleri ancak kendilerine yetiyordu, ama mültecilere sosyal yardım yapıldığını biliyorlardı. Yemek içmek sorunu küçük mutfakta zaten ayrı halledilecekti.

Peki, kimleri misafir edeceklerdi? Bir aileyi mi? Belki de üst kattaki kanepede oturup kızına ya da eşine kahve pişirterek kendine hizmet edilmesini isteyen ataerkil zihniyette bir erkeğin ailesini mi? Yanlış ya da saçma, hiçbir ayrıntıyı atlamadan her şeyi düşündüler. Bu uzun gecelerin ardından tüm artı ve eksiler sonunda yine başlangıçtaki soruya indirgendi: Biz yardım etmezsek kim edecek? Bir kez daha bu noktaya geldikten sonra Karin ve Michael gazeteye ilan veren Caritas ailesini aradılar ve kısa bir süre sonra da bir sosyal hizmetler görevlisi gelip odaları inceledi. Konukların ertesi gün gelmesi kararlaştırıldı: İki kadın ve dört çocuk.

Röportaj Böyle yazılır (devam)

Mülteciler, Bosnalı Müslümanlar, Almanya'daki ilk aylarını Kassel'de bir yakınlarının yanında geçirmişlerdi. Zamanla üç odalı ev dar gelmeye başlamıştı. O ana kadar Karin ve Michael de fazla bir şey bilmiyorlardı.

Almanya'daki yaşam koşulları açısından böyle bir sıkıntının yaşanmış olması, eğer çok sorunlu geçmemişse, gayet doğaldı. de düşünmüştü. Ama şimdi her ikisi de jeans ve

Konukların gelişi. Karin gülererek, 32 yaşındaki Ziyada ve 26 yaşındaki Al- mira'nın farklı bir görünüme sahip olmadıklarından dolayı duyduğu rahatlığı anlattı. Çünkü daha önce, iki kadının da peçeli olabileceğini, buzdolabında bir parça domuz eti bulunmasının rahatsızlık verebileceğini svvet-shirt giymiş, ellerinde sigaralarıyla karşısında duruyorlardı.

Artık sosyal hizmetler görevlisinin gelip onları tanıştırtmasının zamanı gelmişti: Ziyada ve çocukları 13 yaşındaki Armela ile 10 yaşındaki Eldin ve bir de eltisi Almira ile çocukları altı yaşındaki Aida ve henüz bir yaşına girmiş Anis.

Hepsi birlikte biraz tedirgin, öylece bekliyorlardı ve akrabaları Nermin'in, tanışma anındaki konuşmaları çevirmiş olmasından son derece mutluydular.

Evin gezilmesi. Çatı katındaki iki oda Karin'e birden çok basit ve küçük göründü, ama konuklar ısrarla her şeyin çok mükemmel olduğunu iddia ediyorlardı. Christine ve Stefanie yabancı çocukları meraklı gözlerle süzüyordu. Bebek ağlayarak öğlen uykusundan uyandı. Böylece, birlikte sürdürülecek yaşam utangaç gülümsemeler, sempatik davranışlarla sıradanlık içinde başlamış oldu.

İlk haftalar. Kısa bir süre sonra mutfaktaki panoya Hırvatça-Almanca yazılmış birkaç önemli sözcüğün yer aldığı beş büyük pusula asıldı: ti imas - senin var; dobro — iyi, za to - neden. Sözlük ve sürekli yenilenen kahveyle birlikte yetişkinler gece geç saatlere kadar bu pusulaları yazdılar. Yavaş yavaş yaşam öykülerinden kesitler anlatılıyordu. Ziyada'nın ailesinin Breza'da bir kuaför salonu vardı; şimdi yerle bir olmuş olan, kendilerine ait bir de evleri. Almira ve kocası elektrikçiymiş, kendilerine bir ev yapmak üzereydiler, ama savaş tüm planları alt üst etmişti. İki kadın çoğunlukla saatler boyu Bosna ile bir telefon bağlantısı kurmaya, orada kalan eşlerinin hâlâ hayatta olup olmadıklarını öğrenmeye çalışıyorlardı. Eşleri, ayrılığın yalnızca birkaç hafta, en fazla birkaç ay süreceğini söyleyerek onları rahatlatmıştı, ama yaz sona ermek üzereydi ve savaş bölgesinde durum gittikçe ciddileşiyordu. Sarayova radyosu her gün ölenlerin isimlerini yayınlıyordu; akşamları televizyonda haberleri izlemekse bir alışkanlık haline gelmişti. Sonra da Ziyada, Sarayova'da yaşayan kız kardeşi için gözyaşı döküyordu. Karin ve Michael için de savaş giderek daha bir yakınlaşıyordu. Örneğin cam kapıyla yaşanan bir olayda; yedi yaşındaki Christine koşarken cam kapıya çarpıp düştü ve hafif yaralandı, fakat on yaşındaki Eldin cam seslerini duyduğunda korkudan merdivenlerden yuvarlandı. Ateş ediliyor sanmıştı.

Karin sorup araştırarak Armela, Eldin ve Aida için bir okul buldu. Sığınmacılardan farklı olarak mülteci çocuklarının okula gitme zorunluluğu yoktur. Bu tamamen eyalet Milli Eğitim Müdürlüğü'nün ve okul müdürünün inisiyatifine bırakılmış. Tüm bunlar nihayet halledilmişti, ama bu kez de Ziyada'yı ikna etmek gerekiyordu, çünkü çocukların bütün gün, o küçücük odalarda yanı başında oturmalarını istiyordu.

İlk haftalar içinde karşılaştığı tüm arkadaşları ve dostları Karin'e hep şu soruyu yöneltiyorlardı: Mültecilerinizle aranız nasıl? Karin, böyle bir soruya nasıl bir yanıt vereceğini tam olarak kestiremiyordu. Anlatacak hem az hem de çok şey vardı, çünkü ortada gerçek bir sorun yoktu. Yabancılık çekilmiyor, temizlik konusunda görüşler farklı değil, gürültüden ya da değişik alışkanlıklardan dolayı tartışma da olmuyordu. Tersine, çoğu zaman aşırı saygı gösterisi daha çok sorun yaratıyordu. Herkes mutfakı temiz bırakmak, çamaşırları önce asmak, yerleri temizlemek istiyordu. Bunlar anlatılmaya değer miydi! "Her şey yolunda", diye cevap veriyordu Karin. Küçük kızı Stefanie'nin bu sıralar biraz huzursuz olmasının, ev ortamında yaşanan yeni durumla ilgili olup olmadığı konusunda eşiyle yaptığı konuşmaları hemen hemen hiç anlatmıyordu. Yanlış anlaşılacak kadar anlatmak zorunda kalıyordu, ama yine de Stefanie'nin üst kata gidip orada yalnızca televizyon karşısında oturması Karin'i rahatsız ediyordu. Ayrıca, daha öncesine kıyasla daha az zamana sahip olmak da bazen sıkıntı veriyordu. Sosyal yardım konusunun sonuçlandırılması, bir hafta içinde beş kez veli toplantısına katılmak gibi, işler de vardı - pek çok konuda Ziyada ve Almira da desteğe gereksinim duyuyorlardı. Bazı konuşmalar dil engeli nedeniyle sonuca bağlanamıyordu.

Günlük yaşam. Birliktelik giderek uyum kazanmaya başlamıştı, evdeki atmosfer artık daha rahattı. İki aile için buluşma noktası olan mutfığa da ilk günlerdeki gibi fazla özen gösterilmiyordu. Kadınlar birbirlerine dostça davranıyorlar ve çocuklarının televizyon karşısında oturmaktansa oynamalarının daha iyi olacağını da konuşabiliyorlardı. ~~Ve yalnızca sıkıntılardan söz edilmiyor, birlikte güldükleri anlar da oluyordu.~~ Ama mülteciler bu konukseverliği kabullenmekte hâlâ zorlanıyorlardı. 13 yaşındaki Armela oda kapısına yapıştırmak bir takvim asmak istediğinde izin istiyordu. Ziyada ve Almira çocukların duvara bir çivi çakmalarına bile kesinlikle izin vermezlerdi. Duvar onların değildi çünkü. Aylardan sonra bile iki kadının çatı katındaki odalarında var olan tek özel eşyaları televizyonun üstündeki küçük dantel örtüydü. Kırılan her tabak, yapılan her ufak yanlışlık onlar için adeta bir felaketti.

Ev sahibinin sabrını taşıma korkusu Almanya'da geçirmek zorunda oldukları her gün ile birlikte biraz daha büyüyordu. Michael'in alet kutusuyla yaşanan olaya bugün Ziyada da gülüyor, ama o an temizlik yaparken kutunun kulpu elinde kaldığında kahrolmuştu. Ev sahipleri seyahattheydi ve Ziyada günlerce kendi kendine Michael'in neler söyleyebileceğini kurup durmuştu. Michael döndüğünde olayı tabii ki çok önemsiz buldu. Ama bunu Bosnalı iki kadına anlatmak neredeyse olanaksızdı. Michael'e karşı özel bir saygı gösteriyorlar ve çocukları da gereğinden fazla kısıtlıyorlardı. Michael'in ev işlerine, olanakları elverdiğince yardım etmesi onları şaşırtıyor ve alışkın oldukları evdeki görev dağılımıyla ilgili imajlarını alt üst ediyordu. Ziyada yarı alaylı yarı özenir bir ifadeyle, Almanya'da bir kadın olarak yaşamının rahat olduğunu itiraf etmişti.

Bir hastalık söz konusu olduğunda uyguladıkları yöntem de çok farklıydı. Almira'nın, günlerden beri ishal olmasına rağmen küçük Aris'i hâlâ makarna ve kesilmiş süttten yapılmış kremayla beslemesini Karin hayretle karşılıyordu. Ukalalık yapıyormuş gibi bir izlenim yaratmamak için, çocuk doktorunu çağırmişti. Doktor çocuğun açık havaya çıkarılması ve ateşi varken kalın giysiler içinde sıcak odada kalmaması gerektiğini söylediğinde, Karin rahat bir nefes almıştı.

Çocuklar. 13 yaşındaki Armela, Breza'daki evinde daha özgürdü ve sürekli Anis'e bakmak zorunda da değildi. Ama burada okulunu çok seviyor ve oldukça da iyi Almanca konuşuyor, bu da ona yurt özlemine ve sıkıntılara katlanmayı kolaylaştırıyor. Babasını çok özlüyor. Annesi, yaşadıklarından dolayı sabırsız ve aşırı tedirgin davranıyor. Armela, uzun uzun yalvardıktan sonra sınıfıyla birlikte geziye katılabilme onayını aldığında çok sevinmişti. İçlerinde yeni yaşama en iyi uyum sağlayan da o. Erkek kardeşi Eldin daha farklı. Geçenlerde gizlice çantasını hazırlayıp kaçmaya kalkıştı, Bosna'daki evine. Okulda maskaralık yapıp dersi aksatıyor ve çalışmak istemiyor. Öğretmeni "sorunlu bir çocuk" olduğunu söylüyor ve yazın bir alt sınıfa gitmesi gerekecek. Öğretmenine de yakında tekrar Bosna'ya gideceğini söylemiş. Kimsenin ne kadar süreceğini kestiremediği bu askıda kalmış duruma uymak istemiyor. Kendisi için bile yeterli gücü bulamayan annesi de onu çalışmaya motive edemiyor. Tek görevi düzenli olarak çöp kutusunu boşaltmak olmasına rağmen, kurnazlıkla ve sevimli davranışlarıyla ondan da kaçıyor. Yaşamdaki değişiklikler kapasitesini aşıyor. Her şeyin yine eskisi gibi olmasını umuyor.

Küçüklerin üzerinde anıların baskısı yok, bu nedenle de daha rahatlar. Ai- da, okulun ilk günü kendisine armağan edilen şeker ve çikolata külahına çok sevinmişti, artık yabancı bir dilde okuma yazma öğreniyor. Küçük kardeşi ise daha yeni etrafındaki dünyayı kavramaya çalışıyor. Bu arada Christine ve Ste- fanie de evdeki oyun arkadaşlarına artık iyice alıştılar. Savaşın anlamını yaşıt-larına kıyasla daha iyi biliyorlar.

Özlem. "Uyuyamıyorum. Saçlarım iyice aklaştı. Yaşayan ölü gibiyim" diyor Ziyada ve bir sigara yakıyor. Neredeyse bir yıldan beri Almanya'da mülteci olarak yaşıyorlar. Ev sahipleriyle araları çok iyi, komşular hediyeler getiriyor-lar, ama daha ne kadar süreceği bilinmeyen bu durum yaban ellere alışmayı zorlaştırıyor. "Bosna'da yaşayanların durumu daha da kötü" diyerek vicdan azabı çeken Ziyada'nın sürekli ağlamasının bir başka nedeni.

Birkaç gün öncesi akrabası Nermin ona, kocasından bir mektup getirdi. Almanya'daki Bosnalılarla ilgilenen özel bir ekip Breza'dan posta getirmeyi başarabilmişti.

Günlük yaşam. Birliktelik giderek uyum kazanmaya başlamıştı, evdeki atmosfer artık daha rahattı. İki aile için buluşma noktası olan mutfığa da ilk günlerdeki gibi fazla özen gösterilmiyordu. Kadınlar birbirlerine dostça davranıyorlar ve çocuklarının televizyon karşısında oturmaktansa oynamalarının daha iyi olacağını da konuşabiliyorlardı. ~~Ve yalnızca sıkıntılardan söz edilmiyor, birlikte güldükleri anlar da oluyordu.~~ Ama mülteciler bu konukseverliği kabullenmekte hâlâ zorlanıyorlardı. 13 yaşındaki Armela oda kapısına yapıştırmak bir takvim asmak istediğinde izin istiyordu. Ziyada ve Almira çocukların duvara bir çivi çakmalarına bile kesinlikle izin vermezlerdi. Duvar onların değildi çünkü. Aylardan sonra bile iki kadının çatı katındaki odalarında var olan tek özel eşyaları televizyonun üstündeki küçük dantel örtüydü. Kırılan her tabak, yapılan her ufak yanlışlık onlar için adeta bir felaketti.

Röportaj Böyle yazılır (devam)

Ev sahibinin sabrını taşıma korkusu Almanya'da geçirmek zorunda oldukları her gün ile birlikte biraz daha büyüyordu. Michael'in alet kutusuyla yaşanan olaya bugün Ziyada da gülüyor, ama o an temizlik yaparken kutunun kulpu elinde kaldığında kahrolmuştu. Ev sahipleri seyahatleydi ve Ziyada günlerce kendi kendine Michael'in neler söyleyebileceğini kurup durmuştu. Michael döndüğünde olayı tabii ki çok önemsiz buldu. Ama bunu Bosnalı iki kadına anlatmak neredeyse olanaksızdı. Michael'e karşı özel bir saygı gösteriyorlar ve çocukları da gereğinden fazla kısıtlıyorlardı. Michael'in ev işlerine, olanakları elverdiğince yardım etmesi onları şaşırtıyor ve alışkın oldukları evdeki görev dağılımıyla ilgili imajlarını alt üst ediyordu. Ziyada yarı alaylı yarı özenir bir ifadeyle, Almanya'da bir kadın olarak yaşamanın rahat olduğunu itiraf etmişti.

Bir hastalık söz konusu olduğunda uyguladıkları yöntem de çok farklıydı. Almira'nın, günlerden beri ishal olmasına rağmen küçük Aris'i hâlâ makarna ve kesilmiş süttten yapılmış kremayla beslemesini Karin hayretle karşılıyordu. Ukalalık yapıyormuş gibi bir izlenim yaratmamak için, çocuk doktorunu çağırmıştı. Doktor çocuğun açık havaya çıkarılması ve ateşi varken kalın giysiler içinde sıcak odada kalmaması gerektiğini söylediğinde, Karin rahat bir nefes almıştı.

Çocuklar. 13 yaşındaki Armela, Breza'daki evinde daha özgürdü ve sürekli Anis'e bakmak zorunda da değildi. Ama burada okulunu çok seviyor ve oldukça da iyi Almanca konuşuyor, bu da ona yurt özlemine ve sıkıntılara katlanmayı kolaylaştırıyor. Babasını çok özlüyor. Annesi, yaşadıklarından dolayı sabırsız ve aşırı tedirgin davranıyor. Armela, uzun uzun yalvardıktan sonra sınıfıyla birlikte geziye katılabilme onayını aldığı anda çok sevinmişti. İçlerinde yeni yaşama en iyi uyum sağlayan da o. Erkek kardeşi Eldin daha farklı. Geçenlerde gizlice çantasını hazırlayıp kaçmaya kalkıştı, Bosna'daki evine. Okulda maskaralık yapıp dersi aksatıyor ve çalışmak istemiyor. Öğretmeni "sorunlu bir çocuk" olduğunu söylüyor ve yazın bir alt sınıfa gitmesi gerekecek. Öğretmenine de yakında tekrar Bosna'ya gideceğini söylemiş. Kimsenin ne kadar süreceğini kestiremediği bu askıda kalmış duruma uymak istemiyor. Kendisi için bile yeterli gücü bulamayan annesi de onu çalışmaya motive edemiyor. Tek görevi düzenli olarak çöp kutusunu boşaltmak olmasına rağmen, kurnazlıkla ve sevimli davranışlarıyla ondan da kaçıyor. Yaşamdaki değişiklikler kapasitesini aşıyor. Her şeyin yine eskisi gibi olmasını umuyor.

Küçüklerin üzerinde anıların baskısı yok, bu nedenle de daha rahatlar. Ai- da, okulun ilk günü kendisine armağan edilen şeker ve çikolata külahına çok sevinmişti, artık yabancı bir dilde okuma yazma öğreniyor. Küçük kardeşi ise daha yeni etrafındaki dünyayı kavramaya çalışıyor. Bu arada Christine ve Stefanie de evdeki oyun arkadaşlarına artık iyice alıştılar. Savaşın anlamını yaşatlarına kıyasla daha iyi biliyorlar.

Özlem. "Uyuyamıyorum. Saçlarım iyice aklaştı. Yaşayan ölü gibiyim" diyor Ziyada ve bir sigara yakıyor. Neredeyse bir yıldan beri Almanya'da mülteci olarak yaşıyorlar. Ev sahipleriyle araları çok iyi, komşular hediyeler getiriyorlar, ama daha ne kadar süreceği bilinmeyen bu durum yaban ellere alışmayı zorlaştırıyor. "Bosna'da yaşayanların durumu daha da kötü" diyerek vicdan azabı çeken Ziyada'nın sürekli ağlamasının bir başka nedeni.

Birkaç gün öncesi akrabası Nermin ona, kocasından bir mektup getirdi. Almanya'daki Bosnalılarla ilgilenen özel bir ekip Breza'dan posta getirmeyi başarabilmişti.

Ziyada'nın kocası ve erkek kardeşi hayattaydılar, ama kocası yiyecek bir şeyler ve ısınmak için kalın giysiler bulamadıklarını yazıyordu. Ziyada eltisiyle birlikte konvooya vermeyi düşündüğü paketleri anlatıyor, Karin de söylediklerini Alman kuryeye çeviriyordu. Geçen bir yıl içinde iki kadının öğrendiği Al- manca'dan çok daha fazla Hırvatça öğrenmişti. "Aklım hep Bosna'da", diye özür diliyordu Ziyada.

Her öykü gibi bu öykünün de bir sonu olacak elbet, ama nasıl - ve ne zaman?

Tüm isimler yazı işleri tarafından değiştirilmiştir.

En Önemli Haber Teknikleri / RAPOR

❑ Belli bir konuyla ilgili her türlü bilgiyi içeren bir haberdır. Röportajın tersine belgelere ve arşiv materyaline dayalı olarak kaleme alınır. Röportajın öznel karakterinden uzaktır. Feature'daki renklilik de yoktur.

2032'ye Kadar İklim Değişikliğinin 'Şiddetli' Etkileri İçin Küresel Kamu Desteği, Yeni Anket Bulguları

Yayınlanan
15 Eyl 2022

2022

Paylaşmak

Harry Gray Calvo, Halkla İlişkiler, harry.graycalvo@weforum.org; Gayle Markovitz, Ortaklıklar Editörü, gayle.markovitz@weforum.org

- Büyük küresel çoğunluk, 2032 yılına kadar iklim değişikliğinden ciddi şekilde etkilenmeyi bekliyor
- Ankete katılanların yarısından fazlası iklim değişikliğinin bölgelerini zaten etkilediğini söylüyor
- Küresel olarak her üç kişiden biri, önümüzdeki 25 yıl içinde evlerinden ayrılmaktan korkuyor
- "İklim Değişikliği: Etkilerin Şiddeti ve Yerinden Edilme Beklentileri" konulu Dünya Ekonomik Forumu-Ipsos Küresel Araştırmasını [buradan okuyun](#)

Cenevre, İsviçre, 15 Eylül 2022 – Yeni bir araştırmaya göre, ortalama olarak 34 ülkede, ankete katılan tüm yetişkinlerin yarısından fazlası (%56), iklim değişikliğinin yaşadıkları bölgelerde zaten ciddi bir etkisi olduğunu söylüyor. Her bir ülkedeki çoğunluğu da içeren on kişiden yedisinden fazlası (%71), iklim değişikliğinin önümüzdeki on yıl içinde bölgelerinde ciddi bir etki yaratmasını bekliyor. Üçte biri (%35) 2047 yılına kadar iklim değişikliği nedeniyle evlerinden ayrılmayı bekliyor.

Bunlar Dünya Ekonomik Forumu ve Ipsos tarafından 22 Temmuz ile 5 Ağustos 2022 tarihleri arasında 34 ülkede 23.507 yetişkin arasında gerçekleştirilen yeni bir anketin ana bulgularından bazıları.

"İklim krizi yaşıyoruz. Anket sonuçları, dünyanın dört bir yanında insanların etkilerini bugünden hissettiklerini ve yarın gelecekle ilgili korkutuklarını doğruluyor" dedi. Dünya Ekonomik Forumu Doğa ve İklim Merkezi Başkanı Gim Huay Neo, "Kriz herkesi etkiliyor. İklim değişikliğine uyum sağlamak ve aynı zamanda daha sağlıklı, daha yeşil ve daha sürdürülebilir bir gezegene yönelik eylemleri hızlandırmak ve ölçeklendirmek için birlikte çalışmak zorundayız. Birlikte çözümler yaratın ve bu krize etkin bir şekilde yanıt verin."

	34-country average	Highest:	Lowest:
Say climate change has already had a severe effect where they live	56%	Mexico (75%) Hungary (74%) Turkey (74%)	Sweden (25%) Ireland (38%) Malaysia (39%)
Expect climate change to have a severe effect over the next 10 years where they live	71%	Portugal (88%) Mexico (86%) Hungary (86%)	Malaysia (52%) China (55%) Sweden (56%)
Say it is likely they and their family will be displaced from their home as a result of climate change in the next 25 years	35%	India (65%) Turkey (64%) Malaysia (49%) Brazil (49%)	Sweden (17%) Argentina (21%) Netherlands (21%)

Küresel halk zaten iklim değişikliğinden etkileniyor

Ankete katılanlara "Yaşadığınız bölgede iklim değişikliğinin şimdiye kadar ne kadar şiddetli bir etkisi olduğunu söyleyebilirsiniz?" diye soruldu. Kendi bölgelerinde iklim değişikliğinin etkisini "çok" veya "biraz" şiddetli olarak tanımlayan katılımcıların oranı İsveç'te %25 ve İrlanda'da %38'lik küresel en düşük seviyelerden Meksika'da %75 ve her iki Macaristan'da %74'e kadar değişmektedir. ve Türkiye, dünya genelinde ortalama %56.

Bu ülkelerin 22'sinde yanıt verenlerin yarısından fazlası iklim değişikliğinden zaten ciddi şekilde etkilendiklerini belirtirken, bu ülkelere dokuzunda - Meksika, Macaristan, Türkiye, Kolombiya, İspanya, İtalya, Hindistan, Şili ve Fransa - Üçte ikisinden fazlası Katılımcıların çoğu zaten etkilendiğini söyledi.

En Önemli Haber Teknikleri / **SÖYLEŞİ**

- ❑ **Soru sorma hakkı gazetecinin dördüncü güç olma özelliğinin bir sonucudur.** Soru sorma ancak bir erkin (gücün) hakkı olabilir. Ancak, gazeteciler soru sormanın kendilerine verdiği gücün farkında olmadıklarından, bu gücü iyi kullanırlar. **Gazetecilikte söyleşi günümüzde çok kullanılan bir haber toplama biçimidir.** amamaktadırlar.
- ❑ 19. Yüzyıl Amerikan gazeteciliğinin önemli buluşlarından biri olarak gazeteciliğe girmiş, pek çok ülke gazetecisi tarafından benimsenmiş uygulanır olmuştur. “Bir gazetecinin soru sormak için kişiye resmi olarak yaklaşması” şeklinde tanımlanabilen söyleşiye, gazetecilikte her an rastlamak olasıdır.
- ❑ **Gündelik gazetecilik soru sormakla başlar ve sürüp gider.** Sorular aslında söyleşinin esasıdır. Soru sormak yeterli değildir. Doğru soru sormak gereklidir.
- ❑ Söyleşinin gerçekleşebilmesi için konuşma partnerlerinin birbirlerini görmeleri gerekir.
- ❑ **Bu durumda söyleşi;**
 - ❑ **ilkin partnerlerin bir araya gelmesi,**
 - ❑ **ikinci olarak konuşmaların kamuya duyurulacak bölümü ve**
 - ❑ **üçüncü olarak bu bölümden basılıp yayınlanmış kısımlar** demektir.

En Önemli Haber Teknikleri / **SÖYLEŞİ**

- ❑ **Söyleşi gerçekler hakkında bilgi toplamak ve bu konudaki görüşlerini öğrenmek için tanınmış bir kişiye sorular yöneltmektir.**
- ❑ **Araştırmalardaki vazgeçilmez yöntemdir. Bu nedenle de her türlü gazetecilik etkinliklerinde söyleşi vardır.**
- ❑ **Kendine özgü bir haber tekniği olarak gelişmesinde elektronik medyanın payı büyüktür.**
- ❑ **Söyleşi formüle edilmiş ve basılacak hale gelmiş yazılı bir materyal değil de, daha çok bir sohbet olduğu için aslında gazeteye uygun değildir.** Özellikle de sözsüz göstergeleri (mimikler, jestler, bakışlar), ses tonu ve de ifadelerdeki vurgu, yazılı bir metne yansıtılamaz. Tüm bu kısıtlamalara rağmen gelişmeler, söyleşinin aynı zamanda yazılı basında da sıkça uygulanan bir yöntem olmasını sağlamıştır.
- ❑ **Yerel ve bölgesel basında genellikle okura tanıdık kişiler gündeme geldiğinden daha da etkili olmaktadır.**
- ❑ **Söyleşi bir görüşün özgünlüğünü vurgular ve önemli bir olayın (felaket) görgü tanıklarından bilgi almak gerektiğinde de son derece uygun olur.**
- ❑ **Yazılı olarak yapılmış bir söyleşinin avantajı, sonradan yazılabilmesidir - şayet onaylanmışsa- ve bu da içeriğin daha bir özgün, açık ve doğru olduğu izlenimini yaratır.** (Radyo ve televizyondaki canlı ve stresli yayınlarda karşılaşılan ifade bozuklukları yazılı metinlerde kolayca giderilebilir).

En Önemli Haber Teknikleri / SÖYLEŞİ

- ❑ Oldukça iddialı konularda titiz bir ön hazırlık yapmadan gerçekleştirilen söyleşiler başarısızlıkla sonuçlanır. Bir sohbet düzeyinden öteye gidemezler.
- ❑ Söyleşi partnerine ya telefonla (kısa söyleşiler için) ya da karşılıklı yapılan bir görüşmede sorular yöneltilir. Yüz yüze yapılan söyleşiler her zaman için daha sağlıklıdır.
- ❑ Daha uzun ve ayrıntılı görüşmelerde kişisel bağlantı gereklidir.
- ❑ Türk gazeteciliğinde de söyleşi çok kullanılan bir haber toplama yöntemidir. Yakın zamanlara kadar 'falanca kişi şu gazeteciye mülakat verdi' şeklinde yaklaşılrken, mülakat yerine söyleşi sözcüğünün kullanılması giderek yaygınlık kazanmaktadır.
- ❑ Söyleşi çok sık başvurulanan bir haber toplama yöntemi olmakla birlikte, dikkat istediği de akıldan çıkarılmamalıdır.
- ❑ **Dikkat!** Bir söyleşi sırasında yetki daima soru yöneltilen kişidedir, soru soranda değildir. Tüm haklar onun elindedir. İsterse onayladığı görüşmeyi yayınlanma öncesinde geri çekebilir.

En Önemli Haber Teknikleri / **Söyleşi nasıl yapılır?**

- ❑ **Söyleşinin yapılması için konulmuş kesin ve katı kurallar bulunmamaktadır.** Yalnız, söyleşiyi yapan söyleşinin insan ilişkilerinde bir deneme, bir çalışma olduğu bilincinde olmalıdır. Bu nedenle, söyleşiyle söyleşiyi yapan ne elde edebileceğini, ne yapabileceğini ortaya koyma fırsatını kazanır diyebiliriz.
- ❑ **Yüz yüze iletişimde göz teması oldukça önemlidir.** Bu nedenle gazetecinin soracağı soruları bir kağıttan okuması, sürekli defter kitap karıştırması, karşı taraf üzerinde iyi izlenim bırakmaz. Bu nedenle sorulacak soruların, daha da önemlisi konuşmanın akışı içinde önemli olan soruların mutlaka ezberlenmesi gerekir.
- ❑ **Söyleşi çeşitli aşamalardan geçilerek gerçekleştirilir.** Bu aşamaları tamamlayan gazeteci, elde ettiklerini değerlendirerek haber yapabilir.
- ❑ **Söyleşi yapmak için önce randevu almak zorunludur.** Randevu alırken, gazetecinin önce kendini tanıtmaması, söyleşi yapılacak kişiye sormak istediği noktaları özet halinde belirtmesi gereklidir.
- ❑ **Gazetecinin söyleşi için kendini hazırlaması gereklidir.** Başarılı olmayan bir söyleşinin en önemli engeli muhabirin yeteri kadar hazırlıklı olmamasıdır.

1. Söyleşi yapılacak kişi hakkında bilgi sahibi olunmalıdır.
2. Bilgi edinme bakımından, çeşitli arşivlerden yararlanmalıdır.
3. Soru soracağı konu hakkında iyice bilgi sahibi olmalıdır.
4. Soracağı soruları iyice düzenlemeli, mümkünse liste belirlemelidir. Bu sorular yeni bilgiler almaya yönelik, eldeki bilgileri doğrulamaya yönelik ya da daha önce yayımlanmış bilgileri yalanlamaya yönelik olabilir. Sorular karşı bir tavrın ifadesi olmamalıdır. Ve kendi görüşlerinizi içermelidir. Söyleşiden önce en az beş sorunun hazırlanması uygundur.
5. Söyleşi veren soruları iyi ve düzenli bir şekilde yanıtlamaktan kaçınırsa, ona başka yönden yaklaşmak için elinde fazla soru bulunmalıdır.

Adele'in yeni albümünü dinlemeyen sunucunun röportajı iptal edildi!

Australian TV reporter Matt Doran gives lengthy on-air apology after he 'insulted' Adele

Channel Seven reporter says his failure to listen to Adele's album was a 'terrible mistake'

Australian TV reporter Matt Doran said interviewing Adele was an 'unspeakable privilege' that went wrong. Photograph: ITV

Avustralyalı sunucusu Matt Doran, 15 Grammy ödüllü sanatçı Adele'in 19 Kasım'da hayranlarıyla buluşturduğu yeni albümü '30'u dinlemediği için ünlü şarkıcıyla olan röportajı iptal edildi. Kendisine gönderilen şarkıların ön izlemelerinin olduğu e-postayı görmediğini ifade eden Doran, özür diledi.

2015 yılında yayınladığı 'Hello' ile 1.18 milyar dinleme alan ve 2011 yılına damga vuran 'Someone Like You' ile 1.10 milyar dinlemeye ulaşan Adele, yeni albümü '30'u 19 Kasım'da müzikseverlerle buluşturmuştu.

Televizyon sunucusu Matt Doran da ünlü yıldızın yeni albümünün Avustralya basınında yayımlanması planlanan tek röportajı için şarkıcı ile buluşmak üzere 4 Kasım'da Sydney'den Londra'ya uçtu. Avustralya basınında çıkan haberlere ve Telegraph gazetesine göre; Channel 7 için röportajı gerçekleştirdiği sırada Adele, Doran'a albümü nasıl bulduğunu sordu. Ünlü sunucu ise albümü dinlemediğini itiraf etti. Bunun üzerine röportajı Channel 7 çekmiş olsa bile yayın hakkına sahip olan Sony, röportajın yayınlanmasını iptal etti.

The Australian gazetesine konuşan Matt Doran, kendisine gönderilen şarkıların ön izlemelerinin olduğu e-postayı görmediğini belirterek özür diledi ve hatasının küstahlıktan ziyade dikkatsizlikten kaynaklandığını söyledi.

Weekend Sunrise isimli programın ortak sunucusu Matt Doran, "Bu, kaçırdığım en önemli e-postaydı" ifadelerini kullandı.

Kaynak: <https://www.cnnturk.com/magazin/adelein-yeni-albumunu-dinlemeyen-sunucunun-roportaji-iptal-edildi>
<https://www.theguardian.com/music/2021/nov/27/australian-tv-reporter-matt-doran-gives-lengthy-on-air-apology-after-he-insulted-adele>

En Önemli Haber Teknikleri / **Söyleşi Çeşitleri**

1. **İçerik bakımından,**

- ❑ **Olaya odaklı söyleşi.** Gerçekleri ve nedenleri araştırır ve haber toplamak için önemli bir yöntemdir. Uzman bir kişi; bir olay nasıl çözülür, bir makine nasıl çalışır ya da alınan bir önlemin olası sonuçları neler olabilir, bu konuda bilgi verir.
- ❑ **Görüşlere odaklı söyleşi.** Bir eylemin gerçeklerini araştırır, nedenlerini ve bağlantılarını soruşturur. Bu sayede bilinen bazı olgulara ışık tutar ve kaynağın bu konudaki kişisel görüşlerini öğrenmek ister.
- ❑ **Biyografik söyleşi: Doğrudan insan karakterine ve yaşam biçimine yöneliktir.** Doğrudan insan karakterine ve yaşam biçimine yöneliktir. Sorular yoluyla kişilerin yaşamındaki dönüm noktaları, eğilimleri, hobileri, zaaşarı ve özel yetenekleri açığa çıkarır.

2. **Yapı bakımından**

- ❑ **Haber söyleşi:** Haber toplama yöntemlerinden biridir. Gazeteciyle kaynak arasında bir konuşma süreci vardır.
- ❑ **Telefonla söyleşi:** Haber söyleşinin daha da kısaltılmış şeklidir. Burada ilk önce medya organizasyonu ön planda olarak kimlik açıkça belirtilir. Karşınızdaki kişi aradığınız kişi mi bu kontrol edilir. Kişinin ismi ve görevi net olarak alınır. Konunun ana hatları çizilir.
- ❑ **Hazırlıklı söyleşi:** Bu söyleşi türünde sorulacak bütün sorular önceden en ufak ayrıntısına kadar hazırlanmakta hatta öncelik ve sonralıkları belirlenmelidir.
- ❑ **Rastgele söyleşi:** Çok yaygın, fakat aynı zamanda yapılması çok güç olan bir söyleşi türüdür. Kaynağın güvenini kazanmak için ikna edilmeli. Kaynak hiç yanıt vermeyebilir veya aldırmayabilir.
- ❑ **Sempozyum söyleşi:** Genellikle bilgi sahibi kişilerin görüşlerini almak için başvurulmuş bir yoldur. Söyleşiyi yapan gazeteciler genelde deneyimli, usta gazetecilerdir. Bu tür söyleşi oluşturacak malzemeyi, telefonla ya da seçilmiş kişileri ziyaret ederek toplarlar. Konuları, genellikle gazetenin üzerinde parmak bastığı konular arasından seçilir. Sempozyum söyleşi kaleme alınırken, konuşulanların sürekliliğini göstermeli veya yarı renkli haber şeklinde olmalıdır.

En Önemli Haber Teknikleri / Röportaj ve Söyleşi Arasındaki Farklar

- ❑ **Röportaj ve söyleşi aynı şey değildir.** Birbirlerinin içinde bulundukları gibi, farklılıkları da vardır. Batı basınında sadece içerik değil, sözlük bağlamında da ayırırlar.
- ❑ **Söyleşi yöntemi aslında bir iki kişi ile konuşma, konunun aydınlanması için sorulan sorular ve alınan yanıtlardır.** Kişinin tutumunu ve fikirlerini öğrenmek amacıyla sorulan sorular ve alınan yanıtlarla aydınlığa çıkarmak, söyleşinin özünü oluşturmaktadır.
- ❑ **Röportaj daha geniş bir anlam taşımakta, içinde söyleşi de yer almaktadır.** Oysa söyleşinin kapsamında röportaj bulunmamaktadır.
- ❑ **Söyleşide mümkün olduğu kadar görüşme yapılan kişi ve konuşulanların dışına çıkılmamakta, özel görüş, duygu ve yorumlara yer verilmemektedir.**
- ❑ **Röportajda herhangi biriyle görüşme zorunluluğu da yoktur.**
- ❑ **Röportajda ele alınan konu ile ilgili olarak gerektiğinde birden fazla kişi ile görüşülmekte, ayrıntılarına da yer verilmektedir. Hatta hiç görüşme yapmadan röportaj yazılabilir.**
- ❑ **Röportaj yazarı, okuyucunun ilgisini çekmek için süslü bir üslup kullanabildiği ve ayrıntılara girdiği halde, söyleşi yazısı kısa yoldan açık bir anlatımla sadece konuşulanları ortaya koymaktadır.**

Marmara Denizi'nde mercan nakli

<https://www.armanayse.com/marmara-denizinde-mercan-nakli/>

Marmara Denizi'nde mercan nakli

Sizi şahaneee bi adamla tanıştırmak istiyorum. **Volkan Narci**

Hayatını, doğaya, denize ve denizaltına adanmış tutkulu bi sivil toplumcu **Volkan...** Denizleri ve denizlerdeki biyoçeşitliliği korumak için özel sektördeki işini, şehri bırakıp, çocukluğunun geçtiği adalara dönmüş.

Onunla nefis bi sosyal proje olan **"Denize +1 Nefes"** aracılığıyla tanıştım. Kurucusu olduğu **Deniz Yaşamını Koruma Derneği (DYKD)**, **İstanbul Üniversitesi Su Bilimleri Öğretim Üyesi Doç. Dr. Nur Eda Topçu** danışmanlığında ve Anadolu Efes İş birliğiyle gerçekleştirdikleri bu sosyal projeye **Marmara Denizi'nde mercan nakli** yapıyorlar!!!

Yaptıkları işi ilk duyduğumda, ne olduğunu anlayamadım. Cahilliğimi mazur görün, ben **Marmara'nın** bu kadar kıymetli bir deniz olduğunu bilmiyordum. Ve mercanların önemini!!!! Hayatımda hiç mercan nakli de duymamıştım. Geçtiğimiz haftalarda, büyük bir heyecanla onlarla birlikte **Tavşan Adası'na** gittim. Doğaya aşık bu adamın, tutkusuyla anlattıklarına, yaptıklarına inanmadım.

Çapalama, inşaat atıkları, balıkçılık gibi dış tehditler yüzünden, düşmüş, kırılmış, deniz dibinde yok olmak üzere olan mercan parçalarını tek tek buluyorlar. Tabii zamana, kısıtlı oksijene, soğuğa, karanlığa ve derinliğe karşı savaş vererek... Sonra insan faaliyetlerinden kısmen uzak olan **Tavşan Adası'na** götürüp, 30 metre derinliğe yeniden ekiyorlar.

Bu bölgenin koruma altına alınması için de ayrıca mücadele etmişler. Ve 6,5 yıllık bir emek sonunda, bölge Cumhurbaşkanlığı kararıyla, **"kesin korunacak hassas alan"** ilan edilmiş. Müthiş bi başarı... **Volkan'ı** ve ekip arkadaşlarını yürekten kutluyorum...

Ama yaptıkları bu kadarla sınırlı değil!! **Marmara** için hayatlarını ortaya koyarak savaşıyorlar. **Volkan'dan** hem **Marmara Denizi** hem de **mercan** nakliyle ilgili acayip faydalı bilgiler öğrendim.

A l k e n i z l e r
Hayatını, denizlere, su altı yaşamına ve mercanlara adanmış bu müthiş sivil toplumcu

Çok çlgın gördüm ama senin gibisini görmedim! Hayatını, doğaya, denizlere, su altı yaşamını, su altı canlılarını, mercanları korumaya adanmış bir sivil toplumsun. İnanılmaz mücadeleler veriyorsun. Seni ve ekibini tebrik ediyorum.

-Teşekkürler.

Aynı anda pek çok şey yapıyorsunuz. Ama ben önce Marmara Denizi'ndeki mercan naklini sormak istiyorum: İnsan duyunca, "Neeeee? Mercan Nakli mi? Nasıl yani?!" oluyor. Cehaletimi affet, ben Marmara Denizi'nde mercan olduğunu bilmiyordum. Marmara Denizi'nin önemini de bilmiyordum...

-Yalnız değilisin! Bilmeyen pek çok insan var. Hatta, belki de sadece Marmara'da dalabilenler ve çok eski balıkçılar biliyor buranın nasıl değerli bir deniz olduğunu.

Bize anlat o zaman, Marmara nasıl bir deniz? Bana çok da özelliği olmayan "ara bir deniz" gibi geliyordu...

-Tam tersine, Marmara içinde binlerce kadim bilgi barındıran çok özel bir deniz! Sadece 2 kıtayı değil, 2 denizi de birleştiren bir deniz. Ama bizler, suyun altıyla değil, üstüyle ilgilenmişiz. Türkiye'nin en büyük 7 ili, yetmezmiş gibi sanayi, maden ve kimya endüstrisi bu bölgeye kurulmuş. En korkuncu da; biz çöpleri, inşaat atıklarını, aklına ne gelirse, denize atmışız, hala da atıyoruz! Sonra da istiyoruz ki, deniz bize huzur versin, ekmek versin, balık versin! Her soluduğumuz 3 nefesin 2'sinin kaynağı olan oksijeni versin!

Marmara, çok özel bir deniz
Yüzeyinin ilk 20 metresi
Karadeniz, 25 metrenin
altı ise Akdeniz

Hoyratça kaynaklarımızı ve Marmara Denizi'ni tüketiyoruz...

-Hem de nasıl! Ama tüm bu olumsuzluklara rağmen, Marmara öyle özel bir deniz ki; yüzeyinin ilk 20 metresi Karadeniz, 25 metre altı ise Akdeniz. İki deniz, iç içe geçmiş durumda. Bu yüzden de çok özel. Ve bize, dünyadaki balığın en lezzetlisini sunuyor. Dünyada sadece Akdeniz'de yaşayan mercanlara (gorgon) ev sahipliği yapıyor. Öyle ki üst su, yazın 24 derece. Kışın 8 dereceye kadar düşüyor. Ama 25 metre aşağıdaki sular, yaz-kış 15 derecede sabit kalıyor. İşte bu yüzden Marmara, Akdeniz deniz yaşamının geleceği için bir sığınak görevi görüyor. Bizim projenin konusu olan mercanlar da işte bu 25 metre bandı altında yaşayan canlılar. Fakat gittikçe yok olma tehlikesiyle karşı karşıyalar. Biz de o yüzden mercan nakli yapıyoruz.

MERCAN NAKLİ NASIL OLUYOR?

Mercan nakli nasıl oluyor?

-Denizin 30 metre altına iniyoruz... Çapalama, inşaat atıkları, balıkçılık gibi dış tehditler yüzünden, düşmüş, kırılmış, deniz dibinde yok olmak üzere olan mercan parçalarını tek tek buluyoruz. Tabii zamana, kısıtlı oksijene, soğuğa, karanlığa ve derinliğe karşı savaş vererek... Sonra insan faaliyetlerinden kısmen uzak olan **Tavşan Adası'na** götürüp, yeniden ekiyoruz.

Söyleşi Örneği

<https://kib.omu.edu.tr/sites/kib.omu.edu.tr/files/omubulten/BULTEN63-64w.pdf>

Portre

Bu Üniversitenin Temelinde Gönüllülük Var ÜSTÜN KÜSEFOĞLU

Ondokuz Mayıs Üniversitesinin 40. yılını akademisyenler, öğrenciler, idari personel ve Samsunlularla birlikte onur, gurur ve coşkuyla kutladık. İşte bu törenlerin hazırlıkları sırasında Üniversitenin tarihini inceleyen ismi sürekli karşımıza çıkan ve dönemin gazete haberlerinde hep ön planda olan bir isim vardı: Üstün Küsefoğlu. Geçtiğimiz Mart ayında kendisinin 40. yıl törenlerine katılımıyla ilgili telefon konuşmasından ve yaklaşımından oldukça etkilenmişim. Törenler için Samsun'a tekrar ettiklerinde ise gururlu, kararlı, müceddelci ve zarif bir Cumhuriyet kadını ile tanıştım.

Törenlerin ardından Rektörümüz Hüseyin Akan, OMÜ Bülteni'nin yeni sayısında "Üstün Hanım ile röportaj yapalım." dediğinde "Memnuniyetle." diyerek heyecanlı soruları hazırlamaya koyuldum. İlk fırsatta da Ondokuz Mayıs Üniversitesinin kuruluş öyküsünü ilk ağızdan dinlemek üzere İstanbul'un yolunu tuttum.

Bugüne kadar en ünlü pop yıldızından en popüler sinema oyuncusuna, hatta kimi siyasilere kadar onlarca röportaja imza atmış birisi olarak üzerinden attığımı düşündüğüm o heyecanı tekrar yaşıyordum. Göztepe'de bir apartman dairelerinde oturan Üstün Hanım, mütevazı bir tavırla kapıda karşıladı bizi. Hatırlanmış olmaktan oldukça mutluydu. Rektörümüz Hüseyin Akan'a teşekkür ederek saygılarını dile getirdi.

Hemen soru cevap faslına geçtik. Üstün Küsefoğlu kimdi, 70'li yıllarda kendisini bu yola ne sevk etti, nasıl karşılandı, halk destek aldı mı, zorlukları nasıl aştı, bu kadar işi hayatına nasıl sığdırdı? Tüm bu soruları peş peşe sorup cevap almaya çalıştım. Samsunlu olmayan ve daha bir yılını bile doldurmamış bir OMÜ'ü olarak beni heyecanlandıran söyleşiyi ilginize sunuyorum. İşte ilk ağızdan Ondokuz Mayıs Üniversitesinin kuruluş öyküsü:

Röportaj - Öyle Güç: Mürsel Kan Fotoğraf - Mustafa Kul

OMÜBÜLTEN
Son Sayı: 63-64
Sayı: 63-64

24

OMÜBÜLTEN
Son Sayı: 63-64
Sayı: 63-64

25

**Samsun valisi
bir gün beni
toplantıya
çağırdı: "Üstün
Hanım siz
çok faalsiniz,
üniversite
kurmak
konusunda
bir heyetimiz
var, bu konuda
bizlerle
birlikte çalışır
mısınız?" dedi.**

Mürsel Kan - Ondokuz Mayıs Üniversitesinin bir ferdi olarak sizinle söyleşi yapıyor olmak büyük bir onur. Bizi kabul ettiğiniz için çok teşekkür ederim.

Üstün Küsefoğlu kimdir? Nerede doğdu, anne ve babası kimdir? Çocukluğu ve gençliği nasıl geçti? Eğitim hayatı nasıldı? Kimle evlendi?

Ben aslında Samsunlu değilim. Ailem Kırşehirli ama babam hâkimdi. Onun için Anadolu'nun değişik yerlerinde yaşadık. O nedenle "Nereisin?" dendiğinde bir yer söyleyemiyordum. Yaşamımın önemli bir bölümü Samsun'da geçtiği, eşim de Samsunlu olduğu için kendimi Samsunlu hissediyordum.

Dadaya'da doğmuşum, ilkokula Keskinde başladım. Daha sonra Yeşiltepe, ardından Antakya Lisesi, Ankara Kız Lisesi... Üniversitede yine Ankara Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünü bildim. Fulbright Bursunu kazanınca Amerika'ya gittim. Orada Sosyal Hizmetler eğitimi gördüm. Daha sonra evlendim. Eşim Erol da Amerika'daydı. Orada yüksek lisansını yapıyordu. İhtisasını tamamladıktan sonra döndük Türkiye'ye. Kısa bir süre Ankara'da kaldık.

Ankara Hıfzıssıhha Entitüsünde, "Sağlık Nisnanda İnsan Gücü" adlı bir projede çalıştığım sırada Talas Amerikan Kliniği başhekimisi ile tanıştım. Amerikalı Doktor, Amerika'dan yeni döndüğümüzü ve eşimin de doktor olduğunu

öğrendi bize geçici bir iş teklif etti. Kendisi eğitim için Amerika'ya gidecekti, "Benim yerine Talas'taki Amerikan Kliniğinde görev yapar mı doktor bey? Siz de Talas Amerikan Kolejinde öğretmenlik yaparsınız." dedi. Biz daha çok gençiz, tek bir çocuğum var, iyi de bir tekliftir bu maddi açıdan. Gittik orada bir sene kaldık. Daha sonra Erol, kendi memleketi Samsun'a gitmek istedi. 1966'da Samsun'a taşındık ve 27 sene kaldık.

Bundan tam 45 yıl önce öncülüğünü kadınların yaptığı bir girişimle doğan, bugün 52 binden fazla öğrencisi ve 3 bini bulan akademisyen sayısıyla Türkiye'nin en büyük üniversiteleri arasında yer alan Ondokuz Mayıs Üniversitesinin kuruluş öyküsünü kahramanlarımızdan biri olarak sizden dinleyebilir miyiz?

Samsun'a gelince de tipik buralı kadınların yaptığı şeyler beni pek tatmin etmedi. Gün geçmekle, davetti vs. Kendime, bulunduğum şehre faydalı olacak neler yapabilirim diye bir çabaya girdim. Eğitimim de öyle olduğu için sosyal hizmetler konusunda çok inatçılı ve gönüllüydüm. Kadınlara ve çocuklara yönelik birçok sosyal hizmet konularında görev aldım. Ana Çocuk Sağlığı Başkanlığı yaptım, yetiştirme yurdunda görev aldım. Bütün bunları yapınca etrafta eminim dolaşıyor tabii...

O zaman valilikten bir davet aldım. Samsun valisi bir gün beni toplantıya çağırdı: "Üstün Hanım siz çok faalsiniz, üniversite kurmak

OMÜBÜLTEN
Son Sayı: 63-64
Sayı: 63-64

26

Derinlikli haberler

Derinlikli haberleri, olay haberlerin yüzeyselliğinin ötesine geçmeye çalışan haber türleri demeti olarak tanımlayabiliriz.

- ❑ Derinlikli haber kategorisine çok sayıda haber türü konabilir. Haber türlerinin kavramsallaştırılması ülkeden ülkeye değişir.
- ❑ Örneğin İngilizce’de “spot feature” Türkçe’ye çevrildiğinde “spot özel haber” olsa da Türkiye’de daha çok “kutu haber” diye geçer.
- ❑ Türkiye’deki gazetecilik uygulamalarında “özel haber” denen tür, haberi yazan muhabirinin imzasının bulunduğu haberler için kullanılır. Bir muhabirin imzası olay haberinde kullanılıyorsa, bu haber atlatma haber sınıfına girer. İmza özel haberse durum haberciliği kapsamına girer.
- ❑ İngilizce’deyse “feature news” sadece durum haberler için kullanılır.
- ❑ Bazı durumlarda muhabirin imzası, haber merkezi müdürlerince çıkartılabilir. Yeni muhabire “erken” imza koydurmamak veya “ismin eskimesinin” önlenmesi olabilir.
- ❑ Kimi kurumlarda sürekli az sayıdaki muhabirin imzasının çıkması, tüm haberlerin çok küçük bir kadro tarafından çıkartıldığı izlenimini vereceği için imza konmasından kaçınılması söz konusu olabilir.
- ❑ Böyle durumlarda da haberin durum haber niteliği değişmez.

Derinlikli haberler/Arkaplan, Açıklayıcı ve Çözümleyici Haberler

Arkaplan Haberleri

- ❑ Örneğin tren kazasında 140 kişinin ölmüş, yüzlerce insanın yaralanması olay haberdur. O haberin gecikmesi mümkün değildir ve baskı saatine kadar ne kadar bilgi toplanırsa haber öyle çıkacaktır. Bu haberin çıktığı bölümde Türkiye'deki gelmiş geçmiş tren kazalarıyla ilgili bir **arkaplan** haber konya yararlı olabilir. Ancak zaman baskısıyla bu tür bir haberin yazılması, hazır olarak varsa bile sayfada yer ayrılması mümkün olmayabilir. Örneğin son yıllardaki büyük tren kazalarıyla ilgili bir haber yapılması istenebilir. Bu haberi hangi türe sokabiliriz? En yakın olduğu tür **arkaplan** habere dir.
- ❑ **Kutu haberi**, genellikle olay haberin aldığı yerde ayrı bir kutu içine konmuş habere dir. Ancak etrafı bir arkaplan haberinden daha az ve daha kısa olduğundan **"Kutu haberi"** tercih edilir. Örneğin bir maden kazasında çok sayıda işçinin öldüğüne ilişkin haber olay habere dir. Bu haberin yanına, söz konusu işyerinde daha önce işyeri sendikasının işyeri güvenliği sağlanmadığı için Çalışma Bakanlığı'na başvuru yapmış olduğu ve bunun özet içeriği kutu haber olarak kullanılabilir.

Açıklayıcı haber

- ❑ Türkiye basınında analitik haber dendiği de görülür. İngilizce konuşulan ülkelerde "feature news", "analysis" "açıklayıcı haber" (interpretive) kavramları kullanılır.
- ❑ Açıklayıcı haber, bazen olay haber başlığıyla aynı başlığa sahip olabilir. Konusu aynı olabilir. Bu haberi durum haber yapan, olay haberciliğinin ötesine geçme çabasıdır.
- ❑ **Örneğin** haberi olduğu gibi vermek yerine konunun uzmanlarından görüşlerin alınması, istatistiklerin kullanılması haberin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Bu açıdan olay habere son derece yakın bir haber türü olması, onu diğer durum haberlerinden ayırır.

Çözümleyici haber

- ❑ Çözümleyici haberin açıklayıcı olandan farkı, sadece bir kaç uzman yerine konunun tüm paydaşlarının veya farklı düşünen uzmanlarının görüşlerinin de habere katılmasıdır.
- ❑ **Haberin içerdiği kaynaklar, deliller/kanıtlar daha geniştir.** Çoğu zaman tek haberin dışında dizi veya birkaç haber olabilir. Görseller, grafikler ve diğer çokluortam içerikleri titizlikle seçilir veya üretilir.

Derinlikli haberler/**Araştırmacı Gazetecilik**

- ❑ Araştırmacı gazetecilik, her ülkenin kendi geleneğine göre tanımları olabilir. Örneğin Türkiye'deki genel eğilim "Her haber araştırma gerektirir, bu nedenle araştırmacı gazetecilik diye ayrı bir tür yoktur!" fikrine çok yakındır.
- ❑ *Dünyanın en büyük araştırmacı gazeteciler birliği olan Investigative Reporters and Editors derneğinin tanımına göre araştırmacı gazetecilik, "Kişinin okuyucu, izleyici ya da dinleyiciler için önem taşıyan konularda kendi girişimi ve çalışmalarının ürünleriyle yaptığı haberciliktir.*
- ❑ Yapılan habere konu olan kişiler çoğunlukla, mercek altına alınan meselelerin gizli tutulmasını isteyeceklerdir." Investigation sözcüğü İngilizce'de araştırmadan öte sorgulama anlamına gelir ve bir anlamda denetim çağrıştırır.
- ❑ Kuruşluk gazetenin ortaya çıkışından başlayarak hükümetleri, bakanları, siyasetçileri, ünlü şahsiyetleri sarsacak gerçeklerin ortaya çıkartılması bağımsız gazetecilerin önemli uğraşları arasında olmuştur. 19. YY'da bu tür haberlerle uğraşanları "**çöplük eşeleyciler**," "**skandal gazetecileri**" olarak tanımlanmıştır.
- ❑ Öte yandan 1974 yılında Washington Post gazetesinin araştırmacı gazetecilik bölümümühabirlerinin ortaya çıkarttığı bir skandalın Cumhurbaşkanı Nixon'un devrilmesinde kilit rol oynaması, dahası bu skandalı ortaya çıkartan sürecin "Başkanın Adamları" (All president's men) olarak başarılı bir filme kaynaklık etmesi bu türün böyle tanınmasında etkili olmuştur.

Derinlikli haberler/**Araştırmacı Gazetecilik**

- ❑ İngilizcesi “investigative reporting” olan araştırmacı gazetecilik çoğu zaman skandal gazeteciliği olarak tanımlanabilmektedir. Araştırmacı gazetecilik ürünleri yayınlanırken veya yayımlandıktan sonra başlayan süreçte ortaya çıkan yeni gelişmeler, olay gazeteciliğinin de konusu olabilir. Örneğin savlara verilen basın açıklamaları, mahkeme başvuruları, ilgili taraşarın demeçleri gibi.
- ❑ **Araştırmacı gazetecilerden kamuoyundan gizlenen, haber olarak patladığında infial yaratacak,koltukları sarsacak, hükümetleri istifaya sürükleyecek haberlerin beklendiği durumlar söz konusu olmuştur.**
- ❑ Araştırmacı gazetecilikten, sistem hatalarını inceleyen, örneğin düzenleyici ya da adli sistemlerin nasıl işlemez duruma geldiğini anlatan ya da hayattaki adaletsizlikleri ortaya çıkaran dal olarak söz edilmesi de mümkündür. Araştırmacı haberciliği “görünmeyeni görünür kılma” işi olarak da düşünmek mümkündür.
- ❑ Görünmeyenlerden kasıt, kimi zaman bir sır perdesi arkasında kalan, ya da kasten saklı tutulan; bazen de, gözümüzün önünde olduğu halde göremediklerimizdir.

Araştırmacı gazeteciliğin önemli özellikleri

- ❑ **Gazetenin araştırmacı gazetecilik biriminde çalışan gazeteciler haberleri üretilir. Bazen deneyimli, kendini kanıtlamış gazetecilerin araştırmacı gazetecilikle görevlendirilir.**
- ❑ **Araştırmacı gazetecilik haberlerinin üretilmesi diğer durum gazeteciliği türlerine kıyasla çok daha uzun olabilir.**
- ❑ **Maliyeti yüksektir.** Belki de bir şey çıkmayacak bir haber için yolculuk masraşarı, muhabirlerin başka haber yapmamasının getirdiği “fırsat maliyetleri” yüksektir. Avukatlık masraşarı yanında, ne kadar belgeli de olsa, hakkında ileri sürülen savları kişilerin mahkemelere götürmesi ve yüksek tazminatlar istemesi mümkündür.
- ❑ **Yolsuzlukları, yasadışılıkları ortaya çıkartmaya çalışan araştırmacı gazeteciler tehlike altındadırlar.**
- ❑ **Haberin etkileri yüksek olabileceği için, araştırmacı gazetecilerin belge peşinde olması gerekir.**
- ❑ **Araştırmacı gazeteciler, geriye dönük olarak çok güçlü haber dosyalarına sahip olmalıdırlar.**
- ❑ **Araştırmacı gazetecilerin kaynakları arasında ispiyoncular, istihbaratçılar, bir davaya gönül vermiş kişiler bulunabilir.**

HABER YAZMA SÜRECİ

Haber Yazma Süreci

Haberciliğin temel amacı bilgi ve düşünceleri en doğru, en gerçekçi, en etkili ve en anlaşılır biçimde okuyucu, dinleyici ya da izleyicilere aktarmaktır.

Haber yazma süreci, temel olarak dört aşamadan geçerek tamamlanır (Rich, 1997).

Bir olay karşısında önce **düşünülür**. O olayın haber olup olamayacağına karar verilir. Haber olabileceğine karar verilirse, **odak noktasının** ne olacağı belirlenir. Bu odak noktası çerçevesinde haber zihinde tasarlanır.

Ardından **bilgi toplama** aşamasına geçilir. Bu aşamada elde edilen bilgiler çerçevesinde gerekirse odak noktası değiştirilebilir.

Yeterli bilgilere erişildikten sonra **haber yazılması** aşamasına geçilir. Taslak metin tamamlandıktan sonra son aşamaya gelinir.

Bu aşamada da **denetim ve doğrulama** işlemleri tamamlanarak haber yayına hazır hâle getirilir.

Haber yazma sürecinin dört aşaması vardır:

1. Düşünme ve odak noktası bulma

2. Bilgi toplama

3. Haber yazma

4. Denetim ve doğrulama

1. Düşünme ve odak noktası bulma

- ❑ Yaşanan her olay haber yapılmaz; çünkü her olay haber değeri taşımaz.
- ❑ Olayın ne zaman meydana geldiği, nerede meydana geldiği, kaç kişiyi ilgilendirdiği, ilginçliği, nadirliği, heyecanlılığı, kuşkululuğu, garipliği, zıtlığı, yenilik ya da tazeliği gibi çeşitli unsurlar “haber değerleri” olarak anılır. Bir olay bu unsurlardan ne kadarına, hangi ölçüde sahipse o olayın haberinin de “değerli” bulunduğu söylenebilir.
- ❑ Meydana gelen olayda bu haber değerlerinden hangisi daha ön planda ise haber, o nokta üzerine odaklanır ve odaklanılan haber değerine “**haber odak noktası**” adı verilir. Olayı haber yapan en önemli şey, odak noktasıdır.
- ❑ (Bk. Haber değeri konusu)

Haber Yazma Süreci/**BİLGİ TOPLAMA**

Habercilikte önemli olan haberi toplamaktır.

Haber toplamak için de bir muhabir nerede, ne zaman haber olabilecek bilgileri bulabileceğini, neyi ve kimi göreceğini ve topladıklarını niçin ve nasıl ayırabileceğini bilmelidir.

Yazılı basında çalışan bir muhabir sözlü yani elektronik basında çalışanlara oranla haber toplarken farklı bir yaklaşım uygular.

Yazılı basında çalışan bir muhabir için yalnızca kâğıt kalem, ses alma makinası, cep telefonu, ve fotoğraf makinası gerekirken sözlü ve görüntülü basında çalışan bir muhabirin bir çok araç ve gerece ihtiyacı vardır.

Olayla ilgili olarak merak edilmesi muhtemel tüm soruların yanıtları bu aşamada aranır.

Bunun için haber kaynakları ile görüşülmeli, konuyla ilgili toplanabilecek tüm bilgilere erişilmelidir.

Bu aşamada asla bir tek kaynakla yetinilmemeli, konunun farklı bakışı açılarına sahip yönlerine ilişkin bilgiler de toplanmalıdır (Rich, 1997).

Bu, iki açıdan önemlidir: Birincisi, elde edilen bilgilerin doğruluğunun sağlanması ve ikincisi de haberde nesnelliğe ya da tarafsızlığa yaklaşma adına farklı görüş açılarının haber içeriğinde sergilenmesi.

Habercinin Araç Gereçleri

1. Kalem

2. Not defteri

3. Bilgisayarı/Tablet (MS Ofis ve Photoshop, Premier/Edius olmalı)

4. Fotoğraf makinesi/Kamera (kablosuz fotoğraf gönderebilmeli)

5. Akıllı cep telefonu (İnternet paketi yüksek olmalı)

6. Ses kayıt cihazı (Cep telefonu kullanılabilir ama bağımsız ses kayıt tercih edilmeli)

7. USB Bellek/SSD Kart

8. Ulaşım kartı

9. Mobil internet (4 veya 5G)

10. Powerbank (Güneş enerjisi ile şarj edilen tercih edilebilir)

11. Bütün bu araçlar için çanta

Haber Yazma Süreci/BİLGİ TOPLAMA

Habercinin Araç Gereçleri

1. Kalem
2. Not defteri
3. Bilgisayarı/Tablet (MS Ofis ve Photoshop, Premier/Edius olmalı)
4. Fotoğraf makinesi/Kamera (kablosuz fotoğraf gönderebilmeli)
5. Akıllı cep telefonu (internet paketi yüksek olmalı)
6. Ses kayıt cihazı (Cep telefonu kullanılabilir ama bağımsız ses kayıt tercih edilmeli)
7. USB Bellek/SSD Kart
8. Ulaşım kartı
9. Mobil internet (4 veya 5G)
10. Powerbank (Güneş enerjisi ile şarj edilen tercih edilebilir)
11. Bütün bu araçlar için çanta

Habercilerin Kullandığı Belgeler

1. Basın Kartı
2. Basın Kimlik Kartı
3. Akreditasyon Belgesi

❑ **Basın Kartı** : Türkiye’de basın kartı verme yetkisi, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı bünyesinde oluşturulan Basın Kartları Komisyonuna verilmiştir. Gazetecilerin bu kartı, kimlik kartı yerine de kullanılabilir. Devletin bütün kuruluşları bu kartı tanır. Belli şartları ve yasal bekleme sürelerini yerine getiren gazeteciler, Basın Kartları Komisyonu tarafından değerlendirilir.

Basın kartı, basın trafik kartı, sürekli basın kartı ve serbest basın kartı gibi türleri bulunan kartların gazetecilere sağladığı bazı olanaklar ve avantajlar bulunur.

❑ **Basın Kimlik Kartı**: Gazetecilik mesleğini yapmak için basın kartı sahibi olma zorunluluğu yoktur. Medya kuruluşu, sözleşmeli çalıştırdığı kişilere ya da diğer serbest muhabirlerine basın kimlik kartı verir.

❑ **Akreditasyon Belgesi**: Bazı etkinlikler ve törenleri izleyecek gazeteciler, önceden organizasyonu yapan kurum ya da kimselere başvuru yaparak

gerekli belge için talepte bulunurlar. Gerekli koşullara sahip olduğu görüldüğü takdirde gazeteciye bir belge verilir. Bu belgeye akreditasyon belgesi denir.

Haber Yazma Süreci/BİLGİ TOPLAMA

Haberler genellikle aşağıdaki biçimde toplanırlar:

1. Yerinden haber verme (Gözlem):

Önemli haberler yerinde toplanır. Örneğin muhabir haberin olduğu yere gider, bir konuşmayı, bir toplantıyı, bir seçimi izler. Daha doğrusu olay yerinde gözlem yaparak, olayı yaşayarak haberini yazar.

Uzmanlaşmış muhabirler, yerinden haberleri daha kolaylıkla izleyebilirler. Örneğin parlamento muhabirleri parlamentoyu parlamentoları iyi tanıdıkları için çok rahat çalışırlar. Haber toplamada çevreyi tanımak çok önemlidir.

2. İnsanlarla konuşma (Mülâkat):

Muhabirler haberlerin çoğunu insanlarla konuşarak toplarlar. Bazen bir muhabir bir konu hakkında bilgisi olan bir kişiyle telefonda sohbet ederek de haber çıkarabilir. Gazeteler özellikle politik ve ekonomik haberleri bu yolla çıkartmaktadırlar.

3. İkinci El Kaynakları Kullanma (Araştırma):

Haber toplayan muhabirler hiç kuşkusuz kendi duydukları ile yetinmezler, başkalarının tanıklığı da yeterli olmayabilir. Bu nedenle yazılı belgelere, raporlara, dosyalara bakması, bunları incelemesi gerekir. Bunlar haberin hammaddesini oluşturdukları gibi toparlanan haberlerin doğruluğunun sınırlanmasını, denetlenmesini de sağlarlar.

Haber Yazma Süreci/BİLGİ TOPLAMA

- Söz gelimi "bir köyde çobanlık için sınav yapılacağı" yönünde, bölgesinden merkeze geçilen beş altı satırlık, yalnızca o yöreyi ilgilendiren bir haber;
 - "sınavda neler sorulacağı,
 - ne gibi nitelikler arandığı,
 - kaç başvuru yapıldığı,
 - ne kadar ücret ödeneceği" gibi esprili unsurlar eklendikten sonra yayına verilince "**Çoban seçme sınavı**" başlığı altında, bir hafta boyunca gündemde kalabilmiştir.
- Çevredeki tarım, eğitim, erozyon, çevre kirliliği, tarihi, arkeolojik kazı, hayvan türleri vb. herhangi bir konudaki bilimsel araştırma; başlatılması, aramaları ve sonuçları bakımından haber konusu yapılabilir.

Haber Yazma Süreci/Haber Toplama

- ❑ **Haber kaynakları;** habere konu olan olay, kişi ya da durum hakkında bilgi alınan kişi ya da kuruluş, görüntü malzemesi (olayı ya da durumu aktaran), bültenler, kitap, dergi, rapor vb. olarak tanımlayabilir.
- ❑ **Haber kaynakları gündemin belirlenmesinde etkilidir. Muhabir haberini kaynaktan aldığı bilgiler çerçevesinde oluşturur.**
- ❑ Bu bilgilerin doğru olup olmadığını başka kaynaklardan aldığı bilgilerle karşılaştırarak öğrenir.
- ❑ **Oluşturulan haberlerde kaynağın belirlenmesi, hem alınan bilginin kimden, nereden alındığını gösterir; hem de haberin güvenilirliğini sağlar.**
- ❑ Gazeteciler haberlere kendisi **birinci elden** ulaşabildiği gibi farklı yollarla **ikinci elden** de ulaşabilmektedirler.
- ❑ **Birincil kaynaklar,** doğrudan haberi oluşturan olayla ilgili, olayın içindekilerdir.
- ❑ **İkincil kaynaklar** ise olayla ilgili dolaylı olarak bilgi alabileceğimiz kaynaklardır.
- ❑ Bu kaynaklar insanların yanı sıra, raporlar, belgeler, ilanlar, veriler, dosyalardır.
- ❑ Ancak gazeteciler, haberlerinin çoğunu insanlarla konuşarak toplarlar.

Haber Toplama /Birincil ve İkincil Kaynaklara Örnek

- ❑ **Örneğin bir olay yeri dedektifi olayın birincil tanığı sayılır, çünkü olay yerini o görmüştür. O'nun tuttuğu raporu gören diğer yetkililer ikincil kaynak konumundadır. Tabii eğer cinayeti gören, o sırada silahın patlamasını duyan, polise bir şeyler olduğunu bildiren kişi de birincil kaynak sayılmalıdır.**
- ❑ **Bu cinayet olayında saydığımız kaynaklar dışındakiler ikincil kaynaktır. Diğer emniyet görevlileri, silahın ve kurşunun çözümlemesini yapanlar, otopsiye girenler ve diğerleri...**
- ❑ **Örneğin Dışişleri Bakanlığı'nın katıldığı diplomatik bir toplantıda bu toplantıya girmiş olanlar birincil haber kaynağıdır. Bu kaynaklar dışında, Dışişleri bünyesinden toplantıdan bilgili olanlarsa ikincil haber kaynakları olarak değerlendirilmelidir.**
- ❑ **İster birincil ister ikincil kaynaklardan söz edilsin, kaynaklar kişiler olabileceği gibi belgeler de olabilir. Bir anlaşmanın taslak metni, imzalanmış bir protokol, bir ses kaydı birincil belgeler/kaynak düzeyindedir.**
- ❑ **Söz konusu toplantıyla ilgili ortaya çıkan diğer tüm belgeler resmi olmadıkça ikincil kaynaklardır.**

Haber Toplama /Haber Kaynaklarından Bilgi Alma

- ❑ **Gazeteci/muhabir her zaman birincil kaynaklara ulaşmaya çalışmalıdır.** Ancak birincil kaynaklarda bile kaynağın kendisi bir insansa, haberin bir başka kaynakla onaylatılması en temel gazetecilik kuralıdır. Özellikle büyütülmesi beklenen haberlerde bu zorunluluk büyük önem taşır.
- ❑ **Kaynak bir belgeyse, bu belgenin özgünlüğünün de onaylatılmasında yarar vardır.**
- ❑ **Haberin ikinci bir kaynak tarafından doğrulanması, gazetecinin kendisine haberin doğruluğu açısından özgüven verir. Gazeteci böyle bir durumda, “yönlendirme” (desenformasyon) operasyonu içinde olmadığını anlayacaktır.**
- ❑ **Gazeteci/kaynak ilişkisi bir kerelik bir ilişki değildir.** Bir gazetecinin belli bir kurumda kendisine her zaman doğruyu söylediği deneyimle kanıtlanmış bir kaynağı varsa ve haberin başka kaynaklarca öğrenilmesi, haberi tehlikeye sokacaksa, gazeteciler o kaynağa güvenerek bile haberlerini yazıp üstlerine teslim etmeyi yeğleyebilirler.
- ❑ **Gazeteciler, belgelere erişirken dürüst olurlar, yalan söylemezler.** Bu ilkelerin ne zaman çiğnenebilir mi? Haberin kamusal önemi çerçevesinde, gazetecinin dürüstlük ve doğruluk kuralına uymadığı durumlar olabilir. Gazeteci ve gazetesi tüm sorumluluğu üzerine alır. TGC sorumluluk bildirgesinden: “Bilgi-Belge: Doğrudan kamu yararı olmadıkça, sahibinin izni dışında belge, fotoğraf, ses yahut görüntü alınmamalıdır. Kamu yararı söz konusu olduğunda dahi, yukarıdakilerin başka hiçbir şekilde elde edilmeyeceğine kesin kanaat getirilmiş olması gerekir.”

Haber Toplama

Önemli olaylar ve gelişmelerden bazıları böyle sıralanabilir:

- ☐ **Can kaybına yol açan ya da büyük hasara neden olan doğal afetler. Ölümlü ya da çok sayıda yaralının bulunduğu; ilginç ya da kamuoyunda tanınan birinin içinde bulunduğu trafik ve benzeri kazalar. Ölümle sonuçlansın ya da sonuçlanmasın uçak, tren ve denizdeki kazalar ve bunlara yönelik kaçırma girişimleri ya da benzeri gelişmeler.**
- ☐ **Büyük miktartlı kaçakçılık veya benzeri olaylar.**
- ☐ **Öğrenci olayları, spor karşılaşmaları ve sonrasındaki panik ve benzeri gelişmeler, aşiret kavgaları, kan davası, toplu sınır geçme girişimleri, silahlı çatışmalar.**
- ☐ **Terör olayları.**
- ☐ **Orman yangınları, büyük yangınlar. Cinayetler. Toplumsal güvenliğe yönelik olaylar ve ilginç ayrıntıları.**
- ☐ **Gösteri ve benzeri toplumsal olaylar.**
- ☐ **Ulusal ve uluslararası kamuoyunu ilgilendiren olaylar ve benzerleri. Toplum sağlığını tehdit eden olaylar.**
- ☐ **Doğal güzelliklere ve değerlere zarar veren olumsuzlukları önlemeye, çevre değerlerini korumaya yönelik çalışmalar.**

Haber Toplama / Haber Ajansları

Haber Toplama / **Haber Ajansları**

- ❑ Hangi yazı işleri her yerde bir muhabir bulundurabilecek kadar parasal güce sahiptir? Büyük radyo-televizyon kuruluşları bile küresel boyutlardaki bir bilgi ağını finanse edememektedir. Bu nedenle de medya, ajanslardan geniş ölçüde faydalanıyor.
- ❑ Ajanslar, bir tüketim ürünü, meta olan haberi çabuk, anlaşılır ve ucuza sunabiliyor. Hangi haberlerin basılacağını, yayınlanacağını ve hangi haberlerin pek çok insanın aklına bile getirmemesi gerektiğini belirleyenler genellikle haber ajanslarıdır.
- ❑ Ajanslar haber akışını iki kriter doğrultusunda kanalize ederek yazı işlerinin işini kolaylaştırır: **ivedilik ve servis dağılımı.**

Haber Toplama / Haber Ajansları 2

Ajansların dört önemli özelliği:

- 1. Genelde güvenilir haber iletirler, yanlış haber geçtikleri enderdir, olsa da çok çabuk düzeltilir.** Gazetelerin aksine ajanslar, gün içinde pek çok kez yaptıkları yazım yanlışlarını, eksik alıntılarını bile kısa sürede düzeltirler.
- 2. Haberleri tarafsızdır.** "Hiçbir iktidar, ticari kuruluş, sendika ve siyasi grup bir haber ajansına hükmedemez. Aksi takdirde halkın objektif bilgilendirilmesinden söz edilemez" diye yazmıştı, dpa'nın ilk yazı işleri sorumlusu Fritz Sânger. Bu görüş birçok ajans için hala geçerlidir. Haberleri kesinlikle yorum içermez, kullanılan dil yazarın seçim günü kime oy vereceğine dair bir ipucu vermez. "Yazar siyasi parti taraftarlarını ve muhaliflerini eşit düzeyde bilgilendirir ve her iki tarafa da eşit davranır. Siyasi parti sempatanlarına ve karşıtlarına, hatta siyasi dostluklara aramızda yer yoktur." (1987 yılında dpa yazı işleri müdürü Benirschke tüm editörlerine içtüzükle ilgili bu kararı duyurmuştu.) Haber ve yorum ayrımı ancak gazetecilik ilkeleri çerçevesinde olasıdır; ajanslar bunu her gün kanıtlamaktadır.
- 3. Haberler servislere, gazetelerde yapıldığı gibi seçilmiş ve düzenlenmiş olarak iletilir.** Bu sayede gazete editörü çalışmasıyla ilgili bilgileri toplamak için uğraşmak zorunda kalmaz. Böylece gazetedeki servislerin varlığı da garanti altına alınmış olur.
- 4. Haberler hızla ve basıma hazır biçimde ve çoğunlukla da olayın hemen sonrasında ulaştırılır.** Bir futbol karşılaşmasının bitiminden birkaç dakika sonra maçla ilgili haberin tamamı ekrana yansır.

Hukuki statüsü ne olursa olsun, genel anlamda haberleri kitle iletişim araçlarına aktaran, yasaların hükümlerine, ticaret kurallarına uygun, olanak verdiği ölçüde tam ve tarafsız bir hizmet götüren kuruluşlara haber ajansı denir.

- **Uluslararası ve ulusal haber ajansları da haber kaynağıdır.** Örneğin, uluslararası ajanslar: Reuters (İngiliz), ABD kaynaklı Associated Press (AP), Fransız Agence France Presse (AFP), Rusya'nın Tass-Itar, İtalya'nın ANSA vb.
- Türkiye'de: Anadolu Ajansı (AA), Doğan Haber Ajansı (DHA), Ankara Ajansı (ANKA), İhlas Haber Ajansı (İHA), Türk Haberler Ajansı (THA) vb.

Haber Kaynağı Olarak Ulusal ve Uluslararası Kitle İletişim Araçları

- ❑ **Ulusal ve uluslararası kitle iletişim araçlarının aynı zamanda haber kaynağı işlevini de vardır.**
- ❑ **Çeşitli kaynaklardan haber alan bu kitle iletişim araçları, tüketici olmalarına karşın, bazı durumlarda, üreticilik de yapar.**
- ❑ **Örneğin; CNN, BBC, ABC, CBS gibi radyo ve televizyonların haberleri, gerek dinleme servisleri aracılığıyla, gerekse abone yöntemiyle diğer yayın organlarına aktarılmaktadır (ENEX örneği).**
- ❑ **Dış ülkelerde yayımlanan bazı gazete ve dergiler de birer haber kaynağı olarak değerlendirilmektedir.**

ABD-gazeteler: International Herald Tribune, USA Today, New York Times, Wall Street Journal, Washington Post.

► **ABD-dergiler:** Time, Newsweek, US News And World Report, Business Week, Fortune, Forbes.

► **İngiltere-gazeteler:** The Independent, The Guardian, Sun, Daily Mirror, Daily Express, Financial Times, Daily Telegraph, Today, European.

► **İngiltere-dergiler:** The Economist.

► **Fransa-gazeteler:** Le Monde, Le Figaro, France Soir, Liberation, Le Matin, Le Soir.

► **Fransa-dergiler:** Paris Match, Le Nouvel Observateur, Le Express, Le Point, Le Figaro.

► **Alman yayını gazeteler:** Süddeutsche Zeitung, Frankfurter Allgemeine Zeitung, Das Bild, Die Welt.

► **Almanya-dergiler:** Der Spiegel, Stern, Bunte, Kapital.

► **İtalya-gazeteler:** La Repubblica, Corriere della Sera, Il Messaggero, La Stampa.

► **İtalya-dergiler:** Epoca, Panorama, Il Venerdì, Sette.

Haber Toplama/ Diğer Kaynaklar

Teknolojik gelişmeler ve çağdaş gazetecilik alanındaki hızlı değişim, haber kaynaklarını da çeşitlendirmiştir. Klasik anlamda haber kaynaklarına yenileri de eklenmektedir.

- ❑ İnsanı ilgilendiren konuların gelişmesi ve çeşitlenmesiyle, yeni haber konuları dolayısıyla da yeni haber kaynakları ortaya çıkmaktadır. Örneğin uzay çalışmaları, çevre, hava ve deniz kirliliği, küresel ısınma vs. gibi
- ❑ **İnternet de günümüzde hemen bütün devlet kurumlarının, ticari kuruluşların ve sivil toplum örgütlerinin sitelerinin olduğu önemli bir sanal yerleşim yerleri haline dönüşmüştür.** Tüm gelişmeler, duyurular, bültenler internet üzerinden de yayımlanıyor.
- ❑ **İnternetteki bu yayınlar, haberciler için yeni bir haber kaynağı oluşturmuş ve geleneksel medya, haber ajansları ve haber sitelerindeki muhabir ya da editörler, kurumların bu sitelerinden haber derlemeye başlamışlardır.**
- ❑ Bu bağlamda internetin haber kaynağı olarak her geçen gün daha fazla kullanılması söz konusu olmaktadır.
- ❑ Haber yapabilmek için her zaman muhabirler haber kaynaklarının bulunduğu yere gitmezler, bazen haber kaynakları da yayın kuruluşlarına gelirler.

AllSides™
Top Online News Media Bias Ratings
AllSides media bias ratings are based on multi-partisan, scientific analysis. All ratings are based on online content only — not TV, print, or radio content. Ratings do not reflect accuracy or credibility; they speak to perspective only. Visit AllSides.com to view over 600 media bias ratings.

Haber Toplama / Basın Bültenleri

Basın bültenleri, talep edilmediği halde yazı işlerine ulaştırılan, ama buna rağmen pek çok gazetede kullanılan metinlerdir; bunlar siyasetçiler, basın sözcüleri, halkla ilişkiler ve tanıtım temsilcileri tarafından görüşlerinin duyurulması ve basılıp yayınlanması amacıyla gönderilmektedir.

Ek bir araştırmaya gerek duyulmadan basılan bu bültenler, bildiri gazeteciliğini desteklemektedir. Aslında, ayrıntılar seli içinde önemli haberleri bulup ortaya çıkaran kişi, araştırmalarında bu bildirilerden yararlanabilir.

Gazeteyi herhangi bir şekilde doldurmak isteyen bir kişinin bir yerlere gidip, birileriyle konuşmasına hiç gerek kalmaz aslında. Beklemesi yeterlidir -postayı ya da ajans haberlerini, stajyer gazetecileri veya basın sözcüsünün faksını, arşivden gelecek fotokopileri ya da esin perisini.

Halkla ilişkiler ajansları veya kurum ve kuruluşların Basın Bürosundan gelecek «Haber Bültenleri»ne göz atmanız yeterlidir! Bültenler, tembel gazetecilerin can simididir. Öyleki e-mail kutularına düşen bültenleri gözden geçirip yeniden yazma zahmetine bile girmezler. Geldiği gibi noktasına virgülüne dokunmadan gazeteler, haber portalları, radyolar ya da TV kanallarında yayınlanabilmektedir.

Sade bir okur gözüyle meslektaşlarının çalışma yöntemlerini değerlendirdiklerinde gazeteciler bile hayrete düşüyorlar. Örneğin, Medium dergisinin yazı işleri sorumlusu Horst Pöttker, yaşadığı yöreye ait bir yerel gazetede, oğlunun da içinde bulunduğu takımın kazandığı bir uluslararası turnuvaya yönelik haberi arıyordu ve bu haberi oğlunun da yer aldığı takımın fotoğrafıyla birlikte günün haberi olarak birinci sayfada buldu. Pöttker araştırdı ve haberi takım kaptanının ailesinin gazetesine verdiğini öğrendi. Editör, bu olaya çok şaşırmıştı: "Bu zamana kadar, gazetenin bir parçası olan spor sayfasının gazetede çalışanların araştırmalarıyla hazırlandığını düşünürdüm hep. Demek ki yanılmışım."

Bu ve buna benzer gözlemlerden yola çıkarak sonuçta Pöttker şöyle bir kanıya varıyor: Diğer pek çok insan gibi gazeteciler de fazla meraklı değiller, yeni bir şeyi keşfetmekten korkuyorlar: "İnsanlar araştırmayı pek sevmiyorlar."

Haber Toplama / Basın Bültenleri

Gazeteciler çoğunlukla "masa başında oturan editörlerdir." Gazeteciler cemiyeti, haber ajanslarının iletilerini ve muhabirlerin haberlerini redakte edenlerin tamamını böyle tanımlıyor.

Birilerinin haberleri toplayıp değerlendirmesi, redakte etmesi ve gazeteyi basması gerekiyor. Sayfanın planlanması ve metinlerin redakte edilip baskıya hazırlanması emek isteyen gazetecilik etkinlikleridir.

Araştırma yapan editörlerin gittikçe azalan sayısı endişe vericidir. Peki ama araştırma yapan gazeteci sayısının giderek azalmasının, buna karşın bilgisayar önünde oturanların sayısının artmasının nedenleri nelerdir?

1. Editörler masalarına dağ gibi yığılan bildiriler altında ezilmektedir.
2. Editörler rahatına düşkündür. Basın-yayın Profesörü VVolfgang Langenbuc- ner'in tespitlerine göre: "Patolojik gazeteci uyuşukluğu, tembellik, yetersiz aktivite ve kişisel inisiyatişerin kullanılmaması" sıkça karşılaşılan sorunlar. Pahalı ajanslar, ucuz basın hizmetleri ve ücretsiz basın bültenleri rahatlığa özendiriyor. Çünkü bir gazete-nin bulabileceğinden fazla sözcük ve fotoğraf sunuyorlar. Editörler, kurnazlık yapıp başkalarını çalıştırıyorlar.
3. Yazı işlerinde, özellikle de yerel basında eleman sıkıntısı yaşandığından, editörlerin zamanı çok azdır.
4. Editörler korkudan adeta felç olmuştu.
5. Editörler rekabete teşvik edilmezler.

Masasının üzeri bu tür metinlerle dolu bir editör ne yapmalıdır?

Bu gereksiz metinlerden uzak durabilmek için, kişinin yalnızca medeni cesarete sahip olması yeterlidir. Gazeteci, ilginç haberleri bilgi çöplüğündeki yığınlardan ayırt edebilmelidir.

Haber Toplama / Basın Toplantıları

- ❑ **Basın toplantıları, sanılanın akside bir gazeteci için çok da cazip değildir.**
- ❑ Özel haber çıkarması zordur. Basın toplantılarının her biri diğerinden farklıdır.
- ❑ **Toplantılar gazetecilerin büyük uğraşlar sonucu ulaşacağı bilgileri sunarlar; haber üretirler.**
- ❑ Ama çoğunlukla zaman kaybına de neden olurlar; zira toplantıyı düzenleyenler genelde ne yeni ne ilginç bir haber sunarlar (istisnalar hariç).Özel haberleri sevenler basın toplantılarından hoşlanmazlar.
- ❑ **Ancak, basın toplantısına katılan bir kişinin soru sormayı da bilmesi gerekir.**

Basın toplantılarının klasikleri:

- ❑ Soru sormayı bilmeyen kişiler de genellikle pek sevilmez; ayrıntılarda kaybolup soruyu bir türlü yöneltemeyenler, konuşmaktan hoşlanan bilgiçleri, iki-üç soruyu bir arada sorup yalnızca bir yanıt alabilen amatörler...

Haber Toplama / Kişisel Araştırmalar

- ❑ **Araştıracak haber toplayan gazetecilerin sayısı azdır.** Hızlı muhabirler, bilgisayar başında ya da arşivlerde yılmadan haber peşinde koşanlar değil de, dağ gibi yığılmış basın bültenleri arasında çalışan gazeteciler çoğunluktadır. Gazeteciler genellikle kişisel aktivitelerde bulunmazlar.
- ❑ **Araştırma emek isteyen bir iştir, ama bazen de gazetecinin blöf yapıp, yanıltması gereken düzenlerle dolu bir oyundur** - özellikle renk vermeyen siyasetçiler veya yetkililer için böyle bir yönleme başvurulabilir.
- ❑ **Araştırma sonuçları zevkle okunur, ama bu uğurda harcanan çabayı gizlerler ve yalnızca kaynakların ne kadar sıradan olabileceklerine dair ipuçları verirler:** Ters bir kişi olarak tanınan bir adamın telefonu: bu sene öncesine ait önemli makalelerin yer aldığı dosyanın taranması; dikkatsizce formüle edilmiş bir halkla ilişkiler bildirisi; eski bir stenografi bloğuna düşülmüş bir not ya da internette amaçsızca gezinmek...
- ❑ **Araştırma, gazeteciliğin ilacıdır:** İnsanlar pek çok olaydan gazetecilerin araştırmaları sayesinde haberdar olabilirler. Hiçbir gazetecilik etkinliği bu kadar yorucu ve bu kadar da şansa ve rastlantıya bağlı değildir. Yalnızca cesaretli ve çalışkan olanlar bu görevi üstlenirler.

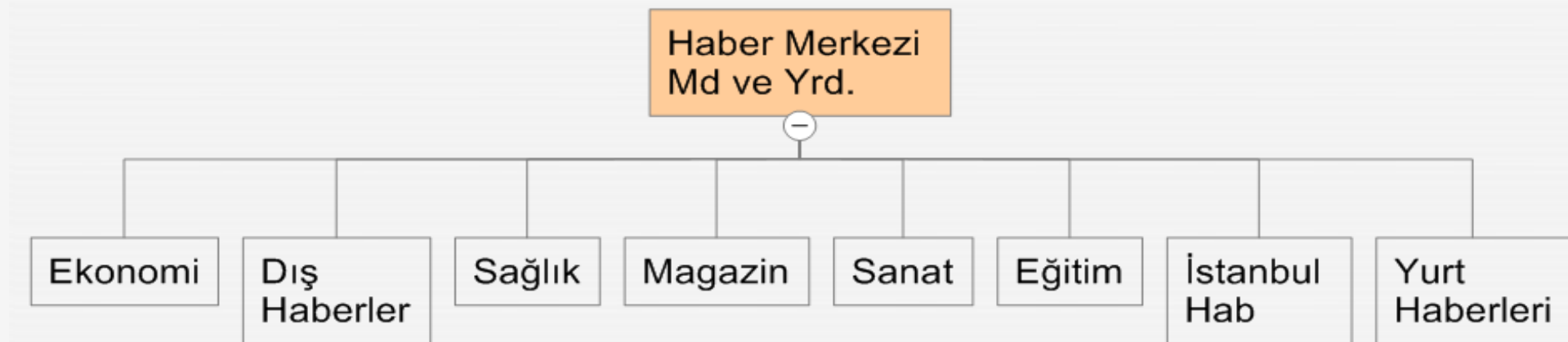
Bk. Derinlikli haberler/Araştırmacı Gazetecilik** konusu bir kez daha gözden geçiriniz*

Haber Toplama / **Gazetelerin Haber Örgütlenmeleri**

Gazetelerin örgütlenmelerinin muhabirin yararlanacağı kaynaklar üzerinde çeşitli sonuçları vardır.

Merkezi İstanbul'da olan bir gazeteyi ele aldığımızda **İstanbul Haber Merkezi Müdürü** ve varsa yardımcıları altında çeşitli konuların da sorumlularının olduğunu görürüz.

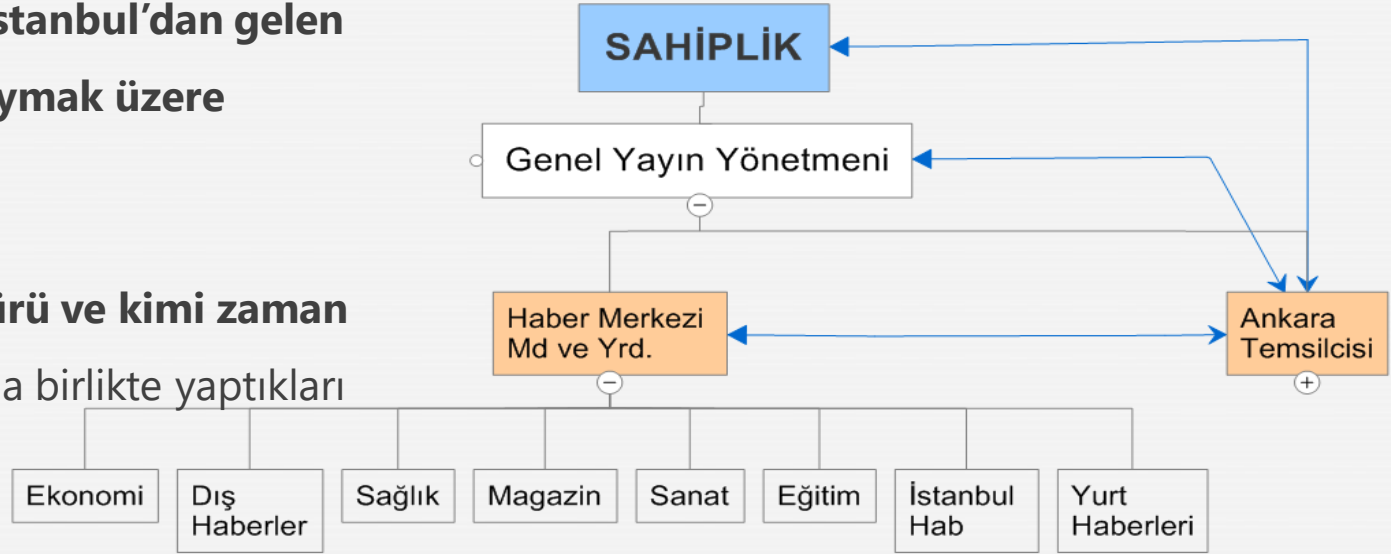
Bu konular, genellikle söz konusu gazetenin sayfalarını nasıl oluşturduğuyla ilişkilidir. Örneğin bir gazetenin ön sayfasındaki haberlerin dışında ayrı bir **dış haberler sayfası** varsa, **o birimi yönetecek bir bölüm sorumlusu veya bölüm şefi** de olur. **Ekonomi sayfası** için de aynı durum geçerlidir.

Haber Toplama / **Gazetelerin Haber Örgütlenmeleri**

❑ **Bölüm sorumluları, hem tüm yurttan hem de İstanbul'dan gelen konularıyla ilgili haberleri kendi sayfalarına koymak üzere değerlendirmek ve seçmekle sorumludurlar.**

❑ **Ön sayfanın haberleriyse, Haber merkezi müdürü ve kimi zaman genel yayın yönetmenin** de konu sorumluluklarıyla birlikte yaptıkları toplantılarda kararlaştırılır.

❑ **Bu çerçevede Ankara'nın konumunun kendine özgü olduğu söylenmelidir.** İstanbul merkezli gazetelerin bile ön sayfalarının büyük bölümü Ankara kökenli haberlerle dolar. Çünkü TBMM, Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Bakanlıklar oradadır. Bu nedenle gazetelerin Ankara temsilcileri bir anlamda hem Ankara bürosunun en üst yöneticisidir hem de basın kuruluşunun sahibinin Ankara'daki temsilcisidir.

İstanbul merkezli gazetenin Ankara temsilcisiyle ilişkisi

Haber Toplama / **Olası Haber Kaynakları**

Ankara Temsilcisi, Ankara Haber Müdürü ve/veya Yardımcılarına Bağlı Olarak Çalışan Alt Birimler (Ankara'da muhabirlerin tipik haber alanları)

- ☐ Diplomasi
- ☐ Güvenlik
- ☐ Yargı
- ☐ Ekonomi
- ☐ TBMM
- ☐ Siyasal Partiler
- ☐ Cumhurbaşkanlığı
- ☐ Bakanlıklar
- ☐ Eğitim

- ☐ **Muhabirlikte en iyi durum, muhabirin kendisinin olayın içinde gözlemci olarak bulunduğu olaydır. Ne yazık ki haberlerin pek azında muhabirler/gazeteciler olayın içindedirler.**
- ☐ **Gazetecinin yerinden haber yazması durumu, bir siyasal parti mitingi, yüksek düzey siyasetçilerin, bürokratların gezilerinde yanlarında bulunmaları, bir futbol maçını izlemeleri gibi durumlarda söz konusudur.**
- ☐ **Çoğu zaman bir basın açıklaması, kimi zaman haber kaynaklarından gelen duyurular, kimi zaman ajanslardan gelen haberler başlangıç noktasını oluşturur.**

Haber Toplama / **Olası Haber Kaynakları**

- ❑ **Bakanlıkların Basın, Halkla İlişkiler veya Kurumsal İlişkiler Müdürlükleri de en önemli kaynaklar arasındadır.**
- ❑ **Mesleğe yeni başlayan gazeteciler açısından ilk kazanılacak mevziler basın ve halkla ilişkiler görevini yürütenlerdir. Onlarla iyi ilişkiler içinde olarak üst düzey görevlilerin yapacağı toplantılara, kokteyllere, yemeklere katılabilmek önemlidir. Bu tür etkinliklerde üst düzeyle tanışıldıktan sonra, onlardan haber almak mümkün duruma gelebilir.**
- ❑ **Öte yandan, medya kuruluşunun yayın politikası, hangi kaynağı akredite olarak göreceğini de belirler.** Örneğin, sağ eğilimli bir gazete, DİSK üyesi işçiler ile polis çatışmaya girdiğinde, DİSK üyesi işçilerin görüşlerinden önce, polisin ve emniyet yetkililerinin, İçişleri Bakanı'nın görüşüne başvurur. Gerekirse DİSK'li işçileri görmezden gelir. Aynı şey, tersinden sol eğilimli bir gazete için söz konusu olabilir.
- ❑ **Haber kaynaklarının kimliği ve niteliği, haberin söylemini belirler ve dolayısıyla medya kuruluşunun yayın politikasını temsil eder.**
- ❑ **Gazetecilikle “akredite kaynak” adı verilen kaynaklar, güvenilir kaynaklardır.** Bu kaynaklara ilgili olaylarda ilk başvuru olanlardır. Bununla birlikte akredite kaynakların bütünüyle tarafsız olduğunu düşünmek yanlıştır. Son değerlendirmede bu kaynaklar da bağlı bulundukları hegemonik düzenin unsurlarıdır. Ancak en azından olguları doğru vermek gibi bir zorunlulukları bulunan kaynaklardır.

Haber Toplama / **Olası Haber Kaynakları**

- ❑ **Birçok yayın kuruluşu söz konusu bu kurumlarda daimi gazeteci görevlendirirmişlerdir.**
- ❑ Cumhurbaşkanlığı,
- ❑ Bakanlıklar,
- ❑ Parlamento (Bu üç bölümde çalışan muhabir sayısı çok fazladır, Cumhurbaşkanlığı ve Başbakanlık Muhabirleri Derneği ve Parlamento Muhabirleri Derneği olarak da örgütlenmişlerdir),
- ❑ Siyasal partilerin ve sendikaların genel merkezleri,
- ❑ Kamu İktisadi Teşekkülleri (KİT),
- ❑ Genel Müdürlükler,
- ❑ Polis ve jandarma teşkilatları,
- ❑ Silahlı kuvvetler,
- ❑ Ticaret ve sanayi odaları,
- ❑ Eğitim kurumları,
- ❑ Kültür, sanat ve eğlence yerleri vb.

Haber Toplama / **Olası Haber Kaynakları**

- ❑ **Devletin merkez örgütünün, bir anlamda Hükümetin, il düzeyindeki temsilcisi Valiliklerdir.**
- ❑ **Valilerin kendileri, her biri bir konuyla görevlendirilmiş çok sayıda vali yardımcısı iller açısından en önemli bilgi kaynakları arasında yer alır.**
- ❑ **Herhangi bir ildeki imarla, toplu taşımacılıkla, kanalizasyon, su, enerji altyapılarıyla ilgili sorunlar açınsdansa belediyeler daha büyük önem taşır.**
- ❑ **Bu nedenle Belediye başkanları ve belediyelerin iletişimle ilgili birimleri önemli kaynaklar arasındadır.**
- ❑ **Büyük illerde İl Emniyet Müdürleri, İl Milli Eğitim Müdürleri veya diğer bakanlıkların il müdürlükleri önemli haber kaynakları arasındadır.**
- ❑ **Ayrıca, doğal afetler, kaza, yangın, cinayet vb. aniden gelişen olayları gören ve duyan kişiler, telefonla ya da başka kitle iletişim aracıyla, basını haberdar etmektedir.**
- ❑ **Muhabir, ana bilgiyi aldıktan sonra ya olay yerine gider, ya da araştırmasını yaparak, ayrıntısını öğrenir ve haberini düzenler.**

İl ve İlçelerde;

- **Valilik, Kaymakamlık,**
- **Belediye Başkanlıkları,**
- **Çeşitli kamu kuruluşları,**
- **Çeşitli il ve ilçe müdürlükleri,**
- **Polis, jandarma varsa silahlı kuvvetlerin birlikleri,**
- **Adliye,**
- **Siyasal parti teşkilatları,**
- **sendikalar,**
- **bütün sivil toplum örgütler,**
- **Sanayi, ticaret ve deniz ticaret odaları,**
- **Dernekler ve meslek odaları,**
- **Özel sektör kuruluşları ve vakıflar,**
- **Spor kulüpleri,**
- **Eğitim kurumları (İlk, orta dereceli okullar, üniversite, özel okullar, dershaneler),**
- **Sanat ve eğlence yerleri, Sağlık kurumları, hastaneler vb.**

Haber Toplama / Olası Haber Kaynakları

KAYNAKLAR	Kent sınırları içinde ölümlü, yaralamalı kaza				
	Genel bilgi toplama		Ölümlerin listesi		Yaralıların son durumu
	Özel araçlar	Toplu taşıma	Genel	Tanınmışlar	
İl Emniyet Müdürlükleri					
Jandarma Trafik					
Hastaneler					
Kaymakamlık					
Valilik					
Hızır 112					
İlçe emniyet müdürlükleri					
Belediyeler					

	1.derecede önemli
	2. derecede önemli
	3. derecede önemli

KAYNAKLAR	Kente yakın karayolunda ölümlü yaralamalı kaza				
	Genel bilgi toplama		Ölümlerin listesi		Yaralıların son durumu
	Özel araçlar	Toplu taşıma	Genel	Tanınmışlar	
İl Emniyet Müdürlükleri					
Jandarma Trafik					
Hastaneler					
Kaymakamlık					
Valilik					
Hızır 112					
İlçe emniyet müdürlükleri					
Belediyeler					

	1.derecede önemli
	2. derecede önemli
	3. derecede önemli

Haber Toplama / İstihbarat

- ❑ **İstihbarat kavramı;** haber alma, bilgi toplama, yeni öğrenilen bilgiler anlamlarını taşır. İstihbarat, medya kuruluşlarının önemli haber toplama yöntemlerinden biridir.
- ❑ Kuruluşa gelen telefon, faks, elektronik posta, whatsapp, Bip vs ya da ziyaretçilerin haber yapılması için verdiği bilgiler birer istihbarattır. Gazetecilerin kişisel kaynaklarından elde ettikleri duyumlar da istihbarat kavramı içinde yer alır.
- ❑ İstihbarat elde etmek için gazeteci araştırma yapar, elindeki bilgi ve verileri doğrulatmaya çalışır. Bildiklerini kullanarak bilmediklerini elde etmeye çalışır.

Haber Toplama / **NOT ALMA**

- ❑ **Bir konuyu, bir düşünceyi, bir duyguyu kısaca yazmaya “not alma” denir. Gazetecilik ve not alma kavramları birbirinden ayrı düşünülemez.**
- ❑ Muhabir; haber malzemesi toplarken elde ettiği verileri not alır. Aldığı notları düzenler ve haberini bu notlardan yola çıkarak oluşturur.

Not Alma Teknikleri

- ❑ **Duyduklarından Not Almak:** Gazeteci kaynağın sözlerinin odağını, konuşmanın ana fikrini aldığı notlarla daha kolay tespit edebilir. Dinlenen her şeyi yazıya geçirmeyi imkânsızdır. Bu sebeple önemli kısımlar not alınır, ayrıntılar atlanır.
- ❑ **Okuduklarından Not Almak:** Bir metinden not çıkarmak iki şekilde olur:
 - **Doğrudan yani olduğu gibi aktararak not alma (alıntı yapma):** Alıntı, bir cümleyi veya metnin bir bölümünü hiçbir değişikliğe uğratmadan olduğu gibi aktarmaktır. Bu tür notlar, tırnak içinde “.....” gösterilmelidir.
 - **Dolaylı yani özetleyerek not alma (dolaylı aktarma):** Bu tür not almada okunan metnin ana fikri, önemli noktaları not alan kişinin kendi cümleleri ile özetlenir. Bu notlarda tırnak içine alınması gereken alıntı kısımları olmaz.
- ❑ **Gördüklerinden Not Almak:** İyi bir gazeteci; gözlemleyeceği olay, mekân ya da kişinin hangi yönünü inceleyeceğini ve bunları ne amaçla inceleyeceğini bilmelidir. Gazeteci, gözlemlediği olay ya da varlıkların kendine özgü niteliklerini ayırabilmeli ve bunları değerlendirebilmelidir.
- ❑ **Notları Değerlendirmek:**

Haber Toplama / **NOT ALMA – Notları Değerlendirme**

❑ **Not almada gösterilen başarı deneyime ve birikime bağlıdır.** Gazeteciler, zamanla uzmanlaştıkları alanda daha etkili notlar alır. Haber toplama sürecinde aldıkları notları düzenledikten sonra değerlendirme aşamasında haberde kullanacağı bölümleri seçer.

Alınan bilgiler şu ölçütlere göre değerlendirilir:

- Muhabirin ilk kontrol etmesi gereken şey “5N1K” olarak özetlenen **kim, ne, nerede, ne zaman, nasıl ve neden** sorularının yanıtlarının olup olmadığıdır.
- Muhabir haberde nesnelliği sağlamak adına haber konusu olayda yer alan farklı taraşarın görüşlerine notlarında yer verip vermediğine bakmalıdır.
- Notlarda ön yargılı ve peşin hükümlü cümlelerin olup olmadığı kontrol edilmelidir.
- Olayda yer alan isimlerin doğruluğu kontrol edilmelidir.
- Alıntılar gözden geçirilmelidir. Bir konuşmanın, bildirinin ya da yazılı bir ifadenin özünü içeren cümleler tırnak içinde aktarılmalıdır. Dolaylı aktarma yapıldıysa sözcük seçiminde özenli olunup olunmadığı kontrol edilmelidir.
- Yer ve zaman bilgilerinin doğruluğu kontrol edilmelidir.

Etkili Not Alma Yöntemleri

- Aynen yazmak yerine, önemli ayrıntıları kısaca yazmak
- Konunun özünü kaçırmamak
- Özel işaretlerden ve kısaltmalardan yararlanmak
- Zaman geçirmeden, eksikleri tamamlayarak, yanlışları düzelterek, tekrarları çıkartarak yeniden yazmak
- Konulara göre sınıışandırmak, kaynakları belirtmek, ilgili arşivlerde saklamak

Haber Toplama / **SORU SORMA**

☐ **Doğru ve etkili soru sorma ancak çalışarak ve öğrenerek gelişir.**

Gündelik iletişim üzerine yapılan araştırmalar, insanlar arasındaki iletişimde mesajın sadece yüzde 7 kadarının sözcüklerden yani sözel metinlerden, yüzde 93'ünün ses tonu, mimik ve jestlerden oluştuğunu gösterir. Bu nedenle soru sormada yüz yüze yöntemler tabii çok daha etkilidir, çünkü hem sözel hem bedensel iletişim geçerlidir.

☐ **Yüzyüze görüşmelerde, basın toplantılarında ve telefonda soru sormanın farklı yönleri vardır.**

☐ **Herhangi bir soru sormanın başarılı olması için ön hazırlık önemlidir.** Çoğu bakanlık muhabirleri hep aynı alanları izledikleri için kendiliğinden bu konuda oldukça yüksek bilgi düzeyine sahip olurlar. Gene de doğru soru sormak için arşivlerin, daha önceki haberlerin, ilgili belge ve bilgilerin önceden incelenmesi şarttır. Önceden hazırlığı yapılmamış sorularla hedeflenen bilgiyi almak çok zordur.

☐ **Soru türleri:**

1. Açık uçlu / Kapalı uçlu sorular
2. Alt tondan/Üst tondan sorular
3. Dolaylı soru tekniği

Haber Toplama/SORU SORMA/Açık uçlu/Kapalı uçlu sorular

❑ **Açık uçlu sorular:** Açık uçlu sorular, karşı tarafa kendi duygularını, düşüncelerini açıklama şansını verir. Bu yönüyle çok önemlidir. Ancak açık uçlu sorular aynı zamanda, gazetecinin önem verdiği bir bilgiyi elde etmesine yardımcı olmayabilir. Çünkü, açık uçlu sorular kaynaklara kaçamak yapma fırsatını tanırırlar. Açık uçlu sorulara örnekler:

- *Rüşvet iddiaları konusunda ne düşünüyorsunuz?*
- *Hükümetle olan anlaşmazlık konusunda ne diyorsunuz?*
- *Rusya'yla yaşadığımız anlaşmazlıklarla ilgili olarak hükümetin girişimleri konusunda bilgi alabilir miyim?*

Kapalı uçlu sorular: Muhabir, bilgiye erişmede gerçekten istekliyse, kimi durumlarda açık uçlu sorular yerine doğrudan "Evet" veya "Hayır" seçeneklerine yönlendiren kapalı uçlu sorular sorması, hedefe ulaşmada daha doğru olacaktır.

- *Rüşvet aldınız mı?*
- *Hükümetten çekilecek misiniz?*
- *Rusya'ya nota verdiniz mi?*

❑ **Burada gazetecinin kaynağın özelliklerini de bilmesinde yarar vardır. Bu nedenle kapalı uçlu sorular yerinde ve belli bir noktada sorulmalıdır.** Kaynaklar, kapalı uçlu sorularda aniden sinirlenerek son derece konuşkan olurlar. Örneğin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel bu tür kapalı sorulara verdiği tarihi yanıtlarla da anılır. Demirel, 1980'de Başbakanken, çıkışta kapalı uçlu soru soran bir muhabire yanıt olarak "Hazine 5 sente muhtaç", "Petrol vardı da biz mi içtik?" gibi tarihe geçen yanıtlar vermiştir. Ancak yüz yüze görüşmelerde sürekli kapalı uçlu sorular sormak mümkün olmaz.

❑ **Açık uçlu soruların bir türü,** Türk gazetecilik pratiğinde muhabirler tarafından "**Çanak soru**" olarak tanımlanır. Örneğin muhabirler, Bakanlık çıkışında yolunu keserek, önemli sorularını sormak isterken, muhabirlerden biri tam da Bakanın cevap vermek istediği konuyla ilgili bir soru sorar. Bakanın yanıtı önceden hazırlanmıştır ve buna yanıt verir. Bu soru, "çanak" tutmadır.

Haber Toplama/SORU SORMA/**Alt tondan/üst tondan ve Dolaylı sorular**

- ❑ **Alt tondan/üst tondan sorular:** Soru türleri açısından alt tondan (kimilerince alt perdeden) ve üst tondan sorular ayrımı yapılır.
- ❑ **Alt tondan sorular** kaynağı rahatsız etmeyen, belki de çanak türden sorularla başlayan, ancak görüşme ilerledikçe belli bir yöne doğru kaynağı sürükleyen sorulardır. Alt perde soruların daha çok **açık uçlu sorular** olabileceğini kabul etmek gerekir.
- ❑ **Üst perde sorularsa kapalı uçlu sorulardan oluşur.**

- ❑ **Dolaylı Sorular:** Dolaylı soru, sorunun içinde başka bir sorunun yanıtının saklı olmasıdır.

Örneğin:

- *İran'la ulaşılan doğalgaz uzlaşmasına karşın İran'dan terörist grupların sızmasını nasıl karşılıyorsunuz?*

Muhabir, teröristlerin sızmasını sorarken İran'la bir doğalgaz uzlaşmasına ulaşıldığını önkabul olarak sunup onay almaya çalışıyor.

- *Rusya'ya verilen notada, Balkanlarla ilgili unsurlar nelerdir?*

Muhabir, Rusya'ya nota verilmiş olduğu bilgisini onaylatarak ek bilgiler almaya çalışıyor.

Ancak dolaylı soru tekniğinde dikkat edilmesi gereken nokta, bu tekniğin sadece yardımcı bir unsur olarak kullanılabilecek olmasıdır.

Çünkü kaynağın anlamayıp geçtiği durumlarda, yanlış bir bilgi onaylatılmış olabilir. Örneğin soru sorulan yetkilinin İran'la doğalgaz konusunda bir bilgisi yoksa, alınan yanıt yüzde yüz olarak bu durumun doğru olduğunu içermez. Örneğin kaynağımız, "Türkiye'yle İran terör konusunda işbirliği içinde olmaya karar vermişlerdir. Bu zaman alan bir süreçtir" dediği zaman, doğalgaz konusuyla ilgili bölümünü anlamadığı için duymazdan gelmiş olabilir.

Haber Toplama/SORU SORMA/Basın Toplantısında Soru Sorma

- ❑ **Basın toplantısında muhabirin soru sormasıyla, bir akademisyenin bilimsel bir toplantıda soru sorması veya bir dinleyicinin herhangi bir konferansında soru sorması açısından benzerlik bulunur. Hepsinde temel ilkeler aynıdır.** Öncelikli isim ve bağlı bulunulan kurum açıklanır sonra soru sorulur. Eğer soru biraz karışıkça, önce durum özetlenir, sonra soru sorulur.
- ❑ Örneğin: «Mürsel Kan, Genç İfade gazetesi. Sayın XXX, açıklamanızda Rektörlüğün bütçesinde yüzde 15 kısıntı olduğunu belirtmişsiniz. Bu kısıntı Tıp Fakültesi Hastanesi Acil Servis binası inşaatı için de geçerli mi? Teşekkür ederim.»
- ❑ Eğer konu hem katılımcılar hem de kaynak için açıksa, örneğin yapılan açıklamada sadece kısıntı üzerinde durulmuşsa, soru şöyle sorulmalıdır: «Mürsel Kan, Genç İfade gazetesi. Sayın XXX, yapılacak kısıntı Tıp Fakültesi Hastanesi Acil Servis binası inşaatı için de geçerli mi? Teşekkür ederim.»
- ❑ **Kalabalık ortamlarda soru sorarken, ayağa kalkılması ve özgüven yansıtan doğru postür (bedensel duruş) uygulanması gerekir. Gerek erkekler için gerekse de kadınlar için temel kurallar aynıdır.**

Haber Toplamada Karşılaşılan Sorunlar

Haber Yönlendirme

- ☐ Haber kaynaklarının güvenilirliği açısından bir sorun da enformasyonun, haber kaynaklarınca yönlendirilerek verilmesidir.
- ☐ Haber yönlendirme; basın bültenleri, açıklamaları ve bildirileri ile toplantı, konferans, turlar ve tanıtma çalışmalarında sürekli gündeme gelmektedir.
- ☐ Medya kuruluşları daha çabuk ulaşılabilirdiği ve daha az maliyet istediği için basın toplantılarına ilgi gösterir.
- ☐ Cumhurbaşkanı, Bakanlar basın toplantılarıyla kamuoyunu ilgilendiren konularda bilgi aktarabilir.
- ☐ Özellikle basın toplantılarında, haber bültenlerinde "Acaba olan nedir?", "Toplantının kamuoyunu ilgilendiren yönü nedir?" gibi soruların yanıtlanması gerekir.
- ☐ Yanıtların olumsuz olması hâlinde medya kuruluşunun hükümetin, yerel yönetimlerin sözcüsü durumuna gelebileceği göz ardı edilmemelidir.
- ☐ Hükümetin, yerel yönetimlerin vb. çalışmalarını aktarırken "Halk anlatılanları nasıl karşılıyor, ne düşünüyor, gerçek söylenildiği gibi mi?" sorularının yanıtlanması önemlidir.
- ☐ Bu yapılmadığında tek yanlı enformasyon gerçekleşir.
- ☐ Medya kuruluşlarının aynı konuyla ilgili aynı kaynaklara başvurması.
- ☐ Yayın sorumlularının, verileri araştırıp elde edilecek ayrıntıları kendi görüş süzgecinden geçirerek yeniden kaleme almaları hâlinde yönlendirme söz konusu olmayacaktır.
- ☐ Çoğu kez haber kaynakları, kendi çıkarları çerçevesinde, bilgiyi saklamakta, eksik ya da yanlış bilgiler vererek gazeteciyi dezenformasyona (eksik, yanlış, yanlı bilgilendirme, bilgileri saptırma) uğratmaya çalışmaktadır.

Haber Toplamada Karşılaşılan Sorunlar

Kasıtlı Olarak Eksik Bilgi Verme (Misinformation):

- ☐ Haber kaynağı kasıtlı olarak eksik bilgi vermeyi tercih edebilir. Buna gazetecilikte **"misinformation"** denilmektedir.
- ☐ Kaynak, kasıtlı ve bilinçli olarak eksik bilgi aktarırken haber konusu olaya ilişkin bazı noktaların aydınlığa çıkmasını istemediğinden verileri kendine göre düzenlemektedir.
- ☐ Bu tutumuyla kaynak, aynı zamanda bilgi alışverişini de yönlendirmektedir.

Kasıtlı ve Bilinçli Olarak Hiç Bilgi Vermeme (Disinformation):

- ☐ Haber kaynağı, kasıtlı ve bilinçli olarak hiç bilgi vermeyerek kapıları kapatmaktadır.
- ☐ Kaynağın bu tutumuna da hiç bilgi vermeme anlamına gelen **"disinformation"** denilmektedir.
- ☐ Kaynak bu tutumunda tamamen kasıtlı ve bilinçlidir.
- ☐ Gazeteciyi atlatma ve başından savmayı tercih etmiştir.

Haber Toplamada Karşılaşılan Sorunlar

Kasıtlı ve Bilinçli Olarak Hatalı Bilgi Verme

- ☐ Haber kaynağı, bazen kasıtlı ve bilinçli olarak hatalı bilgi de verebilir.
- ☐ Yayımlanacak haberin doğruyu yansıtmaması için elinden geleni yapabilir.
- ☐ Buna karşın, haber kaynağı kasıtlı olmayarak yanlış bilgilenmesinden dolayı, haber verilerini aktarırken hata yapabilir.
- ☐ Hatta olaya yanlış tanıklık etmesi ve belleğinin zayıflığı da yanlış bilgi aktarımına neden olmaktadır. İşte bu durumlar, gazeteciyi ister istemez haberde doğruluğu kanıtlamaya götürmektedir.
- ☐ Gazeteci haberin doğruluğunu araştırmadan haber yaparsa okuyucunun gazetesine olan güven sarsılır, kendisi de saygınlığını kaybeder.
- ☐ Haber kaynaklarının güvenini yitirir.

Haber Toplamada Karşılaşılan Sorunlar

Haberde Çarpıtma (Distortion)

- ☐ Haberlerde, kamuoyunu yönlendirme ya da yansıtmada, çarpıtmalar yapıldığı gözlenmektedir. Daha doğrusu habere taraşı bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır.
- ☐ Haber çarpıtmaya "distortion" denilmektedir.
- ☐ Çarpıtma, genelde, dış haberlerde görülmektedir.
- ☐ Ülkelerin dış politikalarına uygun yanlı haber verme sık sık yinelenen bir yöntemdir.
- ☐ Dış politikalara uygun ve uyumlu hazırlanan haberlerin temelinde, ekonomik, ideolojik ve siyasal çıkarlar da söz konusudur. Örneğin gelişmiş ülkeler, az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelere genelde ön yargılı yaklaşmaktadır.
- ☐ Gelişmiş ülkelerin basın-yayın organları, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin haber verilerini daha çok, savaş, salgın hastalık ve doğal afetler gibi olumsuzluklardan seçmektedir.
- ☐ İç haberlerde ise çarpıtma, daha çok politikada iktidar-muhalefet, iş dünyasında ise rakip kuruluşlar arasında görülmektedir.
- ☐ Haberde çarpıtma, kuşkusuz iletişim etiğiyle de çelişmektedir.

Haber Toplamada Karşılaşılan Sorunlar

Haberde Manipülasyon

- ☐ Haberin içeriğine müdahale etme eylemine **manipülasyon (hileli yönlendirme)** denilmektedir. Haberi manipüle etmek, içeriğine müdahaledir.
- ☐ Uygulamada genellikle iki alanda manipülasyon yapılmaktadır:
 - ☐ Haberi yazan muhabire müdahale edilmektedir.
 - ☐ Haberi yayına verecek basın organına müdahale edilmektedir.
- ☐ Manipülasyon daha çok holding basınında ve tekelleşme durumunda sıkça görülmektedir.
- ☐ Manipülasyon sadece haberde değil, diğer yazınsal türlerde de gerçekleştirilmektedir.
- ☐ Manipülasyon yapan, şayet basın mensubu ise bu eylemi basın özgürlüğüne ve iletişim etiğine de ters düşmüş olmaktadır.
- ☐ Manipülasyon, örtülü sansür olarak da nitelendirilmektedir.

Haber Toplamada Karşılaşılan Sorunlar

Sansür

- ❑ Özgün bir mesajın tamamına ya da bir bölümüne el koymayı, düzenlemeyi ve manipülasyonunu içeren uygulamaya “**sansür**” denilmektedir.
- ❑ Basında gerçek anlamıyla sansür, haber ya da diğer yazınsal türlerin, görüntü ve fotoğrafların yayımlanmasının devletin bir kurumu özellikle de kolluk kuvvetleri tarafından engellemesidir.
- ❑ Sansür, çeşitli toplumsal ve ruh bilimsel düzeylerde bilinçli ya da bilinçsiz olarak gündeme gelmektedir.
- ❑ Kuşkusuz en açık kurumsal ve örgütlü sansür süreci kitle iletişim araçlarıyla ilgili olarak gerçekleşmektedir.
- ❑ Sansürcü kişi ya da kuruluşlar, belli bilgilerin kamuoyuna yayılmasını isteyebilir. Bu durum sansürün özendirici, daha doğrusu olumlu yönüdür.
- ❑ Bazı bilgilerin kamuya yansımalarının yasaklanması ya da çarpıtılması süreci ise sansürün olumsuz yönünü ortaya koymaktadır.
- ❑ Sansür, mesajın yayınından önce ve sonra olmak üzere iki süreçte işlerlik kazanmaktadır.
- ❑ Mesajın yayınından önceki sansür uygulaması, onun oluşumunu önlemeye yöneliktir.
- ❑ Yayından sonraki sansür ise daha çok onu biçimlendiren ve yayımlayanların cezalandırılmalarını öngörmektedir.

Leonardo da Vinci'nin Vitruvius adamı eserine TV'de uygulanan sansür.

Haber Yazma Süreci/ **Haberin İçeriği Nelerden Oluşur?**

İNCELEYİNİZ: Haber diline ilişkin uyarılar ve öneriler
❑ <https://journocom.tr/haber-dili-muhabirin-el-kitabi>

Uzun saatler konuşan bir politikacının haberini yapacaksınız. Konuşmacı 15 değişik konuya değinmiş.

❑ **BURADA NEYİ ÖNCELİKLİ OLARAK SEÇERSİNİZ?**

- ❑ **1. Olasılık:** Konuşmacı önemli hiçbir şey söylemediği halde haber yapılmalıdır. Çünkü kentinizin milletvekili takdir edilmeli, sayfada önceden ayrılmış yerin doldurulması gerekiyor.
- ❑ **2. Olasılık:** Haber yapmak istediğin olayla ilgili bildiğin çok şeyler var, ama 60 satırdan fazlası için yer yok.
- ❑ **Burada yapılması gereken haberin ilginç ve önemli kriterini en açık biçimde içeren haber öğelerini dikkate almaktır.**
- ❑ **Kimileri konuşmanın belli bölümlerinin keyfi seçiminin sansürle eş değer olduğunu söyler. Kimi de eğer gazeteci neyi seçeceği konusunda ikilemde kalırsa kaynağa sorulabileceğini belirtmiştir.**
- ❑ **Bu durum kulağa hoş gelse de deneyimli gazeteciler böyle bir durumu tehlikeli olarak nitelendirmişler ve bunun «Özgür basının ölümüne neden olabilir» diye dillendirmişlerdir.**
- ❑ **Gazeteci radikal bir eleme yapar ve vurguyu da kendisi koyar.**
- ❑ **Konuşmacı bir saat X hakkında, bir dakika da Y hakkında konuşmuş olsa bile gazeteci ya yeğlediği için ya da özellikle Y hakkında haber iletme özgürlüğüne sahiptir.**
- ❑ **«GAZETECİ ÇORBAYLA DEĞİL, ÇORBANIN İÇİNDEKİ SAÇLA İLGİLENEN KİŞİDİR»**
- ❑ **Mottomuz, yeni, ilginç ve önemli.**

Süddeutsche Zeitung
«... üç saatlik bir
konuşmada çakıl
taşları arasından altın
taneciklerini bulup,
yıkayıp parlatmak...
Anlamı olmayana
anlam kazandıran,
henüz değeri
anlaşılmamış bir
sanattır gazetecilik.»

Haber Yazma Süreci/ 3. HABER NASIL YAZILIR?

İNCELEYİNİZ: Haber diline ilişkin uyarılar ve öneriler
☐ <https://journos.com.tr/haber-dili-muhabirin-el-kitabi>

- ☐ **HABERLERİN YAZILIŞI, TOPLANIŞI VE SUNULUŞUNDAN DAHA ÖNEMLİDİR.** Haber yazmanın ayrı bir tekniği bulunmaktadır. Bu tekniğin doğru olarak uygulanması haberlerin daha çekici ve anlaşılır olmasını sağlar.
- ☐ **HABERDE ANLATIM, DİL İYİ BİR BİÇİMDE KULLANILMALI.** Türkçenin iyi kullanılmasından amaç, isimlerin, fiillerin, tümleçlerin yerli yerinde olması, ayrıca kullanılacak zarfın, sıfatların iyi seçilmesidir.
- ☐ **SEÇİLEN KELİMELEERDE DİLBİLGİSİ VE NOKTALAMA KURALLARINA UYULMASI İSE TEMEL İLKEDİR.**
- ☐ **HABERDE FİİLLERİN YERLİ YERİNDE VE ZAMANINDA KULLANILMASI ÇOK ÖNEMLİDİR.** Fiilin zamanına dikkat edilmezse karmaşık bir anlatım ortaya çıkar ve yazılan haber anlaşılmaz.
- ☐ **TÜRK GAZETECİLİĞİNDE EN ÇOK KULLANILAN HABER ZAMANI “Dİ’Lİ GEÇMİŞ” ZAMAN YANİ “HİKAYE” KİPİDİR.** Bunun yanı sıra “miş’li geçmiş zaman” ve “Geniş zaman” kullananlar da vardır. TRT kurulduğundan bu yana haber dilinde “Di’li geçmiş zaman” kullanılmaktadır.
- ☐ **FİİL ZAMANLARININ YANI SIRA, FİİLLERİN ETKEN YA DA EDİLGEN KULLANILMASI DA HABERİN ANLATIMI BAKIMINDAN ÇOK ÖNEMLİDİR.** Etken fiiller kullanmak okuyucunun cümleler arasındaki bağlantıyı kaybetmemesi açısından önemli ve yararlıdır.

Haber Yazma Süreci/ 3. HABER NASIL YAZILIR?

- ❑ **BÜTÜN BİLGİLERİ GÖZDEN GEÇİRİN VE EKSİK BİLGİ OLUP OLMADIĞININ KONTROL EDİN.**
- ❑ **ELDE EDİLEN BİLGİLERİN DOĞRU VE EKSİKSİZ BİR HABER YAZMAK İÇİN YETERLİ OLUP OLMADIĞI VE VARSA KARŞIT GÖRÜŞLERİN ALINIP ALINMADIĞI DA BİR KEZ DAHA DÜŞÜNÜN.** Hala yanıtlanmamış ya da doğruluğu kontrol edilmemiş bilgiler varsa, bu eksikler en kısa sürede tamamlayın.
- ❑ **ARDINDAN HABERİN ODAK NOKTASI ÇERÇEVESİNDE BİR YAZI PLANI ÇIKARIN.** Giriş, gelişme, sonuç bölümlerinde neler yazılacağı bu şekilde planlanır. Bu arada haber yazma tekniğinin hangisi olacağına karar verin.
- ❑ **HABER YAZMA TEKNİKLERİ ARASINDA EN ÇOK KULLANILANI “TERS PİRAMİT” ADIYLA ANILAN, EN ÖNEMLİ BİLGİLERİN EN ÖNCE VERİLDİĞİ TEKNİKTİR.** Genellikle özetleyici bir giriş yapılarak olayın en önemli boyutları ortaya konur.

Şu üç soru ters piramit tekniği ile yazılacak haber girişi için yol göstericidir:

- *Bu olayla ilgili olarak okuyucuyu en çok etkileyecek olan şey/unsur nedir?*
- *Bu olayla ilgili olarak en başta, acilen yanıtlanması gereken soru ya da sorular hangisi ya da hangileridir?”*
- *Hangi haberi destekleyici konuşmalar ya da ifadeler en güçlü olanlardır?*

- ❑ **GİRİŞİN ARDINDAN ÖNEM SIRASINA GÖRE OLAYA İLİŞKİN AYRINTIYA YER VERİLİR.**

- ❑ **DÖRTGEN TEKNİĞİNDE** olay birbirine eş paragraflar halinde sunulur. Farklı giriş tekniklerinin kullanıldığı bu teknik daha çok öyküleyici bir anlatımda bulunulacağı zaman tercih edilir. *Okuyucu haberin tamamını okumadan, haberin bütünü hakkında bilgi sahibi olamaz.*

- ❑ **PİRAMİT TEKNİĞİNDE** ise ters piramit tekniğinin tam tersidir. Bir ayrıntıdan başlayarak olayın anlatılması amaçlanır. Sonuç haberin sonundadır.

- ❑ İlgi çeken konular, mizah, yenilik ve benzeri olaylar bu teknikle haber haline getirilir.

Haber Yazma Süreci/ 4. Denetim ve doğrulama aşaması

- ❑ **HABER YAZMANIN SON AŞAMASINI DENETİM VE DOĞRULAMA OLUŞTURUR. HABERCİLİKTE BELKİ DE EN ÇOK ATLANAN AŞAMA BUDUR.**

Denetim ve doğrulama aşamasında izlenmesi gereken 10 adım vardır:

- 1. İlk okuma:** Taslak hali yazılan haber metni baştan sona okunmalıdır.
- 2. Yazım yanlışlarının denetimi:** Okuma sırasında, haberin ilk aşamasında belirlenmiş olan “odak noktası” yeniden hatırlanır ve bu odak noktasından hareketle öncelikle yazım hataları, cümle ve anlatım bozuklukları kontrol edilir. Hemen ardından da cümlelerdeki özne-yüklem uyumu kontrol edilir. Ayrıca haberin bir kez de “sesli okunması” ve kulağa hoş gelmeyen kelimelerin atılması ya da başka sözcüklerle değiştirilmesi de tavsiyeler arasındadır.
- 3. Okunurluk ve anlaşılabilirlik denetimi:** Haber, çok sayıda kişinin anlayabileceği bir metin olmalıdır. Bu nedenle haberde geçen rakamlar, bilimsel bilgiler, istatistiksel sonuçlar basitleştirilerek, okuyucuların anlayabileceği biçime dönüştürülmelidir. Cümleler olabildiğince kısa ve sözcükler olabildiğince kolay okunabilir olmalıdır.
- 4. Fazlalıkların denetimi:** Haberde gereksiz bulunan ayrıntılar ya da fazlalık olarak görülen noktalar bu aşamada atılmalıdır. Haberde asıl olan “özün” verilmesidir.
- 5. Eksik bilgi denetimi:** «Haberde hangi sorulara yanıt veremedim» sorusunu kendinize sorun.
- 6. Yanlış bilgi denetimi:** Haberde aktarılan bilgiler doğru mudur? Bu bilgilerin doğruluğu ikinci kaynaklardan kontrol edilmiş midir? Haberde adı geçen tüm kişilerin adları ve soyadları doğru yazılmış ve bu kişiler doğru bir şekilde tanıtılmış mıdır?
- 7. Yorumsuzluk/tarafsızlık denetimi:** Haber metninde kullanılan sıfat ve zarfara dikkat edilmeli ve haber metninin “yorumsuz”, “tarafsız” bir metin olması adına, metindeki sıfat ve zarfın gerekli olup olmadığı tekrar düşünülmelidir. Haberde nesnelliğin sağlanması adına karşıt görüşlere yer verilip verilmediği ve eşit şekilde söz hakkı tanınıp tanınmadığı bu aşamada denetlenir.

8. Etik ve hukuk kurallarına uygunluk denetimi

9. Son okuma: Son olarak ise haberin “yayına hazır” ya da “tamam” olduğuna karar verildikten sonra haber metni yeni baştan okunmalı ve tüm denetim sürecinin aşamaları hızlıca “yeniden” gözden geçirilmelidir.

10. Geribildirim takip edilmesi: Bir muhabir için haberin yazılıp haber merkezine gönderilmesi ile haber yazma süreci tamamlanır; ancak iletişim sürecinin tamamlanabilmesi için habere gelecek geri dönüş ya da tepkilerin de takip edilmesi gerekir.

Gazetecinin uyması gereken kurallar/ **AMBARGOLU HABER**

- ❑ **Ambargolu haber, kaynağı tarafından tüm gazetecilere dağıtılmasına karşın, izin verilen tarihe kadar haberleştirilmemesi gereken haberdır. Bu bir sansür değildir.**
- ❑ **Haber bazen gerçekleşmeden de belirtilebilir.** Örneğin: Bu gazeteler ve radyo-TV için kolaylık olsun diye konuşmasını yapmadan bir yetkilinin konuşma metni yazılı olarak dağıtılır. Doğal olarak yayınlanması, dinlenmesi ve izlenmesi olay olduktan yani yetkili konuştuktan sonra olanaklı olabilecek olan bu çeşit haberlere **ambargolu haber denir.**
- ❑ **Örneğin: Sanayi Bakanının Meclis'te yaptığı konuşma saat 14:30'a kadar ambargoludur denilir.**
- ❑ **Ambargo bazen koşulu da olabilir.** Örneğin: Bir uzay gemisi son anda bir arıza olmazsa ya da hava koşulları değişmezse uzaya gönderilecektir.
- ❑ **Örnek 3;** Anadolu Ajansı, seçime dair, elindeki oy ve yüzde oranlarını medya ile paylaşır ancak Yüksek Seçim Kurulu'nun belirlediği saatten önce yayınlanmaması koşuluyla...
- ❑ **Ambargonun zamanından önce bozulması, haber veren kaynağa ihanet sayılır.**
- ❑ **Örneğin Birleşmiş Milletler'in çeşitli örgütleri raporlarını her ülkenin dilinde tüm medyaya dağıtmakta ancak örgütün merkezinde yapılacak basın toplantısına kadar yayımlanmamasını istemektedirler. Bu kurallara uyulması gerekir.**
- ❑ **Kurala uymayıp yapılan haber "atlatma haber" sayılmaz.**

Gazetecinin uyması gereken kurallar

- ❑ Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin ilkelerine göre, gazeteci, kendi çabasıyla elde etmedikçe, birkaynağın verdiği bilgi veya belgenin yayınlanma tarihi konusundaki isteğe uymalıdır.
- ❑ Gazeteci, röportaj, haber, yorum veya görüntü, yayın şekli ne olursa olsun, hazırlığını yayın organındaki sorumlular dışında, kaynağı da dahil kimseye denetlettirmekle yükümlü değildir.
- ❑ Genel bir kural olarak, gazeteci, açıklanmaması kaydıyla (off the record) verilen bilgiyi ve bağlamda sarfedilen sözleri yayınlamamalıdır.
- ❑ Kaynağıyla gazeteci arasındaki ilişki güvene ve etik kurallara dayanmak durumundadır.

Gazetecinin uyması gereken kurallar

Türkiye'deki uygulamada genellikle kaynakların aşağıdaki konuşma türleri içinde oldukları söylenebilir.

1. **Konuşmamak, bir başka deyişle “bilmiyorum” veya “bilgim yok”, “yetkili değilim” ve benzeri yanıtlar.**
2. **Anonim kalmak şartıyla bilgi vermek.**
3. **Background/Arkaplan olarak yazılmasına izin vermek. Gazetelerde “Edinilen bilgiye göre,” sözcüklerinin yer aldığı haberler bu türdendir. Çoğu zaman bu tür haberler öyküleştirilerek, hiç bir kaynağa atıf yapılmadan yazılmaktadır.**
4. **Yazılmamak koşuluyla bilgi vermek. Bu durum gazetecinin kaynağıyla ilişkisine bağlıdır ve genel ilke kaynağın isteğine uymaktır.** Ancak halkla ilişkiler kitaplarında da belirttiği gibi “Eğer bir bilginin basına sızmasını istemiyorsanız, o bilgiyi gazeteciye vermeyin” ilkesi geçerliyken, bir kaynağın gazeteciye yazmamak koşuluyla bir bilgiyi vermesi ne anlama gelir? Burada iki olasılık bulunmaktadır. Birincisi, kaynağın iyi niyetle gerçekten gazeteciyle olan güven ilişkisi çerçevesinde bilginin yazılmaması istemesi durumudur. İkinci durumsa, haberin çıkmasını istemesi, ancak üstlerinden korunmak için yazılmaması kaydıyla bilgiyi vermesidir.

Gazetecinin uyması gereken kurallar/ **Özel Hayata Saygı**

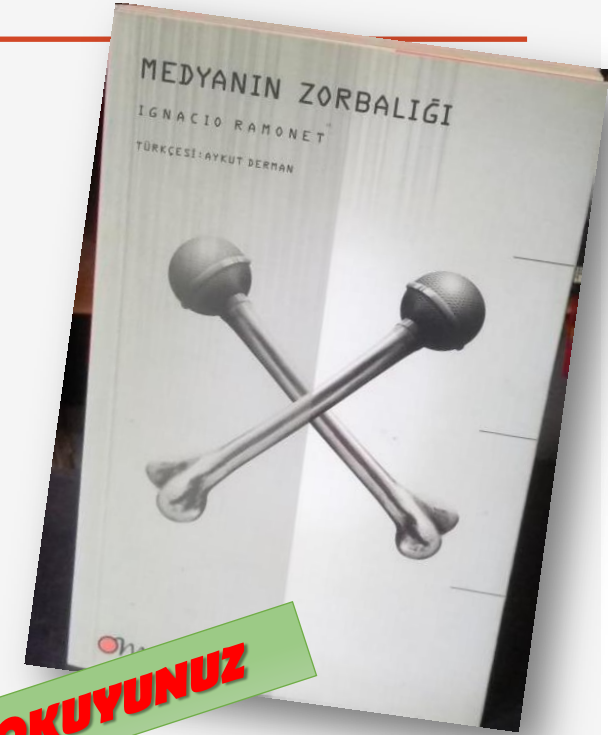
- ❑ Gazetecinin halka karşı sorumluluğu, işvereni ve kamu otoritelerine karşı sorumluluğu da dâhil olmak üzere diğer tüm sorumluluklarından önce gelir.
- ❑ Bununla birlikte gazeteci, kamuya mal olmuş bir kişi bile olsa halkın haber alma, bilgilenme hakkıyla doğrudan bağlantılı olmayan hiçbir amaç için izin verilmedikçe özel yaşamın gizliliği ilkesini ihlal edemez.
- ❑ Temel kural, "En önemli gerekçe kamu yararıdır." şeklinde özetlenir.

Özel hayatın gizliliğinin geçersiz sayılabileceği durumlar ise şunlardır:

- Büyük bir suç yahut yolsuzluk üstüne araştırma ve yayın yapılması,
- Toplumı kötü etkileyici bir tutumla ilgili bir araştırma ve yayın yapılması,
- Toplumun güvenliğinin ya da sağlığının korunması,
- İlgili kişinin sözleri ya da eylemleri sonucu halkın yanıltılmasının ya da yanlış yapmasının engellenmesidir.

- ❑ Özel yaşamın gizliliği ilkesinin geçerli olduğu bir başka durum ise sanıkların ve suçluların akrabalarının ya da yakınlarının adlarının basında yer alması sorunudur.

Gazeteci, sanıkların ve suçluların yakınlarını ya da akrabalarını, olayla ilgili olmadıkça veya olayın doğru anlaşılması için gereği bulunmadıkça teşhir etmemelidir.

MEDYANIN ZORBALIĞI,
Ignacio Ramonet, OM Yayınevi

Kitap hakkında:

<http://arsiv.ntv.com.tr/news/31023.asp>

Gazetecinin uyması gereken kurallar/ **Özel Hayata Saygı**

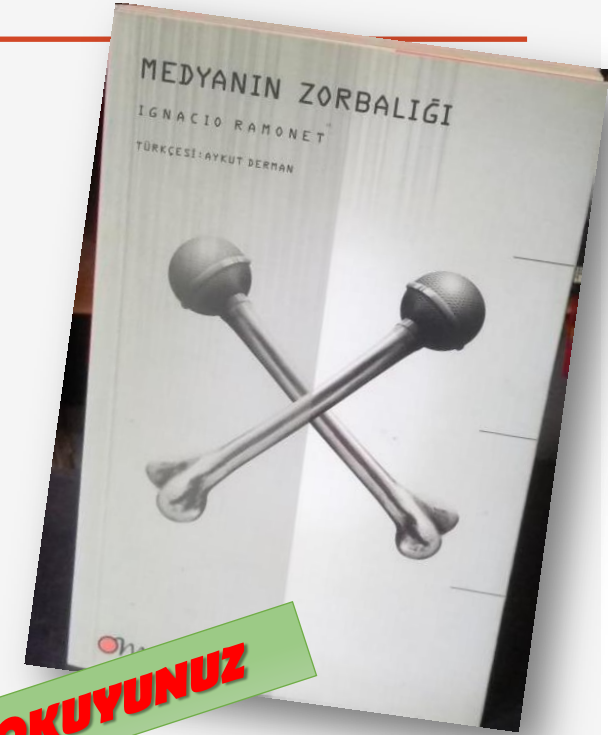
- ❑ Gazetecinin halka karşı sorumluluğu, işvereni ve kamu otoritelerine karşı sorumluluğu da dâhil olmak üzere diğer tüm sorumluluklarından önce gelir.
- ❑ Bununla birlikte gazeteci, kamuya mal olmuş bir kişi bile olsa halkın haber alma, bilgilenme hakkıyla doğrudan bağlantılı olmayan hiçbir amaç için izin verilmedikçe özel yaşamın gizliliği ilkesini ihlal edemez.
- ❑ Temel kural, "En önemli gerekçe kamu yararıdır." şeklinde özetlenir.

Özel hayatın gizliliğinin geçersiz sayılabileceği durumlar ise şunlardır:

- Büyük bir suç yahut yolsuzluk üstüne araştırma ve yayın yapılması,
- Toplumı kötü etkileyici bir tutumla ilgili bir araştırma ve yayın yapılması,
- Toplumun güvenliğinin ya da sağlığının korunması,
- İlgili kişinin sözleri ya da eylemleri sonucu halkın yanıltılmasının ya da yanlış yapmasının engellenmesidir.

- ❑ Özel yaşamın gizliliği ilkesinin geçerli olduğu bir başka durum ise sanıkların ve suçluların akrabalarının ya da yakınlarının adlarının basında yer alması sorunudur.

Gazeteci, sanıkların ve suçluların yakınlarını ya da akrabalarını, olayla ilgili olmadıkça veya olayın doğru anlaşılması için gereği bulunmadıkça teşhir etmemelidir.

OKUYUNUZ

MEDYANIN ZORBALIĞI,
Ignacio Ramonet, OM Yayınevi

Kitap hakkında:

<http://arsiv.ntv.com.tr/news/31023.asp>

HABER YAZMA

İNCELEYİNİZ: Haber diline ilişkin uyarılar ve öneriler
□ <https://journocom.tr/haber-dili-muhabirin-el-kitabi>

- **HABERLERİN YAZILIŞI, TOPLANIŞI VE SUNULUŞUNDAN DAHA ÖNEMLİDİR.** Haber yazmanın ayrı bir tekniği bulunmaktadır. Bu tekniğin doğru olarak uygulanması haberlerin daha çekici ve anlaşılır olmasını sağlar.
- **HABERDE ANLATIM, DİL İYİ BİR BİÇİMDE KULLANILMALI.** Türkçenin iyi kullanılmasından amaç, isimlerin, fiillerin, tümleçlerin yerli yerinde olması, ayrıca kullanılacak zarfın, sıfatların iyi seçilmesidir.
- **SEÇİLEN KELİMELERDE DİLBİLGİSİ VE NOKTALAMA KURALLARINA UYULMASI İSE TEMEL İLKEDİR.**
- **HABERDE FİİLLERİN YERLİ YERİNDE VE ZAMANINDA KULLANILMASI ÇOK ÖNEMLİDİR.** Fiilin zamanına dikkat edilmezse karmaşık bir anlatım ortaya çıkar ve yazılan haber anlaşılmaz.
- **TÜRK GAZETECİLİĞİNDE EN ÇOK KULLANILAN HABER ZAMANI “Dİ’Lİ GEÇMİŞ” ZAMAN YANI “HİKAYE” KİPIDİR.** Bunun yanı sıra “miş’li geçmiş zaman” ve “Geniş zaman” kullananlar da vardır. TRT kurulduğundan bu yana haber dilinde “Di’li geçmiş zaman” kullanılmaktadır.
- **FİİL ZAMANLARININ YANI SIRA, FİİLLERİN ETKEN YA DA EDİLGEN KULLANILMASI DA HABERİN ANLATIMI BAKIMINDAN ÇOK ÖNEMLİDİR.** Etken fiiller kullanmak okuyucunun cümleler arasındaki bağlantıyı kaybetmemesi açısından önemli ve yararlıdır.

HABER YAZMA TEKNİKLERİ (HYT)

İNCELEYİNİZ: Haber diline ilişkin uyarılar ve öneriler
❑ <https://journos.com.tr/haber-dili-muhabirin-el-kitabi>

- ❑ **GENELLİKLE KİTLE İLETİŞİM TÜRÜNE BAĞLI OLARAK HABER YAZIM TEKNİKLERİ DEĞİŞİR.** Örneğin, radyo ve televizyon bültenlerinde “konuşma dili tekniği” kullanılmaktadır.
- ❑ **GAZETE, DERGİ VE İNTERNET ORTAMINDA İSE DAHA ÇOK TERS PİRAMİT TEKNİĞİ tercih edilir.** En yaygın şekilde kullanılan Ters Piramit Tekniği, haber yazma tekniklerinin kral tahtında oturur.
- ❑ Diğerleri: **PİRAMİT TEKNİĞİ, WALL STREET JOURNAL TEKNİĞİ, KRONOLOJİK DİZİ TEKNİĞİ, LİSTELEME TEKNİĞİ, BÖLÜMLEME TEKNİĞİ DÖRTGEN TEKNİĞİ VE KONUŞMA BİÇİMİ TEKNİĞİ**
- ❑ **DÖRTGEN YA DA KARE (BLOK)TEKNİĞİ KULLANILIR.** Haberde yazılacak bilgilerin eş değer bulunması durumunda bu teknik tercih edilir.
- ❑ **HABER YAZIMINDA ASIL GÜÇLÜK BELLİ BİLGİLER BÜTÜNÜN İÇİNDE, ÖNEMLİ OLAN UNSURU YAKALAYABİLMEKTİR.** Yukarıdaki yorumlamak yetkinliği, bilginin önemli olup olmamasının yorumlanmasıdır.
- ❑ **DENEYİMLİ MUHABİRLER HER GÜN GAZETELERİ TAKİP EDER VE KENDİ ALANININ YANI SIRA BAŞKA HABERLERİ DE GÖZDEN GEÇİRİR.**
- ❑ **SONUÇ OLARAK DENEYİMLİ MUHABİR TAKİP ETTİĞİ YETKİLİ, ALANI DIŞINDA DA ÖNEMLİ BİR AÇIKLAMA YAPTIYSA ONU FARKEDENDİR.** Göreve yeni başlayan muhabirlerin çektiği asıl sıkıntı buradadır.

HABER YAZMA TEKNİKLERİ (HYT)

İNCELEYİNİZ: Haber diline ilişkin uyarılar ve öneriler
❑ <https://journocom.tr/haber-dili-muhabirin-el-kitabi>

- ❑ **GENELLİKLE KİTLE İLETİŞİM TÜRÜNE BAĞLI OLARAK HABER YAZIM TEKNİKLERİ DEĞİŞİR.** Örneğin, radyo ve televizyon bültenlerinde “konuşma dili tekniği” kullanılmaktadır.
- ❑ **GAZETE, DERGİ VE İNTERNET ORTAMINDA İSE DAHA ÇOK TERS PİRAMİT TEKNİĞİ tercih edilir.** En yaygın şekilde kullanılan Ters Piramit Tekniği, haber yazma tekniklerinin kral tahtında oturur.
- ❑ Diğerleri: **PIRAMİT TEKNİĞİ, WALL STREET JOURNAL TEKNİĞİ, KRONOLOJİK DİZİ TEKNİĞİ, LİSTELEME TEKNİĞİ, BÖLÜMLEME TEKNİĞİ DÖRTGEN TEKNİĞİ VE KONUŞMA BİÇİMİ TEKNİĞİ**
- ❑ **DÖRTGEN YA DA KARE (BLOK)TEKNİĞİ KULLANILIR.** Haberde yazılacak bilgilerin eş değer bulunması durumunda bu teknik tercih edilir.
- ❑ **HABER YAZIMINDA ASIL GÜÇLÜK BELLİ BİLGİLER BÜTÜNÜN İÇİNDE, ÖNEMLİ OLAN UNSURU YAKALAYABİLMEKTİR.** Yukarıdaki yorumlamak yetkinliği, bilginin önemli olup olmamasının yorumlanmasıdır.
- ❑ **DENEYİMLİ MUHABİRLER HER GÜN GAZETELERİ TAKİP EDER VE KENDİ ALANININ YANI SIRA BAŞKA HABERLERİ DE GÖZDEN GEÇİRİR.**
- ❑ **SONUÇ OLARAK DENEYİMLİ MUHABİR TAKİP ETTİĞİ YETKİLİ, ALANI DIŞINDA DA ÖNEMLİ BİR AÇIKLAMA YAPTIYSA ONU FARKEDENDİR.** Göreve yeni başlayan muhabirlerin çektiği asıl sıkıntı buradadır.

Haber Yazma Teknikleri / **Haberin Bölümleri**

- 1. HABER BAŞLIĞI**
- 2. HABER ÖZETİ (Uzun haberlerde)**
- 3. HABER GİRİŞİ (Lead, flaş)**
- 4. HABER GÖVDESİ**
- 5. ARKA PLAN (Background)**

Haber Yazma Teknikleri / **Haberin Bölümleri (5N1K)**

Haberciliğin formülü olarak yaygınlaşan 5N1K kuralına göre haber şu soruların yanıtıdır:

NE OLDU? NEREDE? NE ZAMAN? NEDEN? NASIL? KİM(LER) OLAYIN İÇİNDE?

☐ EN AZINDAN OLAY HABERCİLİĞİNİN EN RUTİN HALİNDE BİR HABERİN HANGİ SORULARA YANIT VERMESİ GEREKTİĞİNİ İÇERDİĞİ İÇİN 5N1K ÖĞRETİCİ BİR KURAL OLARAK İŞLEV GÖRÜR.

Bu kurala göre mükemmel bir haber örneği verelim:

"Hayriye Akbaş, eşi Dursun Akbaş'ı başka bir kadınla görünce, mutfak bıçağını kocasının karnına saplayarak dün akşam saatlerinde yaraladı."

☐ 5N1K kuralına uygun mükemmel haberimiz gibi olsaydı, gazetelerin ve tüm haberlerin en fazla iki cümlede bitmesi gerekirdi.

☐ Oysa pek az haber yukarıdaki kadar kısadır. Bunun bir nedeni, yukarıdaki türden bir cümlemin okuyucularda başka başka soruları kafasına getirmesidir.

☐ Dahası 5N1K haberi tüm unsurlarıyla kapsayamamaktadır.

Örneğin Dursun Akbaş'a yaralandıktan sonra **ne oldu**? Hayriye Akbaş bir kadınla **nerede gördü**? Dursun Akbaş, karısına **ne dedi**? Olaydan önce bir tartışma yaşandı mı? Bu bilgileri bize **kim verdi**? Görgü tanığı mı olduk yoksa bir yetkili mi bize söyledi? Hangi kadınla gördü? Sokakta mı gördü, başkalarının dedikodusu **nedeniyle** mi saldırdı? Bu yetkili doğru bilgi verdi mi?

☐ Benzeri soruları çoğaltmak mümkündür. Biz bu bilgileri Hayriye Akbaş'ın karakoldaki ifadesinden mi öğrendik? Yoksa çocukları mı bir muhabire anlattı?

HYT/ Haberin Başlığı

Tüm bunları haber olarak yazarken neresinden yazmaya başlayacağız?

❑ **BAŞLIK:** Haberin haber yapan unsurun konduğu kısa cümledir. Bir kural olarak, **muhabirin başlığı 8-9 kelimeyi geçmemelidir**. Bu başlık, medyanın haberi yerleştirmesi aşamasında değişebilir. Muhabirin yazdığı başlıklar, sayfa sekreterlerince punto boyutları değiştirilecek, sayfadaki yere göre sözcükler de değiştirilerek konacaktır.

❑ **HABER SPOTU (özet):** Uzun ve ayrıntılı haberlerde önemli görülen unsurların birer cümleyle özetlendiği spotlara denir.

▪ **HABER BAŞLIĞI BÜYÜK ÖNEM TAŞIR.** İlgi çekici bir başlık sıradan bir haberi okutabileceği gibi, sönük bir başlık, ilgi çekici bir haberin okuyucu tarafından atlanmasına sebep olabilir. Bu sebeple, bazı büyük yayın organlarında, haberlere başlık bulmak veya onları düzeltmekle görevli redaktörler vardır. Özellikle spor medyasında başlıklar birbiriyle yarış halindedir.

KORONAYA KARŞI 3 ALTIN KURAL

Sağlık Bakanlığı Koronavirüs'ü Bilimsel Danışma Kurulu Üyesi Prof. Alpay Azap, virüsle mücadelede hijyenin yanı sıra dengeli beslenme, yeterli uyku ve düzenli fizik egzersizin önemli olduğunu söyledi

Koronavirüsün biraz grip virüsü- ne benzediğini belirten Türk Klinik Mikrobiyoloji ve Enfeksiyon Hastalıkları Derneği Başkanı ve Sağlık Bakanlığı Corona Virüsü Bilimsel Danışma Kurulu Üyesi Prof. Dr. Alpay Azap "Hem klinik bulgular nedeniyle grip virüsüne benziyor hem de yayılım özelliği ile grip virüsüne benziyor. O nedenle tıpkı grip virüsleri gibi dünyanın tamamını etkileyeceğini bekliyoruz" dedi ve ekledi:

DÜNYANIN YARISINI ETKİLEYECEK

"Yapılan bir takım matematiksel modellemeler var. Bu modelleme çalışmalarında önümüzdeki bir yıl içinde dünyanın yüzde 40 ila yüzde 50'si bu virüs ile karşılaşacak gibi hesaplamalar yapılıyor. Virüsten korunmanın bir başka yolu da doğru beslenme. Bütün enfeksiyonlardan korunmada, kanserden korunmada, bağışıklık sisteminizin güçlü olması çok önemli. Bunun üç yöntemi var.

1 Düzenli fizik egzersiz: Hareket bizim virüslerle savaşan hücrelerimizi güçlendiriyor. Bu nedenle vatandaşlarımızın her gün egzersiz yapması önemli.

2 İyi uyku: Az uyuduğumuz her saat aslında bizim yine virüslerle savaşan hücrelerimizin etkisini azaltıyor, gücünü azaltıyor. Vücudun zinde durması için uykunun alınması çok önemli.

3 Dengeli beslenme: Karbonhidrat, protein, yağ dengesini korumalıyız. Mutlaka gün içerisinde yeşil sebze ve meyve tüketmeliyiz. Vücudumuzun ihtiyacı olan vitaminleri böylece vücudumuz almış oluyor. Eğer özel bir hastalığımız yoksa, dengeli beslendiğimiz zaman dışardan ekstra bir takviyeye vücudumuzun bağışıklık sisteminin ihtiyacı yok. Örneğin vücudumuz bir vitamini kullanıyorsa bunu dışardan almak zorunda kalmırsınız.

TOPLU TAŞIMAYA VİRÜS BULAŞTI

TÜRKİYE'de ilk koronavirüs vakasının açıklandığı 9 Mart günü İstanbul'da 7 milyon 441 bin 316 adet olan toplu taşıma kullanımı, 13 Mart itibarı ile 6 milyon 188 bin 972 kişiye düştü.

YÜZDE 17 AZALDI

İBB Sözcüsü Murat Ongun, sosyal medya hesabından toplu taşıma da toplu taşıma kullanım oranlarını açıkladı. Ongun "Metro, metrobis ve otobüs gibi toplu taşıma araçlarının kullanımındaki düşüşün itibarıyla, le yüzde 17'ye ulaştı. Salgın riskine karşı çalışmalar yoğunlaştırılmıştır. Resmi sağlık kurumlarının uyarılarına vatandaşların kişisel olarak uymaları en önemli tedbirdir" dedi. Ongun düşüşe ilişkin bir grafik de paylaştı. Grafikte Türkiye'de ilk koronavirüs vakasının açıklandığı 9 Mart tarihi baz alınarak toplu taşıma kullanımındaki düşüş oranları yer aldı. 10 Mart günü düşüş yüzde 5, 11 Mart'ta yüzde 6, 12 Mart'ta yüzde 10, 13 Mart'ta ise yüzde 17 oldu.

HYT/ **Haberin Başlığı**/BAŞLIKLARIN OLUŞTURULMASINDA KURALLAR

- **BAŞLIK, GİRİŞİN ÖZÜNÜ YANİ EN ÖNEMLİ UNSURUNU İÇERİR.**
- **BAŞLIKLA YÜKLEMLİ OLARAK OLUŞTURULURSA DAHA ETKİLİ VE DİNAMİK OLUR.** Örneğin yukarıdaki başlık şöyle verilse oldukça güçsüz dururdu: Socar ve Tamince Star Medya Grubu için masada. Bir başka güçsüz başlık örneği: SPK'dan yeni yönetmelik. Oysa, "SPK yeni yönetmelik hazırlıyor" başlığı daha etkilidir.
- **OLABİLDİĞİNCE KISA TUTULMALIDIR, 7-8 sözcüğü geçmemelidir.**
- **BAŞLIKLAR CÜMLE GİBİ YAZILIR. İlk sözcüğün ilk harfi büyük diğerleri küçüktür.** Yukarıdaki örnekte özel isim olan Tamince Star Medya Grubu dışında hepsi küçük harşedir.
- **CÜMLE SONUNA NOKTA İŞARETİ KONMAZ.**
- **BAŞLIKLARDA SIFAT VE KLİŞE KULLANIMINDAN KAÇINILIR.** Örneğin, trafik canavarı, katil yol, yola can feda, acı bilanço gibi klîşe sıfatlar kullanılmamalıdır.
- **SAHİPLENİCİ OLMAMALIDIR.** Galatasarayımız, Milli takımımız, Valimiz, Kaymakamımız gibi kullanımlar sahiplenme ve onaylama izlenimi yaratır.

Üst başlık, başlık,
alt başlık, metin
uygulaması

Kaynak: Pas Foto-
maç, 25 Ağustos
2008

HYT/ Haberin Başlığı

HABERDE BAŞLIK KOMPOZİSYONU BEŞ UNSURLA OLUŞTURULUR. Her haberde tümü kullanılmayabilir.

a) ÜST BAŞLIK, b) ANA BAŞLIK, c) ALT BAŞLIK, d) SPOT, e) ARA BAŞLIK

ÜST BAŞLIK: Ana başlığın üzerinde, ona destek özet bilgi içerir. 5-10 sözcüklü bir cümle halinde verilir. Genellikle, ince, zayıf yapılı, ana başlığın 3'te 1'i oranına yakın puntoda verilir.

ANA BAŞLIK: Haberin başlığı ana başlıktır. Ana başlık, haber metninin üstünde yer alan en önemli ve mutlaka bulunması gereken temsilcisidir. Ana başlık, haberi okutan en önemli özelliktir. Bu nedenle özenle seçilmesi gerekir.

Ana başlık, tam bir cümle yapısında olmayıp 3-5 sözcükten oluşan bir tümcedir. Ana başlık sayfa düzenine göre normalde bir, bazı haberlerde ise iki ya da üç satır olabilir.

Ana başlığın gazetenin logosuna göre konumlandığı iki çeşidi vardır.

Manşet: Gazetenin ilk sayfasında, logonun hemen altında iri puntolu harşerle yazılmış başlık. O günün en önemli haberidir. Hatta gazeteyi sattıran haber olarak da tanımlanabilir.

Sürmanşet: Gazetenin ilk sayfasında, logonun üstünde konumlanmış başlık. Manşetten daha iri puntolu harşerle yazılır. Manşet haberden daha önemlidir. Olağanüstü olaylar, çok önemli siyasi gelişmeler, spor karşılaşmalarına ilişkin haberler sürmanşetten verilir.

HYT/ Haberin Başlığı

ALT BAŞLIK: Ana başlığın altında yer alır. Ana başlığı açıklayan özellikte, tam cümle yapısında olan başlık. Ana ve üst başlığa göre daha küçük puntolu harşerle dizilir.

HABER SPOTU: Haberin 15-20 sözcüklü özeti. Ana teması. Haber içindeki özellikleri vurgulamak, ana ayrıntıları başlık kompozisyonu içinde sergilemek için kullanılır. Haber metninden biraz daha büyük puntolu harşerle dizilir. Spotlar, haber ana başlığından daha büyük puntolu olamaz. Genellikle, başlıktan ya da alt başlık tan sonra yer alır. Kimi zaman başlık yanlarına, başlık üst boşluklarına yerleştirilir. Okur, haberin okunmasına değer olup olmadığına genellikle spotu okuduktan sonra karar verir. Spotta yer alan bilgilerin, haber metninde ayrıntıları bulunmalıdır. Bu nedenle kimi zaman haberlerin en önemli ayrıntılarının ön plana çıkarıldığı haber girişleri şeklindedir ve bu yapısıyla haber girişlerinin yapması gereken işlevi üstlenir.

ARA BAŞLIK: Haber metninin içinde yer alan, haber metnine göre daha iri puntolu harşerle dizilir. Kendinden sonraki paragrafı tanımlar nitelikte olan bölüm arası başlıktır. Metin içindeki bölümlenmeleri göstermek, özellikle uzun metinlerde okuyucunun aradığını bulmasını sağlamak için kullanılır. Ayrıca, uzun metinlerde tekdüzeliği ortadan kaldıran, okura rahat okuma imkanı veren, sayfa düzenine hareketlilik sağlayan başlıktır.

Yorumlayalım

akasyam haber 444 44 84 \ vmmedicalpark.com VM M

ANASAYFA Genel Güncel Gündem Siyaset Samsun Haber Kent Kültürü Türkiye

RESİM YORUMLAMAYA NELERE DİKKAT EDİLİR!

akasyam haber İlknur GENÇOĞLU YILDIRIM

29.09.2022 16:40:58

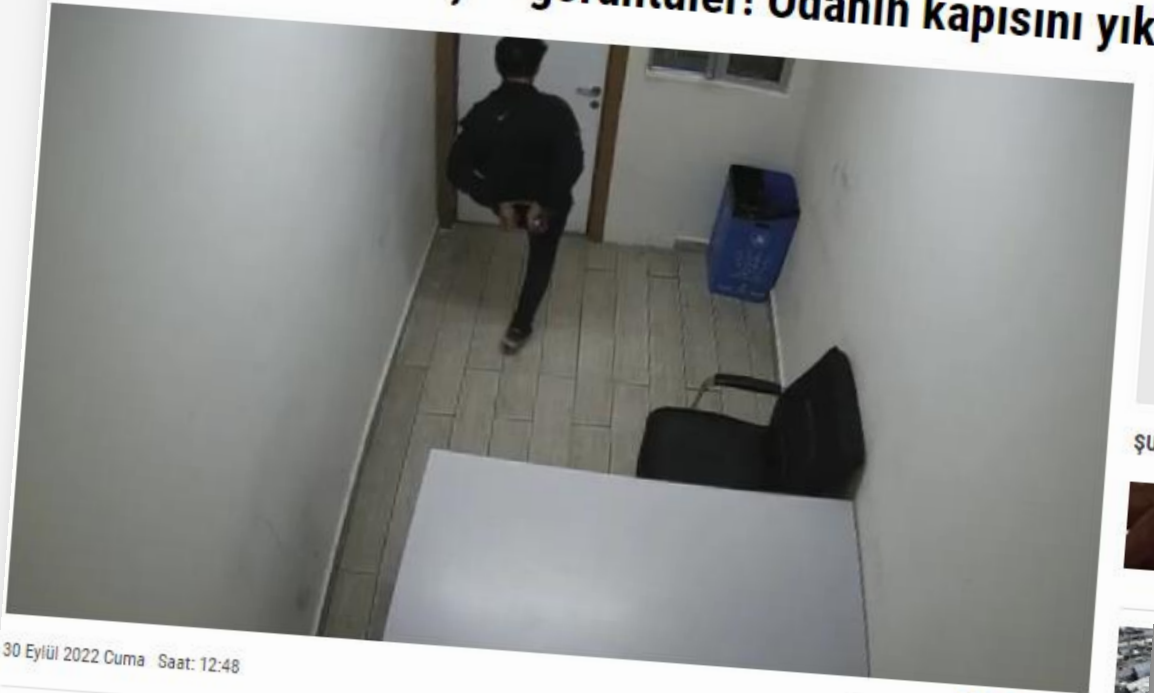
Resim Yorumlamaya Nelere Dikkat Edilir!

Çocuk resim analizinde çocuğumuzun genel tutum ve davranışları, içinde yaşadığı psikolojik, sosyokültürel ekonomik durumu, arkadaşları ve kardeşleri ile ilişkileri, okul ortamı ve aile içi ilişkileri, yaşı, cinsiyeti, ailede kaçınıcı çocuk olduğu, ailesinin genel özellikleri, okul başarısı, çocuk hakkındaki genel izlenim ve görünüm göz önünde bulundurulmalıdır.

HABER 3 SON DAKİKA EN ÇOK OKUNANLAR MANŞETLER

Anasayfa > Güncel > 3. Sayfa > Polise merkezinde şok görüntüler! Odanın kapısını yıktı

Polise merkezinde şok görüntüler! Odanın kapısını yıktı

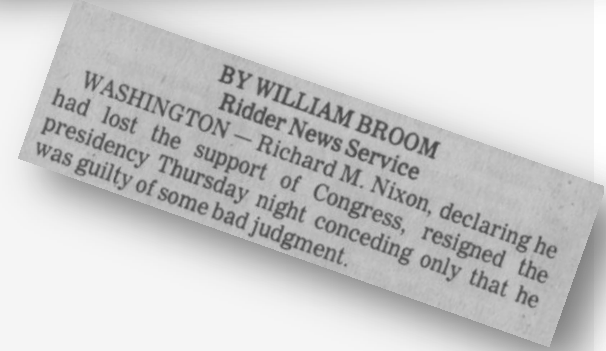
30 Eylül 2022 Cuma Saat: 12:48

İstanbul Kağıthane'de hırsızlık yaparken suçüstü yakalanan Aydın S., polisin burnunu kırınca ters kelepçeli şekilde gözaltına alındı. Polis merkezine götürülen hırsız, işlemleri için kelepçeli şekilde bekletildiği odanın kapısını tekmeleyerek kırdı.

Reklam

HYT/ Haberin Girişı

- ❑ **HABER GİRİŞİ ASIL ÖNEMLİ OLAN UNSURUN BULUNDUĞU BÖLÜMDÜR.**
- ❑ **GİRİŞ BÖLÜMÜ TÜRKİYE'DE "ŞAŞ" OLARAK TANIMLANMAKTADIR.** İngilizce konuşulan ülkelerde "Lead" olarak tanımlanır.
- ❑ **HABERİN ŞAŞI BİRİNCİ PARAGRAFIDIR.** Haberi ileti haline dönüştüren tasarımlanmış bölümdür.
- ❑ **BURADA MUTLAKA YER ALMASI GEREKEN UNSURUN YANINDA NE ZAMAN, NEREDE, NASIL, NİÇİN, KİM SORULARININ (5N1K) YANITLARININ BAZILARININ OLMASI GEREKİR.**
- ❑ **BURADA TEMEL İLKE EN YUKARI ÇEKİLECEK ANA UNSURDAN BAŞLAYARAK, ADIM ADIM AYRINTILARA DOĞRU GİTMEKTİR.** Yani giriş okuyucuya haberde neyi bulacağını gösteren bazı unsurları içermelidir.
- ❑ **HABER GİRİŞİNİN NASIL OLMASI GEREKTİĞİNE İLİŞKİN, FARKLI ORTAMLARDA FARKLI UYGULAMALAR YER ALMAKTADIR.**
- ❑ **ÖRNEĞİN HABERİN NEREDEN GELDİĞİ, BİR BAŞKA DEYİŞLE "MAHREÇ" (KÖKEN) MUTLAKA KONMALIDIR.** Köken haberin yapıldığı yeri belirtir. Haberin kimliğidir. Haberin geldiği coğrafi alanı ŞEHİR olarak belirten ve haberi hazırlayan medya organizasyonunun kimliğini açıklayan, metne haber formatı veren bölümdür.
- ❑ **ŞEHİR+MEDYA ORGANİZASYONU, Örnek: Samsun (AA)**

HYT/ Haberin Girişı

- ❑ **KİMİ UYGULAMALARDA HABERİN NEREDEN ALINDIĞI DA KÖKENİN YANINA EKLENİR.** Eğer bir haber, bir başka kurumdan veya haber ajansından alınmışsa, hangi kurum olduğunu vermek gerekir. Bunu yapabilmek için de o ajansla sözleşme imzalanmış olması gerekir. (Yandaki örnekteki gibi).
- ❑ **İnternet sitelerinde tarih, çoğunlukla yazılım tarafından otomatik olarak atılabilir. Böyle bir durumda haberin olduğu zamanı dün, bugün, geçtiğimiz Perşembe günü, gibi yazmak mümkündür. Burada önemli olan haberi güncellendiğinizde tarih değişmemeli, nacak güncellenme tarihi ve saati yazmalı.**
- ❑ **AYNI HABERİ KAĞIT GAZETE İÇİN YAZDIĞINIZDA MUTLAKA "DÜN" DEMEK ZORUNDASINIZ. Çünkü gazete bir sonraki gün dağıtıldığında okuyucu açısından "dün" olacaktır.**
- ❑ *Dersin sınavında ve bundan sonraki tüm haber uygulamalarında kağıt gazete için yazıldığı varsayılacaktır. Bu nedenle, elimizdeki ajans haberi veya ham bilgi tutanağı "bugün" diyorsa, haber yazılırken "dün" olur. Tüm zamanlarda kağıt gazetenin bir sonraki gün okuyucuya ulaşacağı unutulmamalıdır.*

Milliyet Son Dakika Gündem Ekonomi Dünya Yazarlar UzmanPara Skorler

Haberler > Dünya Haberleri > Binlerce kişi tahliye edildi! Filipinle...

**Binlerce kişi tahliye edildi!
Filipinler'de uyarı üstüne uyarı**

Filipinler'i vurması beklenen Noru Tayfunu nedeniyle alınan önlemler kapsamında yaklaşık 8 bin 500 kişi tahliye edilirken, yarın için eğitim öğretime ara verildi ve devlet dairelerinin çalışmaları askıya alındı.

25.09.2022 - 18:22 | Son Güncellenme: 25.09.2022 - 18:22 İHA

Noru Tayfunu, [Filipinler](#)'e doğru ilerlemeye devam ederken, ülkede [tayfun](#) öncesi önlemler artırıldı. Filipinler'in kuzeydoğusuna yaklaştıkça güç kazanan ve rüzgar hızı saatte 185 kilometreden 240 kilometreye ulaşan Noru Tayfunu nedeniyle, Luzon Adası'nda yer alan Kuzon bölgesinde yaklaşık 8 bin 500 kişi tahliye edildi. Filipinler Devlet Başkanı Ferdinand Marcos, ülkenin ekonomik ve politik açıdan en önemli adası olan Luzon'un tayfun tehlikesi altında olduğu gerekçesiyle yarın ada genelinde eğitim-öğretime ara verildiğini ve devlet dairelerinin çalışmalarının askıya alındığını açıkladı.

Seferler iptal edildi

Noru Tayfunu, şiddetli yağmurlar ve kuvvetli rüzgarlara neden olurken, çok sayıda ağacın ve elektrik hattının devrilmesine neden oldu. Kötü hava koşulları nedeniyle uçak, feribot ve otobüs seferleri iptal edildi. Noru'nun karaya çıkmasının beklendiği nokta olan General Nakar kasabasının Belediye Başkanı Eliseo Ruzol basına verdiği demeçte, "Rüzgar şimdi daha sakin ama hava karanlık çünkü güç kaynağımız yok" dedi.

Luzon'da bulunan Dingalan kasabasının Belediye Başkanı ise yaptığı açıklamada, iletişim hatlarının ve bazı bölgelerde elektriğin kesildiğini aktardı.

226

HYT/ **Haberin Girişı**

- ❑ En iyi girişı bulabilmenin en iyi yolu, tekrar tekrar düşünmek ve yazmaktan geçer. Pulitzer ödülü sahibi Amerikalı gazeteci Lauren (Deak) Lyman, 1935 yılında, New York Times için hazırladığı bir haberin girişini 13 kez değiştirdiğini söylemektedir (Girgin, 2005).

Haber girişlerini yazmanızı kolaylaştıracak belli başlı teknikler:

❑ **ÖZETLEYİCİ GİRİŞ**

- ❑ Olayın meydana geldiği yeri vurgulayan
- ❑ Olayın geçmişini vurgulayan
- ❑ Devam eden olaylara ilişkin girişler
- ❑ Gelecek hakkında bilgi veren haber girişleri

❑ **TANIMLAYICI GİRİŞ**

❑ **ALINTI GİRİŞ**

- ❑ Sorulu Giriş
- ❑ Genelleyici Giriş

❑ **ZITLIK İFADE EDEN GİRİŞ**

❑ **ÖYKÜLEYİCİ GİRİŞ**

- ❑ Okur/İzleyici Adresli Giriş

HYT/ Haberin Giriş/ ÖZETLEYİCİ GİRİŞ

- ❑ “Acaba gördüğüm ya da duyduğum bu olayı en yakın arkadaşıma anlatsam, söze nasıl başlardım, ona ilk önce ne söyledim?”
- ❑ İşte bu soru, özetleyici giriş yazmanın anahtarını oluşturur. Bu soruya verilecek yanıtla, yaşanan olayı özetleyen bir giriş de bulunabilir.
- ❑ Aynı şekilde “Bu olay ne haberi?” sorusunun yanıtı olan haberin “odak noktası” da gözden uzak tutulmadan haber girişi yazılabilir.
- ❑ Olaya ilişkin olarak 5N1K formülündeki soruların karşılıkları arasında hangilerinin daha önemli ya da değerli olduğuna karar verdikten sonra, bu önemli unsurdan başlayarak haberin girişi oluşturulabilir.
- ❑ Burada asıl olan habere ilişkin tüm sorulara ilk cümlede yanıt vermek değil, en önemli olanları ilk cümlede ifade etmektir.
- ❑ Bu nedenle özetleyici girişin temel mantığı, “en önemli, en çarpıcı, en ilginç olanı en başta vermek” şeklinde özetlenebilir.

Ankara'nın Elmadağ İlçesi'ndeki Roketsan Fabrikasının bahçesinde (NEREDE?) dün görevlilerin yakıt imhası yaptığı sırada (NE ZAMAN?) büyük bir patlama (NE?) meydana geldi (Hürriyet, 10 Haziran 2009).

• Mudurnu'da (NEREDE?) Kırım Kongo Kanamalı Ateşi (KKKA) hastalığına yakalanan (NEDEN?) emekli infaz koruma memuru Hayri fi. (52) (KİM?), tedavi gördüğü Ankara'da (NEREDE?) yaşamını yitirdi (NE?) (Milliyet, 15 Haziran 2009).

• İstanbul Teknik Üniversitesi Mühendislik Fakültesi (KİM?), depremi önceden belirleme sistemi geliştirerek devrim niteliğinde bir buluşa (NE?) imza attı (Taraf, 6 Eylül 2009).

• İstanbul'da (NEREDE?) taksi ücretlerine zam yapılırken, gece tarifi kaldırıldı (NE?) (Posta, 18 Eylül 2009).

HYT/ Haberin Girişı/ **TANIMLAYICI GİRİŞ**

- ❑ **Bir haberin en önemli ögesini oluşturan unsur “ne” ya da “kim” sorularının yanıtı ise, haberin girişinde bu unsurlara ilişkin tanımlamada bulunulabilir. Tanımlayıcı giriş bir kişiyi, bir olayı ya da bir yeri tanımlayarak habere başlamak demektir.**
- ❑ **Haberin odağında bir kişi, bir yer ya da bir olay olduğunda onu tanımlayarak metne başlanabilir (Rich, 1997). Tanımlayıcı girişin, özetleyici haber girişinden ayrılan en belirgin özelliği, olaya ilişkin bir özet yapılsa bile haber kahramanı kişi, olay ya da yerin belirgin bir biçimde betimlenmesidir.**
 - İtalya Başbakanı Silvio Berlusconi’nin eski eşi Veronica Lario (K&M?), boşandıktan sonra ilk kez konuştu (NE?) (Radikal, 24 Ağustos 2009).
 - 1987’deki “Dirty Dancing” (İlk Dans, İlk Aşk) filmindeki dans öğretmeni rolüyle üne kavuşan Amerikalı aktör Patric Swayze (K&M?) 57 yaşında hayata veda etti (NE?) (Hürriyet, 16 Eylül 2009).
 - Almanya’nın başkenti Berlin’de düzenlenen 12. Dünya Atletizm fiampiyonası’nda (NEREDE?), erkekler 100 metre (9.58) ve 200 metre (19.19) yarışlarını dünya rekorları kırarak kazanan Jamaikalı Usain Bolt (K&M?), organizasyondaki üçüncü altın madalyasını da (NE?) aldı (Hürriyet, 23 Ağustos 2009).

HYT/ Haberin Giriş/ **ALINTI GİRİŞ**

- ❑ **Kimi zaman habere haber kaynağının bir sözü ile başlanabilir. Özellikle toplantı, demeç ya da görüşme türü açıklama ya da konuşmaya dayalı haberlerde; haberin en değerli unsurunun söylenen bir söz olduğu durumlarda alıntı giriş yapılabilir.**
- ❑ **Haberde ön plana çıkarılması düşünülen söz, giriş cümlesinde tırnak içinde verilir.**
- ❑ **Sözü söyleyen haber kaynağı da genellikle aynı cümle ya da paragrafta tanımlanır.**
- ❑ “Aldığım puan, çocukluğumdan beri hayalini kurduğum mühendisliğe yetiyordu. Ancak babam öğretmenliğin garanti bir meslek olduğunu düşünüyor ve sınıf öğretmeni olmam konusunda ısrar ediyordu. Son gece tercihlerimin hepsini mühendislik olarak yaptım. Sabah kalktığımda babam bütün tercihlerimi değiştirmişti”. Bu sözlerin sahibi Emre Kabanlı, bu yıl İstanbul Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. Dört yıl boyunca asla olmak istemediği bir bölümde okumak zorunda kalan Emre, bu sene tekrar sınava girdi... (Zaman, 26 Temmuz 2009).
- ❑ “Silvio’nun 18 yaşındaki bir genç kızın doğum gününe gitmesine çok şaşırdım. Çünkü kendi çocuklarının 18. yaş günlerine hiç katılmadı...” İtalya, Başbakan Silvio Berlusconi’nin eşi Veronica Lario’nun bu sözleriyle alarma geçti (Haber Türk, 4 Eylül 2009).
- ❑ İtalya’yı karıştıran Noemi, dünya basınında ilk kez HABERTÜRK’e konuştu: “Berlusconi’nin sevgilisi veya kızı değilim. O babamın arkadaşı. Çocukluktan beri ona Babişko diyorum. Karısı boşanmak istiyorsa onun problemi. Nedeni ben değilim.” (Haber Türk, 4 Eylül 2009).

HYT/ Haberin Giriş/ **SORULU GİRİŞ**

- ❑ **Haberde ilgi çekiciliği sağlamak ve okuyucuyu habere katmak için kimi zaman haberin en önemli ayrıntısına işaret eden soru ya da sorular haber girişinde ifade edilir.**

Örneğin:

- ❑ *Yolda bir anda karşılaştığınız biri size tanıdık mı geliyor? O zaman ilk önce o kişinin gözlerinin içine bakın! İspanya, Barcelona Üniversitesindeki psikologlar (K<M?) tarafından yapılan bir çalışmaya göre insanlar birbirlerini önce gözlerine bakarak tanıyor, ardından karşısındaki kişinin ağız ve burun şekline odaklanıyor (NE?) (Radikal, 28 Temmuz 2009).*
- ❑ *49 yaşındaki üç çocuk annesi bir kadın (K<M?), Kraliçe Nefertiti'ye nasıl dönüşür? 200 bin sterlin (yaklaşık T500 bin) harcadığı 51 estetik operasyonla (NASIL?) (Radikal, 24 Ağustos 2009).*
- ❑ *Bu yıl Türkiye kupasını acaba kim kazanacak? Lig Şampiyonu Fenerbahçe mi, yoksa ikinci Beşiktaş mı?*

HYT/ Haberin Giriş/ **GENELLEYİCİ VE ZITLIK İFADE EDEN GİRİŞ**

❑ **GENELLEYİCİ GİRİŞ**

❑ **Haberin giriş cümlesini bir genelleme oluşturur. Bu genelleme birçok haberde kullanılabilecek ortak bir ifade de olabilir.**

- Kadınlara yönelik şiddet, dünyanın her yerinde farklı biçimlerde bir sorun olmaya devam ediyor (Gamze Erbil ve Zeren Koçak, "Kırbaç kadını durdurabilecek mi?", Cumhuriyet Pazar, 30 Ağustos 2009).
- Dünyayı sarsan ekonomik kriz kimini işsiz bırakırken, kimini de organlarını satma arayışına sokuyor (Süleyman Arıoğlu, "İşsizden 5 bin TL'ye böbrek", Akşam, 5 Şubat 2009).
- Türkiye yeni haftayı yağışsız bir havayla karşıladı.
- *Türkiye'de işsiz sayısı her geçen gün artıyor.*
- *Sayısal loto yine trilyona koşuyor.*

❑ **ZITLIK İFADE EDEN GİRİŞ**

"Köpeğin insanı ısırması", haberciler için sıradan bir olaydır; oysa "insanın köpeği ısırması" kaçırılmaması gereken bir haber olarak görülür. Sıra dışı ya da alışık olunmayan durumlara ilişkin zıtlıklar haberin en önemli ögesini oluşturabilir. Kimi zamanda olayların içindeki zıtlıklar haberin en önemli ögesi hâline gelebilir.

- Rüya değil gerçek. Denizi olmayan Eskişehir'de halk, Porsuk Nehri kıyısında inşa edilen kumsaldan "denize" giriyor. 350 metre uzunluğundaki yapay plaja, çevre illerden ve Ankara'dan akın var (Tuğrul Tunalıgil, "Paris değil Porsuk", Vatan Pazar, 2 Ağustos 2009).
- Dünyanın en güzel kadınlarından biri kabul edilen ve yine dünyanın en yakışıklı erkeklerinden biri kabul edilen, kendisi gibi film yıldızı Tom Cruise'la 11 yıl süren bir evlilik yaşayan Nicole Kidman, kendini pek de güzel bulmuyor. (Pazar Postası, 8 Nisan 2007).

HYT/ Haberin Girişı/ ÖYKÜLEYİCİ GİRİŞ

- ❑ **OLAYIN BİR ÖYKÜ ANLATIR GİBİ AKTARILDIĞI ÖYKÜLEYİCİ GİRİŞTE, OKUR YA DA İZLEYİCİNİN KENDİLERİNİ OLAYIN İÇİNDE BULMASI İSTENİR.**
- ❑ **GENELLİKLE OLAY YA DA OLAYIN KAHRAMANI İLK PARAGRAFTA TANITILIR VE OLAY, OKURUN İLGİSİNİ ÇEKECEK ŞEKİLDE ETKİLİ BİR GÖZLEM YETENEĞİNİN KAZANDIRDIĞI ANLATIM BECERİSİYLE DEVAM EDER.**
- ❑ Görülen, duyulan, koklanan, tadılan ya da dokunulan şey haberin bir parçası hâline gelir. Bu nedenle haber kaynakları ile görüşürken nasıl davrandıklarını, görüşme sırası nda ne yaptıklarını, ne giydiklerini, nasıl renklerde kıyafetleri tercih ettiklerini, bağırarak mı yoksa sakin bir biçimde mi konuştuklarını, bir soruya yanıt verirken ne kadar süre düşündüklerini, kokusunu, çevredeki manzarayı ve o anda olağan olmayan her şeyi not etmekte yarar vardır.
- ❑ **BU GÖZLEMLER HABER METNİNİN GİRİŞİNDE VE DEVAMINDA İLGİ ÇEKEBİLİR.**

- <şçi olarak çalıştığı Halkalı'daki tekstil fabrikasında mesai biter bitmez, evinin yolunu tuttu. Çok yorulmuştu. Eşi evde yoktu, işten daha geç saatte dönüyordu. Ama yine de, televizyonun karşısına geçip ne soluklanacak, ne de haberleri ya da hava durumunu izleyecek zaman değildi 47 yaşındaki Gülsüm fienlikoğlu için... (Onur Burçak Belli ve Murat Yalnız, "fiimdi de selle yaşamak öğrenilecek", Newsweek, 14 Eylül 2009).
- Anne hamile... Baba işsiz... <brahim 10 aylık... Aile günlerdir aç... Sonunda anne, oğlunu kucağına alıp hayatında ilk kez dilenmeye çıktı... Anne ile oğlunun tükenmiş hâlini görenler polise haber verdi... Sağlık ekibi geldi... Hastaneye kaldırılırken anne bir yandan ağlıyor bir yandan da şöyle diyordu; "Yanlış anlamayın... Açlıktan ölmek için dilenmeye çıktım..." (Posta, 18 Eylül 2009).

HYT/ Haberin Giriş/ **OKUR/İZleyici Adresli Giriş**

- ❑ **Haberin girişinde doğrudan doğruya o haberi okuyan, dinleyen ya da izleyen kişilerin habere katılmalarını sağlayan ya da onlara seslenen cümle ya da cümleler bulunabilir. Okurun habere davetinin ardından haberin en önemli ya da ilginç bulunan ayrıntısına değinilerek sürükleyici bir anlatım seçilir.**
- Stadyumlarda yankılanırken duymuşsunuzdur, “Bizler inandık, siz de inanın” tezahüratını. Taraftarlar yenik duruma düşen takımlarını şahlandırmak, canlandırmak için çok sık tekrarlar bu tezahüratı. (Murat İlter, “İmkansız başarılar”, Futbol Ekstra, 1 Ocak 2009).
- “Hava hâlâ soğuk, çocuğumu dışarıda oynatmam” demeyin. Aylar boyunca eve hapsolacak değiller ya! Bırakın hava soğuk da olsa özgürce oynasınlar... (Süreyya Temel, “Dışarıda hayat var!” Mother Baby, 1 Mart 2009).
- Seyahate, dünyanın en güzel havalimanından başlamak, uçağa binmeden önce iyi hizmet almak ve kredi kartınızı kullanırken, bir yandan da mil biriktirmek istiyorsanız, bu dosyayı iyi okuyun (“Lüks Uçuş”, Tempo, Eylül 2009).
- Karadeniz insanını bilirsiniz. Çok çabuk parlar. Kanları kaynar âdeta. Ama hemen sakinleşip olan biteni unuturlar. Bu haftaki konuğumuz Erdoğan Arıca... (Gezin Oyman, “Lincoln’e karşı oynamak isterdim”, Sabah Ankara, 8 Ocak 2009).

HYT/ Haberin Gövdesi (İkinci ve Üçüncü Paragraf)

- ❑ **HABERİN GÖVDESİ BAŞLIK VE GİRİŞ PARAGRAFINDAN SONRA GELEN CÜMLELER VE PARAGRAŞARDIR.** Gövde, başlık ve girişte yer alan unsurları ayrıntılandıran, açıklayan, anlatan paragraşarla başlar.
- ❑ **KAYNAK BELİRTME ALANIDIR.** Haber kaynakları, gazetecilik yapan araçlar için işlevsel bir zorunluluktur.
- ❑ **BUNUNLA BİRLİKTE ARKAPLAN BİLGİSİYLE HABER GÖVDESİNİN BİRBİRİNE ÖRÜLMESİ DE MÜMKÜNDÜR.**
- ❑ **GİRİŞTE YER ALMAYAN UNSURLARI VE/VEYA BU UNSURLAR HAKKINDAKİ DAHA AYRINTILI BİLGİLERİ İÇERİR.**
- ❑ **AYRINTILI BİLGİ ALANIDIR.** Rakamsal verili ve demeç tarzı yoğun konuşmaların olduğu haberlerde başlık ve şaşı oluşturan bölümlerin tamamı bu paragrafta ayrıntılı bir şekilde tekrarlanır.
- ❑ **Örneğin ölü ve yaralıların isimleri, kazaya karışan araçlarla ilgili bilgiler, kazanın nasıl olduğu, hız sınırları, kazanın olduğu yerle ilgili ek bilgiler haberin gövdesinde verilir.**

Binlerce kişi tahliye edildi! Filipinler'de uyarı üstüne uyarı

Noru Tayfunu, beklenen Noru Tayfunu nedeniyle alınan önlemler öncesi önlemler artırıldı. Filipinler'in kuzeydoğusuna yaklaştıkça güç kazanan ve rüzgar hızı saatte 185 kilometreden 240 kilometreye ulaşan Noru Tayfunu nedeniyle, Luzon Adası'nda yer alan Kuzon bölgesinde yaklaşık 8 bin 500 kişi tahliye edildi. Filipinler Devlet Başkanı Ferdinand Marcos, ülkenin ekonomik ve politik açıdan en önemli adası olan Luzon'un tayfun tehlikesi altında olduğu gerekçesiyle yarın ada genelinde seferler iptal edildiğini ve devlet dairelerinin

Seferler iptal edildi

Noru Tayfunu, şiddetli yağmurlar ve kuvvetli rüzgarlara neden olurken, çok sayıda ağacın ve elektrik hattının devrilmesine neden oldu. Kötü hava koşulları nedeniyle uçak, feribot ve otobüs seferleri iptal edildi. Noru'nun karaya çıkmasının beklediği nokta olan General Nakar kasabasının Belediye Başkanı Eliseo Ruzol basına verdiği demeçte, "Rüzgar şimdi daha sakın ama hava karanlık çünkü güç kaynağımız yok" dedi.

Haiyan Tayfunu'nda 6 bin 300 kişi ölmüştü

Pasifik Okyanusu'nda yer alan ve 7 bin 600'den fazla adadan oluşan Filipinler'i, yılda ortalama 20 tropikal fırtınanın etkisi altına giriyor. Ülkeyi 2013 yılında vuran Haiyan Tayfunu'nda 6 bin 300 kişi hayatını kaybetmişti.

HYT/ Arkaplan

- ❑ İZLEYİCİNİN, HABERLEŞTİRİLEN OLAYIN ÇEŞİTLİ BOYUTLARINI DAHA İYİ ANLAMLANDIRABİLMESİ İÇİN KULLANILAN EK BİLGİLERDİR. Bu ek bilgiler çok çeşitli biçimlerde olabilir. Örneğin kaza haberlerinde, daha önce söz konusu kaza yerinde olan önceki kazalar arkaplan olarak verilebilir.
- ❑ Tren kazaları açısından da durum böyledir. Ülkede kaç tren kazası olmuş, hangi hatlarda olmuş, kaç kişi ölmüş, hangi yıllarda olmuş gibi bilgiler arkaplan bilgileridir.
- ❑ ARKAPLAN, BİR HABERİN ARASINDA VEYA SONUNDA BİR VEYA BİR KAÇ PARAGRAF OLABİLECEĞİ GİBİ, EĞER HABER GAZETE TARAFINDAN BÜYÜTÜLECEKSE (daha fazla yer ayrılabilirse anlamına gelir), ARKAPLAN HABERİ OLARAK AYRICA HABERLEŞTİRİLEBİLİR.
- ❑ ARKAPLANDA KAZA, CİNAYET, YARALAMA İSTATİSTİKLERİ GİBİ SAYILAR VERİLECEKSE SON OLAYIN DA KATILMASI GEREKİR.

Milliyet Son Dakika Gündem Ekonomi Dünya Yazarlar UzmanPara Skorlar

Haberler > Dünya Haberleri > Binlerce kişi tahliye edildi! Filipinle...

**Binlerce kişi tahliye edildi!
Filipinler'de uyarı üstüne uyarı**

Filipinler'i vurması beklenen Noru Tayfunu nedeniyle alınan önlemler kapsamında yaklaşık 8 bin 500 kişi tahliye edilirken, yarın için eğitim...

Haiyan Tayfunu'nda 6 bin 300 kişi ölmüştü

Pasifik Okyanusu'nda yer alan ve 7 bin 600'den fazla adadan oluşan Filipinler'i, yılda ortalama 20 tropikal fırtınanın etkisi altına giriyor. Ülkeyi 2013 yılında vuran Haiyan Tayfunu'nda 6 bin 300 kişi hayatını kaybetmişti.

**Rai Tayfunu'nun vurduğu
Filipinler'de ölü sayısı 375'e yükseldi**

20 Aralık 2021

BBC NEWS

2013 yılında meydana gelen ve "Haiyan Tayfunu" olarak da bilinen Yolanda, Filipinler'de 6 binden fazla kişinin ölümüne yol açmıştı.

Filipinler'e yılda ortalama 20 tayfun ve fırtına vuruyor.

Rai Tayfunu bu yıl ülkeyi etkisine alan en şiddetli fırtına oldu ve normal fırtına mevsiminden daha geç bir zamanda meydana geldi. Çoğu fırtına Temmuz ile Ekim arasında yaşanıyor.

Bilim insanları uzun süredir insan faaliyetleri yüzünden yükselen küresel sıcaklıkların tayfunların daha şiddetli ve daha sık olmasına yol açtığı uyarılarında bulunuyorlar.

HYT / Sözcük Seçimi

- ❑ **SÖZCÜKLER, GÜÇLÜ SİLAHLARDIR.** Dünyayı nasıl tanımladığınızı, insanları nasıl gördüğünüzü, nasıl düşündüğünüzü ele verir. Aynı şekilde insanların kültürlerini, düşünce biçimlerini ve dünyayı algılayışlarını değiştirebilir (Brooks, vd., 2002).
- ❑ **BU NEDENLE, HABER YAZIMINDA SÖZCÜK SEÇİMİ OLDUKÇA ÖNEMLİDİR.** Örneğin, aynı kişiler için "terörist", "cani", "katil", "direnişçi", "gerilla", "milis", "savaşçı", "özgürlük savaşçısı" ya da "asker" gibi çeşitli tanımlamalarda bulunulabilir. Bu ifadelerden hangisinin seçileceği konusunda verilecek karar, bu işlerin algılanış biçimini de etkileyecektir. Aynı şey başka kişiler ve olaylar için de geçerlidir.
- ❑ **ONLARI NASIL TANIMLADIĞINIZ, ONLARA İLİŞKİN ALGILARI DA ŞEKİLLENDİRİR.**
- ❑ **SÖZCÜKLERİN YERLİ YERİNDE VE HERKES TARAFINDAN ANLAŞILABİLECEK ANLAMDA KULLANILMASI BÜYÜK ÖNEM TAŞIR.**
- ❑ Örneğin "küçük kız" ya da "genç delikanlı" ifadelerine dikkat edin. "Büyük kız" ya da "orta yaşlı delikanlı" gibi tanımlamalar yapılmaz. Peki, kaç yaşına kadar olanları "kız" ya da "delikanlı" olarak tanımlamak daha doğrudur? Bu kişilerin yaşları haber metinlerinde belirtilse ve sıfat kullanılsa daha iyi olmaz mı? Elbette daha doğru olur.
- ❑ "Genç adam, bir cümle yazarken bir özne, bir tümleç ve bir fiil kullanacaksın. Sıfat kullanmak istiyorsan, önce benim iznimi almalısın (Tokgöz, 2003)". Fransa'da bir süre başbakanlık ve dışişleri bakanlığı yapmış ünlü gazeteci Georges Clémenceau'nun (1841-1929) La Justice gazetesinin yazı işleri müdürlüğü görevindeyken, genç gazetecilere verdiği bu öğüt, haber metinlerinde sıfat kullanırken dikkatli olunması gerektiğine işaret etmektedir (Girgin, 2005).
- ❑ **GERÇEKTEN DE SIFATLAR VE ONLAR KADAR ZARFAR DA HABER METİNLERİNDE YERLİ YERİNDE KULLANILMALI VE HABER ANLATIMI ÖZNEL YANİ KİŞİSEL BİR DEĞERLENDİRME NİTELİĞİNDEN UZAK TUTULMALIDIR.**
- ❑ Haber yazma aşamasında muhabirin masasında **YAZIM KILAVUZU** ve **TÜRKÇE SÖZLÜK** bulunmalıdır.
- ❑ Ya da Türk Dil Kurumunun (TDK) web sitesinden faydalanabilirler.

Sıfat: Bir ismin önüne gelerek o adı niteleyen ya da belirten sözcüklere sıfat (ön ad) denir. Örneğin: "kurumuş yapraklar", "yemyeşil ağaç", "pek çalışkan işçi", "tüm insanlar", "korkak çocuklar", "kocaman heykel", "karanlık ev", "güzel göz", "susuz yaz", "mirasyedi gençler", "saçı uzun bebek", "cana yakın arkadaş", vb.

Zarf: Bir fiilimsinin, fiilin, sıfatın ya da başka bir zarfın anlamını yer, yön, zaman, ölçü, nicelik, soru bakımından belirten, sıralayan ve etkileyen kelimelere zarf (belirteç) denir. Örneğin: Aşağı, yukarı, nazikçe, çok, az, en, ileri, geri, şimdi, geç, erken, hızlı, yavaş, öte, beri, vb.

HYT / Sözcük Seçiminde Dikkat Edilecek Kurallar

İNCELEYİNİZ: Haber diline ilişkin uyarılar ve öneriler

□ <https://journocom.tr/haber-dili-muhabirin-el-kitabi>

- **HABER, AKADEMİK YA DA EDEBÎ BİR METİN DEĞİLDİR VE HEDEF KİTLESİ BÜYÜK ÖLÇÜDE TOPLUMUN GENELİDİR.** Bu nedenle, HERKESİN anlayabileceği biçimde yalın cümleler kurulmalıdır. Haberde sıcak, sevecen, olabildiğince kısa, kolay yazılan ve söylenen, yaygın, halk dilindeki sözcükler tercih edilmelidir.
- **YAZIMI KONUSUNDA TEREDDÜT EDİLEN YA DA ŞÜPHEYE DÜŞÜLEN SÖZCÜKLER İÇİN İSE İMLA KILAVUZUNA BAŞVURMAKTAN ÇEKİNİLMEMELİDİR.**
- **HABER METNİNDE KULLANILACAK YABANCI KELİMELELER VE BUNLAR AÇIKLANMALI, HABERİ OKUYAN YA DA DİNLEYENLER SÖZLÜĞE BAKMAK ZORUNDA KALMAMALIDIR.**
- **HABERDE “BUNLAR, ŞUNLAR” GİBİ İFADELER KULLANILMAMALIDIR.** Bu tür işaret zamirleri yerine, işaret edilen kişilerin kim olduklarını açık biçimde yazılmalıdır.
- **AYRICA, “BU ARADA, BİLİNDİĞİ GİBİ, ÖTE YANDAN...” GİBİ ifadelerden de kaçınılmalıdır. *Satır başı yapmak, bu sözcüklerin yerini tutar.***
- **BELİRSİZLİK İFADE EDEN SÖZCÜKLER YERİNE DAHA SOMUT ANLATIMLAR TERCİH EDİLMELİDİR.**
- Örneğin “bir süre” yerine, tanımlı bir süre verilmelidir. “Araç” yerine, aracın cinsi (özel otomobil, minibüs, kamyon, vapur vb.) belirtilmelidir.

- **AYNI SÖZCÜK BİR CÜMLEDE EĞER MÜMKÜNSE BİR KEZ KULLANILMALIDIR.**
- **GENELLİKLE BELİRSİZ AD TAMLAMALARI, APILARI BOZULARAK YANLIŞ KULLANILMAKTADIR.** Belirtisiz ad tamlamasında, tamlayanda herhangi bir ek yoktur; tamlanan ad, “-i” eki almıştır. Bu tür tamlamalarda, tamlayan ile tamlanan arasında hiçbir sözcük giremez.
- Örneğin: - “Eski Milli Eğitim Bakanı” biçiminde yazmak gerekirken, “Milli Eğitim eski Bakanı” biçiminde yazılmaktadır.
- “Bayram özel indirimi” yerine, “Özel bayram indirimi” yazılmalıdır.
- Aynı şekilde “eski güzellik kraliçesi”, “eski masa örtüsü”, “eski pijama takımı”, “eski Belediye Başkanı” ifadeleri doğrudur.
- Ancak, “Eskişehir eski Büyükşehir Belediye Başkanı” kullanımında hataya düşmemek gerekir. Burada, “Eskişehir Büyükşehir Belediye Başkanlığı” bir unvandır, ad tamlaması olan kısmı “Büyükşehir Belediye Başkanlığı”dır.

DİKKAT

Necdet Uzun yazdı: Bilmişlik taslamak!..

Necdet UZUN
YAZAR29.09.2022 - 08:42
YAYINLANMA6
PAYLAŞIM9
GÖSTERİM

Sosyal medya

bir "alem" oldu doğrusu...

İsteyen istediği

gibi, bilip bilmeden

eleştiriyor...

Gerçekleri

İftira atmadan

ve hakaret etmeden

ifade edebilenlere

asla sözüm yok!..

Hatta bu paylaşımlar,

topluma

bir değer katıyorsa,

beğenirim de...

Ancak, bazı tipler

sosyal medyayı

öyle bir hale getirdi ki,

"beğeni" almak uğruna

mecrayı rayından

çıkardı...

Sözüm, sosyal medyayı

yalanla, iftirayla

kirlitip,

bilmişlik taslayanlara...

Dün, sosyal medyada

bize Türkçe dil bilgisi dersi vermeye

kalkıştı birileri...

Sıradan insanlar,

Türkçenin kurallarını

bilmeden

konuşur ya da

yazabilir!..

Sorun yok, elbette...

Sözüm;

hiçbir araştırma yapmadan
başkalarını

eleştirmeye kalkışanlardır!..

Bazı sosyal medya hesaplarında,

Kanal S ve Canlı Haber TV'nin

reklam içeriğinde yer alan

"Eski Samsunspor Kulübü Başkanı"

ibaresi yüzünden eleştirildik!..

Bizi **"cahillikle"** bile

suçlayanlar vardı...

Bazılarına

güldüm, bazılarına da

üzüldüm...

Nedenini anlatacağım...

Türkçe dil bilgisi

kurallarına göre, belirtisiz isim tamlamalarında, tamlayan ve tamlanan
arasına

herhangi bir unsur giremez...

Mesela, **"belediye eski başkanı"** diye

yazmak yanlıştır...

Doğrusu,

"eski belediye başkanı" olacaktır!..Bu durumda, **"Samsunspor Kulübü eski başkanı"** yanlış,**"Eski Samsunspor Kulübü Başkanı"** yazılması doğrudur!..

Medyada, Türkçe dil bilgisini en iyi kullanan

Anadolu Ajansı ve TRT'dir...

Aşağıda

haber içeriklerinin

görüntülerine bakarsanız,

her iki kurum da

"eski" sözcüğünü

bizim gibi kullanmıştır...

<https://www.aa.com.tr/sport/eski-samsunspor-kulub...>**Eski Samsunspor Kulübü Başkanı Emin Kar vefat etti**18 Eki 2021 — **Eski Samsunspor Kulübü Başkanı** ve futbolcusu 61 yaşındaki Emin Kar, hayatını kaybetti. - Anadolu Ajansı.https://www.turkcewiki.org/wiki/Samsunspor_baska...**Samsunspor başkanları listesi - Turkcewiki.org**Kulübün ilk başkanı aynı zamanda kurucularından olan Kadri Eran, ... kulübün
şirketleştirilmesi yönünde yetki verilmesi şartıyla **eski başkan** İsmail Uyanık ...<https://www.trthaber.com/spor...>**Eski Samsunspor Kulübü Başkanı Emin Kar hayatını kaybetti**18 Eki 2021 — **Eski Samsunspor Kulübü Başkanı** ve futbolcusu Emin Kar 61 yaşında
yaşamını yitirdi. Samsunspor kalesinin 20 Ocak 1969 tarihinde geçirdiği ...<https://www.samsungazetesi.com/samsunspor...>**Kanal S'de Tribün programının konuğu Eski Samsunspor ...**23 saat önce — Tribün programına 26 Eylül Çarşamba günü 21.00'de **Eski Samsunspor**
Kulübü Başkanı İsmail Uyanık konuk oluyor.Şimdi, bu eleştiriyi yapanlardan
gazeteci kimliğini taşıyanlara
soralım...

Türk Dil Kurumu, Anadolu Ajansı ve TRT,

yanlış mı yapmıştır?..

Sosyal medyada,

doğruyu yanlış gibi göstermeye

çalışanlar,

küçük bir araştırma yapma

gereği duysaydı,

bu duruma düşmeyeceklerdi...

Tamirci çırağına sözüm yok ama

gazeteciye var!..

Çünkü gazeteci, Türkçe dil bilgisi

kurallarını

o çırağın daha iyi bilmek zorundadır...

Bilmediği halde,

başkalarına

binlerce kişinin

önünde

"Türkçe dil bilgisi" dersi verdiğini

sanarak,

bilmişliğin kurbanı olan

gazeteci kimlikli

kişilerin

durumunu ironik biçimde ifade etmeye

dilim varmıyor...

Birtakım küçük hesaplar

uğruna,

bu hali yaşamaya

değer miydi?..

Türkçe dil bilgisine

hakim olması

gerektiği halde,

hezeyanlarla bilgisizliğine

yenilenler

için gerçekten de üzüldüm...

Hırs, akli geçince

bu kaçınılmaz oluyor elbette...

Bu da benden bir

nasihat!..

HYT / Cümle Yapısı

- ☐ **BİR YARGI BİRİMİ OLAN CÜMLE, ANLATIMIN TEMEL BİRİMİNİ OLUŞTURUR.** Anlatımın etkili kılınması, büyük ölçüde cümlelerin sağlamlığı ve doğruluğu ile mümkündür.
- ☐ **Haber yazımında dikkat edilmesi gereken cümle yapısına ilişkin kimi noktalar şöyle sıralanabilir:**
 - ☐ **HABER CÜMLELERİ DOĞRU, KISA VE KOLAYCA ANLAŞILIR OLMALIDIR.**
 - ☐ **BİR CÜMLEDE SADECE BİR FİKRE YER VERİLMELİDİR.**
 - ☐ **CÜMLELER OLABİLDİĞİNCE KISA VE ÖZ ANLATIMLAR İÇERMELİDİR.**
 - ☐ **CÜMLELER DİL BİLGİSİ KURALLARINA UYGUN OLMALIDIR.**
 - ☐ **CÜMLELER DURU, YALIN VE AÇIK OLMALIDIR.**
 - ☐ **MUHABİR KENDİ FİKİRLERİNİ HABER METNİNE KATMAMALI YA DA KARIŞTIRMAMALIDIR.**
 - ☐ **HABER METNİNDE GEÇEN “BENİM, BEN, BANA, BİZİ, BİZİM” GİBİ SÖZLERİ, HABER KAYNAĞINA GÖNDERME YAPARAK KULLANMALIDIR.**
 - ☐ **“ŞOK OLDULAR”, “İĞNE ATSAN YERE DÜŞMEZ” GİBİ SIRADAN TANIMLAMALARDAN KAÇINILMALIDIR.**

Kötü örnekler

Milyonlarca emekliye zam müjdesi! Emekliye 269 TL zam

Türkiye Emekliler Derneği (TÜED), günümüzde ek ödeme oranının düşük kaldığını belirterek, oranın en az yüzde 9'a yükseltilmesini talep ediyor.

Görenler tanıyamadı Flaş şoku

Beyaz'dan flaş karar! Eşyalarını toplayıp gitti
Çocuk ünlülerin şimdiki hallerine inanamayacaksınız

Oktay Kaynarca'nın eski eşi bakın kim! Eşkiya Dünyaya Hükümdar
Olmaz'daki Hızır Çakırbeyli'nin hayranları şoke oldu

20. kattan düşen manken hakkında skandal gelişme

Kaynak: **Böyle Bir "Tık Haberi" Okumadınız!**

<https://www.trtgeleceginiletisimcileri.com/haber-detay/2c648f7f-95ee-4d19-9210-cc6135816e90/boyle-bir-tik-haberi-okumadiniz?AspxAutoDetectCookieSupport=1>

HYT / Paragraf Yapısı

- ❑ Paragraf bir düşünce birimidir. Yazma tekniği açısından ise bir satır başından öteki satır başına kadar olan bölüm demektir. Her paragraf kendi içinde bütünlük taşıyan bir düşünceyi aktarır. Tıpkı bir yazı gibi her bir paragraf; bir ana düşünce ve onu destekleyen ya da açıklayan yardımcı düşüncelerden oluşur. Yazının bütünü söz konusu olduğunda, metindeki yer ve görevlerine bağlı olarak paragraflar farklı özellikler taşır.
- ❑ HABER METNİNDE İLK PARAGRAF “**GİRİŞ PARAGRAFI**”, SON PARAGRAF “**SONUÇ PARAGRAFI**” OLARAK ADLANDIRILIR.
- ❑ **GİRİŞ PARAGRAFI, OKUYUCUNUN İLGİSİNİ ÇEKME VE ONU METNE BAĞLAMA VE HABER METNİNİ OKUNUR KILMA İŞLEVİNE SAHİPTİR.**
- ❑ **HABER METNİNDE SUNUŞU RAHATLATMAK ADINA GEREKTİĞİ KADAR PARAGRAF YA DA SATIR BAŞI YAPILMASI TAVSİYE EDİLİR.** Ara başlık kullanmak da okuyucuyu rahatlatmak adına önemli görülür.
- ❑ BÖYLECE, HABERİN ANLAŞILIRLIK VE BÜTÜNLÜĞÜNE OKUYUCUYU RAHATSIZ ETMEYEN BİR AKICILIK KAZANDIRILIR (Girgin, 2005).
- ❑ **SONUÇ PARAGRAFI İSE GENELLİKLE HABERİN ÖZETİ, GEÇMİŞ VE GELECEK HAKKINDA BİR BİLGİ YA DA GENEL BİR İFADE İÇEREBİLİR.**

HYT / Paragraf Yapısı (İki farklı örnek)

Rusya'da Ukrayna savaşı karşıtı protestolar: Yüzlerce kişi daha gözaltına alındı

BBC NEWS

25 Eylül 2022

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in ilan ettiği kısmi seferberlik sonrası Ukrayna'daki savaşa karşı olan Ruslar'ın, yasağa rağmen protestoları sürüyor.

Rus insan hakları örgütü OVD-Info, sadece Cumartesi günü 32 kentte 724 kişinin gözaltına alındığını duyurdu.

Putin'in geçen Çarşamba duyurduğu seferberlik, 300 binden erkeğin yedek kuvvet olarak askere çağırılacağı anlamına geliyor. Bu, Rusya'nın 2. Dünya Savaşı'ndan bu yana ilan ettiği ilk seferberlik.

Rusya'daki izinsiz gösteri yasağına rağmen, savaşa karşı olan Ruslar kararı protesto ediyor.

Seferberlik ilanı ardından başlayan protestolarda geçen hafta içinde de 1000'den fazla kişi gözaltına alınmıştı.

AFP'nin Rusya'daki muhabirleri, bir kadının "bizi ateşe atamazsınız" derken gözaltına alındığını aktardı.

Rusya'nın ikinci büyük kenti St Petersburg'da ise muhabirlere konuşan bir kişi "Putin için savaşa gitmek istemiyorum" dedi.

Cumartesi günü gözaltına alınanlardan bazılarının güvenlik güçleri tarafından celp kağıtlarının verildiği ve askerlik dairelerine teslim olmaları emredildiği belirtiliyor.

Kremlin'de "göreve çağırıldığında askerlikten kaçanlara" yönelik cezaları artırdı.

Putin, dün imzaladığı kararname ile askerden ya da savaşmaktan kaçanlara ya da kaçma girişiminde bulunanlara yönelik 10 yıla varan hapis cezası getirdi.

Putin'in onayladığı aynı bir kararnameye göre de, Rus ordusunda bir yıl savaşma sözü veren herkese Rusya vatandaşlığı verilecek.

Normal şartlarda Rusya vatandaşı olabilmek için ülkede en az 5 yıl yaşamış ya da en az 3 yıl Rus ordusunda hizmet vermiş gerekiyor.

Bazı uzmanlara göre Putin'in imzaladığı bu kararname, Moskova'nın ciddi "asker kıtlığı" çektiğinin bir göstergesi.

Seferberlik ilanı ardından ülkeyi terk etmek isteyen Ruslar, kara sınırlarında uzun kuyruklar oluşturmuş. İstanbul gibi kentlere uçak biletleri astronomik fiyatlara ulaşmıştı.

Aydınlı yurttaş: 'Kalorifer kömürü pahalı, mecburen soba yakacağız'

Aydın'ın Karacasu ilçesinde kış hazırlıklarını sürdüren Ganime Aklan, 'Kalorifer kömürü pahalı olduğu için alamayacağız. Bütçemiz yetiştirmediği için bu sefer soba yakmak zorunda kaldık' dedi.

ANKA

Cumhuriyet

Yakıt fiyatlarındaki fahiş artışlar ülke genelinde yurttaşları zorluyor. Aydın'ın Karacasu ilçesinde de vatandaşların kış hazırlıkları kameralara yansıdı. Karacasulu Ganime Aklan, "Kalorifer kömürü pahalı olduğu için alamayacağız. Bütçemiz yetiştirmediği için bu sefer...

Doğalgazın bulunmadığı Karacasu'da kömürlü kaloriferle kış geçiren ilçe halkı, hayat pahalılığı sebebiyle yeniden sobaya döndü. Kaloriferde daha fazla kömür kullanıldığı için soba yakarak maliyetleri azaltmaya çalışan vatandaşlar, kış hazırlıklarını sürdürüyor.

"BİZ 100 BİNİ NASIL BULALIM?"

Beş yıldır kalorifer yaktıklarını, ancak bu sene hayat pahalılığındaki artış sebebiyle bütçelerinin bunu kaldırmayacağını söyleyen Ganime Aklan, sobaya dönüş yapmak zorunda kaldıklarını söyledi.

Sobada yakmak üzere odun ve çıra hazırlığı yapan Aklan, "Çıra bölüyorum. Kışlık sobamız için hazırlık yapıyorum. Kömür alamayacağımız için, kalorifer yakamayacağımız için mecburen sobaya dönmek zorunda kaldık. Elinizden geldiği kadar yardımcı olursanız doğal gazımızın gelmesini istiyoruz" dedi.

Aklan, sözlerini şöyle sürdürdü:

"Beş senedir kalorifer yakıyordum. Karşıyaka Cuma Mahallesi'nde yaşıyorduk. Kaloriferli diye buraya geldik. Şu anda, kalorifer kömürü pahalı olduğu için alamayacağız. Bütçemiz yetiştirmediği için bu sefer soba yakmak zorunda kaldık. Bizim, insan başına 25 bin lirayı geçiyor. 4 ton alıyoruz. 4 kişiye 100 bin. Biz, 100 bin nasıl bulalım? Aylığımız zaten 3 bin 500 lira. Bir ton kömür yaksam, bir ton da odun yaksam ikisi yeter bana. 4-5 bin liraya kömür alsam, 2-2,5 bin lira oduna gitse bu maliyetle kış geçirebilirim gibi geliyor. Kalorifer için 4 ton kömür alıyoruz. Mart ayında bitiyor. Nisanda tekrar alıyoruz, 5 ton oluyor. Bunu hesap ettiğimizde, 5'erden olsa 25 bin lira yapıyor. 4'erden olsa 20 bin lira yapıyor. Bunun yakıtı var, elektriği var, dördüncü kata çekmesi var. Biz, bunun için çok zor durumdayız."

❑ DİL, YAŞAYAN BİR VARLIKTIR VE HABER DİLİ DE ZAMAN İÇİNDE DEĞİŞİM GÖSTERMEKTEDİR.

❑ BUNDAN 10 YA DA 20 YIL ÖNCEKİ HABER METİNLERİ İLE BUGÜNKÜLER KARŞILAŞTIRILDIĞINDA ARALARINDA CİDDİ FARKLAR OLDUĞU GÖRÜLEBİLİR. Kullanılan sözcükler ve anlatım biçimi kimi yönleriyle değişime uğramıştır. Daha önceki dönemlerde dikkati çeken “Başbakan şehrimize teşrif etmişlerdir.” gibi bir haber cümlesi yerine artık, “Başbakan şehrimize geldi.” cümlesi tercih edilmektedir.

❑ GÜNÜMÜZDE HABER YAZIMINDA; olup biten eylemler için, eylemin sözün söylediği andan önce yapıldığını, söyleyeni kesin inancıyla tam olarak anlattığı, “di’li GEÇMİŞ ZAMAN” kipi tercih edilmektedir.

... meydana geldi.

... göz altına alındı.

... sözleşme imzalandı.

... makamında ziyaret etti.

“...” dedi.

ÖZEL OKULLARIN ‘ÖZEL İZİN’ KURNAZLIĞI

Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB), illere gönderdiği yeni eğitim öğretim yılı çalışma takvimine göre çerçevesi belirlenen yüz yüze eğitimin başlama şartlarına, kimi özel okullar ‘Özel iznimiz var’ gerekçesiyle kulak asıyor. Dün Kocaeli ve İstanbul'daki bazı özel okullarda yüz yüze telafi eğitimi başladı.

Takvimine ilişkin açıklamalar” konu başlıklı yazıda; “Covid-19 Salgını nedeniyle Bakanlıkımıza bağlı resmi ve özel eğitim kurumlarında yüz yüze yapılacak eğitime ilişkin takvimde değişikliği gidilmiş ve bu kapsamda aşağıdaki açıklamaların yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.” denilerek, ilgili maddelerde,

“Madde 1) Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğüne bağlı eğitim kurumları istemeleri halinde 17 Ağustos 2020 Pazartesi gününden itibaren uzaktan eğitim yoluyla” tüm kademe ve sınıf düzeylerinde öğrencilerin eksik konu ve kazanımlarına yönelik program uygulamasına başlayabilecek- tir.”

Madde 8) “Resmi ve özel eğitim kurumlarımız, 8’inci ve 12’nci sınıf öğrencileri ile mezunlara yönelik olarak, 31 Ağustos 2020 - 06 Haziran 2021 tarihleri arasında destekleme ve yetiştirme kursları açabileceklerdir.”

Konuya ilişkin görüşlerine başvuru Kocaeli İl Millî Eğitim Müdürlüğü de illere gerekli bildirimin yapıldığı bilgisini paylaştı.

ÖZEL OKULLAR UZAKTAN EĞİTİME HAZIR

Öte yandan, Türkiye Özel Okullar Yönetimi Yönetim Kurulu Başkanı Nuralıhan Dal da, Milli Eğitim Bakanlığının aldığı karar doğrultusunda isteyen özel okulların 17 Ağustos Pazartesi gününden itibaren uzaktan eğitime başlayacağını anımsattı.

“ÖĞRETMENLERİMİZİN YENİ NORMA- LE GÖRE TUM EĞİTİMLERİ VERİLDİ”

Salgının devam etmesi halinde özel

YÜZ YÜZE EĞİTİME TELAFİ İÇİN MÜSAADE EDİLMEDİ

ÖZEL okulların, uzaktan eğitim süresince verilmeyen servis ve yemek hizmetlerine yönelik ücretleri iade ettiğini belirten Dal, bazı velilerin ücretlerini aldığı bazıların ise yeni eğitim öğretim yılına ilişkin ücretlerden mahsuplaştığını söyledi.

Daha önce alınan karar gereği 17 Ağustos sonrası eğitimlerinin yapılmasının planlandığına işaret eden Dal, “Yeni dönemde de telafi için 15

gün okula gidilmesi halinde, yemek ve servis hizmeti hesaplanarak mahsuplaş- ma yapılacaktır. Ancak yüz yüze eğitime telafi için müsaade edilmediğinden ve 21 Eylül’de yeni eğitim öğretim yılına başlanacağından, geçen yılın hesabı- nı özel okulların aktif bekletmemesi gerekiyor. Bu noktada velilerimiz okulla- rıyla görüşerek varsa alacakları bunları mahsuplaştırabilirler,” diye konuştu.

MEB’in ücretsiz ders kitaplarını okullara gönderdiğini anımsatan Dal, velilerin kitapları okullarından temin edebileceğini söyledi.

Dal, bundan sonraki süreçte, eğitim aldıkları özel okullardan ayrılmak isteyen- lerin olması halinde de ilgili yönetmelik doğrultusunda işlemlerin yapılacağını belirterek, “Yönetmelikte her şey açık, okullarla görüşürler, yüzde 10 kesintiyle ücretlerini alırlar.” ifadesini kullandı.

HYT / Haber Dili

❑ DEVAM EDEN OLAYLAR İÇİN İSE ŞİMDİKİ ZAMAN YA DA GENİŞ ZAMAN KİPLERİ KULLANILIR.

... uyarısı yapılıyor.

... tahmin ediliyor.

... adrese başvurulabilir.

Sergi 13 Haziran'a kadar izlenebilir.

❑ ZAMAN İÇİNDE GELİŞECEK OLAYLAR İÇİN İSE GELECEK ZAMAN KİPİ KULLANILIR.

... yarın Roma'da olacak.

... 21 Temmuz'da aynı yerde yapılacak.

... konuk edilecek.

❑ GENELLİKLE HABER YA DA OLAYIN GEÇMİŞİ HAKKINDA VERİLEN BİLGİLERDE İSE “-MİŞ’Lİ GEÇMİŞ ZAMAN KİPİ” TERCİH EDİLMEKTEDİR.

... çıkan olaylarda 35 kişi ölmüştü.

... ilk macerasıyla seyirci karşısına çıkmıştı.

❑ GÜNÜMÜZDE HABERLER GENELLİKLE ÜÇÜNCÜ TEKİL ŞAHIS CÜMLELERİYLE YAZILIR. Muhabir olayı, yaşadığı anda oradaymış ve tüm yaşananlara şahit olmuş gibi bir hikâye ya da roman metni gibi aktarmaz. Onun yerine görgü tanıklarının ya da haber kaynaklarının anlatımına başvurur ve onlardan aldığı bilgileri okurlarına aktarır.

❑ GENEL OLARAK HABER DİLİNİ VE ANLATIMINI ETKİLEYEN UNSURLAR; haberin yayınlanacağı kitle iletişim aracının türü, haberin konusu, niteliği, hedef kitlesi, ne zaman yayınlanacağı, en önemli unsurun ne olacağı ve habere ayrılan yer ya da süre ile bağlantılı olarak değişir.

HYT / Haber Dilinin Temel Özellikleri

□Haber dilinin sahip olması gereken temel özellikler: *açıklık, sadelik ve kesinliktir.*

Açıklık: Haber metninde olması zorunlu özelliklerden biri olan açıklık kavramı da belli bir olayın, konunun, fikrin anlaşılır duruma getirilmesidir. Metnin anlamının kolay ve anlaşılır olması durumudur. Haber metninde kuşkuya yer bırakmayan net ifadeler kullanıldığı takdirde anlam belirsizlikleri ortadan kaldırılmış olur ve farklı anlamaların önüne geçilebilir.

Örnek

"Tıp fakültesini bitirdikten sonra, doktor olarak doğduğu köye geri döndü." cümlesinde "doktor olarak" sözü "doğduğu köye" tamlamasının önünde kullanıldığından "doktor olarak doğmak" gibi bir anlama yol açıyor.

Bunu önlemenin yolu "doktor olarak" sözünün "geri döndü" sözünden önce kullanılmasıdır. Yani doğru ifade biçimi şudur: Tıp fakültesini bitirdikten sonra, doğduğu köye doktor olarak geri döndü.

Sadelik: Anlatımda sadelik; süsten, gösterişten, sözcük oyunlarından ve çoklu çağrışımlardan uzak durmaktır. Haber metni, okuyucunun kendini zorlayarak anlayacağı bir yazı türü değildir. Bu yönüyle felsefi ve sanatsal metinlerden ayrılır. Haber metni farklı eğitim seviyelerinde olsalar da okuma yazma bilme ortak paydasında yer alan milyonlarca insana aynı anda seslenen bir türdür ve bu sebeple sade bir dille kaleme alınmalıdır.

Kesinlik: Gazetecilikte insanların güvenini kazanmak çok önemlidir. Bir okur takip ettiği gazetenin haberlerinden şüphe etmeye başlarsa zamanla o gazeteyi takip etmeyi bırakacaktır. Bu sebeple gazeteciler kesin olduğuna inanmadıkları haberleri yazmamalı ve yayımlamamalıdır. İyi bir muhabir kendisine gelen haberi doğrudan yayımlamaz. Elde ettiği bilgileri farklı kaynaklardan ve mümkünse zıt kaynaklardan doğrulama yoluna gider (**Çapraz kontrol**).

HYT / Haber Dili / Haber Fiilleri

❑ HABER DİLİNDE İKİ AYRI AKTARMA CÜMLESİ YAPISIYLA KARŞILAŞILIR:

❑ a) DOĞRUDAN AKTARIM CÜMLELERİ

❑ b) DOLAYLI AKTARIM CÜMLELERİ

- ❑ Haber dilinin mantığı, olanı ve söylenenleri aktarmaya dayanır. Bu sebeple haber dilinde nesnellik hâkim olmalıdır. Genellikle üçüncü tekil şahsa dayalı bir anlatım biçimi tercih edilir. Çünkü muhabir haber kaynaklarından derlediği bilgileri okuyuculara anlatan ya da aktaran kişidir. Bu sebeple kurduğu cümleler de aktarma cümlelerinde kullanılan fiiller (yüklemeler) ile sonlanmalıdır. Haber yazımında kullanılan bu fiillere genellikle **haber fiilleri** adı verilir.

❑ a) DOĞRUDAN AKTARIM CÜMLELERİNDE KULLANILAN HABER FİİLLERİ

- ❑ Haber kaynağının verdiği bilginin; söylendiği şekliyle yani biçimsel olarak hiç değiştirilmeden aktarılmasına doğrudan aktarma denir. Genellikle tırnak içine alınarak verilen alıntılar doğrudan aktarma örnekleridir. Haber kaynağından alıntılanan cümle ya da cümlelerin sonunda "dedi" fiili kullanılır.
- ❑ Ayrıca "şöyle konuştu, şunları söyledi, şunları kaydetti, şu açıklamayı yaptı, şu bilgileri verdi" şeklindeki ifadelerde yer alan haber fiillerinden sonra da iki nokta (:) konulduktan sonra tırnak içine alınmış doğrudan aktarma cümleleri kullanılabilir.
- ❑ Tırnak içine alınarak doğrudan aktarma şeklinde yazılan haber metinlerinde, bazen 2-3 cümle gibi kısa alıntılar söz konusu olur. Kimi zaman da haberin içeriğine göre 4-5 cümleyi aşan uzun alıntılar metinde yer alabilir.

Örnek

Pazarıcı esnafının yakalayıp bekçiye teslim ettiği şüpheli M.Ç. (25), emniyetteki sorgusunda, "Teyze cüzdanını yere düşürdü. Ona vermek için cüzdanı aldım ama beni yakaladılar." dedi.

Emniyetteki sorgusunda hakkındaki suçlamaları kabul etmeyen M.Ç. (25), şunları söyledi: "Ben yapmadım. Teyze cüzdanını yere düşürdü. Ona yardımcı olmak için eğilip cüzdanı aldım."

HYT / Haber Dili / Haber Fiilleri

b) DOLAYLI AKTARIM CÜMLELERİNDE KULLANILAN HABER FİİLLERİ

- ❑ Haber kaynağının söylediği sözler muhabir tarafından anlamı ve içeriği değiştirilmeksizin farklı cümle yapılarıyla ifade edilir. Muhabir tarafından dönüştürülen cümlelerde haber kaynağına ait tırnak içine alınan bir alıntı söz konusu değildir.
- ❑ Muhabir; haber kaynağının cümlelerinin yüklemelerini eylemsiye dönüştürdükten sonra “-dığını belirtti, -dığını söyledi, -dığını açıkladı, -dığını kaydetti, -dığını iddia etti...” gibi haber fiillerini kullanarak cümlelerini tamamlar.
- ❑ **Dolaylı veya doğrudan aktarımlarda kullanılan fiiller, kaynağın cümlelerinin içeriğiyle doğru orantılıdır. Nesnellik barındıran bir haber fiilinin kullanımı ile şüphe duyulan bir bilgiyi aktarırken kullanılan haber fiilleri farklıdır.**
- ❑ **Ayrıca muhabirin bilgiyi pekiştirmek, anlamını vurgulamak istediğinde kullandığı haber fiilleri farklılık gösterir.**

Tarafsız olanlar

- Dedi
- Açıkladı
- Söyledi
- Aktardı

Soru işareti yaratanlar

- İleri sürdü
- İddia etti
- Savundu

Kaynağı güçlendirenler

- Dikkat çekti
- Belirtti
- Vurguladı
- Yineledi

Örnek

Şüpheli M.Ç. (25), emniyetteki sorgusunda, yaşlı kadının cüzdanını yere düşürdüğünü, cüzdanı kadına vermek için yerden aldığı sırada çevredekilerin onu yakaladığını söyledi.

Emniyetteki sorgusunda hakkındaki suçlamaları kabul etmeyen M.Ç. (25), kendisinin bir şey yapmadığını, kadının cüzdanını düşürdüğünü ve ona yardımcı olmak amacıyla cüzdanı yerden aldığını iddia etti.

HYT / Haber Dili / En Çok Kullanılan Doğrudan Aktarma Fiilleri

- Açıklamak
- Açıklama yapmak
- Anlatmak
- Belirtmek
- Bildirmek
- Bilgi vermek
- Cevabını (karşılığını) vermek
- Cevaplandırmak, yanıtlamak, şeklinde yanıtlamak
- Değınmek
- Demek
- Dile getirmek
- Dinlemek
- Diye konuşmak
- Diye sormak, soru yöneltmek
- Duyurmak
- Eleştirmek
- Hatırlatmak
- İddia etmek
- İleri sürmek
- İfade etmek
- İfadesini kullanmak
- İşaret etmek
- Kaydetmek
- Konuşmak
- Konuşmasını şöyle tamamlamak
- Nitelendirmek
- Savunmak
- Sıralamak
- Sorusunu yanıtlamak
- Söylemek
- Sözlerine eklemek
- Sözlerini şöyle sürdürmek
- Suçlamak
- Şeklinde değerlendirmek
- Şöyle demek
- Şöyle konuşmak
- Şu görüşlere yer vermek
- Şunları ifade etmek
- Şunları kaydetmek
- Tepkilere yol açmak
- Tepkiyle karşılamak
- Uyarmak
- Üzerinde durmak
- Vurgulamak
- Yazmak, şunları yazmak
- Yorumlamak, yorumuna yer vermek

HYT / Haber Dili / En Çok Kullanılan DOLAYLI Aktarma Fiilleri

- **Açıklanmak**
- **Belirtilmek**
- **Bildirilmek**
- **Bilgi verilmek**
- **Dikkati çekilmek**
- **Eleştirilmek**
- **İfade edilmek**
- **İfadesi kullanılmak**
- **İleri sürülmek**
- **İsteğinde bulunulmak**
- **Kaydedilmek**
- **Öğrenilmek**
- **Söylenilmek**
- **Şöyle denilmek**
- **Şu görüşlere yer verilmek**
- **Şunlar ifade edilmek**
- **Uyarısında bulunulmak**
- **Üzerinde durulmak**

Örnek

A Milli Takımımızın 2020-2021 UEFA Uluslar Ligi fikstürü açıklandı.

Tarihî çarşının restorasyonunda yaklaşık olarak 15 milyonluk bir harcamanın yapıldığı söylendi.

İçişleri Bakanlığında bugün yapılan açıklamada, Siirt'te bölücü terör örgütü mensubu 3 teröristin etkisiz hâle getirildiği bildirildi.

İngiltere Başbakanı Theresa May'in Brexit oylamasını 4. defa kaybederse istifa edeceği belirtildi.

Ankara'da meydana gelen patlamada, 10'dan fazla kişinin hayatını kaybettiği, çok sayıda kişinin yaralandığı öğrenildi.

Çin'de nisan ayı otomobil satışlarında uzun süredir ilk kez artış kaydedildi.

HYT / Haber Dili / Haberin Bölümlerine Göre Fiillerin Kullanılması

❑ GİRİŞ CÜMLESİ

Açıklamanın söz konusu olduğu haberlerin ilk cümlesinde “X kişisi şunu açıkladı.” ya da “söyledi, belirtti” gibi haber fiilleri kullanılabilir. Yine ilk cümlede “X kişisi dedi” de denilebilir. Açıklama haberlerinin büyük bir çoğunluğu bu tür sözlerle başlar.

Söylem haberlerinde kimi zaman; bir suçlama, bir iddia ya da bir eleştiri de bulunabilir. Bu gibi durumlarda “iddia etti, iddiasında bulundu” gibi haber fiilleri kullanılabilir.

❑ GELİŞME CÜMLELERİ

Haberin gelişme ya da gövde bölümünde genellikle “vurguladı, hatırlattı, üzerinde durdu, şu görüşlere yer verdi, şeklinde değerlendirdi ya da sözlerini şöyle sürdürdü” gibi fiiller kullanılır.

❑ SONUÇ CÜMLESİ

Haberin son cümlesinde aktarılacak bilginin sona erdiği hissettirilir. Bu sebeple sonrasında yeni cümlelerin geleceğini düşündüren fiiller kullanılmamalıdır. Haberin sonunda “açıkladı ya da dedi” gibi fiiller **olmamalıdır** çünkü bu fiiller giriş cümleleri için daha uygundur.

Söylem haberlerinin sonundaki aktarmalar, “sözlerine ekledi, diye konuştu, diye kaydetmek, sözlerini şöyle tamamladı” gibi yüklemelerle tamamlanabilir.

Örnek (Giriş cümlesi)

- ❑ Fenerbahçe Kulübü, THY Avrupa Ligi’nde 2019-2020 sezonunun iptal edilmesini saygıyla karşıladığını açıkladı.
- ❑ Pele’nin oğlu Edinho, Brezilyalı efsane futbolcunun sağlık sorunları yüzünden dışarı çıkmak istemediğini söyledi.
- ❑ AA Genel Müdürü Kazancı, “Mısır’da 14 Ocak’ta gözaltına alınan çalışanlarımızın tamamı serbest bırakıldı.” dedi

HYT / Haber Dili / Alıntılarda tırnak kullanımı

❑ DOĞRUDAN AKTARMANIN EN ÖNEMLİ ARACI TIRNAK AÇMADIR.

Metinsel haberlerde tırnak açma radyolarda kaynağın dediklerinin kendi sesinden verilmesi, televizyonlarda sesli/görüntülü verilmesine benzer bir etki yaratır. Kaynakla okuyucu birebir iletişime geçmiş olur. Alıntılarda tırnak kullanmanın üç temel yolu olduğunu söyleyebiliriz. Bunlar şunlardır:

❑ 1) PARAGRAF ALINTISI. Bu yöntemde kaynağın belirttiği bir fikre ilişkin söylediği cümlelerin tamamı tırnak içine alınır.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Yavuz Ünal, "Bugün açılışını yapacağımız çalıştayda Savunma Sanayiindeki gelişmeleri mercek altına alacağız. İşin doğrusu, kurucu irade, yatırımcı ve saha oyuncularını bir araya getirmek suretiyle, geçmişe ilişkin bir değerlendirme yapmak, Samsun olarak, Samsun'un iki üniversitesi olarak süreçte aktif rol almak istiyoruz. Ödev ve sorumluluklarımızı, yeniden tanımlamak ve hedeflerimizi netleştirmek ve strateji belgelerimizi oluşturmak istiyoruz. Bu alanı ve savunma sanayiindeki oyun kurucu iradeyi önemsiyoruz." dedi.

Rektör şöyle konuştu: "..... "

- Rektör "..... " dedi.

- YANLIŞ: Rektör: "... " dedi. / Rektör, "... " dedi. / Rektör; "... " dedi.

HYT / Haber Dili / Alıntılarda tırnak kullanımı

- ❑ **2) CÜMLE VEYA CÜMLELER ALINTISI:** Kaynağın söylediklerinin bir ya da bir kaç cümlesi habere katılabilir.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Yavuz Ünal çalıştayda yaptığı konuşmada Samsun'un iki üniversitesi olarak sürece aktif rol almak istediklerini söyleyerek «Kurucu irade, yatırımcı ve saha oyuncularını bir araya getirmek suretiyle geçmişe ilişkin bir değerlendirme yapmak istiyoruz.» dedi.

- 3. PARÇALI ALINTI:** Kaynağın söyledikleri sözcüklerin biri veya bir kaç tanesi tırnak içine alınabilir.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Yavuz Ünal, bugün açılışını yapılan çalıştayda «Savunma Sanayiindeki gelişmeleri mercek altına alacağız.» diyerek kurucu irade, yatırımcı ve saha oyuncularını bir araya getirmek suretiyle, geçmişe ilişkin bir değerlendirme yapmayı amaçladıklarını, «Samsun'un iki üniversitesi olarak süreçte aktif rol almak» istediklerini dile getirdi.

- 4. GAZETECİLERİN SORULARI:** Kaynaklar dışında, basın toplantısında gazetecilerinin soruları da tırnak içine alınabilir. Örnek: Bir gazetecinin "Bu maçı kazanma şansınız var mı?" sorusuna yanıt olarak "Şansla işim olmaz" dedi.

HYT / Haber Dili / Alıntılarda tırnak kullanımı

❑ NE ZAMAN TIRNAK KULLANILACAĞINA İLİŞKİN İLKELER ŞUNLARDIR:

❑ BİRİSİ BİR ŞEYİ KENDİ SÖZCÜKLERİYLE ÖZGÜN/İLGİNÇ SÖYLEMİŞSE.

❑ SÖYLENENLERDE SATIR ARASI MESAJLAR VARSA.

❑ UZUN HABERLERDE AKICILIĞI SAĞLAMAK İÇİN.

❑ SÖYLENENİN, KAYNAĞIN SÖYLEDİĞİ BİR UNSUR OLDUĞUNU VURGULAMAK GEREKTİĞİNDE.

❑ NORMAL YAZILARDA VURGULU, EĞİK, ALTI ÇİZGİLİ YAZILAN SÖZCÜKLER, HABER ORTAMLARINDA ÇİFT TIRNAK İÇİNE ALINABİLMEKTEDİR.

❑ BİR SORUYA KARŞILIK VERİLMİŞ YANIT KISA VEYA SADECE YANIT BAĞLAMINI YANSITAMIYORSA, O ZAMAN SORUYU DA VERMEK GEREKİR.

Örnek: Bir gazetecinin "yakınlarına çıkar sağladığı" iddialarıyla ilgili sorusuna, Genel Müdür Hulki Koç şu yanıtı verdi: "Ben görevini yapan bir kamu görevlisiyim. Başka bir şey söyleyemem."

TIRNAKLI ALINTIDA İKİ TEKNİĞİN KULLANILDIĞINI GÖRÜRÜZ.

- İki nokta üst üste koyma tekniği
- Cümleye devam etme tekniği

- İki nokta üst üste tekniği görece uzun alıntılarda kullanılır.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan şöyle konuştu: "Xxx xxx."

- Cümleye devam etme tekniği daha kısa ve parçalı alıntılarda kullanılan bir tekniktir.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, "Xxx xxx" dedi.

HYT / Haber Dili / Alıntılarda tırnak kullanımı

- ❑ Tırnak içindeki alıntının sonunda bulunan işaret (nokta, soru işareti, ünlem işareti vb.) tırnak içinde kalır.
- ❑ - "İzmir üzerine dünyada bir şehir daha yoktur!" diyorlar.
- ❑ • **Özel olarak belirtilmek istenen sözler tırnak içine alınır:**
Yeni bir "barış taarruzu" başladı.
- **Cümle içerisinde kitapların ve yazıların adları ve başlıkları tırnak içine alınır / koyu da yazılabilir.**
- Yahya Kemal'in bazı şiirleri "Kendi Gök Kubbemiz" adı altında çıktı.
- "Yazım Kuralları" bölümünde bazı uyarılara yer verilmiştir.
- **Tırnak içine alınan sözlerden sonra kesme işareti kullanılmaz:**
- Yahya Kemal'in "Aziz İstanbul"unu okudunuz mu?

TEK TIRNAK İŞARETİ (' ')

- Yalnızca çift tırnak içindeki bir cümle içinde başka bir tırnak ihtiyacı varsa kullanılır. Çift tırnak olmaksızın kullanılmaz.
- "Sağlık Bakanı bu konuda 'olmaz, yapamayız' diyor."

NOKTALI VİRGÜL (;)

- **Cümle içinde virgüllerle ayrılmış tür veya takımları birbirinden ayırmak için konur:**
- Erkek çocuklara Doğan, Tuğrul, Aslan, Orhan; kız çocuklara ise İnci, Çiçek, Gönül, Yonca adları verilir.
- Türkiye, İngiltere, Azerbaycan; İstanbul, Londra, Bakü.
- **Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur:**
- **Sevinçten, heyecandan içim içime sığmıyor; bağırarak, kahkahalar atmak, ağlamak istiyorum.**
- At ölür, meydan kalır; yiğit ölür, şan kalır.
- YANLIŞ: Rektör; "... dedi.

İKİ NOKTA (:)

- **Kendisinden sonra örnek verilecek ya da açıklamak yapılacak cümlelerin sonuna konur: Aynen burada olduğu gibi...**

HYT / Haber Dili / BUNLARA DİKKAT!

- Haber yazarken “düş gücünden yararlanılması”, gerçekleri bozup olduklarından farklı göstermek için değil, hedef kitlenin olayı daha iyi kavramasını sağlamak için olmalıdır.
- Habere, “dün”, “bugün” gibi zaman belirteciyle girmeyin. Habere giriş, “Dün Beşiktaş’ta meydana gelen trafik kazasında...” yerine, “Beşiktaş’ta, dün meydana gelen trafik kazasında...” biçiminde olmalıdır.
- “Maviş Çetin adlı yedi yaşındaki çocuk” yerine, “Yedi yaşındaki Maviş Çetin kullanılmalıdır.
- “Ahmet Küçük adlı bir kişi” yazılmamalıdır. “Ahmet Küçük” yeterlidir.
- “Kadıköylü güzel Leyla” ya da “Kasımpaşa’nın en güzel kızı” gibi öznel değerler kaynaklı ifadeler kullanılmamalıdır. Başka bir çok sıfat gibi “güzel” de, kişiden kişiye değişik yorumlanan göreceli bir kavramdır.
- “Samimiyetle açıkladı”, “içtenlikle yanıtladı” gibi ifadelerle haber kaynağının sözleri yorumlanarak değerlendirilmemelidir.
- Haberlerde “öğrenildi”, “haber verildi” fiilleri elden geldiğince kullanılmamalıdır. Gazetecinin asli görevi öğrenmek ve haber vermektir.

DİKKAT

- “Ünlü”, “tanınmış”, “bilinen”, “çok sevilen” vs. gibi öznel tanımlamalardan elden geldiğince kaçınılmalıdır.
- Elinizden geldiğince “olmak”, “yapmak” ve “etmek” fiillerini kullanmayın.
- “Edinilen bilgiye göre” demeyin. Edinmek; kendine sağlamak anlamındadır. Dost edinmek, huy edinmek.
- Onun yerine “... yetkililerden alınan bilgiye göre, ... yetkililerin verdikleri bilgiye göre” kullanın.
- Mahkeme kararı olmadan hiç kimse “hırsız”, “katil”, “suçlu” değildir, yalnızca “sanık”tır. Kendinizi yargıç yerine koymayın.
- Polis, yalnızca gözlem altına “gözaltına” alır.
- Mahkemeye çıkarılan sanığın “tutuklanmasına” hakim karar verir, savcı değil.
- Sanık, yakalanır. Mermi, silah, bıçak, bomba vs. “yakalanmaz”, ele geçirilir ya da bulunur.
- Duruşma ileri bir tarihe ertelenmez. Duruşma ya ertelenir ya da ileri bir tarihe bırakılır.

Kaynak: Girgin, A. (2005). *Haber Yazmak*, 3. Baskı, İstanbul: Der Yayınları

Çağımızın vebası editörsüz haberler: Dijital gazetecilikteki dil hatalarına 10 örnek

© 22 Eylül 2022

<https://journos.com.tr/editorsuz-haberler-dil>

Sendar Aksoy
@aksoysendar

Paylog

Türkiye’de dijital medyanın yükselişi, gazetecilikte editörlük kurumunun zayıflamasıyla koşut yaşandı. Her gün onlarca örneğini gördüğümüz “haber dili” faciasının altında editörsüzlük yatıyor. Hürriyet, Akşam ve Cumhuriyet gibi birçok gazetenin internet sitesinde 10 yılı aşkın bir süredir editörlük yapan Serdar Aksoy, güncel haberlerden örneklerle, bir editörün dil kullanımında dikkat etmesi gereken 10 unsuru yazdı. Aksoy, dijital yayın yöneticiliği yaptığı dönemde Sözcü’de haber dilini düzeltmek için başlatılan bir projeden öğrendiklerini de aktardı.

Editörsüz haberlerden örnekler

Şimdi **haber sitelerinde yapılan dil hatalarını** örneklerle somutlaştıralım. Pop müzik icracısı Gülşen'in ağustos sonunda tutuklanması ciddi tepki uyandırmıştı. Ünlü şarkıcı hapse atıldıktan dört gün sonra cezaevinden çıkmıştı.

Son dakika: Şarkıcı Gülşen için tahliye kararı: Cezaevinden çıktı

Canberra Times August 29, 2007 18:02

Stützen	Abstreifer	Stützen
---------	------------	---------

Student: ALIK / ISTANBUL / DHA

Copyright © 2003 Wiley Periodicals, Inc. <http://www.interscience.wiley.com>

Left column

İstanbul Alatağ'da 30 Nisan 2022'de verdiği bir konserde İmam Hatip Liselilere yönelik şart ettiği sözlerden dolayı bağışlatılan soruşturma kapsamında tutuklanan Gülşen Çolakoglu'nun tutukluluğuna itiraz kabul edildi. Mahkeme tarafından şarkıcı Gülşen'in, ev hapsine karar verilerek tahliyesine karar verildiği öğrenildi. Tahliye kararı verilen Gülşen tahliye oldu.

Kripto-pahalar ile zengin ol
Tijderi Bu haberi okuyun!

⚡ BAKMADAN GEÇME

Galler'in etene kaasa

Gülşen'in adli kontrol şartıyla salıverilme bilgisini aktaran **Hürriyet** başta olmak üzere birçok yayının aynen aktardığı **Demirören Haber Ajansı** haberinde peş peşe yapılan hatalar dikkat çekiyor:

1. **Cins ismi, özel isim gibi yazmak:** Haberde birçok yazım hatası var. Örneğin "imam hatip liseliler" tamlamasını oluşturan kelimelerin ilk harfleri, bu kelimeler özel isim olmadığı hâlde büyük yazılmış.
2. **Gereksiz tekrarlar:** "... tutuklanan tutukluluğuna itiraz edildi," "... karar verilerek ... karar verildi," "tahliye kararı verilen ... tahliye oldu" gibi tekrarlar ilk göze çarpan hatalardan.
3. **Gereksiz fiilimsi kullanımı:** "Verdiği konser" yerine "konserindeki" yazılıysa gereksiz fiilimsi kullanımının önüne geçebilirdi. Aynı sorun "sarf ettiği sözlerinden" ifadesinde de var.
4. **Hangi bilginin daha önemli olduğunu anlayamamak:** Gülşen'in konseri hangi şehirde verdiğinin spotta aktarılmasına gerek yok. Haberin spotu şu şekilde yazılabilirdi: "30 Nisan'daki konserinde imam hatip liselileri yönelik sözlerinin sosyal medyada dolaşıma sokulmasının ardından 26 Ağustos gecesi tutuklanan Gülşen'in adli kontrol şartıyla tahliyesine karar verildi. Cezaevinden salıverilen ünlü şarkıcı ev hapsinde tutulacak."

Geçen yıl Antalya'nın Manavgat ilçesinde çıkan orman yangınına ilişkin yine bir **Hürriyet** haberini inceleyelim. Oldukça kısa bir spotla yangının nerelerde devam ettiği ve ne kadar alanın yandığı anlatılmak isteniyor. Ancak yangının altıncı gününe girdiği, dört ilçede ve 14 mahallede sürdüğü tekrar edilmiş. Bu hata da gereksiz tekrarları bir örnek.

Annesinin ölümünden sorumlu tuttuğu ağabeyini öldürdü

İstanbul Fatih'te bir hafta önce yaşlılık nedeniyle vefat eden annelerinin, iyi bakılmadığı gerekçesiyle birbirlerini suçlayan iki kardeş arasında çıkan kavgada İrfan Özbakırcı(52), ağabeyi İlhan Özbakırcı'yı (57) döverek öldürdü.

Yayınlanma: 11:41 - 01 Eylül 2022

3

7- **Zamansal belirsizlikler:** Bir örnek de **Milliyet** gazetesinin internet sitesinden. Haberin spotunda bebeğin 2,5 yıl önce doğduğunu bilgilene yer verilmiş. Bebeğin 2,5 yıl önce doğduğunu yanlış değil fakat anlamsız sorunu. Çünkü habere yenidoğan bir bebeğin 2,5 yıl önce öldürülmesine ilişkin görülen davaya ilgili. Mevcut spotta olayın ne zaman gerçekleştiği meçhul. "Trabzon Tonya'da yenidoğan bir bebeğin 2,5 yıl önce öldürülmesine ilişkin dava..." gibi bir ifade kullanılmıyordu.

8. Aynı fiilin peş peşe kullanımı: Haberlerde çok sık yapılan hatalardan biri olan aynı fiilin peş peşe kullanımını burada da görüyoruz (verilen ... verdi). Ayrıca "erkek bebeğinin" değil, "erkek bebeğin" yazılmıyordu.

Manavgat'taki yangında 50 bin hektara yakın alan kül oldu

© 2014 Pearson Education, Inc.

Revised: 2018 / 10/25/2017 (2018)

İzci gazetesi • Eylül'de İstanbul Fatih'te işlenen bir cinayeti haberleştirdi. Altaki görselde yer an spotu okuduğunuzda dildeki sorunu fark edeceksiniz. Peş peşe dizilen sıfat fiillerin yanı sıra iedeniyle ve "gerçekleriyle" gibi sözlerin tekrar cümleyi sakatlıyor.

5. **Laf kalabalığı:** Gereksiz tekrarlar, burada olduğu gibi laf kalabalığı oluşturabilir. Haberde kardeşlerin yaş bilgilerine yer verilidiği için kimin büyük kimin küçük olduğunu okur zaten anlayacaktır, bu yüzden aynı cümlede ağabey ve kardeş gibi ifadelerin kullanılmasına gerek yok.

6. **Anlatım bozukluğu:** Anlatımdaki bu bozukluklar basit bir müdahaleyle düzeltilebilir. Örneğin şöyle: "Yaşlılığa bağlı sorunlar nedeniyle İstanbul Fatih'e geçen hafta ölen annelerine iyi bakılmadığını düşünen iki kardeşin tartışması kavgaya dönüştü. İrfan Özbakırcı (52), İlhan Özbakırcı'yı (57) döverek öldürdü."

<https://journo.com.tr/yerel-medya-haber-samsun>

Yerel medya neleri haberleştiriyor? Samsun örneğini inceledik

© 4 Ağustos 2022

Samsun'daki yayının 2 hafta boyunca en sık haber yayımladığı 8 kategori

Gözde An

Paylaş

Yerel medyanın hangi konuları haberleştirdiğini incelediğimiz **“Yerelde Ne Haber?”** yazı dizisinin bu bölümünde Samsun'dayız. Karadeniz'in en büyük şehrinde faaliyet gösteren 2 basılı gazete ve 2 haber sitesini 15 gün boyunca taradık. 1.425 haberin çoğunluğunu adli vakalar, kazalar, doğa olayları ve futbol oluşturuyor. Çocuklar, kadınlar ve sığınmacılar nadiren haber konusu oluyor.

16-30 Haziran 2022 tarihleri arasında Samsun gazetesi, Hedef Halk gazetesi, Haber 55 ve Samsun Haber'de yayımlanan haberlerin kategorileri ve konuları özetle şöyle:

- **Güncel (547 adet):** Dolandırıcılık, hırsızlık, kaçakçılık, yaralama gibi suç temelli haberlerin yanı sıra trafik kazaları, doğa olayları vb. gelişmeler
- **Spor (294 adet):** Başta futbol olmak üzere; çeşitli spor branşlarında yaşanan gelişmeler, müsabaka sonuçları ve transferler
- **Ekonomi (279 adet):** Döviz kuru ve altın fiyatları, zamlar, esnafın durumu, vatandaşın beklentisi, piyasadaki dalgalanmalar ve şehirdeki yatırımlar
- **Siyasi (132):** Politikacıların açıklamaları, partilere ve temsilcilerine dair haberler
- **Kültür Sanat (57):** Fotoğraf ve resim sergileri, imza günleri, tiyatro ve sinema günleri, konserler, şenlikler
- **Eğitim (54):** Belediyelerin eğitim kursları, çeşitli alanlarda öğrencilerin mezuniyet haberleri, bölgede açılan okullar
- **Sağlık (30):** COVID-19 salgını, çeşitli hastalıklar, hekimlerin açıklamaları ve başarılı tedavi yöntemleri, farkındalık yaratmak için uygulanan projeler
- **Çocuk (18):** Çocuklara yönelik etkinlikler, yıl sonu gösterileri
- **Kadın (10):** İstihdam, projeler, toplantılar ve girişimcilğe yönelik içerikler
- **Sığınmacı (4):** Göç meselesi ve gasp vb. adli haberler

Fındık piyasası takip ediliyor, eğitim haberlerinde eleştirel bakış zayıf

Haberlerin sayısal dağılımına bakıldığında, **güncel içeriklerin yoğunlukla asayişle ilgili olduğu görülüyor**. Ardından spor ve ekonomi kategorileri geliyor. Şehirde önem arz eden **Samsunspor Futbol Kulübü** başta olmak üzere, birçok spor dalına ilişkin haberlere sıklıkla yer veriliyor.

Ekonomiyi yönelik haberlerin ise ülke genelindeki zamların etkisinde arttığı anlaşıyor. Bölgenin geçim kaynaklarından biri olan **fındık piyasasına** ilişkin gelişmeler ayrıca takip ediliyor. Hem yerel hem de ulusal düzeyde siyasetçilerin açıklamaları Samsun yerel medyasında yer buluyor.

Eğitim kategorisinde haberler genelde olumlu çerçeveleniyor. Örneğin coşkulu mezuniyet programları haberleştiriliyor, ancak **eğitimdeki sorunlara değinilmiyor**, öğrencilerin eleştirilerine mikrofon uzatılmıyor.

Sağlık haberlerinde de koronavirüs vakalarındaki artışın yanı sıra türlü hastalıklar sebebiyle Samsun'daki hastanelere tedavi olmaya geldiğinden söz ediliyor. Şehirdeki **hekimlerin başarılarının** altı çiziliyor.

Kültür ve sanat etkinliklerinin genellikle Atakum Belediyesi tarafından organize edildiği anlaşıyor. Çocuklar ancak yıl sonu gösterilerinde basına yansıyor. Kadınların başları hikâyeleri ve istihdamına yönelik sayıca az örnek var, **kadın hakları ise haberlerde nadiren yer alıyor**.

Göç İdaresi Başkanlığı'nın açıkladığı güncel verilere göre Samsun, Karadeniz bölgesinde **en fazla sığınmacıya ev sahipliği yapan şehir** konumunda. Buna karşın, incelediğimiz kaynaklarda sığınmacılara hemen hemen hiç yer verilmiyor.

“Yerel gazetenin reklam gelirleri, gazetecilik kaygısının önüne geçiyor”

Samsun'daki yerel medyanın yaşadığı birçok sorun, Türkiye'nin diğer bölgelerinde de görülüyor. **Reklam bağımlılığının** yan etkileri bunlardan biri.

Demirören Haber Ajansı (DHA) Samsun Bölge Müdürü **Tayfur Kara** bu konuda şu örneği veriyor:

- **Haber değeri olmayan olaylar çıkar için haberleştiriliyor:** Yerel basının gelir kaynakları aynı zamanda sorunların da temelini oluşturuyor diyebiliriz. Örneğin yerel basının sahiplik yapısının kurduğu iletişim ve reklam işbirlikleri, genel yayın politikasını doğrudan etkilemektedir. X firmasından reklam alan bir yerel gazete, firmanın sahibinin oğlunun düğününü, dedesinin cenazesini vb. haber yapmak zorundadır. Aksi hâlde reklam anlaşması bozulabilir. Bu anlamda yerel gazete muhabiri, aynı zamanda reklam işbirliklerinin devamı için aslında haber değeri olmayan konuları takip etmekle görevlendirilir.
- **Reklamveren ve yerel yönetimler otosansürü dayatıyor:** Yine X firmasının muhatabı olduğu ve olumsuz etki doğurabilecek haberler, reklam kaygısı sebebiyle yerel gazete açısından görmezden gelinmesi gereken konular arasında yer almaktadır. X firmasına ait fabrikanın atık suları ırmağa döktüğüne ilişkin bir haber yapan muhabir, sözde genel yayın politikası sebebiyle geri çevrilebilir. Hatta haber sahasında gazetenin onayı bulunmadan çalışmışsa, dikkat çekmişse görevine dahi son verilebilir. Bazı adli konular, “şehrin imajına zarar verdiği” gerekçesiyle görmezden gelinebilir. Bu baskı da yerel yönetimlerin yerel basına bir dayatmasıdır.
- **Yetkililer “sorun yok” imajı çizmek istiyor:** Yerel gazetelerin genel yayın politikasında kadına veya sığınmacılara dair sorunların haber yapılması çok doğru bulunmaz. Çünkü kentin valisi, kaymakamları, emniyet veya diğer kolluk güçleri bu konularda “sorun yok” imajı çizmek isteyecektir. Bu anlamda muhabirler eğer sorunları dile getirmeye cüret ederse karşılığında birçok kamu görevlisi tarafından bilgi aktarımı kısıtlanır. Muhabirler haber yaparken her bilgiyi resmi yollarla almaz. Sıcak bir asayiş olayında olay yerinde şifahi olarak bilgi alır ve teyit ederiz. Bu teyit mekanizması tamamen bireysel ve güvene dayalı yollarla olur. Hâliyle yerel yönetimin veto ettiği bir muhabir bilgi paylaşımından mahrum bırakılır. Yerel yönetimin “sorun yok” imajı vermek istediği konularda sorunları dile getiren bir gazeteci de veto edilir. Bu da gayri resmi bir dayatmadır.

“Samsun'da da medya sektörü ciddi bir rekabet içinde”

Çağdaş Gazeteciler Derneği (ÇGD) Samsun Temsilcisi **Mehmet Rebi Özdemir**e göre Samsun'da “ciddi bir rekabet” içinde olan yerel medyanın en büyük sorunu, birçok gazetecinin iş güvencesi olmadan çalıştırılması. Özdemir şunları söylüyor:

- **Gazete bir toplumsal kurum olma özelliğine de sahiptir.** En azından Samsun'da kitlelerin en temel haber kaynağı olarak gazete, haberin bireyin yaşamında kapladığı yerle doğru orantılı olarak bir kapsam ve etki alanına sahip olacağını görmekteyim. Samsun yerel basınındaki en acı ve gerçek olan eksiklik ise hiçbir çalışan iş güvencesinin olmayışı. Sendikali gazeteci oranı %5 bile değildir. Kadrolu çalışan da olsa, canla başla haberlerini yapıyorlar.
- **Kan ter içinde gazeteye gelip haberlerini baskıya hazırlarken diğer yandan da “Yarın içimden olur muym?” diye düşüncelere dalyorlar.** Örneğin bir meslektaşımız hamile olduğu gerekçesiyle **ipten alındı**. Samsun'daki çalışan basın emekçilerinin birlik olup, sendikali olup haklarını aramalarına iplerenler izin vermiyor. Öyle bir şey sezdiklerinde muhabir ve diğer çalışanların iş akitlerine son veriyorlar. Tüm ülkedeki bu gerçek Samsun'da daha da fazla yaşanıyor.

Yerel medyadaki sorunların özel **haber** sayısının artıp azalması gazeteciler arasındaki **dayanışmanın** pekiştirilmesiyle aşılabileceğini düşünen Özdemir şunları öneriyor:

- **Samsun'da yayın yapan her gazete** kuşkusuz kendine has özel haberlerle okuyucularının karşısına çıkıyor. Ancak öyle zaman oluyor ki yazılı gazetelerde aynı konular farklı başlıklarla ve spotlarla yayımlanıyor. Bunu ancak şöyle aşabiliriz: Kurumlar personelinin hem ekonomik, hem psikolojik ve hem de teknolojik olarak donatıldığına basın emekçisi meslektaşlarımız her gün birbirinden güzel ve özel haberlerle okuyucular karşısına çıkacaklardır. Yerel basın sırf haber yapmak amacıyla okurlarının karşısına çıkmaktan ibaret de değildir. Gazete, işveren, A'dan Z'ye tüm çalışanlarının haklarının hukuklarının, sendikali ve dernek üyeliklerinin sağlanması için öncelikle meslektaşlarımızın haklarını aramalarını öneriyorum. Bunun tek yolu var, o da birlikte mücadele etmek. Cemiyet ve diğer gazeteciler, dernekler de bu yolda katkı sağlamalı.

Yararlanılan Kaynaklar

Haber Toplama ve Yazma ders sunumu, Dr. Öğr. Üyesi Yıldız Derya Birincioğlu, Gelişim Üniversitesi

Haber Yazma Teknikleri, Editör Prof.Dr. Erkan YÜKSEL, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2687

Gazetecilik Alanı, Haber Toplama ve Yazma, Gönül YILDIRIM, Hasan TAŞKIN, Mahmut KOÇ, MEB ders kitabı

Prof. Dr. Atilla Girgin (1998). Haber yazma teknikleri. İstanbul: İnkilap Yayınları.

Prof. Dr. Atilla Girgin & Dr. Seçil Özay, S. (2013). Haber yazmak. İstanbul: Der Yayınları.

Gazetecinin El Kitabı, Wolf Schneider, Paul – Josef Raue, Çeviren Işık Aygün (İstanbul İletişim Fakültesi), Konrad Adenauer Stiftung, ANKARA 2015

Gazeteciliğe Giriş (Mesleğe Yönelik Ders Kitabı), Hermann Schlapp, Çeviren Işık Aygün (İstanbul İletişim Fakültesi), Konrad Adenauer Stiftung, ANKARA 2015

Kuramda ve Uygulamada Halkla İlişkiler, Prof. Dr. Alaeddin Asna, Pozitif Yayınları İstanbul, 2012

Prof. Dr. Şebnem ÇAĞLAR, Haber Toplama Yazma (ders notu), İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayını.

Haber ve Doğruluk ilişkisi: Doğruluk Sorununun Geçmişi ve Haberin Dönüşümü, Mehmet BÜYÜKAFŞAR, Mehmet ÖZÇAĞLAYAN, Düşünce ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi Sayı1, Aralık 2019, s.29-49, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/933589>

Alper GÖRMÜŞ, İstanbul - BİA Haber Merkezi <https://m.bianet.org/bianet/medya/1466-haber-ve-habercilik>